

GEOGRAFIES DE LA INTERSECCIONALITAT: L'ACCÉS DE LA
JOVENTUT A L'ESPai PÚBLIC DE MANRESA

MARIA RODÓ DE ZÁRATE

Tesi Doctoral

Directora: Mireia Baylina Ferré

Doctorat en Geografia
Departament de Geografia
Facultat de Filosofia i Lletres
Universitat Autònoma de Barcelona
Gener 2014

A la Marta, el meu lloc preferit.

A la Cristina i el Joan Sebastià.

A les feministes incansables amb qui he crescut.

RESUM

En aquesta tesi per compendi de publicacions, a través de sis articles, s'analitza l'accés de la joventut a l'espai públic urbà des d'una perspectiva feminista interseccional. A partir de l'experiència viscuda s'analitza la forma com les diverses identitats (de gènere, sexualitat, ètnia, classe social i edat) condicionen l'accés de la joventut a l'espai públic de Manresa. Amb el desenvolupament d'una nova metodologia per a la recerca sobre les Geografies de la Interseccionalitat, els Mapes de Relleus de l'Experiència, es relacionen tres dimensions: les estructures de poder (la social), l'experiència viscuda (la psicològica) i els llocs (la geogràfica). Aquesta eina permet la recollida de dades sobre interseccionalitat, la seva anàlisi i la seva representació visual aportant també una conceptualització pròpia sobre la teoria de la interseccionalitat. L'anàlisi de les dades a través dels Mapes de Relleus de l'Experiència mostra com les categories es constitueixen mútuament, s'experiencien de forma simultània i com el lloc és un factor essencial per a l'accentuació o atenuació de l'experiència de malestar o benestar. A través del treball empíric realitzat amb trenta-una persones de Manresa amb identitats diverses es mostra com la por, l'heteronormativitat i el control social per part de la comunitat són els tres factors més determinants de l'accés a l'espai públic. Al llarg dels diferents treballs, es demostra com una anàlisi interseccional és imprescindible per a la cerca de les causes de les experiències quotidianes d'opressió i de privilegi. També es mostra com les restriccions d'accés a l'espai públic estan íntimament lligades a les relacions que es donen a l'espai privat.

RESUMEN

En esta tesis doctoral por compendio de publicaciones, a través de seis artículos, se analiza el acceso de la juventud al espacio público urbano desde una perspectiva feminista interseccional. A partir de la experiencia vivida se analiza la forma cómo las diferentes identidades (de género, sexualidad, etnia, clase social y edad) condicionan el acceso de la juventud al espacio público de Manresa. Con el desarrollo de una nueva metodología para la investigación sobre las Geografías de la Interseccionalidad, los Mapas de Relieves de la Experiencia, se relacionan tres dimensiones: las estructuras de poder (la social), la experiencia vivida (la psicológica) y los lugares (la geográfica). Esta herramienta permite la recogida de datos sobre interseccionalidad, su análisis y su representación visual aportando también una conceptualización propia sobre la teoría de la interseccionalidad. El análisis de

los datos a través de los Mapas de Relieves de la Experiencia muestra como las categorías se constituyen mutuamente, se experimentan de forma simultánea y cómo el lugar es un factor esencial para la acentuación o atenuación de la experiencia de malestar o bienestar. A través del análisis empírico realizado con treinta y una personas de Manresa con identidades diversas se muestra cómo el miedo, la heteronormatividad y el control social por parte de la comunidad son los tres factores más determinantes de acceso al espacio público. A lo largo de los diferentes trabajos, se demuestra cómo un análisis interseccional es imprescindible para la búsqueda de las causas de las experiencias de opresión y de privilegio. También se muestra que las restricciones de acceso al espacio público están íntimamente ligadas a las relaciones que se dan en el espacio privado.

ABSTRACT

In this article thesis, through six articles, I analyze young people's access to urban public space from a feminist intersectional perspective. Based on the lived experience, the way diverse identities (gender, sexuality, ethnicity, class and age) condition young people's access to public space in Manresa is analyzed. With the development of a new methodology for the research on the Geographies of Intersectionality, the Relief Maps, three dimensions are related: power structures (the social), lived experience (the psychological) and places (the geographical). This tool allows collecting data on intersectionality, their analysis and their visual representation, providing also a conceptualization of intersectionality theory. The analysis of the data through the Relief Maps shows how categories are mutually constituted, simultaneously experienced and how place is an essential element for their accentuation or attenuation of the experience of discomfort or comfort. Through the empirical work conducted with thirty-one young people from Manresa with diverse identities, I show how fear, heteronormativity and social control by the community are the three factors that mainly determine the access to public space. In the different works, it is shown how an intersectional analysis is necessary when looking for the causes of the experiences of oppression and privilege. It also shown how the restrictions of the access to public space are intimately linked to the relations in private space.

AGRAÏMENTS

Els agraïments d'una tesi doctoral són de ben segur una les parts més lligides de les tesis, i una de les més difícils d'escriure. I segurament un dels motius és que has d'escriure sobre tu mateixa, sobre tu i el procés d'elaboració de la tesi. No hi ha fonts externes on recolzar-te ni la còmoda posició de distància que dona la suposada objectivitat. Aquests agraïments que vénen a continuació són alhora uns preliminars, un recorregut al llarg del procés on dono les gràcies a totes aquelles persones que l'han fet possible, resseguint les circumstàncies que m'han portat a escollir aquest tema. Al ser una tesi per compendi de publicacions, als articles ja hi apareixen agraïments específics. En aquesta part en faré uns de més generals, i ho faré en base als quatre elements fonamentals que defineixen aquesta tesi: la Geografia, Manresa, la joventut i el feminisme.

La Geografia

Tot va començar a l'assignatura "Dones i Espais" del Màster en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania, que impartien professores del Grup de Recerca en Geografia i Gènere de la Universitat Autònoma de Barcelona. Jo portava mesos buscant grups de recerca en ciències socials que treballessin qüestions de gènere. Després de veure que era pràcticament impossible començar un doctorat en temes de gènere dins la que havia estat la meva formació acadèmica, Ciències Polítiques, per la manca de grups sobre el tema, vaig començar a mirar altres disciplines properes. Tenia un gran desconeixement sobre els temes que tractava la Geografia però en aquella assignatura vaig veure que els conceptes, el llenguatge, les metodologies i les referències, eren força properes a la meva formació. Un dia vaig arribar més d'hora a la classe de "Dones i Espais" i només hi havia la professora, la Mireia Baylina. Vam començar a parlar i algunes coincidències geogràfiques, com el nostre lligam amb Manresa, van animar la conversa. Vaig mostrar el meu interès per a iniciar estudis de doctorat i ella em va parlar sobre un projecte de recerca que havien demanat al Ministerio "Hacer ciudad desde los barrios. Geografías del género y de la edad en la construcción del tejido urbano" dirigit per la professora Maria Dolors Garcia Ramon. Era sobre gènere i espais públics i es posava especial èmfasi en la qüestió de l'edat. Un any i mig més tard, després de diverses trobades, sol·licituds, paperassa i força nervis esperant la resolució, vaig aconseguir una beca FPI dins aquest projecte. La meva proposta era estudiar l'ús i l'experiència de la joventut a l'espai públic urbà, centrant el cas en Manresa.

La Geografia era un àmbit ben desconegut per a mi i la investigació sobre aquesta temàtica concreta també. Per sort, la Mireia Baylina va insistir en que fés la tesina del màster sobre l'estat de la qüestió d'aquest tema. Havia de fer una cerca en les revistes acadèmiques nacionals i internacionals principalment de Geografia mirant què s'havia dit sobre l'ús i l'experiència de la joventut en l'espai públic urbà des d'una perspectiva de gènere. Després de llegir i treballar desenes d'articles en anglès, la conclusió va ser, bàsicament, que el gènere era força absent en els estudis sobre joves i espai públic, i no només en Geografia. Tenia camp per córrer i moltes idees sobre possibles temes. Aquelles lectures em van donar una base molt important que he pogut apreciar des de la distància. El treball sistemàtic sobre els textos per tal de realitzar un estat de la qüestió em va endinsar en els conceptes bàsics en Geografia, en els debats actuals, en les formes d'anàlisi, en les metodologies i en el llenguatge acadèmic en general. I aquí comença l'aventura que finalitza amb la presentació d'aquesta tesi doctoral, i comencen també els primers agraïments.

Vull agrair, doncs, en primer lloc a la meva directora, la Mireia Baylina, tot el suport rebut durant l'elaboració d'aquesta tesi. Per oferir-me la possibilitat de treballar juntes, per la seva constància, el seu suport permanent, la seva dedicació i acompanyament, però també, i sobretot, pel tracte humà i el respecte personal i intel·lectual sobre el que s'ha elaborat aquesta tesi. Agrair-te l'encoratjament per a treballar nous temes i per estar sempre oberta a qualsevol proposta. Moltes gràcies, Mireia.

Agrair també a la Maria Dolors Garcia Ramon el suport dins el Grup de Recerca de Geografia i Gènere. Pels recursos, les xarxes, l'encoratjament i les possibilitats que m'ha ofert. I com a ella, a totes les membres del Grup: Abel Albet, Lourdes Benería, Rosa Cerarols, Fabi Díaz, Xavier Ferrer, Hanaa Hamdan, Antoni Luna, Anna Ortiz, Maria Prats, Paloma Puente, Brice de Reymaeker, Natalia Ribas. Especialment al Brais Estêvez, per l'amistat i l'acompanyament durant aquests anys. I voldria fer un agraïment a totes aquelles amb qui he coincidit un moment o altre al Departament i m'han ajudat i acompanyat en aquest camí.

Però també voldria fer constar un desagraïment per a totes aquelles persones que han dut la Universitat al pou on està ara, perquè això té responsables. Aquesta tesi s'ha elaborat en un context de desmantellament de la universitat pública i de pèrdua de drets laborals. En aquests quatre anys han precaritzat la vida de moltes, desfent els nostres projectes, els nostres somnis, les nostres vides. En els meus anys a la universitat he viscut força canvis i reformes, uns anys moguts d'atacs als nostres drets com a estudiants, becàries, personal investigador. Atacs, però també lluites, moltes lluites i poques victòries. Tot plegat, una etapa que tanco amb aquesta tesi i de la que, a pesar de tot, m'enduc grans aprenentatges.

En l'elaboració d'aquesta tesi que aquí es tanca, la geografia (en minúscula) també ha tingut un paper fonamental a través de les etapes de recerca, que han estat punts d'inflexió, tant a nivell intel·lectual com personal. Geogràficament, Nova York i Ponta Grossa són dos llocs distants, però en el procés de la tesi les geografies han estat unes altres.

I would specially like to thank Jen Jack Giesecking, Caitlin Cahill, Michelle Fine, Maria Torre and Cindi Katz from the City University of New York. Thank you for your support and the stimulation during the development of this dissertation, when everything was only a vague idea. Thank you for your insightful comments and the encouragement with the Relief Maps, without those meetings they would have never seen the light.

Em Ponta Grossa, quero agradecer a tudo o grupo do GETE da Universidade Estadual de Ponta Grossa sua generosidade para nos receber, e agradecer por tudo o que me ensinou. Um agradecimento especial a Joseli Maria Silva por me fazer crescer, de muitas formas. Por sua força, coragem e bondade. Por fazer que uma estadia de pesquisa fora um periodo inesquecível de nossas vidas. Muito obrigada.

Un agraïment també per a totes aquelles persones amb qui he coincidit en congressos, més lluny o més aprop, i han estimulat aquesta recerca. Gràcies pels vostres comentaris i les vostres aportacions.

Agraïxo també el finançament rebut, tant per part de la beca de *Formación de Personal Investigador* del Ministerio de Economía y Competitividad (Plan Nacional de I+D+I 2008-2011' [2009; CSO2009-10913]) i de les etapes concedides a Nova York, Ponta Grossa i Dublín com per part del grup de recerca i el Departament per a possibilitar-me la participació a conferències.

Manresa

Vaig escollir Manresa perquè és la meva ciutat, on vaig néixer i viure durant 22 anys, i coincidí que era una de les diverses localitzacions proposades en el projecte. Néixer i viure durant 22 anys no sembla res que s'hagi d'agrair. Quasi sembla una dada abstracta. Però no ho és, és un procés complex que requereix molts esforços. I crec que tot allò que ha fet possible la meva vida durant aquells 22 anys, i que continua ara, mereix un dels més grans agraïments, a la meva família. Perquè aquesta tesi també és el resultat del vostre treball durant tants anys. Un treball invisible que fa possible el manteniment de la vida, sense el qual no hi hauria tampoc tesis. Gràcies mama, papa i gràcies iaia, iaio, perquè el vostre treball m'ha fet possible. I gràcies, mama, papa i Pol, pel suport incondicional, per fer aquest procés amb mi, pels esforços per entendre'm i per aconseguir-ho, per acompanyar-me en els meus projectes. Gràcies a tota la família d'aquí i a toda la familia canaria.

Però Manresa també ha estat el lloc del treball empíric. Al començar com a becària al Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, tenia molt poca formació prèvia sobre metodologies qualitatives, però tenia clar que en una tesi sobre joventut les joves hi havien de tenir un paper actiu. A través de l'aproximació d'Investigació-Acció Participativa vaig començar la recerca amb un col·lectiu feminista de la ciutat de Manresa, Acció Lila, format per noies joves. L'estímul que van suposar aquells debats i les seves reflexions van marcar un punt d'inflexió en la recerca. Gràcies per la vostra generositat, per deixar-me formar part del vostre espai. Les vostres visions, la forma com feu política, la vostra consciència feminista han estat un gran exemple per mi, i pels resultats d'aquesta tesi. Gràcies també a l'Ateneu, per l'espai i perquè el projecte és una clara mostra de com la joventut és capaç de tot. I de com els somnis a vegades es fan realitat. Però el treball empíric va anar més enllà. Voldria donar les gràcies a totes les persones a qui he entrevistat i que m'han deixat entrar en les seves vides. Gràcies pel vostre temps, la vostra implicació, els vostres coneixements i la vostra predisposició, tot i les taules, mapes i llapis de colors que us treia al mig de l'entrevista. Gràcies. Aquesta tesi és, sobretot, gràcies a vosaltres.

La joventut

Continuant amb els elements de la tesi. Per què la joventut com a grup d'edat? Bàsicament perquè, a part de la meva identitat, per la meva implicació en organitzacions polítiques juvenils sentia un especial interès en tractar sobre les problemàtiques que ens afectaven. La situació de crisi l'any 2010, quan vaig començar aquest projecte, no era l'actual, però al llarg d'aquest procés la necessitat d'estudiar aquest col·lectiu, per com ens està afectant aquesta situació, s'ha fet cada vegada més rellevant.

En aquest punt, ara que ja estic al passadís de sortida de la joventut, vull agrair a totes les persones amb qui he compartit aquests espais polítics de lluita juvenil. Pels projectes que hem fet plegades, per anar donant nom al poder adult mentre creixíem juntes. Gràcies per tots els anys d'assemblees, debats, accions. Perquè el meu aprenentatge en aquests espais és gran part de la base d'aquesta tesi, de la motivació i de la meva aproximació a la joventut.

El feminisme

D'aquí és segurament d'on surt tot, el motiu principal, el motor per a l'elaboració d'aquesta tesi. La presa de consciència feminista acostuma a ser un procés llarg, del que un cop hi entres no pots fer més que avançar. De començar a posar nom a certes experiències d'opressió de gènere a elaborar una tesi sobre feminisme hi ha un llarg camí, un camí ple de persones a qui agrair la seva compa-

nyia. Per tant, aquí, els agraïments són per les companyes feministes. Perquè els espais que hem compartit han estat el lloc d'aprenentatge i d'evolució de moltes de les idees que es reflexen en aquesta tesi, i han estat també els espais que ara li donen sentit.

Així, vull agrair en primer lloc a les companyes incansables de 'la comi', especialment a la Mireia, a la Marta, la seva valentia, el seu convenciment i la seva implicació. Per la il·lusió i la ràbia que hem compartit i tot el que hem après, i aprenem, juntes. A Les Tisores, perquè sense aquells espais de debat, de reflexió, de lluita i d'alegries, sense els vostres coneixements i el vostre compromís, aquesta tesi no hauria estat possible. A les que esteu més a prop i a les 'enviades especials': Sílvia, Míriam, Aleyda, Pato, Mar M, Majo, Mar Q, Anna, Kons, María, gràcies. I gràcies també a les companyes de Gatamaula. Som moltes per posar els noms, i a cadascuna voldria agrair massa coses. Gràcies per fer-me veure cada dia que la lluita feminista i la solidaritat entre nosaltres és l'únic camí. Juntes podem i el futur és nostre.

Gràcies també a l'Alexandra Martí pel disseny de la portada i per l'ajuda en l'edició d'alguns Mapes dels articles.

I per últim, gràcies també a totes aquelles que fora dels àmbits polítics i acadèmics heu compartit, i suportat, aquest procés. Per ser també part de la família extensa. Gràcies Maria Castellet, per compartir tant els moments més 'emerging' com els menys. Elis, per ser pacients amb la becària (Elisabet, per les lectures silencioses). David, Esteve, per ser-hi sempre.

I Marta, gràcies per tant. Per endinsar-te en aquest projecte com si fos quasi teu: per totes les hores parlant dels 'mapes', per la motivació, el suport, per totes les lectures atentes que has fet d'aquests articles. I gràcies per fer aquest camí juntes. Per créixer juntes i fer créixer allò que ens envolta. Per ser el meu lloc de *relief*. Juntes, des de la fi del món fins allà on ens dugui el mar.

ÍNDIX

i	INTRODUCCIÓ/ INTRODUCTION	1
1	JUSTIFICACIÓ DE LA UNITAT TEMÀTICA	3
1.1	Geografies de la Interseccionalitat	3
1.2	L'accés a l'espai públic	6
1.3	Les metodologies	8
1.4	Les llengües i les publicacions	10
2	PRESENTACIÓ DELS TREBALLS	13
3	[TRANSLATION INTO ENGLISH]	19
3.1	<i>Justification of the topic</i>	19
3.1.1	<i>Geographies of Intersectionality</i>	19
3.1.2	<i>Access to public space</i>	22
3.1.3	<i>Methodologies</i>	23
3.1.4	<i>Languages and Publications</i>	26
3.2	<i>Presentation of the articles</i>	27
ii	ARTICLES PUBLICATS/ PUBLISHED ARTICLES	33
4	EL JOVENT I ELS ESPAIS PÚBLICS URBANS DES DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE: UN ESTAT DE LA QÜESTIÓ DES DE LA GEOGRAFIA	35
5	GÈNERE, COS I SEXUALITAT: LA JOVENTUT I L'EXPERIÈNCIA I ÚS DE L'ESPAI PÚBLIC URBÀ	53
6	DEVELOPING GEOGRAPHIES OF INTERSECTIONALITY WITH RELIEF MAPS: REFLECTIONS FROM YOUTH RESEARCH IN MANRESA, CATALONIA	71
7	YOUNG LESBIANS NEGOTIATING PUBLIC SPACE IN MANRESA: AN INTERSECTIONAL APPROACH THROUGH PLACES	93
8	MANAGING FEAR IN PUBLIC SPACE: YOUNG FEMINISTS' INTERSECTIONAL EXPERIENCES THROUGH PARTICIPATORY ACTION RESEARCH.	117
9	EL ACCESO DE LA JUVENTUD AL ESPACIO PÚBLICO EN MANRESA. UNA APROXIMACIÓN DESDE LAS GEOGRÁFICAS FEMINISTAS DE LA INTERSECCIONALIDAD.	139
iii	RESULTATS I CONCLUSIONS/ RESULTS AND CONCLUSIONS	167
10	RESUM GLOBAL I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS	169
11	CONCLUSIONS	173
12	[TRANSLATION INTO ENGLISH]	181
12.1	<i>Global summary and discussion of the results</i>	181
12.2	<i>Conclusions</i>	183

13 BIBLIOGRAFIA (PARTS I / III)	191

Part I

INTRODUCCIÓ / INTRODUCTION

JUSTIFICACIÓ DE LA UNITAT TEMÀTICA

L'objectiu d'aquesta tesi doctoral és l'anàlisi de l'accés de la joventut a l'espai públic urbà des d'una perspectiva feminista interseccional. A partir de l'experiència viscuda s'analitza la forma com les diverses identitats condicionen l'accés de la joventut a l'espai públic de Manresa. Per tal d'arribar a aquest objectiu principal, la tesi consta de sis articles i cadascun d'ells té una funció similar a la d'un capítol de tesi:

- Articles 1 i 2: En el primer, es realitza un estat de la qüestió sobre els estudis de joves i espai públic en general. En el segon, es revisa la literatura existent específicament sobre qüestions de gènere i es proposa una aproximació a la temàtica.
- Article 3: Hi apareix el desenvolupament d'una metodologia pròpia i una aposta teòrica, els Mapes de Relleus de l'Experiència.
- Articles 4 i 5: Consten d'anàlisis parcials de les dades del treball empíric. Una sobre un grup concret, les noies joves lesbianes, i una sobre una qüestió específica, la por a l'espai públic.
- Article 6: S'analitzen els resultats de forma general, en relació a totes les entrevistes i sobre diverses temàtiques.

En cadascun dels articles es plantegen uns objectius específics i es situa la temàtica en l'àmbit concret on aporta alguna contribució. En el següent capítol es presenta cada treball en més detall, però en els següents punts mostraré quina és la unitat temàtica de la tesi i on se situa en un context més general. Al ser tots els articles una evolució de la recerca i a l'estar explicat en cada article el tema i les principals contribucions, en aquest apartat situaré la recerca en el seu procés d'elaboració.

1.1 GEOGRAFIES DE LA INTERSECCIONALITAT

“No hi ha lluites sobre una sola qüestió perquè les nostres vides no es regeixen per una sola qüestió”¹ (Audre Lorde)

El concepte d'interseccionalitat posa damunt la taula la necessitat d'estudiar les múltiples interconnexions entre diferents estructures de poder com poden ser el gènere, la classe social, l'edat, l'ètnia, l'orientació sexual, etc., posant de relleu que vivim les diferents posicions

¹ Totes les traduccions de cites de l'anglès són pròpies.

de forma simultània i que les diferents categories es constitueixen entre elles. És a dir, sóc alhora dona, blanca, jove, lesbiana, catalana, becària. Algunes d'aquestes categories em situaran en posicions d'opressió i altres en posicions de privilegi, però la relació entre elles farà que sigui d'una forma específica en cada lloc i moment. Mantinent totes les categories iguals però canviant l'edat, posem per cas que tingués seixanta anys, la forma com viuria el fet de ser dona o becària seria ben diferent.

Aquest concepte d'interseccionalitat ha estat segurament el motor de tota la tesi doctoral. Veure *què més* eren les joves² i com aquestes altres identitats condicionaven la seva experiència de l'espai públic. A part de la voluntat de cerca de respostes més concretes i precises, aquest motor també responia a una voluntat política: intentar no prendre certes especificitats identitàries com a neutres. El concepte d'interseccionalitat permet 'preguntar l'altre qüestió' (Davis, 2008): analitzant la joventut, on és el gènere? I analitzant qüestions de gènere, on és l'ètnia? I en l'ètnia, on és la classe? La meua preocupació, doncs, era la de no excloure joves amb identitats no hegemòniques i intuïa que les seves experiències podien ser rellevants per a entendre les dinàmiques generals. Que les posicions als marges donessin informació privilegiada sobre el centre (hooks, 1984). Potser les noies a qui havia entrevistat tenien por perquè eren noies i joves. Però, com hi influïa que fossin heterossexuals? I blanques? Llavors, què tenia a veure amb l'edat? I amb el gènere?

En aquest punt vaig decidir que havia de cercar joves ben diverses. No m'importava tant que la 'mostra' fos representativa de la joventut a Manresa com que fos rellevant pel tema que em preocupava. I em va interessar veure com les lesbianes, per la intersecció concreta de gènere i sexualitat, vivien la ciutat. De fet, les primeres entrevistes amb lesbianes joves van ser un punt d'inflexió, per la duresa de les seves narracions. Vaig veure que aquesta havia de ser una qüestió central, que hi havia d'aprofundir. Elles també tenien por al carrer i usaven la ciutat de forma semblant tant als nois com a les noies heterossexuals, però el malestar que relataven era difícilment comparable. Un altre punt d'inflexió va ser l'entrevista a una noia marroquina. No tenia por al carrer perquè el seu marit no la deixava sortir quan era fosc. Semblava que no hi havia cap experiència compartida en funció del gènere, ni de l'ètnia, ni de l'edat, ni de la classe social. Les diferències identitàries dins de cada categoria capgiraven la situació. Vaig veure que, en comptes d'intentar obviar especificitats, aquesta diversitat era la clau, i que en el fons era un dels problemes més importants als que havia de fer front el feminisme. Com assenyala Davis:

“La interseccionalitat posa damunt la taula la preocupació teòrica i normativa més important de la producció

² Al parlar de persones independentment del seu sexe, s'usarà el femení plural. Quan es faci referència a un sexe en concret, s'especificarà.

acadèmica feminista: el reconeixement de les diferències entre dones. [. . .] Això es deu al fet que toca un dels problemes més urgents pel feminisme contemporani - el llarg i dolorós llegat de les seves exclusions". (Davis, 2008: 70)

Si no volia excloure, la interseccionalitat no podia ser només una aproximació. Es va convertir en el tema de la tesi: les Geografies de la Interseccionalitat. Però, com analitzava les dades? Com podia tenir en compte totes les identitats? Com podria saber per què cada jove se sentia bé o malament als espais públics segons les seves identitats?

Per analitzar l'experiència de la joventut era bàsic tenir en compte la interseccionalitat. I per analitzar les interseccions calia aprofundir en les seves experiències. No era suficient, com en tants altres articles, veure on estaven certes persones o quins usos feien. Comptar absències i presències, a part de no tenir en compte les complexitats de les identitats ni les negociacions, deixava de banda una qüestió que em va semblar fonamental: el malestar o benestar als llocs. Algunes de les persones entrevistades estaven permanentment en alerta als espais públics, ja fos per la por a patir agressions, per la por a les mirades o per la por a ser jutjades. Moltes joves feien servir l'espai públic, però m'interessava veure *com*. I el factor 'espai' semblava una eina fonamental. Segons els llocs, els malestars i les identitats que es vivien com a fonts de discriminació canviaven. El lloc tenia un paper clau en les dinàmiques de la interseccionalitat i les narracions sobre l'experiència viscuda semblaven l'única forma d'aproximar-m'hi.

Els Mapes de Relleus de l'Experiència

Durant l'estada de recerca a la City University of New York (Nova York) vaig llegir un dels textos fundacionals de la teoria de la interseccionalitat, de Kimberlee Crenshaw (1991), i em vaig aturar en una frase on deia que 'no hi ha víctimes pures de l'opressió'. L'autora explica en aquest text que estem situades en múltiples posicions de gènere, raça, classe, etc., i que les opressions que patim no poden ser tractades com un afegit entre elles. Ser dona, pobre i negra no implica que no tingui cap privilegi o que la meva situació sigui pitjor que la d'un home gai amb mobilitat reduïda. La competició per a veure qui està més oprimida, les 'olimpíades de l'opressió', no tenen cap sentit. Crenshaw defensa que les opressions no es poden sumar, sinó que les interseccions específiques creen opressions específiques. I ella ho va demostrar en relació a les dones negres que havien patit violència. Relacionant aquesta idea amb el text de Gill Valentine (2007), una teorització de la interseccionalitat des de la geografia feminista on mostra la rellevància de l'espai per a la dinàmica interseccional, vaig pensar que es podia representar visualment l'experiència viscuda de la interseccionalitat en l'espai. La meva experiència personal

em servia com a exemple. En quins llocs se m'intensificaven quines identitats i de quina manera? A Nova York, ser catalana era sempre una qüestió que es posava de relleu, com també el fet de no ser anglosaxona. En canvi, a Barcelona, això no tenia cap rellevància. Segons els espais, i les relacions socials que s'hi donen, unes o altres identitats es posen de relleu, ja sigui en forma de privilegi o d'opressió. Els Mapes de Relleus de l'Experiència, o Relief Maps, van ser l'eina que vaig començar a desenvolupar tant per a recollir dades sobre aquestes experiències interseccionals en l'espai, com per analitzar-les i també representar-les de forma visual (veure capítol 5).

D'aquesta forma, la dificultat que va suposar en un inici la diversitat d'identitats de la gent jove, el problema metodològic i teòric que suposava la interseccionalitat ha acabat sent el mateix objecte d'anàlisi i l'aportació general de la tesi. En la literatura sobre interseccionalitat (com s'explica en el capítol 5) es posa molt d'èmfasi, d'una banda, en la importància del concepte per a l feminisme i l'anàlisi de les relacions socials en general i, de l'altra, en la manca de propostes teòriques i metodològiques per abordar les qüestions des d'aquesta aproximació o concepte. Són nombrosos els estudis que prenen diverses categories per a l'anàlisi de grups o fets concrets, però ben pocs estudis prenen la interseccionalitat en sí mateixa com a tema d'estudi. En aquesta tesi, *a través de l'anàlisi de l'accés de la joventut a l'espai públic a Manresa, es pretén contribuir a la conceptualització i sistematització de la interseccionalitat en si mateixa, proposant tant eines metodològiques com conceptuals fer a fer avançar el coneixement sobre les dinàmiques de poder, en aquest cas, a través de l'espai.*

1.2 L'ACCÉS A L'ESPAI PÚBLIC

La primera qüestió que sorgí com a conflictiva a l'hora d'iniciar tant la revisió de la literatura com el treball empíric va ser la definició d'espai públic. Què és l'espai públic? Una plaça, el carrer, un parc. Però, i un bar? Una discoteca? L'escola? I el menjador de casa els pares? Hi ha una gran varietat de definicions del què és l'espai públic i quin paper juga en les vides de la joventut (veure capítol 4), però poques que s'acostessin a la forma com la gent jove a qui entrevistava feia servir i se sentia a la ciutat de Manresa. En cap dels articles s'intenta donar una definició d'espai públic, més aviat el contrari, s'intenta problematitzar aquest concepte en dos sentits fonamentals: a) mostrant les implicacions de la separació entre l'espai públic i el privat en la qüestió de l'accés i b) mostrant la seva indèstria relació. En paraules de Carole Pateman:

“Allò privat o personal i allò públic o polític es mantenen com a separats i irrellevants entre ells; l'experiència quotidiana de les dones confirma aquesta separació però, a la vegada, la nega i afirma la connexió integral entre les

dues esferes. La separació d'allò públic i allò privat és a la vegada part de les nostres vides i la mistificació ideològica de la realitat liberal-patriarcal." (Pateman, 1983: 131).

Aquesta cita evidencia com la discussió sobre la definició de l'espai públic parteix de la separació d'aquest de l'espai privat, i com aquesta separació té conseqüències fonamentals pel manteniment i la reproducció del capitalisme i el patriarcat. Si bé la distinció entre allò públic i allò privat no només és una separació espacial, el lloc hi té una rellevància cabdal. En aquesta tesi, doncs, al llarg dels diferents articles es mostra primer la importància de l'espai públic i de les implicacions de l'accés o no accés a aquest pels drets de ciutadania, per acabar mostrant com no pot haver-hi accés a l'espai públic si hi ha discriminació en l'àmbit privat. L'accés a l'espai públic requereix, doncs, l'anàlisi de les relacions de poder en l'espai privat, si és que tal distinció és possible en termes conceptuals. L'experiència és el vehicle a través del qual es fa possible aquesta relació.

Amb la voluntat de veure quin era aquest accés a l'espai públic i al veure que les presències i absències no eren suficients per abordar l'experiència, els diferents articles aprofundeixen en la que ha estat una constant: el malestar o benestar als diferents espais i les seves causes. Si el fet de poder estar bé en els espais quotidians és un privilegi, calia veure qui hi estava bé i qui no, i quina relació hi havia entre la posició que s'ocupa en determinades estructures de poder i les experiències que es tenen en els espais. Per aquest motiu, el feminisme i la interseccionalitat són fonamentals per a veure com 'el poder opera en i a través d'espais concrets per reproduir sistemàticament desigualtats concretes' (Valentine, 2007: 19).

L'anàlisi de l'accés de la joventut a l'espai públic no és només rellevant per als estudis de joventut o per les dinàmiques d'accés a l'espai públic. Aquí l'espai no és només un objecte d'estudi sinó un factor clau per a analitzar les dinàmiques de poder, les formes d'exclusions i el funcionament de la interseccionalitat. Determinades identitats impedeixen o possibiliten l'accés a la ciutat, però no a tots els llocs, no sempre ni de la mateixa forma. A través de la perspectiva geogràfica s'intenten analitzar aquestes dinàmiques.

Així doncs, *l'objectiu de la tesi doctoral és l'anàlisi de l'accés de la joventut a l'espai públic urbà, centrant la recerca en un estudi de cas a la ciutat de Manresa. I les preguntes de recerca inicials es podrien sintetitzar en les següents:*

La joventut té restriccions d'accés a l'espai públic de Manresa?

Hi ha diferències de gènere en aquest accés?

Com hi afecten altres categories socials com la sexualitat, la classe social o l'ètnia?

1.3 LES METODOLOGIES

Tots els articles que conformen la tesi són part d'un mateix projecte de recerca i d'un treball empíric concret: trenta-una entrevistes a joves de Manresa, una ciutat mitjana de la província de Barcelona. Tant pel tema de la recerca com pel procés de desenvolupament, les metodologies han estat diverses. He intentat arribar a les dades des d'aproximacions i mètodes ben diversos, que no han estat iguals per a totes les persones entrevistades. Al llarg dels articles que conformen aquesta tesi es comenten específicament i en profunditat les metodologies emprades, però hi manca una visió general de tot el procés, que mostraré a continuació. El treball empíric consta de les entrevistes, Mapes de Relleus de l'Experiència i el dibuix d'itineraris quotidians realitzats amb trenta-una joves que viuen o fan vida a la ciutat de Manresa. Les seves identitats són diverses i també les formes com s'han realitzat les entrevistes i els altres mètodes qualitius de recollida de dades.

	Dones			Homes			
	Lesb.	Heter.	Bis.	Gais	Heter.	Bis.	∑Origen
Català/ Esp.	5	10	3	1	4	1	24
Sud-americanà	1	-	-	1	-	-	2
Marroquí	1	3	-	-	1	-	5
∑ Sexualit.	7	13	3	2	5	1	31
∑ Gènere	23			8			

Font: Elaboració pròpia

Aquesta taula mostra el nombre d'entrevistes realitzades i classificades per diferents categories: de gènere (dones i homes), de sexualitat (lesbianes o gais, heterossexuals, bisexuals) i d'origen (català o espanyol, sud-americanà, marroquí). Si bé en tot moment en els articles que formen el compendi de publicacions s'ha intentat evitar la categorització prèvia, en aquesta taula s'han emprat les auto-identificacions de les persones entrevistades per a classificar-les. Com es pot veure, hi ha interseccions concretes que no hi són representades, com també algunes que hi són sobrerepresentades. Al no pretendre extreure'n conclusions extrapol·lables, els criteris de selecció han anat sorgint en el mateix procés de recerca i aquest ha guiat la selecció. He escollit el gènere, l'origen i l'orientació sexual per a mostrar les dades a la taula, però algunes altres dades poden ser també d'interès. Per exemple, la diversitat en el lloc de residència, seleccionant persones que visquessin a llocs ben diferents de la ciutat quant a les seves característiques socioeconòmiques, demogràfiques i urbanístiques. Les edats varien entre els 16 i els 29 anys i la formació i ocupació són també ben diferenciades. Totes les persones entrevistades tenien plena mobilitat i capacitats físiques i intel·lectuals. Només una d'elles

era mare i les formes de convivència també variaven des de l'habitatge familiar fins a l'okupació d'immobles. Les entrevistes es van seleccionar, en primer lloc, a través de contactes personals, i després utilitzant la "tècnica bola de neu", per la quals uns contactes van conduir a d'altres.

En la següent taula es mostren els diferents mètodes i aproximacions emprades. A les trenta-una persones se'ls va fer una entrevista, ja fos individualment, en parella, en un grup de tres persones o a través d'aproximacions col·lectives i participatives. En els casos de les entrevistes no individuals, sempre es van fer entre persones que es coneixien i tenien una relació propera. El fet de dur a terme algunes entrevistes en parelles o grups de tres persones va ser per la facilitat que suposava per a elles realitzar l'entrevista d'aquesta forma i, per tant, per la potencialitat de crear un ambient que propiciés una bona comunicació. A les entrevistes, les preguntes es basaven en primer lloc en l'explicació de l'espacialitat de la seva quotidianitat. A l'identificar certs llocs com a habituals o rellevants es preguntaren qüestions com: per què t'agrada aquest lloc? com t'agradaria que fos? què creus que fa que et sentis així? Per altra banda, i per a focalitzar l'atenció en les seves identitats, es van preguntar qüestions com: creus que et sentiries igual si fossis un noi? O, creus que et passaria el mateix si no fossis gai? D'aquesta forma s'aconseguia posar l'èmfasi en la relació entre les seves identitats i les seves experiències en els llocs. Totes les entrevistes van ser grabades i transcrites. D'altra banda, a totes les persones se'ls va fer dibuixar el seu Itinerari quotidià sobre un mapa de la ciutat (veure capítol 8 i 9). Pel que fa als Mapes de Relleus de l'Experiència, se'n van realitzar també trenta-un. Divuit d'ells han estat realitzats per mi com a forma d'anàlisi de les dades de les entrevistes i tretze han estat realitzats per les pròpies persones a qui s'entrevistava, perquè van ser les darreres entrevistes o perquè es va poder tornar a entrevistar a algunes persones. Igualment, aquests van ser analitzats per mi posteriorment.

Mètodes i Aproximacions		Persones
Entrevistes	Individuals	9
	En parelles	6
	Tres persones	6
	Investgació-Acció Participativa	10
Mapes dels Relleus	Fets per les entrevistades	13
	Fets per mi	18
Itineraris		31

Font: Elaboració pròpia

Sobre la utilització d'aquestes metodologies, tot i que en cada article hi ha reflexions i apunts concrets més específics, hi ha algunes

consideracions generals pertinents. El fet d'haver escollit aquest grup d'edat, la joventut, es devia a qüestions pròpies del projecte de recerca però també personals. A part de la meua implicació en organitzacions polítiques juvenils i l'interès pel tema, també hi havia la qüestió de la proximitat. Havent finalitzat aquesta recerca, crec que la meua posicionalitat ha influït molt en l'acostament en les entrevistes i en la informació aconseguida. En general, en els estudis sobre joventut, es diu que la recerca sobre joves ha d'estar molt atenta a les relacions de poder i a les qüestions ètiques (Hopkins, 2010). Quan es pensa en investigadores no s'acostuma a pensar que aquestes també poden ser joves. Això en molts àmbits acadèmics (conferències, docència, espais informals) pot ser un problema: l'edat és un factor de discriminació dins l'acadèmia, per la manca d'autoritat i legitimitat que es dona a la gent jove. Però a l'hora de realitzar recerca empírica sobre aquest grup d'edat, aquest factor pot portar avantatges. En aquest cas, crec que el fet d'haver realitzat el treball de camp entre els 23 i els 25 anys ha fet que l'apropament a la gent jove permetés trencar amb certes relacions de poder que quan una investigadora adulta s'hi acostava es mantenen més fermament. Això no vol dir que altres factors, com el meu nivell de formació o el meu origen, no tinguessin un pes important en certes entrevistes que em podia allunyar de les persones entrevistades. Però almenys la qüestió de l'edat, en la gran majoria dels casos, servia per a crear empaties, com també ho ha estat el fet de ser de Manresa, el meu gènere i la meua orientació sexual en determinades entrevistes.

1.4 LES LLENGÜES I LES PUBLICACIONS

La qüestió de la llengua ha estat un factor rellevant per a l'elaboració de la tesi, però també per a la seva compilació i de ben segur ho serà per a la presentació i defensa d'aquesta. D'una banda, la literatura existent sobre aquesta temàtica és majoritàriament en anglès, com es pot veure en les bibliografies de cadascun dels articles. En el context català o espanyol hi ha pocs treballs acadèmics en Geografia sobre aquesta qüestió. D'altra banda, les entrevistes s'han realitzat majoritàriament en català, ja que era la llengua pròpia de les persones entrevistades, excepte algunes que s'han realitzat en castellà. I les publicacions resultants de la recerca són en tres llengües: català, castellà i anglès. La necessitat de publicar en revistes anglosaxones/internacionals obligava a haver d'escriure alguns articles en anglès. Això ha suposat dificultats importants, no només per la necessitat d'escriure en una llengua que no m'és pròpia, sinó també per la necessitat de traduir les cites, els conceptes, i adaptar la recerca a les investigacions publicades en aquest tipus de revistes. Per posar un exemple, 'jove' en català s'utilitza per a referir-se a persones que poden tenir de 16 a 29 anys (segons l'Observatori de Joventut, per exemple). En canvi,

'young' en anglès es refereix a una persona de menys edat. Les persones a qui jo he entrevistat i que defineixo com a 'young', en anglès realment es definirien com a 'young adults'. Aquest exemple té similituds també amb termes relacionats amb les identitats de les lesbianes. La forma com les identitats sexuals prenen forma en el context català no és a través dels termes utilitzats, i estudiats, en la literatura en anglès: *queer*, *butch* o *femme* no tenien cap significat per a les noies entrevistades, però en canvi els debats se situen en relació a aquests conceptes. La qüestió de la llengua és també una qüestió cultural, i l'ús que se'n fa és una qüestió política. Com defensa Garcia-Ramon (2012), avui en dia l'hegemonia de la geografia angloamericana estableix les pautes del debat intel·lectual, no només per l'hegemonia de l'anglès sinó pel què això representa a l'hora d'escoltar 'altres' veus.

D'aquesta forma, la necessitat de publicar en determinades revistes té implicacions més enllà de la llengua que s'utilitza. D'una banda hi ha la necessitat de referenciar una determinada literatura, majoritàriament anglòfona. El fet que aquesta sigui una tesi per compilació d'articles difereix doncs d'una tesi monogràfica en la necessitat 'd'aconseguir' que els treballs siguin publicats. Els processos de revisió han implicat grans canvis, contribuint notablement en la millora dels textos. Algunes revisores han estat de grandíssima utilitat per a millorar els treballs. Tot i això, en alguns casos també han suposat la necessitat d'adequació a unes formes concretes d'escriure, exposar les idees i referenciar autores concretes. L'estada de recerca a la Universidade Estadual de Ponta Grossa, Brasil, amb la professora Joseli Maria Silva, va marcar un punt d'inflexió en la comprensió d'aquestes dinàmiques de poder. La producció de coneixement en regions, i per part de recercadores, no anglòfones és vista com a 'local', com a aportació empírica, i no com a capaç de produir teoria. Les conseqüències que això té per la recerca i per a la quotidianitat de la investigació són molt àmplies, però poques vegades es tenen en compte, tampoc en les geografies feministes i els circuits de publicacions acadèmiques (veure Silva, 2011). Així, l'adscripció a una llengua, una literatura i un forma de fer investigació concreta que és la pròpia del context de la recerca ha estat una condició per a l'elaboració de la tesi per a compilació d'articles.

Intentant tenir en compte aquest fet, en aquesta tesi s'ha procurat trobar un punt mig entre la difusió internacional de la recerca i la difusió en el context proper. La necessitat i voluntat de divulgar coneixements en català ha anat acompanyada de la necessitat de difondre'ls en anglès i de publicar-los en determinades revistes. El castellà, per la facilitat que em suposa escriure en aquesta llengua, ha estat també escollit per al darrer article, el més general i global de la tesi. Les parts introductòries i conclusives s'han escrit en català i han estat traduïdes, per mi mateixa, a l'anglès: la llengua del context de la recerca i la llengua 'franca' per a la recerca. Hi ha moltes parts re-

petides, en diferents llengües, i segurament fa més feixuga la lectura de la tesi, o impossible segons les llengües que es dominin. Éssent plenament conscient d'aquesta qüestió, no es pren la llengua només com a un vehicle d'expressió sinó com a factor essencial en la recerca, com a part d'aquesta i com a reflex d'una posició política en relació a la investigació.

PRESENTACIÓ DELS TREBALLS

Com ja s'ha esmentat anteriorment, aquesta tesi consta de sis articles. Quatre d'ells ja han estat publicats en revistes acadèmiques, un es troba pendent de publicació i el darrer es troba en procés de revisió. Els detalls específics de cada article són els següents:

“El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia”. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2011, vol. 57/1, pp. 147-162

“Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà” *Papers: Revista de Sociologia*. 2013, Vol. 98. Num. 1, 127-142

“Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia”, *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*. 2013

DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974

“Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places” *Children's Geographies*. 2013.

DOI: 10.1080/14733285.2013.848741

“Managing fear in public space: young feminists' intersectional experiences through Participatory Action Research” *Cahiers du CEDREF*. (previst 2014)

“El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad” (en revisió)

Com es pot veure, els articles han estat publicats en diferents llengües (català, castellà i anglès) i en diverses revistes: internacionals/anglosaxones, nacionals, estatals i una francesa. Els àmbits de les revistes també són diversos: de Geografia en general (*Documents d'Anàlisi Geogràfica*), de Geografia feminista (*Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*), de Geografies de la infància i la joventut (*Children's Geographies*), d'estudis de gènere i feminisme (*Cahiers du CEDREF*) i de Sociologia (*Papers: Revista de Sociologia*). La diversitat d'àmbits mostra l'abast dels temes tractats en els treballs. Si bé tots formen part d'una mateixa unitat temàtica i la majoria han estat publicats en revistes de Geografia, els temes específics que s'hi tracten tenen implicacions concretes per diferents àmbits d'estudi. En aquest

sentit, la selecció de les revistes no ha estat a l'atzar. Publicar un estat de la qüestió a *Documents d'Anàlisi Geogràfica (DAG)* contribuïa a mostrar les principals recerques, temes i teories referents a la relació de la joventut i l'espai públic des d'una perspectiva de gènere en un context acadèmic on no hi havia pràcticament res sobre aquesta temàtica, i menys en Geografia. En el mateix sentit, la publicació a *Papers: Revista de Sociologia*, mostrava una perspectiva de gènere i geogràfica en un àmbit, la sociologia, on hi havia molts treballs sobre joventut no però des d'aquestes aproximacions. L'article sobre els Mapes de Relleus de l'Experiència va ser proposat per a publicació a *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography* perquè s'hi desenvolupava una contribució que tenia repercussions tant per la teoria feminista com per la geografia. En canvi, l'article de *Children's Geographies* suposava una contribució en els estudis geogràfics sobre joves, on la qüestió de les sexualitats hi era pràcticament absent. La publicació a *Cahiers du CEDREF* és un intent d'arribar a un altre context ben proper, el francès, i la de publicar en una revista especialitzada en temes de feminisme, en una edició monogràfica sobre el 'gir espacial'. Per últim, la revista escollida per al darrer articles és d'àmbit estatal, tancant així el cercle iniciat a *DAG*, presentant els resultats de la tesi en una llengua que també permetia la difusió a Amèrica Llatina.

A continuació es presenta breument cada treball en relació a la globalitat de la tesi. Els resums concrets de cada article es troben a l'inici de cada treball. Per tant, en aquest capítol no s'expliquen les especificitats ni resultats de cada treball sinó que se situa cadascun en relació al procés de recerca i als objectius generals de la tesi.

El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia

Aquest article és fruit del treball d'investigació (dirigit per Mireia Baylina) realitzat per al Màster en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania. A través de la cerca i revisió d'articles publicats des del 2000 fins al 2010 en revistes científiques nacional i internacionals, bàsicament de Geografia, sobre joventut i espais públics, es realitza un estat de la qüestió sobre aquesta temàtica. Per a la globalitat de la tesi doctoral, aquest article és un primer pas fonamental, ja que amb la revisió bibliogràfica i l'anàlisi de 137 articles, es mostren tant les temàtiques que es treballen com la forma com s'incorpora, o no, la perspectiva de gènere. La dificultat de la definició del mateix concepte de joventut i l'anàlisi de la intersecció d'aquesta en relació a altres identitats o la controvertida relació amb l'espai públic apareixen com a temes transversals. En aquest treball, si bé s'identifiquen els àmbits més treballats i les aportacions més rellevants per a cadascun d'ells, les conclusions apunten als buits teòrics i empírics en relació a la perspectiva de gènere. La manca d'estudis sobre les activitats de les noies o de la qüestió

de les sexualitats hi apareixen com a buits rellevants. La identificació d'aquests buits marcarà els temes treballats en els següents articles.

Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà

L'objectiu principal d'aquest treball és l'anàlisi del gènere i l'edat com a condicionants de l'experiència i ús de l'espai públic. A través de la revisió de la bibliografia sobre aquesta temàtica, s'analitza com la visibilitat del cos sexual a l'espai públic té repercussions en la forma com es viu aquest. Se situa la temàtica en relació al cos com a lloc i el cos en els llocs, l'heteronormativitat en els espais i les relacions de gènere en general. El tema que s'analitza amb més profunditat, per ser dels més treballats i per la centralitat que té alhora de tractar les desigualtats de gènere en l'experiència de l'espai públic, són els espais de por, el perill i el risc com a controladors de l'accés a l'espai públic. L'argument central de l'article és la defensa de la necessitat de tenir en compte la perspectiva de gènere per a analitzar les pràctiques de la joventut a l'espai públic, com també la necessitat de tenir en compte les seves diverses identitats. En relació a la tesi, aquest treball situa concretament la temàtica de la joventut i l'espai públic des d'una perspectiva de gènere, mostrant les principals aportacions que s'han realitzat en aquest àmbit i defensant una postura concreta: la necessitat de l'aproximació feminista i interseccional per a l'estudi de la joventut i l'espai públic.

Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia [Desenvolupant les geographies de la interseccionalitat amb els Mapes de Relleus de l'Experiència: reflexions sobre la investigació amb joventut a Manresa, Catalunya]

Aquest treball és una aportació teòrica i metodològica als estudis sobre interseccionalitat des d'una perspectiva geogràfica. En base les contribucions que des de diverses disciplines s'han realitzat sobre l'estudi de la interseccionalitat, es presenten el Mapes de Relleus de l'Experiència com a un pas endavant en la conceptualització de la interseccionalitat i en l'elaboració d'una eina metodològica i analítica per a estudiar-la. A través de l'explicació de la naturalesa d'aquesta eina i la forma com es crea i analitza, es mostra la contribució que fa tant al feminisme com a l'estudi de les geografies de la interseccionalitat en dues direccions: les implicacions conceptuals i les implicacions metodològiques. El treball de camp realitzat a Manresa, les entrevistes a joves, serveixen com a exemple de la seva creació i utilització. Aquest treball és una part fonamental de la tesi doctoral, ja que s'hi mostra una contribució original i pròpia en el tema d'estudi i es mostra la forma concreta d'entendre les geografies de la interseccionalitat.

Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places

En base als Mapes de Relleus de l'Experiència, s'analitza l'accés a la ciutat d'un grup concret, part de les entrevistes realitzades: les noies joves lesbianes. A través d'una perspectiva interseccional, procurant tenir en compte les diverses identitats que atravessen a aquest grup, s'analitza les formes com negocien les seves identitats a l'espai públic. La dificultat de trobar estudis des d'aquesta perspectiva i la manca de treballs sobre joventut i sexualitat en relació a l'espai públic, fan que aquest treball sigui una contribució tant als estudis sobre joventut com a les geografies de les sexualitats, aportant noves perspectives i formes d'anàlisi. La manera com aquestes noies gestionen la seva (in)visibilitat com a lesbianes i el malestar que senten en la majoria d'espais públics que freqüenten mostra com l'heteronormativitat determina el seu accés a la ciutat, però també la seva capacitat de gestionar els condicionants socials i espacials. En relació a la globalitat de la tesi, aquest treball és una anàlisi concreta d'un grup ben poc estudiat en Geografia i que qüestiona determinades assumpcions sobre la forma com la joventut viu les ciutats i els significats que es donen als llocs.

Managing fear in public space: young feminists' intersectional experiences through Participatory Action Research

La por a l'espai públic aparegué com a un dels principals condicionants d'accés a l'espai públic en quasi totes les noies entrevistades a Manresa. Centrant-me en els debats i els Mapes de Relleus de l'Experiència realitzats per un grup de noies feministes, analitzo les seves formes de percebre la por, els condicionants socials i espacials i les seves formes de resposta. A través de l'aproximació d'Investigació-Acció Participativa es posen de relleu les formes individuals i col·lectives de transgressió de la por al carrer, posant especial èmfasi en les seves capacitats de gestionar les seves identitats a través dels espais. Aquest treball és una anàlisi parcial en base a un tema crucial de l'accés a l'espai públic des d'una perspectiva de gènere: la por. Al ser també parcial quant al grup, només les membres d'un col·lectiu feminista de la ciutat de Manresa, Acció Lila, la metodologia participativa emprada esdevé un element central d'anàlisi. Com també el fet que les pròpies noies entrevistades analitzessin la seva experiència des d'una perspectiva feminista.

El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad

Aquest article és una anàlisi global dels resultats i dóna resposta a l'objectiu central de la tesi. En ell es tenen en compte totes les entrevistes i totes les metodologies emprades en la recerca. El tema, doncs, és el tema de la mateixa tesi doctoral, on s'hi exposen els principals resultats de forma resumida. L'eix vertebrador del treball és la interseccionalitat en si mateixa. A través d'una exposició interseccional, es qüestionen les conclusions comunes a les que s'arriba en base a la mostra de la diferència dins el propi grup. És a dir, s'intenta posar de relleu la diversitat d'experiències en els espais en relació a la dinàmica de la interseccionalitat. La por i l'heteronormativitat apareixen com a punts crucials en l'anàlisi però en aquest cas s'analitzen de forma comparativa: com viuen la por els nois, com viu l'heteronormativitat la joventut heterosexual. A aquestes dues temàtiques s'hi afegeix també el control social per part de la comunitat, on es tracta de forma més específica l'experiència de les joves migrades o d'altres orígens. Tot plegat es relaciona amb la conceptualització més general de l'accés a l'espai públic, mostrant com la relació amb l'espai privat en l'experiència quotidiana és un factor clau per entendre'n les dinàmiques. En aquest sentit, aquest treball es podria considerar un resum de la tesi doctoral, on s'hi apunten les principals conclusions i resultats referents a l'accés de la joventut a l'espai públic.

3.1 *Justification of the topic*

The aim of the dissertation is the analysis of young people's access to urban public space from a feminist intersectional perspective. Through the lived experience, I analyze the way diverse identities condition the access of young people to Manresa's public space. In order to achieve this aim, the dissertation is organized through six articles, that work similarly to chapters:

- Articles 1 and 2: The first one is a state of the art of the research on young people and public space in general. The second one is a revision of the existing literature specifically on gender issues. An approach to this topic is also presented.
- Article 3: It develops a new methodological tool and proposes a theoretical approach, the Relief Maps.
- Articles 4 and 5: They are both partial analysis of the data obtained through empirical work. One is from a specific group, young lesbians, and the other considers one specific issue, fear in public space.
- Article 6: The results are here analyzed generally, in relation to all the interviews and diverse topics.

Every article has its own and specific aims and the topic is situated in the concrete field of research where it makes a contribution. In the next chapter, every article will be presented in more detail, but in the following parts I will show what is the link among them, the topic of the dissertation. As all the articles are part of the same research, I will show here the process of the research and its evolution.

3.1.1 Geographies of Intersectionality

“There is no single issue struggle because we do not lead single issue lives” Audre Lorde

The concept of intersectionality shows the necessity of studying the multiple interconnections between different power structures such as gender, class, age, ethnicity, sexual orientation, etc, making evident that we live the different positions simultaneously and that different categories are mutually constituted. This is, I am at the same time woman, white, young, lesbian, Catalan, grant holder. Some of these

categories situate myself in positions of oppression and others in positions of privilege, but the relation between them is specific in every place and time. For instance, maintaining all categories the same but changing my age, lets say I am sixty years old, the way I would live the fact of being a woman or a grant holder would be very different.

The concept of intersectionality has been a driving force during all the process of the dissertation. The necessity of looking for *what else* young people is and how their other identities condition their experience in public space. A part from the willingness to look for more specific and precise responses, it was also a political willingness: trying not to take specific identities as neutrals. The concept of intersectionality allows the 'asking the other question' (Davis, 2008): when analyzing youth, where is gender? And analyzing gender, where is the ethnicity? And in ethnicity, where is the class? My worry was to exclude young people with non-hegemonic identities, and I thought their experiences could be relevant for a better understanding of the general dynamics. Positions in the margins could give privileged information about the centre (hooks, 1984). Maybe, the young women interviewed were afraid because they were women and young. But, how their heterosexuality influenced it? And what about their whiteness? And then, what did it have to do with age? And gender?

At this point, I decided that I had to look for very diverse young people. It did not matter to me that the 'sample' was representative of the youth in Manresa, but it should be relevant for the topic. I was interested in how young lesbians lived the city, for their position in a specific intersection of gender and sexuality. Actually, the first interviews with lesbians were a turning point because of the hard experiences they explained to me. I saw that this should be a central question, that I should go deep on it. They were also afraid at night in the street and they used the city similarly to boys and heterosexual girls, but their discomfort could not be compared. Another turning point was the first interview with a young woman from Morocco. She was not afraid in the street because her husband did not let her go out in the dark. It seemed that there was no shared experience based on gender, ethnicity, age or class. Differences among every category changed every possible shared situation. I saw that, instead of trying to avoid specificities, diversity was a key element. And that it was also one of the most important problems feminism should face. As Davis notes:

"Intersectionality' addresses the most central theoretical and normative concern within feminist scholarship: namely, the acknowledgement of differences among women. [. . .] This is because it touches on the most pressing problem facing contemporary feminism – the long and painful legacy of its exclusions." (Davis, 2008: 70)

If I wanted not to exclude, intersectionality could not only be an approach. It became the topic of the dissertation: the Geographies of Intersectionality. But, how should I analyze the data? How should I take into account all identities? How should I know why every young felt comfort or discomfort in public space depending on her or his identities?

In order to analyze the experience of youth it was necessary to take into account intersectionality. And in order to analyze the intersections it was necessary to go deeper on experiences. It was not enough to look for where people were or their uses of space. By counting presences and absences it is difficult to take into account the complexity of identities and negotiations. As well, it would have left aside something I found fundamental: the discomfort and the comfort in places. Some of the interviewed were permanently in alert in the street because they feared an aggression, feared some gazes, feared being judged. Many young people used public space, but I was interested in analyzing *how* they were there. And 'space' here seemed to be a basic aspect. Depending on places, discomforts and identities that were experienced as sources of discrimination changed. Place has a fundamental role in intersectional dynamics, and the narratives of lived experience seemed to be the only way to approaching them.

The Relief Maps

During my visiting stay at the City University of New York (New York) I read one of the main articles of intersectionality theory (Crenshaw, 1991), and I stopped in a sentence where she claims that 'there are no pure victims of oppression'. The author explains in this text that we are situated in multiple positions of gender, race, class, etc., and that the oppressions we suffer cannot be treated as added one to another. Being a black poor woman may not imply the absence of any experience of privilege or that her situation is worse than the one a gay man with reduced mobility suffers. The competition to see who is more oppressed, the 'Olympics oppression', has no sense. Crenshaw defends that oppressions can not be summed up, but that the specific intersections create specific oppressions. And she demonstrated it in relation to black women that suffered violence. Relating this idea to Gill Valentine's article (2007), a theorization of intersectionality from feminist geography where she shows the importance of space for the intersectional dynamics, I thought that I could represent visually the lived experience in places. My personal experience served as an example. In what places what identities were accentuated, and how? In New York, being Catalan was always an accentuated identity, and also the fact of not being Anglophone was intensified. In contrast, in Barcelona, not being Anglophone was not relevant at all in my everyday life. Depending on spaces, and the social relations, some identities are in relief, in form of oppressions or privileges.

The Relief Maps were the tool I started to develop in order to collect data on the intersectional experiences, to analyze it and to display it visually (see chapter 5).

In this way, the difficulty that initially supposed the diversity of identities of youth, the methodological and theoretical problem that supposed intersectionality, became the very object of analysis, and the general contribution of the dissertation. In the literature on intersectionality (as it is explained in chapter 5), there are two aspect that appear as crucial: first, the importance of the concept for feminism and for the analysis of social relations in general and, second, the lack of theoretical and methodological proposals to approach it from an intersectional perspective. There are many investigations that take diverse categories for the analysis of certain groups or issues, but there are only few that take intersectionality as the very topic for the study. In this dissertation, *through the analysis of young people's access to public space in Manresa, I hope to contribute to the conceptualization and systematization of intersectionality in itself, proposing both methodological and conceptual tools to make a step forward in the understanding of intersectional dynamics of power, in this case, through space.*

3.1.2 Access to public space

The first question that arose as a difficult point to initiate the revision of the literature for the dissertation, as well as for the empirical work, was the definition of public space. What is public space? A square, the street, a park. And what about a pub? A disco? A school? And could the living room in the familiar home be seen as a public space? There is a great variety of definitions on what public space is and its role in young people's lives (see chapter 4). However, there are few definitions that were useful to approach the way young people use and experience the city of Manresa. I do not try to give a definition of public space in the following articles. On the contrary, I try to problematize this concept in two senses: a) by showing the implications of the separation between the public and the private space with respect to the access and b) by showing the relation between the two. As Carole Pateman stated:

“The private or personal and the public or political are held to be separate from and irrelevant to each other; women's everyday experience confirms this separation yet, simultaneously, it denies it and affirms the integral connection between the two spheres. The separation of the private and public is both part of our actual lives and the ideological mystification of liberal-patriarchal reality.”
(Pateman, 1983: 131).

This quote shows how the discussion in relation to the definition of public space departs from the separation of this one from the private

one, and how this separation has fundamental consequences in the maintenance and reproduction of capitalism and patriarchy. Even if the distinction between the public and the private is not only a spatial separation, place has a relevant role on it. Therefore, through the different articles that form this dissertation, I try to show the importance of public space and the implications of the access (or the lack of it) for citizenship rights, to demonstrate how access to public space may not be possible when there is discrimination in private space. Then, the access to public space requires the analysis of power relations in private space, if this distinction is conceptually possible. Experience is the vehicle through which this relation is done.

I was interested in analyzing the access to public space and, acknowledging that presences and absences were not sufficient to explore experience, the different articles examine what has been a constant aspect: the discomfort or comfort in different spaces and its causes. If being comfortable in the everyday spaces is a privilege, it was necessary to explore who was feeling comfortable and who was not, and what was the relation between the position that one occupies in certain power structures and the experiences in places. Therefore, feminism and intersectionality were fundamental to explore how “power operates in and through particular spaces to systematically (re)produce particular inequalities” (Valentine, 2007: 19).

The analysis of young people’s access to public space is not only relevant for youth researches or the dynamics of access to public space. Here space is not only the object of study but it is a key aspect for the analysis of power dynamics, forms of exclusion and the functioning of intersectionality. Certain identities restrict or enable access to the city, but not everywhere and not always in the same way. Through the geographical perspective I try to analyze this dynamics.

Then, *the aim of the doctoral dissertation is the analysis of young people’s access to urban public space, focusing on a case study in the city of Manresa. The initial questions for the research could be then summarized as the followings:*

Do young people experience restriction of access to public space in Manresa?

Are there gender differences in this access?

How do other social categories such as sexuality, class or ethnicity affect it?

3.1.3 Methodologies

All the articles that form the dissertation are part of the same project of research and a specific empirical work: thirty-one interviews to young people in Manresa, a medium city in Barcelona province. Due to the topic of research and the development of the process, the methodologies have been diverse. I tried to get the data from diverse

approaches and methods, that were not the same for all the interviewed. Through the articles, the methodologies used are explained in detail, but there is missing a general overview of the process, which it is shown in what follows. The empirical work consists of the interviews, the Relief Maps and the everyday itineraries drawn by thirty-one young people that live or spend their lives in Manresa. Their identities are diverse and the way the interviews have been undertaken are so.

	Women			Men			ΣOrigin
	Lesb.	Heter.	Bis.	Gay	Heter.	Bis.	
Catalan/ Sp.	5	10	3	1	4	1	24
SouthAm.	1	-	-	1	-	-	2
Moroccan	1	3	-	-	1	-	5
Σ Sexualit.	7	13	3	2	5	1	31
Σ Gender	23			8			

Source: Compiled by author.

This table shows the number of interviews classified by different categories: gender (women and men), sexuality (lesbian or gay, heterosexual and bisexual) and origin (Catalan spanish, South American, Moroccan). Despite that in the articles I always tried to avoid the previous categorization, in this table I have used self identifications in order to classify the people interviewed. As it can be seen, there are specific intersections that are not represented, as there are some that are over-represented. As my aim was not to get to conclusions that can be extrapolated, the criteria for the selection arose in the same process of research. I have chosen gender, sexuality and origin to be displayed on the table, however, other data could also be interesting. For example, the diversity of places of residence. I looked for people that lived in different places in the city regarding socioeconomic, demographic and urban characteristics. The ages varied from 16 to 29 years old, and their formation and occupation were also very differentiated. All people interviewed has full mobility and intellectual and physical capacities. Only one of them was a mother and the forms of housing varied from the familiar home to a squatted house. The interviews were firstly found through personal contacts and then through the 'snow ball' technique, through which first contacts lead to new ones.

On the next table I show the different methods and approaches used. I interviewed thirty-one people. Some of them as individual interviews, some as couples or groups of three and other through participative and collective approaches. In the cases of in group interviews, it was always between people that knew each other and had a close relation. Undertaking some interviews in couples or groups of three facilitated that the interview could be done, as it was easier for

them, and therefore it incremented the potentiality of creating an environment that favored a good communication. The questions in the interviews regarded the spatiality of their everyday lives. When identifying certain relevant or everyday spaces, the questions asked were similar to the following: why do you like this place? How would you like it to be? What do you think is the cause why you feel like this here? Then, in order to focus on their identities, I asked questions like: do you think you would feel like this if you were a boy? Or, do you think it would be the same if you were gay? This way, I could emphasize the relation between their identities and their experiences in place. All the interviews were recorded and transcribed. Next to the questions of the interviews, I asked all of them to draw their everyday itinerary in a city map (see chapter 8). Regarding the Relief Maps, thirty-one were also drawn. Eighteen of them were drawn by me as a form of analysis of the data and thirteen were drawn by the same people interviewed. As once the tool was developed, the last interviewed could draw their own Relief Maps. Those were also subsequently analyzed by me together with the interviews.

Methods and Approaches		People
Interviews	Individuals	9
	Couples	6
	Groups of three	6
	Participatory Action Research	10
Relief Maps	Drawn by the interviewed	13
	Drawn by me	18
Itineraries		31

Source: Compiled by author.

Regarding the use of these methodologies, even if in every article there are more specific reflections, some general considerations may be needed. The fact of choosing this group of people, youth, was due to the type of project I was involved in but also to personal issues. A part from my personal implication in political youth organizations and my interest on the topic, there was also the fact of proximity. Having finished this research, I think my positionality has profoundly influenced my approach to them during the interviews and the information I was able to get. In general, it is said that the research on young people must be very attentive to power relations and ethical issues (Hopkins, 2010). When we think on researchers we normally do not think that they can also be young people. In many academic environments (conferences, teaching, informal spaces) this might be a problem: age can be the cause of discrimination in academy, for the lack of authority and legitimation that is given to young people. However, when undertaking an empirical research with this group of

age, this can be a favorable fact. In this case, I think that undertaking the empirical work when I was between 23 and 25 years old helped approaching young people and breaking some power relations that are strongly maintained when it is an adult researcher who approaches youth. It is not to say that other factors such as educational level or my origin did not have an important role in certain interviews, one that could distance me from those interviewed. However, at least, my age, in the majority of the cases, served to build empathy. It was also the case in the fact of being born in Manresa, of my gender or my sexual orientation in certain interviews.

3.1.4 Languages and Publications

Language was a relevant factor in the development of the dissertation, but also in its compilation and for sure it will be in its presentation and defense. On the one side, the existing literature on the issue of research is mainly in English, as it can be seen in the references in each article. In the Catalan as well as the Spanish context, there are few academic works on this issue. On the other side, the interviews were done in its majority in Catalan, with some exceptions that were done in Spanish. And the resulting publications are written in three different languages: Catalan, Spanish and English. The necessity of publishing in Anglophone/international academic journals forced me to write some papers in English. This implied important difficulties, not only for the need of writing in a foreign language, but also for the need of translating the quotes from the interviews, the concepts, and of adapting the research to the publications of these journals. In order to give an example, 'jove' (in Catalan) refers to people between 16 and 29 years old, as it says, for instance, the Observatori de la Joventut (Youth Observatory). In contrast, 'young' refers to 'younger' people than it refers to in Catalan. The people that I have interviewed and that I define as 'joves' ('young'), in English may better be called 'young adults'. This example has some similarities with some concepts related to lesbian identities. The way sexual identities are shaped in the Catalan context is not through the terms used, and studied, in the literature in English: *queer*, *butch* o *femme* has no sense for the lesbians I interviewed. However, many debates turn around these concepts. Language is also a cultural issue, and its use is a political question. As Garcia-Ramon (2012) defends, nowadays, the Angloamerican hegemony in geography establishes the patterns for the intellectual debate, not only for the hegemony of the English language but also for what it represents when listening to 'other' voices.

In this way, the necessity of publishing in certain journals has implications that go besides the language being used. In one side, there is the need of citing certain literature that is mostly Anglophone. Being

this one an article thesis, it differs from the monographic ones in the sense that it requires the articles to get published. The processes of revision here implied important changes, contributing to the improvement of the texts. Some revisions have been enormously helpful to improve the articles. However, in some cases the revisions also implied the necessity of adapting the texts to a certain way of writing, exposing ideas and citing specific authors. My visiting stay in Universidade Estadual de Ponta Grossa, Brazil, with the Professor Joseli Maria Silva, was a turning point for my understanding of this power dynamics. The knowledge production in some non Anglophone regions or researchers is seen as 'local', as an empirical contribution not capable of producing theory. The consequences it has for the research and for the everyday life of investigation are wide, but they are rarely taken into account, neither in feminist geography and academic circuits of publications (see Silva, 2011). Then, the adscription to a language, a literature and a specific way of researching that is characteristic from the context of research has been a condition for the development of this dissertation as an article thesis.

In order to take it into account, I tried to find a middle point between the international diffusion of the research and the diffusion in a closer context, between the production of knowledge in my own language and the necessity of disseminating it in English through academic journals. I chose Spanish for the last article, the most general of the dissertation for the easiness it supposed for me to write in this language. The introductory and conclusive parts have been written in Catalan and translated, by myself, into English: the language of the context of research and the 'lingua franca' for research. Then, there are some parts repeated in different languages, which may make the reading less fluent, or impossible depending on the languages the reader manages. Being conscious of this issue, I do not take the language only as a vehicle of expression but as an essential part of the research as it reflects a political position in relation to investigation.

3.2 *Presentation of the articles*

As it has been previously said, six articles form this dissertation. Four of them have already been published in academic journals, one is in press and the last one is now being revised. The specific details of the articles are the following:

"El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2011, vol. 57/1, pp. 147-162

"Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà" *Papers: Revista de Sociologia*. 2013, Vol. 98. Num. 1, 127-142

“Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia”, *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*. 2013 (published online)

DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974

“Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places” *Children’s Geographies*. 2013 (published online)

DOI: 10.1080/14733285.2013.848741

“Managing fear in public space: young feminists’ intersectional experiences through Participatory Action Research” *Cahiers du CEDREF*. (forthcoming 2014).

“El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad” (in revision)

As it can be seen the articles have been published in different languages (Catalan, Spanish and English) and in different journals: Anglophone/international, national, state and a French one. The fields are also diverse: Geography in general (*Documents d’Anàlisi Geogràfica*), Feminist Geography (*Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*), Children and youth Geographies (*Children’s Geographies*), Feminism and Gender studies (*Cahiers du CEDREF*) and Sociology (*Papers: Revista de Sociologia*). The diversity of the fields shows the reach of the topic. Even though all the articles are part of the same topic and the majority have been published in Geography journals, the specific issues have different implications for every field of research. In this sense, the selection of the journals respond to some criteria. By publishing a state of the art in *Documents d’Anàlisi Geogràfica (DAG)* I contributed to show the principal investigations, topics and theories regarding the relation between youth and public space from a gender perspective where there were very few works on this topic, and even less in Geography. In the same way, the publication in *Papers: Revista de Sociologia* showed the gender and geographical perspective in Sociology, a field where there are lots of works on youth but not from these approaches. The article about the Relief Maps was proposed for publication in *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography* because it developed a contribution that might have implications both for Feminist theory and Geography. In contrast, the article in *Children’s Geographies* supposed a contribution for geographical studies on youth, where sexuality is almost absent. The publication in *Cahiers du CEDREF* was an attempt to reach a very close context, the French one, and to publish in a journal specialized in feminism, in a special issue on the ‘spatial turn’. The last one was chosen to close the circle initiated by *DAG*, presenting the results of the

dissertation in Spanish, as at the same time it allowed the diffusion to Latin America.

In the following lines I briefly present every article in relation to the dissertation as a whole. The summaries in English can also be found in the beginning of every work. Therefore, this chapter does not intend to explain the specificities or results of each article but to situate every one in the process of research and in relation to the general objectives of the dissertation.

El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia [Youth and urban public space from a gender perspective: a state of the art from geography]

This article is part of the research conducted for the Master on Women, Gender and Citizenship Studies thesis and directed by Mireia Baylina. Through the research and the revision of the articles published from the 2000 to the 2010 in academic (national and international) journals, mainly in Geography, on youth and public spaces, I present a state of the art on this topic. For the structure of the doctoral dissertation, this article is a first and fundamental step, as the bibliography revision and the analysis of 137 articles show both the topics that are studied and the way gender perspective is (or is not) incorporated. The difficulty of the definition of youth itself, the analysis of the intersection between age and other identities and the controversial relation with public space appear as transversal topics. In this work I identify the most widely investigated fields of study and the most relevant contributions, but at the same time the conclusions focus on the empty spaces, both theoretically and empirically, in relation to gender perspective. The lack of studies on young women or the question of sexuality appeared as relevant issues. The identification of these gaps marked the topics chosen for the following articles.

Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà [Gender, body and sexuality: Youth and the experience and use of urban public space]

The main objective of this article is to analyze how gender and age condition the experience and use of public space. Through the bibliographical revision of this topic, the visibility of the sexed body in public space is analyzed, focusing on its implications. I situate the debate in relation to the body as a place and the body in place, heteronormativity and gender relations in general. I focus specifically on fear, danger and risk as ways of control of the access of public space, as it is one of the most studied topics and because of its centrality when working on gender inequalities in the experience of public space. The central argument is the defense of the necessity of taking

into account the gender perspective at the time of analyzing young people practices in public space, as well as the necessity of keeping in mind their diverse identities. In relation to the dissertation, this article situates on the topic of youth and public space from a gender perspectives showing the main contribution to this field and defending a specific position: the necessity of a feminist and intersectional approach for the study of youth and public space.

Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia

This work is a theoretical and methodological contribution to the studies on intersectionality from a geographical perspective. Based on the literature in diverse fields of study on intersectionality, I present the Relief Maps as a step forward in the conceptualization of intersectionality and the development of a methodological and analytical tool to analyze it. Through the presentation of the Relief Maps and the way they are constructed and analyzed, I show the contribution they suppose for feminism and the studies of geographies of intersectionality in two directions: the conceptual implications and the methodological implications. The empirical work conducted in Manresa serve as an example of its creation and use. This work is a fundamental part of the dissertation, as it shows an own original contribution on the topic of research and a specific way of understanding geographies of intersectionality.

Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places

Through the Relief Maps, I analyze the access to the city of a specific group of the empirical research: young lesbians. From an intersectional perspective, trying to take into account the different identities that cross them, I analyze the ways they negotiate their identities in public space. The difficulty of finding studies from this perspective and the lack of studies on youth and sexuality in relation to public space, make this work a contribution both to youth studies and geographies of sexualities, presenting new perspectives and forms of analysis. The way these young women manage their (in)visibility as lesbians and the discomfort they feel in the majority of public spaces they frequent show how heteronormativity determines their access to the city, but also their capacities to manage the social and spatial conditionings. In relation to the whole dissertation, this work is a specific analysis of a less represented group in geography that questions certain assumptions in the way young people live the city and the meanings they give to places.

Managing fear in public space: young feminists' intersectional experiences through Participatory Action Research

Fear in public space appeared as one of the most relevant conditionings of the access to public space in almost all the interviews with young women in Manresa. Focusing on the debates that took place with a group of young feminists and their Relief Maps, I analyze the way they feel fear, the social and spatial conditionings and their responses. Through a Participatory Action Research approach, I shed light on their individual and collective forms of transgressing fear in public space, focusing on their ability to manage their identities through place. This work is a partial analysis based on a key aspect of the access to public space from a gender perspective: fear. As it is also partial regarding the group analyzed, only the members of a feminist group from Manresa, Acció Lila, the participatory approach of the methodology is also a central element for the analysis. As it is also the fact that the participants themselves analyzed their own experiences from a feminist point of view.

El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad [Young people's access to public space in Manresa. An approach from feminist intersectional geographies]

This article is a global analysis of the results and gives response to the central objective of the dissertation. Here I take into account all the interviews and all the methodologies used. Therefore, the topic is similar to the general one of the dissertation and I expose the main results in a summarized way. The backbone of this article is intersectionality itself. Through an intersectional exposition, I question the common conclusions I get, showing the differences within the group. I try to shed light on the diversity of experiences in places in relation to intersectional dynamics. Fear and heteronormativity appear as fundamental for the analysis but in this case they are analyzed in comparison to how young men live fear and how heterosexual youth live heteronormativity. These two topics are complemented with the analysis of social control by the community, where I examine more specifically the experience of migrant youth. These topics are related to the more general issue of the access to public space, showing how the relation to private space in the everyday experience is a key factor to understand its dynamics. In this sense, this work could be considered a long summary of the dissertation, where the main conclusions and results regarding youth access to public space are presented.

Part II

ARTICLES PUBLICATS / PUBLISHED ARTICLES

EL JOVENT I ELS ESPAIS PÚBLICS URBANS DES DE LA PERSPECTIVA DE GÈNERE: UN ESTAT DE LA QÜESTIÓ DES DE LA GEOGRAFIA

RODÓ-DE-ZÁRATE, MARIA (2011) "El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, vol. 57/1, pp. 147-162

RESUM. *El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia.*

L'objectiu d'aquest article és mostrar els estudis que tracten el tema de la gent jove en relació amb els espais públics urbans i que han estat publicats en revistes científiques nacionals i internacionals, predominantment de l'àmbit de la geografia. La finalitat, a part de conèixer allò que s'ha estudiat en aquest camp, és també la de posar de manifest com s'hi aplica la perspectiva de gènere. En general, queda palesa la dificultat de definir el concepte joventut, la controvertida relació que té amb l'espai públic i la dificultat d'analitzar-lo quan interseccionen eixos diferents d'opressió. Així, el control social, l'oci, la identitat o les desigualtats econòmiques en són temes recurrents. Pel que fa a les qüestions de gènere, si bé s'hi té en compte la perspectiva, hi ha molt pocs estudis que en facin una recerca específica.

Paraules clau: joventut; espais públics urbans; gènere.

ABSTRACT. *Youth and urban public spaces from a gender perspective: An state of the art from geography.*

The purpose of this article is to identify the main research topics on youth in relation to public urban spaces through the analysis of the articles published in national and international academic journals, mostly from geography. The aim is to acknowledge what has been studied in this field, as well as to highlight how the gender perspective is applied. Overall it becomes understandable that the definition of the concept «youth» is problematic, that there is a challenging relation between youth and public space, and that an intersection of oppressions generates difficulties of analysis. In this sense, social control, leisure, identity or economic inequalities are recurrent topics. With respect to gender issues, there are very few studies that base their research on it, although the perspective is taken into account.

Key words: youth; urban public space; gender.

El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere. Un estat de la qüestió des de la geografia¹

Maria Rodó-de-Zárate

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia
08193 Bellaterra
maria.rodó@uab.cat

Recepció: setembre 2010
Acceptació: novembre 2010

Resum

L'objectiu d'aquest article és mostrar els estudis que tracten el tema de la gent jove en relació amb els espais públics urbans i que han estat publicats en revistes científiques nacionals i internacionals, predominantment de l'àmbit de la geografia. La finalitat, a part de conèixer allò que s'ha estudiat en aquest camp, és també la de posar de manifest com s'hi aplica la perspectiva de gènere. En general, queda palesa la dificultat de definir el concepte *joventut*, la controvertida relació que té amb l'espai públic i la dificultat d'analitzar-lo quan interseccionen eixos diferents d'opressió. Així, el control social, l'oci, la identitat o les desigualtats econòmiques en són temes recurrents. Pel que fa a les qüestions de gènere, si bé s'hi té en compte la perspectiva, hi ha molt pocs estudis que en facin una recerca específica.

Paraules clau: joventut espais públics urbans gènere.

Resumen. *La juventud y los espacios públicos urbanos desde la perspectiva de género: Un estado de la cuestión desde la geografía*

El objetivo de este artículo es mostrar los estudios que tratan el tema de la juventud en relación con los espacios públicos urbanos que han sido publicados en revistas científicas nacionales e internacionales, predominantemente del ámbito de la geografía. La finalidad, además de conocer qué se ha estudiado en este campo, es también poner de manifiesto cómo se aplica la perspectiva de género. En general, se muestra la dificultad de definir el concepto *juventud*, la controvertida relación que tiene con el espacio público y la dificultad de analizarlo cuando interseccionan diferentes ejes de opresión. De esta forma, el control social, el ocio, la identidad o las desigualdades económicas son temas recurrentes. Referente a las cuestiones de género, si bien se tiene en cuenta la perspectiva, ha habido pocos estudios que basen su investigación en ella.

Palabras clave: juventud espacios públicos urbanos género.

1. Aquest article és un extracte del treball d'investigació, dirigit per la professora Mireia Ballester i realitzat l'any 2010 per al Màster en Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania (Universitat de Barcelona).

Résumé. *La jeunesse et les espaces publics urbains à partir de la perspective de genre: Un état de la question depuis la géographie*

Le but de cet article c'est montrer les principaux thèmes de recherche en ce qui concerne les espaces publics urbains à partir de l'analyse des articles publiés dans des revues académiques nationales et internationales, principalement dans le domaine de la géographie. Le but, outre de savoir ce qui a été étudié dans ce domaine, est également de mettre en évidence comment s'applique la perspective de genre. En général, la définition problématique de la notion de «jeunesse» apparaît clairement, ainsi que la relation controversée entre les jeunes et l'espace public et les difficultés de l'analyse quand il y a une intersection d'oppressions. Ainsi, le contrôle social, les loisirs, l'identité ou les inégalités économiques sont des thèmes récurrents. En ce qui concerne les questions de genre, tandis que la perspective est prise en compte, il y a très peu d'études qui font une recherche spécifique.

Mots clé: jeunesse espaces publics urbains genre.

Abstract. *Youth and urban public spaces from a gender perspective: An state of the art from geography*

The purpose of this article is to identify the main research topics on youth in relation to public urban spaces through the analysis of the articles published in national and international academic journals, mostly from geography. The aim is to acknowledge what has been studied in this field, as well as to highlight how the gender perspective is applied. Overall it becomes understandable that the definition of the concept «youth» is problematic, that there is a challenging relation between youth and public space, and that an intersection of oppressions generates difficulties of analysis. In this sense, social control, leisure, identity or economic inequalities are recurrent topics. © With respect to gender issues, there are very few studies that base their research on it, although the perspective is taken into account.

Key words: youth urban public space gender.

Sumari

1. Introducció	4. Reflexions finals
2. Conceptualització del jovent	Referències bibliogràfiques
3. Eixos temàtics principals	

1. Introducció

El present article té com a objectiu realitzar un estat de la qüestió dels estudis publicats en revistes científiques que tracten la qüestió de les joves² i els espais públics urbans, enfocant amb un interès especial les qüestions de gènere. La finalitat és tant conèixer què s'ha estudiat en aquest camp, com posar de manifest com s'hi aplica la perspectiva de gènere.

- En el present estat de la qüestió, al parlar de persones independentment del seu sexe, s'usarà el femení plural. ^a Quan es faci referència a un sexe en concret, s'especificarà.

Per aquest motiu, s'han cercat els articles de revistes científiques nacionals i internacionals que tractin la temàtica del jovent i la seva relació amb els espais des d'una perspectiva de gènere, predominantment de l'àmbit de la geografia i dins el període que va dels anys 2000 al 2010. S'han seleccionat diverses revistes anglosaxones, atès que és on més s'ha estudiat aquesta temàtica des de la geografia, com també espanyoles i catalanes, per veure l'estat de la recerca en el context més immediat. Com a contrapunt i de forma exploratòria, s'han seleccionat algunes revistes de països europeus com ara Portugal, Itàlia i França per veure l'estat de la investigació sobre joves i espais fora de l'àmbit anglosaxó. El resultat ha estat la consulta de 58 revistes acadèmiques on s'han identificat 137 articles en relació amb aquesta temàtica. Tots s'han trobat en 20 (34,4%) de les 58 revistes revisades. La immensa majoria (131 articles, 95,6%) eren en revistes anglosaxones i 105 (78,3%), en revistes de geografia. Més de la meitat (56,1%) s'han trobat en cinc revistes anglosaxones (*Children's Geographies*, *Journal of Youth Studies*, *Gender, Place and Culture*, *Space and Culture*, i *Young*), tres de les quals tracten específicament la qüestió de l'edat, una, les qüestions de gènere, i una darrera, els espais. Cal remarcar que a la revista *Documents d'Anàlisi Geogràfica* hi ha força articles d'estudis sobre espais públics urbans i gènere, els quals es refereixen tant al context català com espanyol i internacional (Cucurella, 2007; Fernández, 2007; Martínez, 2004; Serra, 2007), i, recentment, alguns articles sobre la interacció d'aquestes dues variables amb la infància (Martínez, 2006; Martínez, 2007). Tot i que no se n'hi troben específicament sobre joves i, per tant, no consten a la bibliografia, queda palès l'interès que han anat suscitant aquestes qüestions en els darrers anys en la geografia.

Amb la finalitat d'oferir una visió àmplia de l'estat de la recerca sobre aquesta temàtica, en primer lloc, es presenten en aquest article els debats existents sobre la conceptualització del jovent i sobre la relació d'aquest amb l'espai públic urbà, posant de relleu les implicacions que hi tenen les relacions de gènere. A continuació, s'hi mostren els eixos temàtics principals (metodologia, control social, desigualtats econòmiques, identitat i gènere), en els quals s'han ubicat els diferents articles. Finalment, s'hi presenten algunes reflexions finals i s'hi assenyalen els buits principals en les investigacions sobre la temàtica.

2. Conceptualització del jovent

En els articles revisats, la primera qüestió que apareix al plantejar-se estudiar la gent jove és: «^a qui és jove». Les franges d'edat que es consideren en els estudis són del tot variables, de manera que s'hi troben articles que tenen en compte persones d'entre 11 i 14 anys (Driscoll et al., 2008), de 15 a 24 (Liu, 2009) o de 12 a 29 (McIlaine i Datta, 2004). Hi ha també força confusió en la diferenciació entre *child* i *young*, ja que molts dels textos analitzats usen tots dos conceptes indistintament, fet que comporta dificultats afegides per definir la joventut.

Tot i que la definició de la franja d'edat esdevé un tasca complicada, la joventut està socialment construïda i no és un concepte universal, entenent que

hi ha diferències culturals, de classe i de gènere importants, i que les fronteres entre la joventut, la infància i l'etapa adulta són ambigües i canviants segons el temps i el lloc de què es tracti. Alguns estudis mostren com el concepte de joventut, almenys en les classes mitjanes i altes, ha patit un allargament de la fase de dependència i no s'assoleixen els indicadors tradicionals d'accés a la vida adulta (transició de l'escola a la formació o el treball, independència econòmica i pas de la llar familiar a la pròpia llar que estió vinculada al matrimoni monogàmic heterosexual) (Ruddic, 2003). Aquesta concepció de joventut, a part de deixar de banda moltes qüestions rellevants com ara la ciutadania o la sexualitat, és actualment molt variable i complexa (McDonnell, 2003).

Algunes recerques mostren com, en els darrers anys, hi ha hagut grans canvis en l'adquisició de l'autonomia per part de la gent jove, atès que han sorgit formes noves d'emancipació, tot i que molt determinades per l'assumpció de la precarietat com a situació acceptada en aquesta etapa de la vida (Merino i Garcia, 2006). Per contra, si bé ja és problemàtic definir aquesta etapa, les condicions econòmiques que imposa l'agenda neoliberal i la formació continuada fan que s'hagi de tornar a ser «jove» diverses vegades al llarg de la vida entenent aquest concepte com a capacitat d'adaptació, d'assumpció del risc i la precarietat (Ruddic, 2003), fet que encara en complica més la definició.

Aquest procés de transició va molt lligat també al concepte de «fases de desenvolupament», aplicat tant a infants com a joves. Se suposa, sobretot des d'una visió psicològica (Boratav, 2005) i biològica (Cooles, 2006), que l'infant passarà per una sèrie d'estadis a través dels quals, de forma «natural», evolucionarà fins arribar a assolir una adultesa determinada i «normal», evolució que s'equipara a les nocions de desenvolupament de les nacions en una economia global de mercat (Aitken et al., 2007).

Una altra qüestió rellevant en la definició de la gent jove és, com succeeix amb la categoria «dona», la universalització i la sobresimplificació de la complexitat d'identitats (Chelentine, 2000). Contra això, s'aposta per a concebre la joventut com a diversa en ella mateixa i com a concepte socio-cultural (Boratav, 2005), allunyant-se de l'homogeneïtzació (Evans, 2006; Gearing, 2003).

Quant als discursos de què parteixen els estudis sobre joves, com assenala Revilla (2001), n'hi ha de ben diferenciats, fet que es reflecteix clarament en molts dels articles, ja que se centren en narratives determinades sobre les joves segons la temàtica de la cerca. D'altra banda, però, hi ha una distinció bàsica que Chelentine descriu per tal de veure els processos bàsics que formen la construcció de les identitats juvenils: la familiarització i la individualització. La primera correspondria a un discurs sobre joves entenent-los com a dependents, irresponsables i necessitats de protecció, i la segona com a capços de produir les pròpies narratives del jo (McIlaine i Datta, 2004). Mentre, d'una banda, la primera augmentaria la compartimentació entre joves o infants i persones adultes, la segona oferiria oportunitats per resistir les identitats hegemòniques (Chelentine, 2000). Així, en l'estudi sobre la gent jove, la problemàtica principal és la definició mateixa de l'objecte d'estudi.

Pel que fa a la relació entre el jovent i l'espai públic, la bibliografia revisada parteix d'un marc conceptual compartit que defineix l'espai com a «producte social, o una complexa construcció social, que forma les percepcions i les pràctiques espacials, basades en valors i en la producció social de significats»³ (Lefebvre a Robinson, 2009, p. 505). S'hi analitzen els «llocs» com a espais «plens de persones, pràctiques, objectes i representacions» (Gieringa a Abbot-Chapman i Robertson, 2009, p. 465). Així, l'espai públic apareix com un lloc culturalment construït, producte de la societat, i amb una important funció social (Lefebvre i Aarts, 2008), tant pel que respecta a la seva capacitat de construcció de la diferència, la semblança i la identitat, com perquè l'accés a aquest és una condició necessària per exercir la ciutadania (Ehrlich, 2008). Els espais públics són llocs concrets i simbòlics, definits per les pràctiques socioespacials i demanats i territorialitzats pels diferents grups socials (Gough i Franch, 2005).

D'aquesta forma, les ciutats, a través dels espais públics, esdevenen les arenes polítiques primàries de les lluites sobre les identitats, els drets i les transformacions socials (Ehrlich, 2008), de manera que són el lloc d'intercanvi entre diferents grups socials (Lefebvre i Aarts, 2008), encarnen i internalitzen les estructures socials. El carrer apareix tant com un producte de les condicions materials i dels mecanismes de control social, com un lloc de contestació, de dominació i de resistència, de plaer i ansietat (Cahill, 2000; Gough i Franch, 2005). Així, en l'experiència al carrer, s'hi creen identitats i pràctiques socials que formen i reorganitzen l'espai material. És el lloc on es reforcen les desigualtats i es converteix en espai d'exclusió i dominació (Ehrlich, 2008; Robinson, 2009; Shildrick, 2006), on s'inscriu la cultura hegemònica constituïda pel poder de la majoria. Però és també, alhora, un lloc amb un fort potencial emancipatori, de demanda política i de resistència (Gough i Franch, 2005).

Pel que fa a la inscripció del jovent en l'espai públic, en primer lloc, es destaca la rellevància que té el carrer per a la gent jove. Davant les relacions jeràrquiques i personals de la llar i el control que suposa, el carrer esdevé un univers impersonal, un lloc d'autonomia i de construcció d'identitats personals i col·lectives (Gough i Franch, 2005). És un espai de no-supervisió i de llibertat que permet trobar-se amb altres persones de forma no controlada, o almenys no al mateix nivell que dins la llar significa un espai de llibertat, de privacitat i d'anonimat (Lefebvre i Aarts, 2008). Amb aquesta anàlisi, la tradicional distinció entre l'espai públic i el privat es veuria transformada per aquest grup social, ja que el refugi que podria suposar la llar (espai privat), per a la gent jove es trobaria al carrer (espai públic), de nit i lluny de la mirada de les autoritats adultes (Lefebvre i Aarts, 2003).

Ara bé, aquest suposat espai de llibertat es confronta amb l'anomenada «adultificació de l'espai públic». És a dir, el fet que l'espai públic està construït per i per a persones adultes i produït com un espai adult. Atesa aquesta hegemonia espacial adulta, la joventut queda exclosa d'un lloc que o bé és cívic, net i purificat o bé està dissenyat perquè en faci ús la infància (Lefebvre i Collins

3. Totes les citacions textuais que apareixen en català són una traducció pròpia.

i earns, 2001 Chiu, 2009). Des de la perspectiva de la gent jove, la majoria dels espais públics estan supervisats per la presència de persones adultes i han estat definits, governats i controlats per aquestes de la forma que més els ha convingut (Dris ell et al., 2008). A aquesta jerarquia espacial, s'hi afegeix la concepció dicotòmica que es té sobre aquest grup d'edat, que, segons Calentine, es basa en el binomi «àngels o dimonis»: o bé són persones vulnerables a qui cal protegir o bé són una amenaça, és a dir, estan en risc o són el risc pròpiament dit (Calentine a Collins i earns, 2001 Mattingl , 2001).

Com assenala Masse : «el control de l'espacialitat és part del procés de definició de la categoria social de la joventut en si mateixa» (Masse a Thomas, 2005, p. 588). En tant que el control de l'espai és en mans de les persones adultes i aquestes defineixen les categories socials de forma normativa, la gent jove és vista com a perillosa, ja que suposa una amenaça per a l'ordre adult de l'espai públic (Thomas, 2005) n'és exclosa i no hi és benvinguda. La seva sola presència al carrer pot violar els principis del reialme públic (Gieshout i Aarts, 2008), així que la llibertat que podria suposar el carrer per a la gent jove entra en conflicte amb l'adultificació de l'espai i entren en joc el control social i les regulacions tant socials com institucionals.

Tot i així, el carrer també té una rellevància primordial en el jovent en la funció que exerceix de formació de subjectes. Amb el concepte d'«aprenentatge del carrer» (*street literacy*), fa referència als «processos dinàmics i experimentals de producció de coneixement i construcció del jo en un context específic, l'espai públic urbà» (Cahill, 2000, p. 252). És, doncs, una prova de com l'entorn ambiental restringeix i forma les subjectivitats, mentre reconeix alhora la capacitat de la gent jove de negociar la seva condició social (Cahill, 2000).

Per aquests motius, la tipificació de l'espai públic en relació amb la gent jove té una classificació determinada. Segons Malone, existeixen dos tipus d'espais per a les joves: els espais oberts i els reductes⁴. Els primers serien aquells on la gent jove s'hi troba bé i on sent que la diversitat és acceptada i els segons serien aquells llocs regulats on se sentiria fora de lloc (Malone a Abbott-Chapman i Robertson, 2009). D'altra banda, Goffman utilitza una metàfora dramàtica per delimitar les regions de davant i darrere l'escenari⁵ on es representen els rols, argumentant que «permeten la creació d'una façana (tant física com social) per presentar el jo d'una forma més ordenada i estructurada de la que permetrien les regions atzaroses i a vegades caòtiques d'entre bastidors» (Goffman a Abbott-Chapman i Robertson, 2009, p. 42). D'aquesta forma, no tindria tanta rellevància si un espai és interior o exterior, ja que mentre que l'habitació pròpia podria significar la regió de darrere de l'escenari (els bastidors), el menjador seria una regió del davant, de primer pla.

Altres aproximacions serien les que Bain detalla, com la de Ganetz, segons la qual la diferenciació seria entre espai de relació (lloc per a la socialització), espai d'identitat (lloc per a la satisfacció de les necessitats individuals)

4. En anglès: *open spaces* i *enclosed spaces*.

5. En anglès: *front and backstage regions*.

i espai lliure (espai personal). Semblant a aquesta, Sieberg fa la diferenciació entre «llocs de retirada» i «llocs d'interacció», distinció a la qual Sibley afegeix les «zones liminals»⁶. Aquest espai al mig entre les zones de «retirada» i d'«interacció» recolliria millor el potencial transformador de l'espai, ja que és un lloc més flexible, que permet més llibertat (Bain, 2003). Tot i el debat present en la bibliografia analitzada, queda palès que la simple distinció entre espai públic i privat o espai exterior i interior no és suficient per aproximar-se a l'ús que les joves fan de l'espai a les ciutats.

Pel que fa a les qüestions de gènere, partint de la importància que pel feminisme ha tingut el debat sobre l'àmbit públic i el privat quant a fer-ne la definició, l'anàlisi i la reivindicació, és rellevant veure com s'inclouen aquestes reflexions en l'estudi d'un grup social tan heterogeni com és la gent jove. Entenent que les experiències corporals dels llocs, el control social i les regulacions, les activitats que s'hi duen a terme, les oportunitats de resistència que possibiliten els espais públics o els sentiments de pertinença que generen seran diferents segons el gènere. També s'ha tingut molt en compte com es tracta aquest vector de desigualtat en la bibliografia, igual com la manera com aquest intersecciona amb altres desigualtats i eixos d'opressió.

La presència al carrer com a jove no és la mateixa per a una noia que per a un noi. El heteropatriarcat determina uns rols per a cada gènere i disciplina els cossos per tal que es comportin de la forma adequada en l'espai públic. Per exemple, el fet que les noies siguin vistes al carrer té repercussions concretes sobre la seva experiència a l'espai, ja que el seu cos és sexualitzat per la mirada masculina en l'espai públic (Gams, 2003). Els usos que faran del carrer variaran també segons la percepció de la por, que està del tot marcada pel gènere i determina l'experiència de la ciutat i la llibertat de moviments (Pain, 2001). Així, les noies experimenten unes restriccions concretes a causa del gènere on s'inscriuen, la qual cosa provoca que els significats que donen als espais puguin ser diferents dels dels nois i els usin d'una forma determinada i per a activitats que encaixen amb el fet de ser noies joves. S'ha posat èmfasi, doncs, a veure com es lliguen les narratives de gènere en una edat concreta i com aquestes s'encreuen amb altres opressions.

. Eixos temàtics principals

Dels 137 articles revisats, n'hi ha 70 de primaris i 67 de secundaris. Els primers són els que tracten de forma relacional el jovent i els espais públics urbans (tant si tenen en compte el gènere com si no), mentre que els secundaris tracten un dels temes només de forma parcial o no el tenen en compte. Aquests 137 articles han estat classificats per temàtiques i s'han agrupat en eixos més genèrics segons els temes. Com mostra la taula 1, un cop feta la classificació, han aparegut cinc grans eixos aglutinadors («Metodologia», «Control social»,

6. En anglès: *places of retreat*, *places of interaction* i *liminal zones*, respectivament.

«Desigualtats econòmiques», «Identitat» i «Gènere i sexualitat»⁷, dins els quals estan comptabilitzats els articles i corresponen, per tant, als eixos temàtics principals que tracten els articles.

Taula 1. Classificació dels articles segons les temàtiques

Eixos temàtics	Temes	Articles primaris ¹		Articles secundaris ²		Total
		Per temes	Totals	Per temes	Totals	
Metodologia	Joves	9		4		
	Espais	4	17	1	7	24
	Gènere	2		0		
	Tècniques	2		2		
Control social	Control	4		4		
	Regulacions	4	12	4	13	25
	Por	2		4		
	Resistència	2		1		
Desigualtats econòmiques	Classe social	4		4		
	Mobilitat	1		2		
	Migracions	2	10	3	15	25
	Globalització	2		4		
	Treball	1		2		
Identitat	Identitat	7		3		
	Ciutadania	5	18	3	14	32
	Barri	4		5		
	Participació	2		3		
Gènere i sexualitat	Cos	2		2		
	Gènere	6	12	3	14	26
	Sexualitat	4		9		
Altres	Altres	1	1	4	4	5
Sumatori			70		67	137

Font: elaboració pròpia.

1. Tracten els dos eixos (joves i espai públic urbà) amb perspectiva de gènere o sense.

2. Tracten un dels eixos (joves o espai públic urbà) de forma secundària o no el tenen en compte, amb perspectiva de gènere o sense.

7. Cal dir que, a la taula, també hi apareix un eix anomenat «Altres», el qual respon a articles que no estableixen cap tipus de relació amb la resta i que, per la poca rellevància que tenen, no es considerarà oportú fer-ne un eix temàtic a part.

l'eix «Metodologia» engloba aquells articles que tracten o bé aspectes purament metodològics sobre les tècniques usades per fer la investigació en joves, la mateixa conceptualització de «jovent», les qüestions referents al lloc (quins tipus d'espais hi ha, la importància del lloc en la recerca, etc.) i les perspectives feministes de recerca amb joves, entenent que tots aquests temes parteixen del qüestionament sobre com es pot estudiar els joves i l'espai públic.

S'han trobat 24 articles, bàsicament, sobre com es poden estudiar els joves i els espais públics. Hi ha una gran quantitat d'autores que tracten, des de la geografia, la difícil definició de la joventut i algunes que n'analitzen algun aspecte en particular, com ara la seva situació econòmica o la inclusió en l'estudi geogràfic des de les edats (Boratav, 2005; McIlaine i Datta, 2004; Ruddick, 2003; Galentine, 2000; Coole, 2006). Quatre articles tracten concretament la qüestió sobre com cal estudiar els espais o la importància del lloc en la recerca, i n'hi ha dos més que especifiquen tècniques concretes (Anderson i Jones, 2009; Driscoll et al., 2008; Shildrick, 2006; Travlou et al., 2008). La majoria parteixen de l'opressió estructural que pateix la gent jove i cerquen maneres de fer palesa aquesta qüestió a través de la metodologia o fer que aquesta contribueixi a una conscienciació i participació més grans de la gent jove. Respecte als articles secundaris, tracten la temàtica de la metodologia sense fer esment o bé dels espais o sense parlar de qüestions sobre el jovent. I pel que respecta a l'àmbit territorial, la gran majoria, com que són molt teòrics, no prenen un lloc concret d'estudi, tot i que els que sí que ho fan són de països del nord.

Pel que es refereix a la perspectiva de gènere, només se n'han trobat dos que se centrin a com es pot estudiar joves i espai públic des d'una perspectiva feminista (Gams, 2004; Morris-Roberts, 2001). Cal remarcar, però, que d'articles sobre metodologia feminista des de la geografia se'n troben molts més, també en el context català, però no tenen en compte el cas concret de la gent jove i per aquest motiu s'han descartat.

Pel que respecta al segon eix, «Control social», s'hi aglutinen diferents estudis sobre el control exercit sobre la gent jove en espais públics, les regulacions que s'hi apliquen i les conseqüències que aquestes tenen sobre l'ús dels espais, com ara els sentiments de por, les restriccions o les limitacions d'accés. En aquest eix temàtic, es fa referència també a les resistències que hi oposen i a les estratègies de subversió que desenvolupen.

S'han trobat 25 articles que tracten específicament la qüestió del control social, ja sigui a través de regulacions, normes no escrites, narratives que determinen l'ús dels espais o les formes com la gent jove transgredeix aquest control.

La majoria dels articles prenen una temàtica concreta sobre la qual analitzen el control exercit sobre el jovent. «Hi ha dos que tracten en profunditat exemples de tocs de queda (Collins i Earns, 2001; Gail, 2002), tres que se centren en l'*skateboarding* (Chiu, 2009; Golan, 2003; Coole, 2006), tres més que prenen els espais de consum com a exemple (Chatterton i Hollands, 2002) i un parell fan esment a l'escola com a lloc on també s'apliquen sistemes de control, tot i que en aquest cas no és el tema central de l'article. Aquests serien els articles primaris referents al control i a les regulacions, als quals se n'hi han d'afegir dos

més sobre la por com a reguladora de l'accés a l'espai públic. D'altra banda, hi ha també dos articles més que tracten qüestions referents a les resistències que la gent jove oposa a tot aquest control, que fan referència a estratègies d'apropiació dels espais, ja sigui amb les bandes de barris (©inton, 2005) o la seva presència allà on és considerada «fora de lloc». Pel que respecta als àmbits territorials analitzats, tots els articles se centren en els Estats Units, el Regne Unit i Oceania, excepte el que fa referència a les bandes juvenils (Guatemala).

La perspectiva de gènere, tot i que és present en els articles, no n'és el tema central, excepte en un sobre els espais de consum (Thomas, 2005). Moltes de les activitats que s'hi analitzen, com l'*skateboarding* o les actuacions de les bandes juvenils, són marcadament masculines, fet que limita la perspectiva de gènere a subratllar aquesta qüestió sense fer-hi cap més incidència.

«Desigualtats econòmiques» és l'eix que pretén englobar totes aquelles temàtiques relacionades amb la qüestió de classe o les desigualtats socials i territorials segons les estructures econòmiques. Així, hi apareix tant la classe social com els articles que se centren en les migracions i la mobilitat o la globalització des del punt de vista més econòmic. Tot i que es tracta de temàtiques molt àmplies, totes posen l'èmfasi en l'estudi del jovent i els espais en les desigualtats econòmiques, fet pel qual s'ha cregut convenient classificar-les en un eix concret.

Els articles trobats sobre desigualtats econòmiques són vint-i-cinc, deu dels quals són primaris. D'aquests deu, quatre tracten com a tema central qüestions que tenen a veure amb la classe social o en la manera com aquesta repercuteix en l'experiència de la gent jove al carrer (Gough i Franch, 2005; Ralphs et al., 2009; Ruddick, 2003; Shildrick et al., 2009). Pel que fa a les migracions i la mobilitat, n'hi ha tres (Kangewang i Gough, 2009) i sobre la globalització, dos.

N'hi ha quatre articles que centren l'estudi en països del sud com ara Egipte, Brasil o Ghana, però la majoria tracten sobre la situació de les joves al nord (Europa en general i els Estats Units). En general, però, molts d'altres articles tenen en compte les qüestions de classe, com també d'ètnia, en els seus estudis, ara bé, en trobem pocs que ho tractin de forma específica.

Així, els articles d'aquest eix temàtic tracten les qüestions referents a les desigualtats econòmiques que afecten la gent jove en la relació que estableix amb els espais. Tenint en compte els eixos de classe, ètnia i les relacions entre el centre i la perifèria, n'hi ha alguns que tracten les qüestions d'exclusió i segregació dels llocs, l'ús diferent que persones o col·lectius fan dels espais i les migracions i la mobilitat juvenil.

El quart eix és el d'«Identitat», que aglutina articles sobre la relació del jovent amb l'espai en la construcció d'identitats i lligams. Aquí hi apareixen qüestions com ara la participació i la ciutadania, o el barri i la construcció d'identitat. Tot i ser l'eix que més n'engloba, se n'han trobat trenta-dos, però el tractament d'aquesta temàtica queda força diluït en el contingut. Si bé n'hi ha set que tenen per tema central la identitat de les joves en relació amb l'espai públic (McIlaine i Datta, 2004; Kishout i Aarts, 2008), el contingut no és gaire explícit sobre la identitat. Amb aquells que tracten sobre la ciutadania i

la participació succeeix un fet semblant. Es podria dir, doncs, que la identitat és un paraigua molt ampli i abstracte que recull qüestions ben diverses i sota el qual es tracten temes ben diferenciats. D'altra banda, pel que es refereix a la relació de la identitat amb el barri o amb allò més local, s'han aparegut articles més específics que estudien casos concrets de lligams identitaris amb els llocs (Hall et al., 2009). En relació amb els àmbits territorials estudiats, la majoria d'articles que tracten aquestes temàtiques ho fan basant-se en països del nord i n'hi ha pocs exemples del sud. Així, en aquest eix, s'hi tracten les qüestions de la identitat que tenen a veure amb la gent jove i la relació amb els espais, fent especial èmfasi en la importància del lloc en la creació i el manteniment de les identitats i vinculant-ho amb els processos de construcció de ciutadania (Ehrlich, 2008; O'Riordan, 2004).

Per últim, el darrer eix és el de «Gènere i sexualitat». S'han classificat segons aquest tema aquells articles que tracten específicament alguna qüestió de gènere, de sexualitat o sobre el cos, prescindint per al recompte d'aquells que tractaven aquests temes de forma transversal o secundària. Tot i que la perspectiva de gènere apareix en molts dels articles classificats en altres temàtiques, s'ha cregut necessari fer-ne un eix concret per tal d'analitzar en profunditat els articles que el prenen com a tema principal. Sobre aquesta qüestió, se n'han trobat dotze. Sobre el cos, n'hi ha un parell que tracten el tema específicament (Gams, 2003; O'Riordan, 2009), tot i que molts dels altres articles també hi fan referència de forma puntual. Sobre gènere, n'hi ha sis, dels quals tres analitzen concretament les noies (Gams, 2003; O'Riordan, 2009; Thomas, 2005) i tres més tracten el gènere de forma més àmplia, incloent qüestions com ara la masculinitat o les construccions de rols i estereotips a nivell més general. Alguns temes rellevants que hi apareixen són, per exemple, el diferent ús dels espais públics entre nois i noies, la por, el perill i el risc com a controladors de l'accés a l'espai públic o les repercussions de la visibilitat dels cossos al carrer. Dels quatre articles primaris que tracten la qüestió de la sexualitat, només dos parlen específicament sobre la joventut (McIlwaine i Datta, 2004; Bieri i Gerodetti, 2007), i els altres tres només en fan referència en algun moment. Pel que respecta als secundaris, se n'han trobat nou que fan referència a la sexualitat i l'espai públic, però de forma més àmplia (Roope, 2007), sense especificar les implicacions sobre la gent jove. El mateix succeeix amb els secundaris de cos i gènere. Els àmbits territorials són molt diversos pel que fa al tractament del gènere, però val la pena destacar que tots els articles sobre sexualitat són sobre països del nord. Només un, que fa referència a Botsuàna, es basa en l'estudi en un país del sud.

4. Reflexions finals

Amb la bibliografia revisada es mostra, en primer lloc, la dificultat de definir un concepte com el de joventut. La majoria de les autores exposen les ambigüitats del terme i els obstacles que suposa treballar amb un col·lectiu tan heterogeni i canviant com és la gent jove. La seva relació amb l'espai públic urbà (concepte també controvertit) parteix d'una naturalesa conflictiva, ja que, com s'ha expo-

sat, és tant un lloc de llibertat com l'escenari del control social i les regulacions tant és un espai d'oportunitats com de riscos. I enmig d'aquests debats, s'hi troben les altres opressions que pateix el jovent, ja sigui per raó d'ètnia, de classe o de gènere. La intersecció entre aquests eixos d'opressió complica encara més la recerca, alhora que planteja un camp més ric d'investigació.

La perspectiva de gènere ha estat present en la majoria dels articles, on ha estat entesa com la consideració del gènere com a vector d'opressió i generador de desigualtats. En la gran majoria d'articles es feia referència a aquesta diferenciació, encara que fos de manera molt puntual. «hi havia alguns que tenien una cura especial a diferenciar entre sexes a l'hora de descriure la joventut i uns altres que només feien referència a algun aspecte concret. Ara bé, pocs articles (només sis) centraven el seu estudi en la manera com el gènere afecta l'experiència de la gent jove en l'espai públic com a tema central. I només tres d'aquests prenen les noies com a objecte central d'investigació⁸.

La qüestió de la veu de la noia, però, la diferent percepció i forma d'experimentar l'espai que tenen noies i nois, com també l'ús divers que en fan, els significats que li donen i els sentiments que generen envers ells. El cos de les noies al carrer, en ser considerat com a objecte sexual, es mou i és vist de forma molt diferent del dels nois, la qual cosa provoca efectes restrictius en l'accés a l'espai, causats, per exemple, per la por. La masculinitat també s'ha presentat com a creadora de certes narratives que possibiliten o potencien determinades activitats, com ara l'*skateboarding* o les bandes juvenils. Així, els rols de gènere determinen profundament l'ús que la gent jove fa dels espais públics urbans. Tot i així, una de les qüestions que es repeteix en els textos és la universalització de les narratives sobre el jovent partint d'un (no)neutre masculí. És a dir, al parlar de la gent jove al carrer, sovint es pren el discurs que versa sobre els nois, com si fos neutre. El cas dels tocs de queda és bastant clar, com també la majoria de textos que tracten temes de pertinença a la noia.

L'objecte d'estudi, segurament pel fet de ser molt recent, té buits importants d'investigació. Amb la gamma de temàtiques que hi ha, se'n podrien trobar molts, com ara la manca d'estudis sobre espais de formació adulta però juvenils, com podrien ser les universitats. S'ha trobat que hi ha textos que tracten específicament la qüestió de les escoles, però estan més centrats en la infància o en adolescents. Aquest fet es veu reflectit en molts dels articles, que prenen per *young* edats molt joves, la majoria no adultes. Potser és una qüestió lingüística, però si per *young* entenem «jove», els temes que afecten aquesta etapa de la vida i tenen a veure amb l'espai públic podrien ser molt diferents. És a dir, el treball, la festa, la maternitat o l'activitat política són qüestions pròpies de la joventut, més aviat adulta, que no queden reflectides en els articles trobats. Manquen, doncs, investigacions amb joves adults que donin resposta a una franja d'edat que ja no encaixa amb les narratives de joves adolescents, però que tampoc es viu ni és tractada com a purament «adulta».

8. En aquest punt, és interessant destacar que dos d'aquests articles han estat trobats a la revista *Antipode*.

Així, un dels buits tindria a veure amb l'edat i la limitada concepció de la joventut, més propera a la infància que a l'adulthood. I hi ha, però, una altra qüestió fonamental en el plantejament de base que podria desprendre's d'aquest fet.

La majoria dels articles analitzen l'opressió del jovent o les repercussions i els efectes que té en la seva experiència al carrer. I hi ha alguns textos que apunten a estratègies de subversió dels rols imposats o de transgressió de les normes que regulen l'accés a certs espais, però no hi ha cap article que se centri en estratègies organitzades i col·lectives de resistència en els espais públics urbans.

Concretament pel que fa les qüestions de gènere, hi ha buits importants quant a les temàtiques. Per exemple, la sexualitat hi és pràcticament absent des d'una perspectiva juvenil. Tot i la rellevància que té en aquesta franja d'edat i la vinculació amb l'espai públic, sobretot pel que fa a qüestions com el reconeixement, la visibilitat o la identitat, no hi ha estudis que en parlin centrant-ho en la joventut. I hi ha també una gran manca d'investigacions que prenguin activitats més «femenines» per estudiar-les. El tipus d'oci podria ser un camp de treball, com també la creació de xarxes socials o la seva presència al carrer en grup. Per exemple, un dels temes que s'ha estudiat és propi de les noies (o de les dones en general) i que té una importància rellevant pel que respecta a l'espai públic urbà és la prostitució. També hi són absents unes altres formes de treball al carrer per part de joves: la venda ambulants o la presència de cossos militaritzats als espais públics no hi és tractada, com tampoc formes de vida al carrer, com ara les persones sense sostre.

Sobre els àmbits d'estudi, les diferències són enormes. Aquest tipus de temàtiques són estudiades principalment en països del nord, sobretot al Regne Unit i als Estats Units. Cal destacar, però, que potser hi ha estudis realitzats en universitats del sud que no han estat publicats en les revistes indexades seleccionades, fet que ressalta una altra vegada les implicacions de l'hegemonia acadèmica anglosaxona. Més enllà de les conseqüències evidents que té per a la recerca, el fet que el model ja sigui l'anglosaxó marca uns paràmetres que poden ser ben diferents segons els contextos: la mateixa definició de joventut, les narratives sobre aquesta, l'ús dels espais, les implicacions del gènere, les regulacions, etc., poden distar molt i, si no es tenen en compte les peculiaritats, es corre el risc d'universalitzar a partir del que és occidental i anglosaxó.

En definitiva, en el present article es posa de relleu com les investigacions realitzades sobre les joves i l'espai públic urbà des d'una perspectiva de gènere són molt recents, fet que implica que hi hagi molts buits, tant en les temàtiques com en les perspectives (tant territorials com conceptuals), però també moltes opcions de noves recerques.

Referències bibliogràfiques

- ABBOTT-CHAPMAN, Joan i ROBERTSON, Margaret (2009). «Adolescents' Favourite Places: Redefining the Boundaries between Private and Public Space». *Space and Culture*, 12, 419.
- AITKEN, Stuart C. LUND, Ragnhild i KJØRHOLT, Anne Trine (2007). «Children's Geographies». *Children's Geographies*, 5 (1), 3-14.
- ANDERSON, Jon i JONES, Katie (2009). «The difference that place makes to methodology: uncovering the lived space of young people's spatial practices». *Children's Geographies*, 7 (3), 291-303.
- BAIN, Alison (2003). «White heterosexual teenage girls and urban space: challenging middle class representations». *Gender, Place & Culture*, 10 (3), 197-213.
- BIERI, Sabin i GERODETTI, Natalia (2007). «Falling women - saving angels: Spaces of contested mobility and the production of gender and sexualities within early twentieth-century train stations». *Social & Cultural Geography*, 8 (2), 217-234.
- BORATAV, Hale Bola (2005). «Negotiating youth: Growing up in Inner-city Istanbul». *Journal of Youth Studies*, 8 (2), 203-220.
- CAHILL, Caitlin (2000). «Street interaction: Urban Teenagers' Strategies for negotiating their neighbourhood». *Journal of Youth Studies*, 3 (3), 251-277.
- CHATTERTON, Paul i HOLLANDS, Robert (2002). «Theorising urban Placescapes: Producing, Regulating and Consuming Youthful Nightlife City Spaces». *Urban Studies*, 39, 95-116.
- CHIU, Chihsin (2009). «Contestation and Conformity: street and Park Skateboarding in the Urban City Public Space». *Space and Culture*, 12, 25-42.
- COLLINS, Damian C.A i KEARNS, Robin A. (2001). «Under curfew and under siege: Legal geographies of young people». *Geoforum*, 32, 389-403.
- CUCURELLA, Ariadna (2007). «Una perspectiva de gènere en el disseny i l'ús d'espais públics urbans: El cas del Parc dels Colors de Mollet del Vallès (Barcelona)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- DRISKELL, David FOX, Carl and KUDVA, Neema (2008). «Growing up in the new urban world: Youth space, citizenship, and community change in the global city». *Environment and Planning A*, 40, 2831-2844.
- EHRKAMP, Patricia (2008). «Rising public space: masculinities and the racialization of public neighborhood space». *Social & Cultural Geography*, 9 (2), 117-133.
- EVANS, Ruth (2006). «Negotiating social identities: The influence of gender, age and ethnicity on young people's street careers in Tanzania». *Children's Geographies*, 4 (1), 109-128.
- FERNÁNDEZ-SALINAS, Víctor (2007). «Visibilidad escénica masculina en la ciudad española». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- GEARIN, Elizabeth (2003). «Geographies of Young People: The Moral Contested Spaces of Identity». *The Professional Geographer*, 55 (1), 106-107.
- GOUGH, Catherine i FRANCH, Monica (2005). «Spaces of the street: Socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife». *Children's Geographies*, 3 (2), 149-166.
- HALL, Tom, COFFEY, Amanda i LASHUA, Brett (2009). «Steps and stages: rethinking transitions in youth and place». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 547-561.
- HYAMS, Melissa (2003). «Adolescent Latina Body spaces: Making homegirls, homebodies and homeplaces». *Antipode*, 35, 535-558.
- (2004). «Hearing girls' silences: thoughts on the politics and practices of a feminist method of group discussion». *Gender, Place & Culture*, 11 (1), 105-119.

- KATO, Yu i (2009). «Doing consumption and sitting cars: adolescent bodies in suburban commercial spaces». *Children's Geographies*, 7 (1), 51-66.
- KATZ, Cindi (2006). «Los terrores de la hipervigilancia: Seguridad nuevas espacialidades de la niñez». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 47.
- KONING, Anou de (2009). «Gender, Public Space and Social Segregation in Cairo: f Taxi Drivers, Prostitutes and Professional Women». *Antipode*, 41 (3), 533-556.
- LANGEVANG, Thilde i GOUGH, Catherine . . (2009). «Surviving through movement: The mobility of urban youth in Ghana». *Social & Cultural Geography*, 10 (7), 741-756.
- LIESHOUT, Maartje van i AARTS, Melle (2008). «Youth and Immigrants' Perspectives on Public Space». *Space and Culture*, 11, 497-513.
- LIU, Fengshu (2009). «It is not merely about life on the screen: urban Chinese youth and the Internet café». *Journal of Youth Studies*, 12 (2), 167-184.
- MATTINGLY, Doreen (2001). «Place, teenagers and representations: lessons from a community theatre project». *Social & Cultural Geography*, 2 (4), 445-459.
- MCDOWELL, Linda (2003). «Transitions to work: Masculine identities, youth inequality and labour market change». *Gender, Place & Culture*, 9 (1), 39-59.
- MCILWAIN, Cath i DATTA, Anita (2004). «Endangered youth: youth, gender and sexualities in urban Botswana». *Gender, Place & Culture*, 11 (4), 483-512.
- MERINO, Rafael i GARCIA, Maribel (2006). «Emancipation enlargement and the acquisition of autonomy among young people in Catalonia». *Young*, 14 (33), 33-47.
- MORRIS-ROBERTS, Kathryn (2001). «Intervening in Friendship Exclusion: The Politics of Doing Feminist Research with Teenage Girls». *Ethics, Place & Environment*, 4 (2), 147-153.
- NOLAN, Nicholas (2003). «The ins and outs of skateboarding and transgression in public space in Newcastle, Australia». *Australian Geographer*, 34 (3), 311-327.
- O'NEIL, Marjorie (2002). «Youth Curfews in the United States: The Creation of Public Spheres for Some Young People». *Journal of Youth Studies*, 5 (1), 49-67.
- ORTIZ, Anna (2004). «Às i apropiació de la plaça Júlia i la rambla del Raval de Barcelona des d'una perspectiva de gènere». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 44, 89-108.
- (2007). «Geografías de la infancia: descubriendo nuevas formas de ver y entender el mundo». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49, 197-216.
- PAIN, Rachel (2001). «Gender, Race, Age and Fear in the City». *Urban Studies*, 38, 899-913.
- RALPHS, Robert MEDINA, Juanjo i ALDRIDGE, Judith (2009). «Who needs enemies with friends like these: The importance of place for young people living in non gang areas». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 483-500.
- REVILLA CASTRO, Juan Carlos (2001). «La construcción discursiva de la juventud: lo general lo particular». *Papers*, 63/64, 103-122.
- ROBINSON, Cara (2009). «Rightscapes and leisure spaces: An ethnographic study of young people's use of free space». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 501-514.
- ROOKE, Alison (2007). «Navigating Embodied Lesbian Cultural Space: Towards a lesbian habitus». *Space and Culture*, 10 (2), 231-252.
- RUDDICK, Sue (2003). «The Politics of Aging: Globalization and the Restructuring of the Youth and Childhood». *Antipode*, 334-362.
- SERRA, Anna (2007). «Cada quotidiana en un espai urbà transformat: El Mercadal de Girona des d'una perspectiva de gènere». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- SHILDRICK, Tracy (2006). «Youth culture, subculture and the importance of neighbourhood». *Young*, 14, 61-74.

- SHILDRICK, Tracy BLACKMAN, Shane i MACDONALD, Robert (2009). «Young people, class and place». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 457-465.
- THOMAS, Marie E. (2005). «Girls, consumption space and the contradictions of hanging out in the city». *Social & Cultural Geography*, 6 (4), 587-605.
- TRAVLOU, Penny OWENS, Patricia Euban s THOMPSON, Catharine i MAXWELL, Catherine (2008). «Place mapping with teenagers: locating their territories and documenting their experience of the public realm». *Children's Geographies*, 6 (3), 309-326.
- VALENTINE, Gill (2000). «Exploring children and young people's narratives of identity». *Geoforum*, 31, 257-267.
- WINTON, Ailsa (2005). «Youth, gangs and violence: Analysing the social and spatial mobility of young people in Guatemala City». *Children's Geographies*, 3 (2), 167-184.
- WOOLLEY, Helen (2006). «Freedom of the city: Contemporary issues and policy influences on children and young people's use of public open space in England». *Children's Geographies*, 4 (1), 45-59.
- WRIDT, Pamela (2004). «Block politics». *Children's Geographies*, 2 (2), 199-218.

GÈNERE, COS I SEXUALITAT: LA JOVENTUT I
L'EXPERIÈNCIA I ÚS DE L'ESPAI PÚBLIC URBÀ

RODÓ-DE-ZÁRATE, MARIA (2013) 'Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà' *Papers: Revista de Sociologia*. Vol. 98. Num. 1, 127-142

RESUM. *Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà.*

L'ús i l'experiència de l'espai públic per part de la gent jove estan fortament determinats pel gènere. L'objectiu d'aquest article és veure com aquesta intersecció entre l'edat i el gènere provoca una sèrie de pràctiques i de comportaments determinats que repercuteixen en la manera com la joventut viu les ciutats. En base a una revisió bibliogràfica, i partint de la difícil definició de joventut i la controvertida relació que viu amb l'espai públic, l'anàlisi se centra en la rellevància que té la visibilitat del cos sexuat al carrer i en la manera com el patriarcat determina tant les pràctiques com l'experiència d'aquests espais. Posant com a exemple la por als carrers, s'hi analitza com el gènere, però també la sexualitat o l'ètnia, condiciona l'accés i la mobilitat a l'espai públic urbà. Així, s'hi fa palès com el gènere i la sexualitat són factors determinants de l'experiència de la gent jove al carrer i s'hi mostra la necessitat d'investigar sobre l'ús de l'espai tenint en compte les diferents identitats de la gent jove, per tal de no caure en biaixos homogeneïtzadors.

Paraules clau: joves; feminisme; sociologia urbana; estudis de gènere; investigació social.

ABSTRACT. *Gender, Body and Sexuality: Youth and their Experience and Use of Urban Public Space.*

Young people's use and experience of public space is strongly determined by gender. This article seeks to explore how the intersection of age and gender gives rise to specific practices and behaviors that shape youths' experience in the city. The study is based on a bibliographical revision, starting from the difficult definition of youth and their controversial relation with public space. The analysis centers on the relevance of the visibility of the sexed body in public space and how patriarchy determines both the practices and experiences

of these spaces. Using fear on the streets as an example, the article shows how gender, sexuality and also ethnicity condition access to and mobility in urban public spaces. It demonstrates how gender and sexuality are determining factors in young people's experience of public space and why it is necessary to take into account their changing identities when studying how youth use public space to avoid homogenizing biases.

Keywords: young people; feminism; urban sociology; gender studies; social investigation.

Gènere, cos i sexualitat. La joventut, l'experiència i l'ús de l'espai públic urbà

Maria Rodó-de-Zárate

Universitat Autònoma de Barcelona. Departament de Geografia, Grup de Geografia i Gènere
maria.rodó@gmail.com

Recibido: 13-05-2011
Aceptado: 28-03-2012

Resum

L'ús i l'experiència de l'espai públic per part de la gent jove estan fortament determinats pel gènere. L'objectiu d'aquest article és veure com aquesta intersecció entre l'edat i el gènere provoca una sèrie de pràctiques i de comportaments determinats que repercuteixen en la manera com la joventut viu les ciutats. En base a una revisió bibliogràfica, i partint de la difícil definició de joventut i la controvertida relació que viu amb l'espai públic, l'anàlisi se centra en la rellevància que té la visibilitat del cos sexuat al carrer i en la manera com el patriarcat determina tant les pràctiques com l'experiència d'aquests espais. Posant com a exemple la por als carrers, s'hi analitza com el gènere, però també la sexualitat o l'ètnia, condiciona l'accés i la mobilitat a l'espai públic urbà. Així, s'hi fa palès com el gènere i la sexualitat són factors determinants de l'experiència de la gent jove al carrer i s'hi mostra la necessitat d'investigar sobre l'ús de l'espai tenint en compte les diferents identitats de la gent jove, per tal de no caure en biaixos homogeneïtzadors.

Paraules clau: joves; feminisme; sociologia urbana; estudis de gènere; investigació social.

Abstract. *Gender, Body and Sexuality: Youth and their Experience and Use of Urban Public Space*

Young people's use and experience of public space is strongly determined by gender. This article seeks to explore how the intersection of age and gender gives rise to specific practices and behaviors that shape youths' experience in the city. The study is based on a bibliographical revision, starting from the difficult definition of youth and their controversial relation with public space. The analysis centers on the relevance of the visibility of the sexed body in public space and how patriarchy determines both the practices and experiences of these spaces. Using fear on the streets as an example, the article shows how gender, sexuality and also ethnicity condition access to and mobility in urban public spaces. It demonstrates how gender and sexuality are determining factors in young people's experience of public space and why it is necessary to take into account their changing identities when studying how youth use public space to avoid homogenizing biases.

Keywords: young people; feminism; urban sociology; gender studies; social investigation.

Sumari

Introducció	Els espais de la por
Conceptualització del jovent	Conclusions
La gent jove i l'espai públic	Referències bibliogràfiques
Les implicacions del gènere	

Introducció

Amb el present text, s'analitza, a través d'una revisió bibliogràfica, la relació de tres aspectes que s'entrelliguen: el jovent, els espais públics urbans i el gènere. Entenent que «no existeix el lloc sense un jo ni el jo sense un lloc»¹ (Anderson i Jones, 2009: 293) i que les construccions dels llocs i els significats que s'hi donen depenen de la classe, de l'edat, del gènere i de l'ètnia de la gent que els ocupa, la relació entre llocs i persones esdevé un camp d'estudi ben ampli. Les joves², pel fet de tenir unes característiques pròpies a causa de la seva edat i patir unes opressions concretes, viuen l'espai públic urbà d'una manera determinada, que interseccionarà amb la resta de diferenciacions socials que s'inscriguin sobre el seu cos.

Així, a l'article, s'hi analitza en primer lloc quina és la conceptualització de joventut, què s'entén quan s'usa aquest terme en les investigacions socials i quines dificultats comporta. En segon lloc, s'hi posa de relleu la controvertida relació entre la joventut i l'espai públic urbà, especialment pel que fa a la dualitat entre l'espai públic com a lloc de llibertat i de control alhora. En tercer lloc, s'hi estudia quina és l'experiència i l'ús de l'espai públic des d'una perspectiva de gènere, fent un èmfasi especial en les diferències de gènere, les repercussions de la visibilitat del cos i les implicacions de la sexualitat. Tot seguit, s'hi analitza, a manera d'exemple, la por com a restricció de la mobilitat i com a determinant de l'experiència a l'espai públic. Finalment, s'hi presenten les conclusions sobre l'estat de la recerca que tracta aquesta temàtica i el perquè de la necessitat de realitzar estudis sobre joventut des d'una perspectiva de gènere i interseccional³.

Pel que fa a la bibliografia, en el marc català, s'hi poden trobar treballs sobre joventut des de la sociologia⁴, l'antropologia⁵ i estudis interdiscipli-

1. Totes les citacions textuais que apareixen en català són una traducció pròpia.
2. Quan parlem de persones, independentment del seu sexe, usarem el femení plural. Quan es faci referència a un sexe en concret, s'especificarà.
3. Concepte utilitzat per teoritzar sobre la relació entre diferents categories socials com ara el gènere, la raça, la classe, la sexualitat, etc.
4. Un bon exemple és *Papers: Revista de Sociologia*, amb números monogràfics dedicats a temes de joventut, com ara el volum 96, número 1: «Jóvenes e identidad» (2011), el número 90: «Famílies i adolescents» (2008), el número 79: «Materials de Sociologia de la Joventut» (2006) o el número 74: «Evolució social i joventut» (2004).
5. Vegeu els estudis etnogràfics sobre joventut de Carles Feixa.

naris sobre joventut⁶, però no s'hi té en compte la perspectiva espacial ni es realitzen estudis des d'aquest camp. Si bé, a nivell internacional, és des de la geografia des d'on més s'ha tractat la relació entre els espais públics urbans i la gent jove, en el nostre context són molt escassos els treballs realitzats sobre aquesta temàtica. Es troben alguns estudis sobre joventut en l'àmbit metropolità de Barcelona (Nofre, 2008) i també algunes publicacions, com ara el darrer número de la revista *Documents d'Anàlisi Geogràfica*⁷. Esdevé especialment rellevant el monogràfic «Geografies de la infància, la joventut i les famílies», tot i que prèviament també s'hi havien publicat força articles d'estudis sobre espais públics urbans i gènere, aplicats tant al context català com a l'espanyol i l'internacional (Cucurella, 2007; Fernández, 2007; Ortiz, 2004; Serra, 2007), i alguns articles sobre la interacció d'aquestes dues variables amb la infància (Katz, 2006; Ortiz, 2007). Cal destacar també la recent publicació *Jóvenes y espacio público. Del estigma a la indignación* (Trilla, 2011), que tracta de joventut i espai públic. Aquest text, si bé aborda qüestions fonamentals sobre aquest grup social i la relació que manté amb l'espai públic (estigmatització, identitat, participació), no incorpora la perspectiva de gènere de manera específica (només en un capítol sobre prostitució) ni transversal.

Conceptualització del jovent

La primera qüestió que apareix quan algú es planteja estudiar la gent jove és la pròpia definició del concepte. Les franges d'edat que s'analitzen en els estudis són del tot variables, de manera que es troben articles que parlen de persones que tenen entre 11 i 14 anys (Driskell et al., 2008), 15 i 24 (Liu, 2009) o 12 i 29 (McIlwaine i Datta, 2004). Hi ha també força confusió en la diferenciació entre *child* i *young*, ja que molts dels textos analitzats usen els dos conceptes indistintament, fet que comporta dificultats afegides quan es pretén definir la joventut. A més a més, el significat en anglès també és diferent, ja que mentre que *jove* pot referir-se a persones adultes, en anglès és més comú referir-s'hi com a *young adults* i no com a *young* únicament, que seria un terme més proper a l'adolescència. També cal destacar que les aproximacions a l'estudi de la joventut es realitzen des de diverses concepcions: l'edat cronològica (segons la data de naixement), la psicològica (que té a veure amb l'aparença) i la social (les actituds i els valors que se li atribueixen) (Hopkins, 2010).

Així, l'intent de situar la gent jove en una franja d'edat determinada constitueix una dificultat inicial per poder-la definir. A més, s'assumeix que la joventut està socialment construïda i no és un concepte universal, entenent que hi ha diferències culturals, de classe i de gènere importants i que les fronteres

6. Vegeu *Primer Congrés Internacional Joventut i Societat*, organitzat a través del Màster Interuniversitari en Joventut i Societat, 2009.

7. Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona i Departament de Geografia de la Universitat de Girona.

entre la joventut, la infància i l'etapa adulta són ambigües i canviants d'acord amb cada temps i cada lloc.

Alguns estudis mostren com el concepte de joventut, almenys entre les classes mitjanes i altes, ha patit un allargament de la fase de dependència i no s'assoleixen els indicadors tradicionals d'accés a la vida adulta (la transició de l'escola a la formació o el treball, la independència econòmica i el pas de la llar familiar a la pròpia llar —vinculada al matrimoni monogàmic heterosexual—) (Ruddick, 2003). Aquesta concepció de joventut, a part de deixar de banda moltes qüestions rellevants com ara la ciutadania o la sexualitat, actualment és molt variable i complexa (McDowell, 2003). Hi ha unes altres recerques que mostren com, en els darrers anys, han tingut lloc grans canvis en l'adquisició de l'autonomia per part de la gent jove, atès que han sorgit estils nous d'emancipació, tot i que estan molt determinats per l'assumpció de la precarietat com a situació acceptada en aquesta etapa de la vida (Merino i Garcia, 2006).

Per contra, si bé ja és problemàtic definir aquesta etapa, les condicions econòmiques que imposa l'agenda neoliberal i la formació continuada fan que s'hagi de tornar a ser «jove» diverses vegades al llarg de la vida —entenen-ho com a capacitat d'adaptació, d'assumpció del risc i la precarietat— (Ruddick, 2003), fet que encara en complica més la definició.

Una altra qüestió rellevant en la definició de la gent jove és, com succeeix amb la categoria *dona*, la universalització i la sobresimplificació de la complexitat d'identitats (Valentine, 2000). Contra això, s'aposta per considerar la joventut com a diversa en ella mateixa i com a concepte sociocultural (Boratav, 2005), amb la qual cosa s'allunya de l'homogeneïtzació (Evans, 2006; Gearin, 2003).

En resum, la mateixa definició de *jove* és problemàtica en si mateixa, per la dificultat que hi ha de cenyir-la a unes edats concretes, per definir-ne unes característiques específiques atesa l'heterogeneïtat del grup sense caure en estereotips i pel canvi constant que experimenta el propi col·lectiu.

La gent jove i l'espai públic

La relació entre la gent jove i l'espai públic urbà és una relació controvertida. Com succeeix amb la definició de *joventut*, la conceptualització d'espai públic també ha estat debatuda àmpliament. En general, i sense entrar en la profunditat d'aquest debat, es parteix d'una concepció d'espai com a «producte social, o una complexa construcció social, que forma les percepcions i les pràctiques espacials, basades en valors i en la producció social de significats» (Lefebvre a Robinson, 2009: 505). Així, l'espai públic apareix com un lloc culturalment construït, producte de la societat i amb una funció col·lectiva important (Lieshout i Aarts, 2008), tant pel que respecta a la seva capacitat de construcció de la diferència, la semblança i la identitat, com perquè el fet d'accedir-hi és una condició necessària per exercir la ciutadania (Ehrkamp, 2008). Els espais públics són llocs concrets i simbòlics, definits per les pràctiques socioespacials i

demanats i territorialitzats pels diferents grups socials (Gough i Franch, 2005). I, en aquests espais, el carrer apareix tant com un producte de les condicions materials i dels mecanismes de control social, com un lloc de contestació, de dominació i de resistència, de plaer i ansietat (Cahill, 2000; Gough i Franch, 2005). Així, en l'experiència al carrer, es creen identitats i pràctiques socials que formen i que reorganitzen l'espai material. S'hi reforcen les desigualtats i es converteixen en llocs d'exclusió i dominació (Ehrkamp, 2008; Robinson, 2009; Shildrick, 2006) on s'inscriu la cultura hegemònica constituïda pel poder de la majoria. Però és també alhora un lloc amb un fort potencial emancipador, de demanda política i de resistència (Gough i Franch, 2005).

L'espai públic apareix per a la gent jove com un lloc amb una rellevància important. Davant les relacions jeràrquiques i personals de la llar i el control que suposa, el carrer esdevé un univers impersonal, un lloc d'autonomia i de construcció d'identitats individuals i col·lectives (Gough i Franch, 2005). És un espai de no supervisió i de llibertat que permet trobar-se amb altres persones de manera no controlada, almenys no al mateix nivell que dins la llar; significa un espai de llibertat, de privacitat i d'anonimat (Lieshout i Aarts, 2008). D'aquesta manera, la distinció tradicional entre l'espai públic i el privat es veuria transformada per aquest grup social, ja que el refugi que podria suposar la llar (espai privat) per a la gent jove es trobaria al carrer (espai públic), de nit i lluny de l'autoritat de la gent gran (Valentine, 1996a, 1996b).

Però aquest espai públic està construït per i per a persones adultes, i està concebut com un espai adult. Atesa aquesta hegemonia espacial adulta, la joventut queda exclosa d'un lloc que o bé és cívic, net i purificat o bé està dissenyat perquè en faci ús la infància (Valentine, 1996a; Chiu, 2009). Des de la perspectiva de la gent jove, la majoria dels espais públics estan supervisats per la presència de persones adultes i han estat definits, governats i controlats per aquestes de la manera que més els ha convingut (Driskell et al., 2008). La gent jove hi és vista com a perillosa, ja que suposa una amenaça per l'ordre adult de l'espai públic (Thomas, 2005), n'és exclosa i no hi és benvinguda. A aquesta adultificació espacial s'hi afegeix la concepció dicotòmica que es té sobre aquest grup d'edat, que, segons Valentine, es basa en el binomi «àngels o dimonis»: o bé són persones vulnerables a qui cal protegir o bé són una amenaça, és a dir, estan en risc o són el risc pròpiament dit (Valentine, 1996a; Mattingly, 2001).

Tot i això, el carrer també té una rellevància primordial en la gent jove en la seva funció de formació de subjectes. Amb el concepte d'«aprenentatge del carrer» (*street literacy*), Cahill fa referència als «processos dinàmics i experimentals de producció de coneixement i construcció del jo en un context específic, l'espai públic urbà» (Cahill, 2000: 252). És, doncs, una prova de com l'entorn ambiental restringeix i forma les subjectivitats, mentre reconeix alhora la capacitat de la gent jove de negociar la seva condició social (Cahill, 2000).

Veient com l'espai públic per a la gent jove pot esdevenir la possibilitat de crear una zona de privacitat i com la concepció tradicional d'espai privat com a lloc de seguretat i intimitat es veu qüestionada per aquest grup d'edat, algunes autores proposen tipificacions noves dels espais. Segons Malone, existeixen dos

tipus d'espais per a les joves: els espais oberts i els reductes⁸. Els primers serien aquells on la gent jove s'hi troba bé i on sent que la diversitat és acceptada, i els segons serien aquells llocs regulats on se sentirien fora de lloc (Malone a Abbott-Chapman i Robertson, 2009). D'altra banda, Goffman utilitza una metàfora dramàtica per delimitar les regions de davant i darrere l'escenari⁹ on es representen els rols, argumentant que «permeten crear una façana (tant física com social) per presentar el jo d'una manera més ordenada i estructurada que la que permetrien les regions atzaroses i a vegades caòtiques d'entre bastidors» (Goffman a Abbott-Chapman i Robertson, 2009: 42). D'aquesta manera, per a la gent jove, no tindria tanta rellevància si un espai és interior o exterior, ja que, mentre l'habitació pròpia podria significar la regió de darrere de l'escenari (els bastidors), el menjador seria una regió del davant, de primer pla.

Troblem també unes altres autores que creen distincions entre els espais de la gent jove segons la funció que tenen; per exemple: segons Ganetz, una possible diferenciació per a la gent jove seria entre espai de relació (lloc per a la socialització), espai d'identitat (lloc per a la satisfacció de les necessitats individuals) i espai lliure (espai personal). Semblant a aquesta, Lieberg fa la distinció entre «llocs de retirada» i «llocs d'interacció», a la qual Sibley hi afegeix les «zones liminals»¹⁰. Aquest espai entremig de les zones de «retirada» i d'«interacció» recolliria millor el potencial transformador de l'espai, ja que és un lloc més flexible, que permet més llibertat (Bain, 2003).

En resum, l'espai públic apareix per a la gent jove com una zona de llibertat, però també com una zona adultificada plena de regulacions. Amb aquesta dualitat, la pròpia definició d'espai públic és controvertida i requereix que es pari més atenció a les dinàmiques concretes que s'hi donen per raó d'edat. Aquest tipus de classificacions i de distincions entre espais públics posa de manifest que la simple diferenciació entre espai públic i espai privat és una diferenciació controvertida en relació amb la gent jove. Les aportacions d'aquestes autores mostren com els espais, segons els tipus de relacions que s'hi donen i les funcions que exerceixen, tenen significats que van més enllà de la distinció entre públic i privat. Queda palès, doncs, que l'ús que les joves fan de l'espai a les ciutats és complex i requereix prestar atenció a les relacions concretes que aquest grup d'edat estableix amb els diversos llocs col·lectius que hi ha. Aquestes noves tipologies poden ser més útils per aproximar-se a la recerca sobre joventut i espais públics.

Les implicacions del gènere

A les dificultats de definir joventut i espai públic, s'hi afegeix que l'experiència del carrer com a jove varia segons el gènere. L'heteropatriarcat determina uns rols per a cada gènere i disciplina els cossos per tal que es comportin de la

8. En anglès: *open spaces* i *enclosed spaces*.

9. En anglès: *front and backstage regions*.

10. En anglès: *places of retreat*, *places of interaction* i *liminal zones*, respectivament.

forma adequada a l'espai públic. Per exemple, el fet que les noies siguin vistes al carrer té repercussions concretes sobre la seva experiència a l'espai, ja que el seu cos és sexualitzat per la mirada masculina a l'espai públic (Hyams, 2003). Els usos que faran del carrer variaran també segons la percepció de la por, que està del tot marcada pel gènere i determina l'experiència de la ciutat i la llibertat de moviments (Pain, 2001). Així, les noies experimenten unes restriccions concretes a causa del seu gènere, això fa que els significats que donen als espais puguin ser diferents dels dels nois i els usin d'una forma determinada i per realitzar-hi activitats que encaixin amb el fet de ser noies joves, tot i que cal tenir en compte que les pràctiques de gènere s'articulen i es reforcen amb uns altres eixos de desigualtat (Ehrkamp, 2008), com mostren estudis que relacionen el gènere amb la classe (Gough i Franch, 2005; Evans, 2006; Hyams, 2003; Koning, 2009), l'ètnia (Ehrkamp, 2008) i, evidentment, l'edat, que és l'objecte central d'estudi.

Segons la bibliografia revisada, apareixen tres grans temàtiques dins l'anàlisi de les implicacions de gènere a l'espai públic per part de la gent jove: el gènere com a determinant de pràctiques concretes, el cos i la sexualitat. El primer comprèn el gènere de forma àmplia, és a dir, entenent que són les construccions socials que s'edifiquen sobre els cossos sexuats i tant tracta les especificitats de les noies en les experiències que viuen a l'espai públic com els discursos de masculinitat. No és doncs, només, una anàlisi dels estudis sobre dones (o noies), sinó de com l'estructura patriarcal afecta la gent jove a l'espai públic. El segon, fortament travessat per aquestes qüestions, fa referència a les relacions que s'estableixen entre el cos i l'espai i les implicacions que se'n deriven. En tercer lloc, les qüestions de sexualitat versen sobre com l'orientació o la tendència sexual condicionen l'ús i l'experiència de l'espai públic urbà.

El gènere

La identitat de gènere en relació amb l'edat té unes peculiaritats concretes quant a l'encreuament d'aquests dos eixos d'opressió. Hi ha unes narratives de gènere que s'articulen sobre les d'edat, i això genera discursos de feminitat i de masculinitat concrets que tindran repercussions diferents en l'ús i l'experiència de l'espai. La bona noia o la mala noia, els estereotips, l'assignació de rols, la concepció dels cossos, la percepció del perill i l'esdevenidor estan determinats per l'estructura heteropatriarcal, i serà aquesta la que determinarà la relació generitzada amb l'espai.

Sobre les relacions amb els espais públics, una de les qüestions més rellevants, per les implicacions que comporta, és la visibilitat. Tot i haver vist que la distinció tradicional entre espai públic i privat esdevé controvertida, tant des d'una perspectiva de la gent jove com des del punt de vista feminista, continua existint el carrer i la llar, i les noies hi pateixen discriminacions o hi resisteixen de manera diferent dels nois. Una de les comprovacions fetes a la majoria d'estudis és que hi ha una manca de visibilitat en els espais públics, en fan menys ús o està més restringit (aquestes qüestions s'analitzen en pro-

funditat més endavant). Tot i això, la seva presència en aquest tipus de llocs és substancialment diferent de la dels nois, a causa del que significa la visibilitat per a elles.

Pel que fa a la masculinitat, un exemple sobre com les pràctiques espacials construeixen la masculinitat es troba en alguns articles que fan referència a l'*skateboarding*. Com assenyalava Nolan, la gran majoria de joves que practica l'*skate* són nois. L'anàlisi que fa l'autor, tot i que no és gaire extensa, posa de manifest que, en aquest tipus d'activitats, suposadament transgressores i típiques de la gent jove, hi ha grups exclosos: les noies i les persones més joves. El discurs que fonamenta aquesta discriminació, segons argumenta Nolan, es basa en la masculinitat. Un ideal de superioritat masculina sura sobre l'*skateboarding*, fet que implica que la seva creació de la identitat es basi en l'exclusió a través de la construcció de l'alteritat, tant de forma misògina com homòfoba (Nolan, 2003). Com expressa Valentine: «repudiant unes identitats determinades poden formar-se les nostres pròpies identitats. Les identificacions es realitzen a través d'un procés de desidentificació» (Valentine, 2000: 263-4). D'altra banda, Woolley (2006) i Chiu (2009) fan referència a aquesta qüestió destacant-ne la doble via, és a dir, que és també a través de l'*skateboard* que es construeix la masculinitat.

El nivell de llibertat al carrer i de possibilitat de mobilitat (Gough i Franch, 2005), l'apropiació de l'espai (Gough i Franch, 2005; Ehrkamp, 2008) o els graus de por que experimenten (Pain, 2001; Winton, 2005) en són temes recurrents. Però, tot i això, l'anàlisi de la masculinitat és poc present en els estudis, malgrat les crides que algunes autores fan a la necessitat de canviar els rols que imposa la masculinitat (McIlwaine i Datta, 2004; McDowell, 2003).

Pel que respecta a la diferenciació d'usos de l'espai, és destacable la reproducció o el trencament amb els rols de gènere en relació amb els llocs. Un exemple clar de subversió de gènere és el que il·lustra Evans (2006) sobre les noies (d'11 a 20 anys) que viuen al carrer a Tanzània. L'autora explica com la posició de les noies és ambigua i gens còmoda, perquè es tracta del gènere equivocat en el lloc equivocat. A més, destaca com les seves estratègies de supervivència transgredeixen els rols de gènere, ja sigui estant al carrer per no assumir el risc dels abusos sexuals en el treball domèstic o realitzant treball domèstic remunerat en oposició al que haurien de fer, de forma gratuïta, a les seves llars familiars (Evans, 2006). En aquest sentit, Pain subratlla que les dones (no n'especifica l'edat) no només experimenten l'espai, sinó que també el produeixen activament, el defineixen i el reclamen (Pain, 2001), mostrant «perícia espacial», fet que demostraria que les seves pràctiques espacials quotidianes poden ser pràctiques de resistència (Koskela a Pain, 2001).

D'altra banda, Hyams i també Thomas, per costats diferents i sobre situacions ben diverses, analitzen com tant la reproducció dels rols tradicionals de gènere com les subversions que se'n fa estan íntimament lligades. En estratègies que podrien semblar transgressores, com ara el fet que una noia se senti afalagada per la mirada masculina a l'espai públic i es resisteixi al discurs que la fa vulnerable, no deixa de ser una reproducció del patriarcat (Hyams, 2003). En

la mateixa línia, Thomas mostra com les noies, tot i que van als centres comercials i resisteixen el control adult, acaben fent seves i reproduint les identitats socials diferenciadores, ja siguin de gènere, de classe o d'ètnia (Thomas, 2005).

Es general, doncs, existeix una contradicció entre les estratègies de resistència i subversió i els efectes que causen, que tornen a ser llegits com a reproduccions dels rols de gènere. Mentre, d'una banda, poden estar desafiant el control adult, la transgressió pot no subvertir la feminitat, sinó reproduir-la i perpetuar-la.

El cos

Com afirma Kato: «els cossos han de ser entesos com a situats en un espai donat i, per tant, influenciats per o associats amb les relacions culturals i socials encarnades en aquell espai» (Kato, 2009: 52), remarcant també la capacitat que tenen per donar forma a l'espai. Dit d'una altra manera i prenent el concepte de performativitat de Judith Butler, és a través de les pràctiques repetides i reiterades que es construeixen mútuament relacions entre els llocs i les persones (Anderson i Jones, 2009), encarnant les normes hegemòniques però també permetent la possibilitat de subvertir-les (Kato, 2009).

Els estudis tan aviat fan èmfasi en la manera com els cossos acumulen les marques de la diferència (Herrera et al., 2009), com en el significat que té el cos com a entitat social, física i biològica per produir espais (Chiu, 2009). Així, encara que els llocs creïn els cossos a partir del poder heteropatriarcal, hi ha pràctiques de resistència possibles (Hyams, 2003). El cos apareix, doncs, com un espai on interseccionen les opressions i com a lloc de resistència. El cos adquireix un paper rellevant i esdevé «el lloc de la reconstitució d'un sentit pràctic sense el qual la realitat social no es constituïria [...] És un lloc d'«història incorporada»» (Butler a Rooke, 2007: 245).

El fet que els cossos de les noies siguin visibles en un espai públic adult, masculí i heterosexual les fa subjectes al domini visual de la mirada masculina, que les objectualitza sexualment (Hyams, 2003). Valentine apunta també com la internalització de la mirada masculina actua com un panòptic que disciplina les dones, tant si són realment vistes com si no (Valentine, 2000). El cas estudiat per Koning sobre les noies de classe alta del Caire és un bon exemple de com, a través de la visibilitat dels seus cossos als bars, se'n «profana» la dignitat. És a dir, el fet de ser vistes en un espai públic per homes de classe baixa es llegeix com quelcom nociu per a aquestes noies, que són considerades com a prostitutes pel sol fet de passejar pel carrer (Koning, 2009).

La sexualidad

Pel que respecta a la sexualitat, pràcticament no hi ha articles que facin referència de forma explícita a l'experiència de la gent jove a l'espai públic segons la seva sexualitat. Ara bé, existeixen articles sobre les geografies de la sexualitat on, tot i que no tracten específicament de joves, s'hi fa alguna referència. Conside-

rant que és una temàtica d'una importància rellevant, encara que no se centrin exclusivament en les joves, se'n fa una aproximació breu.

Un dels articles rellevants i pioners sobre la qüestió de la sexualitat des d'una dimensió espacial és el de Valentine (1993). L'autora mostra com l'heterosexualitat com a norma es visibilitza i se celebra en els espais públics, intentant desmentir la falsa premissa que l'heterosexualitat és una pràctica que es dona només en espais privats i que, per tant, així hauria de ser l'homosexualitat. Valentine assenjala que les relacions que tenen lloc en els espais públics i que s'hi fomenten són heterosexuals i que aquestes n'exclouen o n'expulsen les persones no heterosexuals. Una de les qüestions que abasta és la referent als tipus de llars i la disposició i les maneres d'accedir-hi. Mostra també com els llocs de treball estan organitzats físicament i socialment per reflectir i reproduir relacions sociosexuals asimètriques, on les treballadores heterosexuals s'apropien de l'espai a través de significants, comportaments i converses (hetero)sexualitzades, això fa que les persones homosexuals sentin el lloc de treball com a heterosexual i s'hi trobin fora de lloc. Identifica també els restaurants i els bars com a zones de rituals de flirteig heterosexual, on les persones es vesteixen emfatitzant els rols asimètrics de gènere i mantenen relacions d'intimitat. El mateix succeeix amb els espais públics oberts, on les famílies heterosexuals prenen el carrer alienant les parelles homosexuals, que no poden sentir-s'hi de la mateixa manera o, en determinades circumstàncies, assumint el risc de patir agressions violentes, sobretot les lesbianes, pel fet de ser dones.

Pel que respecta concretament als estudis realitzats amb gent jove, McIlwaine i Datta se centren en la construcció de sexualitats en joves de Botswana, afirmant que «actualment, el desafiament més gran que afronten dones i homes és el del sexe i les sexualitats» (McIlwaine i Datta, 2004: 483). Fan èmfasi en la construcció de la sexualitat africana i en les vinculacions amb el VIH, reivindicant una concepció més holística de la sexualitat contra un discurs medicalitzat (McIlwaine i Datta, 2004). D'altra banda, Bieri i Gerodetti, partint de la consideració que «les percepcions i construccions de les bones i males sexualitats generitzades estan sempre inherentment espacialitzades» (Bieri i Gerodetti, 2007: 230), analitzen com la mobilitat de les dones i les prostitutes van acabar simbolitzant, històricament, les llibertats perilloses de la ciutat, que trencaven amb la seva respectabilitat i tenien com a efecte prohibicions limitadores de la seva llibertat de moviment (Bieri i Gerodetti, 2007).

En general, sobre la sexualitat a l'espai públic, en primer lloc, és important destacar la importància que té la visibilitat pública, sobretot en espais urbans, per a les lluites sobre sexualitat. El fet que puguin ser mostrades implica un reconeixement de la seva existència, tot i que, com assenjala Rooke, a l'espai urbà pot donar-se més aviat la indiferència, a causa de l'anonimat que hi regna (Rooke, 2007). Els processos de creació de barris amb una identitat sexual pròpia també són objecte d'estudi de moltes investigacions, que analitzen l'espacialitat i la territorialització de lesbianes i gais i les diferències que hi ha (Rooke, 2007; Podmore, 2001) i com s'hi inscriuen els transgènere i transsexuals i les opressions que hi pateixen (Doan, 2007). D'altra banda, les

qüestions de la identitat sexual en relació amb els locals d'oci de lesbianes o de gais és un tema força estudiat, ja que és a través del treball performatiu dels cossos en aquests espais que es manté l'estabilitat (Rooke, 2007).

Els espais de la por

Un dels exemples més recurrents de les implicacions del gènere, de la visibilitat del cos sexual i també de l'expressió de la sexualitat és la por, el perill i el risc com a controlador de l'accés a l'espai públic. Pain, en el seu article sobre el gènere, la raça, l'edat i la por a la ciutat, fa una anàlisi sobre com aquests eixos generadors d'opressions repercuten en la por entesa com l'«àmplia gamma de respostes emocionals i pràctiques que individus i comunitats tenen davant el crim i els disturbis» (Pain, 2001: 901). L'autora posa damunt la taula les narratives que configuren les pors de diferents col·lectius. La gent jove es considera tant amenaçadora com amenaçada; la gent de color, delinqüent o víctima; els homes són vistos com a persones sense por, però també causants de la por, i les dones, com a porugues i passives. Amb les seves investigacions, desmenteix algunes d'aquestes narratives, n'explicita d'altres i ressalta les paradoxes que comporten, però molts dels articles analitzats en fan ús i en destaquen les implicacions que generen (Pain, 2001).

Un exemple és el que mostra Evans sobre les joves de Tanzània que viuen al carrer. L'autora demostra com aquestes noies estan més exposades a patir riscos a causa de l'explotació, la violència sexual i les malalties venèries, com també pel fet que són més vexades i discriminades en els llocs públics. Ara bé, assenyala com també en el treball domèstic que sovint acaben realitzant, les possibilitats d'assetjaments sexuals i d'abusos són molt elevades. El que sí que deixa clar és que les percepcions del perill varien enormement segons el gènere (Evans, 2006).

En la mateixa línia, Koning mostra com les dones al Caire porten a sobre el sentiment de vulnerabilitat, d'objecte de l'agressivitat sexual masculina (Koning, 2009). Winton també aporta, en aquest sentit, l'experiència de les noies a Guatemala en relació amb la violència. Assenyala com, mentre els nois són l'objecte específic de la violència, elles temen més la intimidació i l'abús verbal i sexual que no pas l'agressió física (Winton, 2005). Gough i Franch també analitzen amb detall les restriccions que suposa per a les noies de Recife aportant, com a dada afegida, que qui les controla és la família, com als nois, amb la diferència que, quan es casen, és el marit qui continua controlant els seus moviments a l'espai públic. D'altra banda, Bieri i Gerodetti expliquen com les narratives sobre la ciutat la conceben com a plena de riscos, en oposició al món rural, que quedaria exempt de perill per a les noies joves (Bieri i Gerodetti, 2007).

Però aquestes narratives impliquen, com assenyala Pain, dues paradoxes: l'una, que les noies no pateixen tants atacs com el nivell de por a la violència podria fer suposar i, l'altra, que és erroni el lloc on situen la violència, ja que la majoria d'agressions a les dones es donen a l'espai privat o domèstic. L'autora

explica també com les feministes han argumentat que la por que senten les dones pel crim és una manifestació de l'opressió de gènere i un tipus de control a través de la reproducció del paper que tradicionalment se'ls ha adjudicat (Pain, 2001). És important destacar, però, que aquestes dues paradoxes les indica en el context del Regne Unit i, en canvi, els exemples esmentats fan referència a països del Sud (Egipte, Guatemala i Brasil).

Una de les aportacions que Pain fa com a discurs alternatiu per a les noies és la visió que elles poden tenir de la ciutat com a lloc d'oportunitats, aventures i emocions fortes, la qual cosa cal tenir en compte per no reproduir les nocions de debilitat envers les noies (Pain, 2001). En aquest cas, és interessant l'aportació de Hyams sobre les noies llatines, ja que assenyalava que tant veuen el barri com un lloc de por (on es produeixen crims) com un lloc on elles mateixes són considerades possibles gàngsters: rebutgen el sentiment de vulnerabilitat i troben exòtic el perill de Los Angeles (Hyams, 2003).

Les aportacions que fa Pain sobre els nois es basen en el fet que, tot i ser vistos com a perillosos, són dels col·lectius que més violència pateixen. També assenyalava que els nois joves, a mesura que van creixent, accepten menys que tenen por, ja que van adoptant les identitats normatives adultes de la cultura masculina i heterosexual dominant que fan menys acceptables aquestes postures per part dels homes. Hi afegeix també que aquells que es veuen fora d'aquesta identitat corren més risc de patir violència, cosa que exemplifica amb els nois homosexuals (Pain, 2001).

L'altra cara de la moneda seria la cerca de seguretat. En aquest aspecte, els exemples són diversos per mostrar com les noies cerquen espais que els proporcionen seguretat (Abbott-Chapman i Robertson, 2009) en moments concrets del dia —les pors augmenten amb la foscor— (Boratav, 2005). Aquestes zones acostumen a ser llocs tancats, lluny de la visibilitat pública, on elles se senten protegides (Boratav, 2005; Koning, 2009; Erhkamp, 2008) —en aquest punt, cal remarcar que els exemples són de noies turques i egípcies—. L'exemple de Gough i Franch sobre les noies de Recife il·lustra també aquesta qüestió, destacant que els espais propis de les noies són les àrees que anomena «semireductes», és a dir, els espais que hi ha just davant de casa seva, i remarcant que mai s'estan al carrer tret que sigui de pas (Gough i Franch, 2005).

En resum, tot i que la por és un factor fortament marcat pel gènere i d'una importància rellevant en l'ús dels espais a les ciutats, hi ha unes altres causes que també en determinen els diferents usos. En general, els espais que usen més són els privats o domèstics (Abbott-Chapman i Robertson, 2009; Hyams, 2003; Erhkamp, 2008) o aquells llocs tancats que proporcionen certa seguretat per la vigilància que hi ha —com ara centres comercials o cafeteries— (Koning, 2009; Thomas, 2005). Els nois, en canvi, prenen els carrers ocupant voreres i cantonades (Erhkamp, 2008), amb la qual cosa contribueixen a generar la sexualització de l'espai privat amb la seva mirada masculina (Hyams, 2003; Koning, 2009). La por apareix com un clar exemple de com els discursos de gènere, la visibilitat del cos sexual i també l'expressió d'una sexualitat determinada condicionen tant l'ús com l'experimentació dels espais públics.

Conclusions

Tot i que, en els darrers anys, la geografia ha donat importància a la joventut en l'anàlisi espacial i també abunden els textos feministes sobre les implicacions del gènere en la construcció i en l'experiència de l'espai públic, hi ha una clara manca de treballs que contemplin tots dos punts de vista per a l'anàlisi: o bé hi ha investigacions en ciències socials sobre gent jove o hi ha anàlisis feministes de l'espai públic, però els estudis sobre l'experiència i l'ús de l'espai públic per part de les joves des del punt de vista del gènere són inexistents en el territori català i espanyol i minoritaris en el context internacional.

Sobre la joventut, s'han exposat alguns dels obstacles que suposa treballar amb un col·lectiu tan heterogeni i canviant. La seva relació amb l'espai públic urbà (concepte també controvertit) parteix d'una naturalesa conflictiva, ja que és tant un lloc de llibertat com l'escenari del control social i les regulacions; tan aviat constitueix un espai d'oportunitats com de riscos. Enmig d'aquests debats es troben les altres opressions que pateixen les joves, ja sigui per raó d'ètnia, de classe o de gènere. La intersecció entre aquests eixos d'opressió complica encara més la recerca, alhora que planteja un camp d'investigació més ric.

La varietat de temàtiques també és molt reduïda, sobretot si s'entén que «jove» implica edats més enllà de l'adolescència i la joventut. Hi ha moltes temàtiques que no es veuen reflectides en els estudis, com ara, per exemple, la relació que la gent jove estableix amb l'espai públic pel que fa a qüestions com ara la festa, l'activitat política, la maternitat o el treball al carrer.

Concretament per les qüestions de gènere, hi ha tant una manca de treballs sobre l'experiència específica de les noies joves a l'espai públic, com sobre la manera com les pràctiques de masculinitat condicionen l'ús que en fan els nois. Per poder analitzar les causes de comportaments determinats de forma acurada, és imprescindible tenir en compte que els nois actuen a l'espai públic en base a discursos de masculinitat i no caure en l'error de considerar determinats subjectes com a neutres pel que fa al gènere.

D'altra banda, no només cal tenir ben present el gènere en els estudis sobre gent jove per no fer anàlisis esbiaixades, sinó que també és necessari per tal d'evitar la invisibilitat de les noies com a part constitutiva del col·lectiu jove. En casos com els de la por a l'espai públic, si no es fa visible aquesta experiència determinada, s'impedeix que puguin tenir el mateix accés a la ciutat, la qual cosa limita les seves possibilitats d'adquisició de la plena ciutadania. En aquestes anàlisis, com s'ha mostrat, l'ètnia i la sexualitat constitueixen també factors determinats per estudiar l'experiència de l'espai públic.

S'ha mostrat, doncs, com l'ús i l'experiència de l'espai públic estan clarament determinats per l'edat, el gènere i la sexualitat. Cal que els estudis sobre la gent jove tinguin molt en compte com les diferents estructures de poder (de classe, gènere, sexualitat, ètnia, edat, etc.) interseccionen en cada grup social. Les interseccions concretes entre edat i gènere provoquen comportaments determinats a l'espai públic que no s'expliquen només per l'edat ni només pel gènere. Un exemple pot ser el suposat comportament disruptiu

de l'ordre públic que s'associa amb la joventut, però sense una anàlisi dels discursos de masculinitat no es pot entendre aquest tipus de pràctica, com tampoc pot analitzar-se correctament l'accés a l'espai públic per part de joves si no es té en compte la por que uns cossos determinats pateixen al carrer i com veuen restringida la seva mobilitat per aquest tipus de discursos sobre la seguretat a l'espai públic. En definitiva, cal no oblidar que la joventut, encara que comparteixi certes particularitats a causa de la seva edat, té gènere. La gent jove no és un grup homogeni i obviar-ho acostuma anar en detriment de les dones, o bé fent-les invisibles o bé aplicant-los característiques pròpies de la masculinitat que poc tenen a veure amb la seva experiència i l'ús que fan de l'espai públic urbà.

Referències bibliogràfiques

- ABBOTT-CHAPMAN, Joan i ROBERTSON, Margaret (2009). «Adolescents' Favourite Places: Redefining the Boundaries between Private and Public Space». *Space and Culture*, 12, 419.
- AITKEN, Stuart C.; LUND, Ragnhild i KJØRHOLT, Anne Trine (2007). «Why Children? Why Now?». *Children's Geographies*, 5 (1), 3-14.
- ANDERSON, Jon i JONES, Katie (2009). «The difference that place makes to methodology: uncovering the "lived space" of young people's spatial practices». *Children's Geographies*, 7 (3), 291-303.
- BAIN, Alison L. (2003). «White western teenage girls and urban space: Challenging Hollywood's representations». *Gender, Place & Culture*, 10 (3), 197-213.
- BIERI, Sabin i GERODETTI, Natalia (2007). «"Falling women" - "saving angels": Spaces of contested mobility and the production of gender and sexualities within early twentieth-century train stations». *Social & Cultural Geography*, 8 (2), 217-234.
- BORATAV, Hale Bolak (2005). «Negotiating Youth: Growing Up in Inner-city İstanbul». *Journal of Youth Studies*, 8 (2), 203-220.
- CAHILL, Caitlin (2000). «Street Literacy: Urban Teenagers' Strategies for Negotiating their Neighbourhood». *Journal of Youth Studies*, 3 (3), 251-277.
- CHATTERTON, Paul i HOLLANDS, Robert (2002). «Theorising Urban Playscapes: Producing, Regulating and Consuming Youthful Nightlife City Spaces». *Urban Studies*, 39, 95-116.
- CHIU, Chihsin (2009). «Contestation and Conformity: street and Park Skateboarding in New York City Public Space». *Space and Culture*, 12, 25-42.
- COLLINS, Damian C.A. i KEARNS, Robin A. (2001). «Under curfew and under siege? Legal geographies of young people». *Geoforum*, 32, 389-403.
- CUCURELLA, Ariadna (2007). «La perspectiva de gènere en el disseny i l'ús d'espais públics urbans: El cas del Parc dels Colors de Mollet del Vallès (Barcelona)». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- DOAN, Petra L. (2007). «Queers in the American City: Transgendered perceptions of urban space». *Gender, Place & Culture*, 14 (1), 57-74.
- DRISKELL, David; FOX, Carly i KUDVA, Neema (2008). «Growing up in the new New York: youth space, citizenship, and community change en hyperglobal city». *Environment and Planning A*, 40, 2831-2844.
- EHRKAMP, Patricia (2008). «Risking publicity: masculinities and the racialization of public neighborhood space». *Social & Cultural Geography*, 9 (2), 117-133.

- EVANS, Ruth (2006). «Negotiating social identities: The influence of gender, age and ethnicity on young people's "street careers" in Tanzania». *Children's Geographies*, 4 (1), 109-128.
- FERNÁNDEZ-SALINAS, Víctor (2007). «Visibilidad y escena gay masculina en la ciudad española». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- GEARIN, Elizabeth (2003). «Geographies of Young People: The Morally Contested Spaces of Identity». *The Professional Geographer*, 55 (1), 106-107.
- GOUGH, Katherine V. i FRANCH, Monica (2005). «Spaces of the street: Socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife». *Children's Geographies*, 3 (2), 149-166.
- HALL, Tom; COFFEY, Amanda i LASHUA, Brett (2009). «Steps and stages: rethinking transitions in youth and place». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 547-561.
- HERRERA, Elsa; JONES, Gareth A. i THOMAS DE BENÍTEZ, Sarah (2009). «Bodies on the line: identity markers among Mexican street youth». *Children's Geographies*, 7 (1), 67-81.
- HOPKINS, Peter E. (2010). *Young people, place and identity*. Nova York: Routledge.
- HYAMS, Melissa (2003). «Adolescent Latina Bodyspaces: Making Homegirls, Homebodies and Homeplaces». *Antipode*, 35, 535-558.
- (2004). «Hearing girls' silences: thoughts on the politics and practices of a feminist method of group discussion». *Gender, Place & Culture*, 11 (1), 105-119.
- KATO, Yuki (2009). «Doing consumption and sitting cars: adolescent bodies in suburban commercial spaces». *Children's Geographies*, 7 (1), 51-66.
- KATZ, Cindi (2006). «Los terrores de la hipervigilancia: seguridad y nuevas espacialidades de la niñez». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 47.
- KONING, Anouk de (2009). «Gender, Public Space and Social Segregation in Cairo: Of Taxi Drivers, Prostitutes and Professional Women». *Antipode*, 41 (3), 533-556.
- LANGEVANG, Thilde i GOUGH, Katherine V. (2009). «Surviving through movement: the mobility of urban youth in Ghana». *Social & Cultural Geography*, 10 (7), 741-756.
- LIESHOUT, Maartje van i AARTS, Noelle (2008). «Youth and Immigrants' Perspectives on Public Space». *Space and Culture*, 11, 497-513.
- LIU, Fengshu (2009). «It is not merely about life on the screen: urban Chinese youth and the Internet café». *Journal of Youth Studies*, 12 (2), 167-184.
- MATTINGLY, Doreen (2001). «Place, teenagers and representations: lessons from a community theatre project». *Social & Cultural Geography*, 2 (4), 445-459.
- MCDOWELL, Linda (2003). «Transitions to Work: masculine identities, youth inequality and labour market change». *Gender, Place & Culture*, 9 (1), 39-59.
- MCILWAINE, Cathy i DATTA, Kavita (2004). «Endangered Youth? Youth, gender and sexualities in urban Botswana». *Gender, Place & Culture*, 11 (4), 483-512.
- MERINO, Rafael i GARCIA, Maribel (2006). «Emancipation enlargement and the acquisition of autonomy by young people in Catalonia». *Young*, 14 (33), 33-47.
- MORRIS-ROBERTS, Kathryn (2001). «Intervening in Friendship Exclusion? The Politics of Doing Feminist Research with Teenage Girls». *Ethics, Place & Environment*, 4 (2), 147-153.
- NOFRE, Jordi (2008). *L'agenda cultural oculta. Una deconstrucció de l'oci nocturn de Barcelona i els seus suburbis*. Tesi doctoral. Universitat de Barcelona.
- NOLAN, Nicholas (2003). «The ins and outs of skateboarding and transgression in public space in Newcastle, Australia». *Australian Geographer*, 34 (3), 311-327.
- O'NEIL, Mary Lou (2002). «Youth Curfews in the United States: The Creation of Public Spheres for Some Young People». *Journal of Youth Studies*, 5 (1), 49-67.

- ORTIZ, Anna (2004). «Ús i apropiació de la Via Júlia i la rambla del Raval de Barcelona des d'una perspectiva de gènere». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 44, 89-108.
- (2007). «Geografías de la infancia: descubriendo “nuevas formas” de ver y de entender el mundo». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49, 197-216.
- PAIN, Rachel (2001). «Gender, Race, Age and Fear in the City». *Urban Studies*, 38, 899-913.
- PODMORE, Julie A. (2001). «Lesbians in the Crowd: gender, sexuality and visibility along Montréal's Boul. St-Laurent». *Gender, Place & Culture*, 8 (4), 333-355.
- RALPHS, Robert; MEDINA, Juanjo i ALDRIDGE, Judith (2009). «Who needs enemies with friends like these?: The importance of place for young people living in known gang areas». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 483-500.
- REVILLA CASTRO, Juan Carlos (2001). «La construcción discursiva de la juventud: lo general y lo particular». *Papers*, 63/64, 103-122.
- ROBINSON, Cara (2009). «“Nightsapes and leisure spaces”: an ethnographic study of young people's use of free space». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 501-514.
- ROOKE, Alison (2007). «Navigating Embodied Lesbian Cultural Space: Toward a Lesbian Habitus». *Space and Culture*, 10 (2), 231-252.
- RUDDICK, Sue (2003). «The Politics of Aging: Globalization and the Restructuring of the Youth and Childhood». *Antipode*, 334-362.
- SERRA, Anna (2007). «Vida quotidiana en un espai urbà transformat: El Mercadal de Girona des d'una perspectiva de gènere». *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 49.
- SHILDRICK, Tracy (2006). «Youth culture, subculture and the importance of neighbourhood». *Young*, 14, 61-74.
- SHILDRICK, Tracy; BLACKMAN, Shane i MACDONALD, Robert (2009). «Young people, class and place». *Journal of Youth Studies*, 12 (5), 457-465.
- THOMAS, Mary E. (2005). «Girls, consumption space and the contradictions of hanging out in the city». *Social & Cultural Geography*, 6 (4), 587-605.
- TRAVLOU, Penny; OWENS, Patsy Eubanks; THOMPSON, Catharine Ward i MAXWELL, Lorraine (2008). «Place mapping with teenagers: locating their territories and documenting their experience of the public realm». *Children's Geographies*, 6 (3), 309-326.
- TRILLA, J. (coord.) (2011). *Jóvenes y espacio público. Del estigma a la indignación*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- VALENTINE, Gill (1993). «(Hetero) sexing space: lesbian perceptions and experiences of everyday spaces». *Environment and Planning D: Society and Space*, 11 (4), 395-441.
- (1996a). «Angels and devils: Moral landscapes of childhood». *Society and Space*, 14, 581-599.
- (1996b). «Children should be seen and not heard: The production and transgression of adults' public space». *Urban Geography*, 17, 205-220.
- (2000). «Exploring children and young people's narratives of identity». *Geoforum*, 31, 257-267.
- WINTON, Alisa (2005). «Youth, gangs and violence: Analysing the social and spatial mobility of young people in Guatemala City». *Children's Geographies*, 3 (2), 167-184.
- WOOLLEY, Helen (2006). «Freedom of the city: Contemporary issues and policy influences on children and young people's use of public open space in England». *Children's Geographies*, 4 (1), 45-59.
- WRIDT, Pamela (2004). «Block politics». *Children's Geographies*, 2 (2), 199-218.

DEVELOPING GEOGRAPHIES OF
INTERSECTIONALITY WITH RELIEF MAPS:
REFLECTIONS FROM YOUTH RESEARCH IN
MANRESA, CATALONIA

RODÓ-DE-ZÁRATE, MARIA (2013) "Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia", *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*. DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974

RESUM. *Desenvolupant geografies de la interseccionalitat amb els Mapes de Relleus de l'Experiència: reflexions en base a la recerca sobre joventut a Manresa, Catalunya.*

La conceptualització de la interseccionalitat ha estat una de les contribucions més importants del feimisme, ja que permet la teorització sobre múltiples opressions interseccionades. Això contribueix a una comprensió més complexa i dinàmica de les relacions socials i les estructures de poder i reconeix alhora les diferències entre categories. Però la interseccionalitat no té cap direcció metodològica. Amb aquest article pretenc fer un pas endavant desenvolupant el que he anomenat Mapes de Relleus de l'Experiència: una nova forma de recollir, analitzar i mostrar dades interseccionals. Considero que els Mapes de Relleus de l'Experiència són una bona eina per estudiar les Geografies de la Interseccionalitat, ja que mostren la relació entre tres dimensions: les estructures de poder (la social), l'experiència viscuda (la psicològica) i els llocs (la geogràfica). A través de mostrar-ne alguns exemples, demostro com els Mapes de Relleus de l'Experiència fan possible el treball empíric sobre la interseccionalitat i com tenen en compte alhora l'opressió i el privilegi sense fer les categories d'una forma fixe i rígida. Prenent com a part central de l'anàlisi la dimensió espacial, mostren com la relació entre diferents estructures de poder varia segons els llocs i il·lustra també com les formacions del subjecte es fan i es desfan segons els llocs quotidians. Els Mapes de Relleus de l'Experiència pretenen prendre les potencialitats de la interseccionalitat i minimitzar-ne les seves limitacions: qüestionen les categoritzacions homogènies mentre apunten cap a les conseqüències materials de l'opressió. Finalment, els Mapes de Relleus de l'Experiència també aporten concepcions sobre la interseccionalitat en si mateixa, ja que

ajuden a pensar sobre com ls estructures de poder es relacionen entre elles i el rol que l'experiència i el lloc juguen en aquests processos.

Paraules clau: interseccionalitat; Mapes de Relleus de l'Experiència; feminisme; experiència viscuda; lloc.

ABSTRACT. *Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia.*

The conceptualisation of intersectionality has been one of the most important contributions to feminism, as it allows for theorisation about multiple and intersecting oppressions. This contributes to a more complex and dynamic understanding of social relations and power structures, and it acknowledges the differences between categories, but it has no methodological direction. I try to take this debate a step forward, by developing what I have called Relief Maps: a new way of collecting, analysing and displaying intersectional data. I consider Relief Maps to be a sound tool for studying the Geographies of Intersectionality, as they show the relationship between three dimensions: power structures (the social), lived experience (the psychological) and places (the geographical). By showing some examples of them, I demonstrate how Relief Maps make empirical work on intersectionality possible and how they are able to take into account both privilege and oppression without using categories in a fixed and rigid way. Taking the spatial dimension as a central part of the analysis, they show how the relationship between power structures varies depending on places and also illustrate how subject formations are done and undone through everyday spaces. Relief Maps aim to take the potentialities of intersectionality and minimise its limitations: they intend to disrupt homogeneous categories while pointing towards the material consequences of oppression. Finally, Relief Maps also provide some insights on intersectionality itself, as they help to think about how power structures relate to each other and the role that experience and place play in these processes.

Keywords: intersectionality; Relief Maps; feminism; lived experience; place.

Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia

Maria Rodó-de-Zárate*

*Department of Geography, Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), 08193 Bellaterra,
Catalonia, Spain*

(Received 3 October 2012; final version received 21 April 2013)

The conceptualisation of intersectionality has been one of the most important contributions to feminism, as it allows for theorisation about multiple and intersecting oppressions. This contributes to a more complex and dynamic understanding of social relations and power structures, and it acknowledges the differences between categories, but it has no methodological direction. I try to take this debate a step forward, by developing what I have called Relief Maps: a new way of collecting, analysing and displaying intersectional data. I consider Relief Maps to be a sound tool for studying the Geographies of Intersectionality, as they show the relationship between three dimensions: power structures (the social), lived experience (the psychological) and places (the geographical). By showing some examples of them, I demonstrate how Relief Maps make empirical work on intersectionality possible and how they are able to take into account both privilege and oppression without using categories in a fixed and rigid way. Taking the spatial dimension as a central part of the analysis, they show how the relationship between power structures varies depending on places and also illustrate how subject formations are done and undone through everyday spaces. Relief Maps aim to take the potentialities of intersectionality and minimise its limitations: they intend to disrupt homogeneous categories while pointing towards the material consequences of oppression. Finally, Relief Maps also provide some insights on intersectionality itself, as they help to think about how power structures relate to each other and the role that experience and place play in these processes.

Keywords: intersectionality; Relief Maps; feminism; lived experience; place

I am grateful to fate for three gifts: to have been born a woman,
from the working class and an oppressed nation.

And the turbid azure of being three times a rebel.¹

Maria Mercè Marçal,² *Motto* (1977).

Introduction

In this paper, I develop what I have called Relief Maps, a new way of collecting, analysing and displaying intersectional data. I consider Relief Maps to be a sound tool for studying the Geographies of Intersectionality, as they show the relationship between three dimensions: power structures (the social), lived experience (the psychological) and places (the geographical). I attempt to demonstrate how Relief Maps make empirical work on intersectionality possible and how they are able to take into account both privilege and oppression without using categories in a fixed and rigid way. Moreover, analysing the

*Corresponding author. Email: maria.rodó@gmail.com

conceptual and methodological implications that have been attributed to intersectionality in feminist literature, I seek to show how Relief Maps make a step forward in those debates.

In the 1970s, within the North-American context, the feminist Combahee River Collective (1977) highlighted that the experience of oppression of women could not only be explained through gender. In the same year, the Catalan poet Maria Mercè Marçal reflected the triple oppression in her verses, as well as many other feminists from social movements claimed the double and multiple discriminations during the same period in the Spanish state (see Platero 2012). However, it was not until the end of the 1980s that the concept of intersectionality was introduced as such by Kimberlé Crenshaw (1991) as a way of describing the interconnections existing between race and gender in black women. Her contributions followed attempts by Black Feminists to displace the standard subject of feminism, i.e. the white, western, heterosexual and middle-class woman, who up to that point had been the measure of feminist politics. Other critical theorists on race such as bell Hooks (1981) and Patricia Hill Collins (1990) showed the impossibility of separating the categories and of explaining the inequalities based on a single framework, questioning the use of 'woman' as a unitary category, since it reflected an essentialist view of all women. Their intention was to show how the struggles and the experiences of black women could not be explained by feminist or anti-racist theory, since between the two they seemed to imply that 'All the Women Are White, All the Blacks Are Men'.³ Thus, intersectionality appeared as a critical feminist proposal for exploring both the differences existing between these categories and the specific oppressions that the interaction between categories implied. Although the concept of intersectionality was developed to explain the specific experience of oppression of black women, the concept would also fit in with the desire of post-colonial and post-structuralist feminists to disrupt homogeneous categories such as 'woman' and would end up defining itself as a concept that aims to capture numerous relationships between different dimensions of power structures, such as gender, race, class, sexuality or age.

Several authors have pointed out the capital importance of the concept, such as McCall who assures that 'intersectionality is the most important theoretical contribution that women's studies, in conjunction with related fields, has made so far' (McCall 2005, 1771) and Davis:

'Intersectionality' addresses the most central theoretical and normative concern within feminist scholarship: namely, the acknowledgement of differences among women. [...] This is because it touches on the most pressing problem facing contemporary feminism – the long and painful legacy of its exclusions. (2008, 70)

However, conceptual limitations have been applied to intersectionality, especially because of its ambiguity, vagueness and incompleteness. If categories are understood as separate oppressions that are joined, their essentialisation is not completely abolished (Brown 2011; Garry 2011; Yuval-Davis 2006) and it may have negative political implications. Moreover, several authors have pointed out that the research on intersectionality has no methodological direction, provides no defined parameters and does not make clear how many categories should be taken into account and how (Davis 2008; Garry 2011; Ludwig 2006; McCall 2005; McDowell 2008; Stolcke 2010; Valentine 2007). However, are these limitations and risks inherent to the intersectional approach or do they respond rather to the types of investigations carried out so far? Can new methodological proposals and theoretical tools be created that minimise the risks and amplify the virtues?

Within feminist geography, in recent years, intersectionality has been introduced into the field in a variety of levels (see Brown 2011; McDowell 2008; Valentine 2007). As Valentine points out, the fact that intersectionality can account for the lived experience has important implications with regard to the analysis of the production of space and power:

'[intersectionality] offers an important potential tool for feminist geography to understand the intimate connections between the production of space and systematic productions of power' (Valentine 2007, 19). However, despite the important spatial connotations that intersectionality implies and the wide field for theoretical debate that there had been on a feminist level, little attention has been paid to it in the feminist geography.

Drawing on feminist debates on intersectionality, I focus on 'structural intersectionality'. Crenshaw (1991) defined it as the mode in which the multiple dimensions are experienced and distinguished it from 'political intersectionality' as it regards the incorporation of these dimensions and their interactions into politics. Focusing on the lived experience of these 'dimensions' and situating place and space as a fundamental tool of analysis, I present a new method and an approach to theorising intersectionality: Relief Maps. They are constructed as a tool for analysing and visually displaying intersectional data from empirical research and as a way of conceptualising intersectionality.

In the next section, I present how Relief Maps are constructed, how the information is coded and the possible applications and developments. Next, by showing some examples of empirical research, I show how Relief Maps can be used as a method and their potentialities as an analytical methodology. I then examine why Relief Maps offer an approach to theorising intersectionality that maintains its potentialities and reduces theoretical limitations, as I take this to be a main challenge with respect to the studies on intersectionality. I conclude with some final remarks.

Developing the Relief Maps

With Relief Maps, I try to develop a methodology for tackling empirical research from an intersectional approach, analysing and displaying data from this point of view. Categories are not represented directly but are considered in a fluid way, not rigid and not imposed, always bearing in mind the positions of privilege and oppression that are occupied in the different power structures, accounting for the lived experience and with tools that serve to analyse the constitutive relations between categories. Place is posited as fundamental to the analysis of power relations and of how (and where) oppressions are suffered and transgressed. Relief Maps are a way of understanding power relations as experienced and spatial, attributing place with a fundamental position in the analysis of the intersectional experience of oppression and of privilege.

The name 'Relief Map' highlights two of the meanings that it has in English: 'Relief' as 'distinctiveness due to being accentuated' (Oxford English Dictionary 2008), which would be the hills, the curves that rise up and show the places of oppression, the places where one has a strong experience of fear, control or discrimination. And 'Relief' as 'alleviation or removal of pain, anxiety or distress' (Oxford English Dictionary 2008), which would refer to the valleys, to those places where oppressive experiences decline, are not stressed and that culminate with the 'places of relief'. Thus, the concept of 'relief' shows the dynamism and mobility between places and experiences according to the different structures that intersect.

Constructing Relief Maps

A Relief Map is simultaneously a methodological proposal, a way of analysing data from an intersectional perspective, a way of displaying data in a visual way and a conceptualisation of intersectionality in itself. It is an image that shows the different lived experiences that people have in different places according to different power structures. Then, one of its main contributions is that it makes possible the visualisation of complex

geographical and intersectional data. It takes the power of visualisation⁴ for analytical purposes, and makes comprehensible data on intersectionality.

The Relief Maps that are shown are examples drawn from the research designed to investigate the uses and experiences of the public space by young people in Manresa, a city 50 km from Barcelona (Spain) with a population of 76,558 inhabitants.⁵

The methodology developed below has emerged from the need for intersectional analysis of the data already held in the form of interviews and focus groups with young people.⁶ It was necessary to be able to analyse complexity to see relationships between different power structures and be able to identify which identities were responsible for certain experiences in the public space. Thus, Relief Maps are born as a methodology for analysing complex data on intersectionality to make them more visual and to make it easier to analyse the relationship between lived experience, power structures and places. Although they were initially produced by me based on the data extracted from interviews, I later returned to some of the interviewees in order to get them to produce the maps themselves, becoming a methodology in its own right. It must be made clear, however, that the Relief Maps always require an interview or narrative to accompany them, to complement them and make them comprehensible, as well as to allow a search for consistency between what is said, what is represented and how it is analysed in research. Thus, they are constructed as a tool that helps one think about and analyse intersectionality, not as an end in themselves.

The interviews were structured in order to get information about the everyday experiences of places depending on different identities. First, I let those interviewed express their feelings with open questions regarding where they usually go, their itineraries and which places they like the most, the least and why. Then, I asked them specific questions regarding their experiences in every significant place for them and depending on their different identities. Questions such as ‘why don’t you like this place?’, ‘what would make you feel better?’ or ‘would you feel the same if you were a boy?’, ‘if you were heterosexual?’ or ‘older?’, etc., helped to get specific information.

As can be seen in Figure 1, the Relief Map relates three dimensions: the social dimension (power structures), the geographical dimension (places, along the lower part) and the psychological dimension (the lived experience, from top to bottom). This is the Relief Map for Queralt,⁷ a 17-year-old white girl, born in Manresa, who identifies herself as a lesbian. She lives with her parents in a neighbourhood close to the centre of Manresa and right now she neither works nor studies, so financially she is dependent on her family. I have produced her Relief Map by myself based on the data obtained from her participation in diverse interviews.

Power structures are the *social dimension*. For this study topic and for the chosen population, five power structures have been used for the analysis: gender, sexuality, age, ethnicity and class. Other categories or issues such as (dis)ability, educational level or marital status have been taken into account, but in the content of the interviews, not explicitly on the maps. For each of them, it has been necessary to understand them according to their specific context and analyse their specific meaning in Manresa.

Regarding the debate that has been shown previously, in relation to which and how many power structures it is necessary to analyse, Relief Maps allow great flexibility and are adaptable to every context. Based on the interviews carried out, it has been seen that with these five power structures the majority of identities that affect the experience in the public space would be covered. For example, the question of nationality or language did not emerge as a determining factor in the use or the experiences of public spaces in Manresa, but alternatively might well be essential for the study of more specific areas,

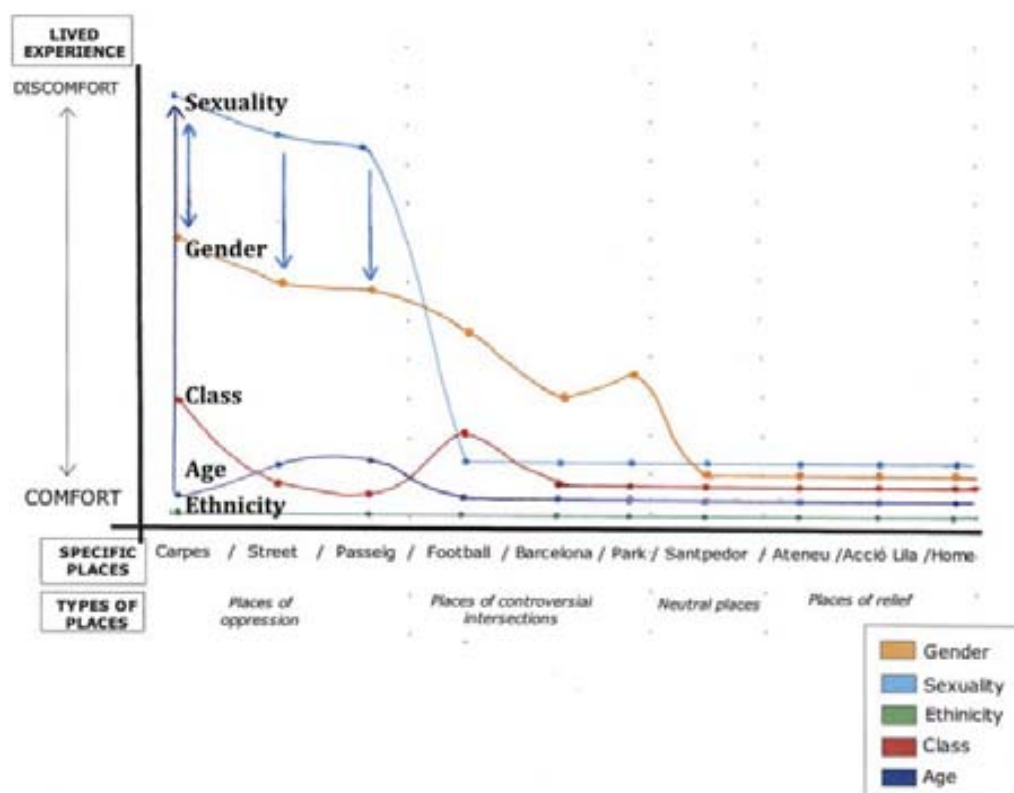

Figure 1. Relief Map for Queralt.

such as school or the workplace or for other Catalan cities. For this reason, it is decided that the specific context and theme of the study should determine whether to add more structures or whether any of the five mentioned do not provide any relevant information.

On this point, it must also be emphasised that it is power structures that are represented in the Relief Maps, not categories. They represent the experience generated by power structures, but there is no visible representation of the person's specific position. With regard to gender, whether the subject is a woman, a man, trans, intersex or has no definite gender identity is not depicted. But even so the Relief Map allows one to see if any discomfort caused by gender is experienced, and therefore, it highlights any material oppression suffered as well highlighting any privilege. The interview complements this representation and allows a view of the position where someone experiencing oppression is situated.

As regards the *geographical dimension*, places are classified according to four typologies. Places of oppression, where one has an important experience of discomfort even if only caused by one identity. As can be seen in Figure 1, three places of oppression appear: Les Carpes (a nightclub that she goes to every weekend), the street in general and the Passeig (the main avenue at the town centre). Next, there are places of controversial intersections, where one feels discomfort due to one specific identity but those are a source of comfort or relief to another identity. In this case, the football ground (she plays in a women's football team), Barcelona and a park (away from the centre, hidden). Following, there are neutral places, where no identity is importantly accentuated: Santpedor (a village near Manresa where several of her friends live). And finally, places of relief, places that are sought or created because they provide release from some identity and generate significant comfort. In this case, it refers to the Ateneu (a squatted social centre where she

meets up with her feminist group), Acció Lila (the feminist group of which she forms part) and her home (where she lives with her parents).

These are not closed classifications but rather they are situated in a continuous line that ultimately ranges from places where oppression is experienced more strongly to places of 'relief', which are characterised by being places sought to provide comfort or relief from experiences of oppression. This abstract classification serves to pinpoint the actual places that are described as significant in people's everyday life and the status of each is determined by the experience that one has of each place. These places can be very specific places or places imagined or thought that have a particular significance. Their scale also varies. This dimension is fundamental as a tool that helps us to see how the variation in experience (and therefore in oppression and privilege) is strongly conditioned by the place and how this conditions the place in itself. It allows us to see how the spatial dimension reveals how structures operate, how identification works with categories and, in short, how power acts over individuals.

The *psychological dimension* is related with the lived experience or the narrative of the lived experience. A phenomenological approach is taken to treat intersectionality from the perspective of how oppression is experienced, understanding that this is integral but that it varies according to places and is determined by how different power structures operate in each space. For a research focused on the experience, if people experience categories in a simultaneous way, the intersectional approach is needed, and for an intersectional approach, it is necessary to take experience into account.

Thus, the Relief Map shows how for each place there is a different experience in a gradation from comfort to discomfort that has to do with certain power relations. And whether it is drawn up by the researcher using data collected and analysed, or is drawn by the individual themselves (what requires a specific method to carry it out), the points mark the degree of comfort in each place according to each identity. Some concrete responses may exemplify how the information is coded and why each dot is positioned as such.

In Figure 1, the dots situated above 'Football' relate to the narrative that can be exemplified with the following quotes: 'I like going to play football, they are all dykes there!' (determining the sexuality dot, in light blue), 'they all have money and I sometimes feel excluded' (determining the class dot, in red) and 'as a girls' team at the club we are always taken less into account [...] the manager always ignores us' (determining the gender dot, in orange). The ethnicity dot (in green) responds to a broad answer 'I have never felt bad anywhere because of my skin colour or something'.⁸ And the age dot (in dark blue) refers to her feeling of comfort, as they are all of the same age. Therefore, her narrative determines the position of the dots.

Her age and ethnicity must be situated downwards as she does not observe any discrimination due to them in this place. Her sexuality dot marks an accentuated decrease as she manifested an important alleviation when speaking about 'football' in relation to 'the street', but it is not the same for the red dot. As she *sometimes* experiences exclusion, it is accentuated but not as much as the gender dot. As she explained widely, the situation of discrimination is a constant problem for her, but the fact of not having the same purchasing power is only experienced in particular occasions. Another example, in this case for the highest situated dots, would be about Les Carpes. As Queralt said '*I feel I am being watched, being criticised, people make comments. Like when one guy punched my girlfriend because we were kissing and he said I don't know what and I kicked him. Damn it, I feel so powerless!*'. This quote, and other substantial parts of the interview, would determine the light blue dot, for sexuality, situated upwards.

Moreover, the position of the dots is always dependent on the map's internal logic, which is prioritised more than the systematisation of the maps to make them directly comparable. Thus, if not feeling safe in certain places is lived in a much more intense way than the feeling of being controlled in the family home, this difference will be made obvious by placing one point higher up than the other. For another person, although the experience of control in the family home may be similar, if that is the issue that is experienced in the most intense form in comparison with any other, it will be marked very high up. Both points would be similar (they would be at the same level) if extracted from the lived experience, which is understood as relational and intersectional, and therefore dependent on others. This is therefore a reason for which the Relief Map is not a 'graphic' nor a quantification of lived experience but a symbolic representation of the narratives in a spatially organised picture.

Once the *points* are situated higher up or lower down for each power structure and each specific place, the *lines* that are drawn show the mobility. These could be maps where only the points are drawn, but in this representation, the aim is to show the line as mobility, as a *verb* that shows an action. The places are not isolated spaces but rather one goes from one place to another in a line that leads to places of 'relief'. They are not to be understood as lines that show the tendency between discrete variables, rather they represent a movement that goes to places of comfort with the aim of escaping those of oppression, so they emphasise the capacity of creating 'reliefs'. Therefore, the lines that draw a curve are those that determine the classification of the places, in this case the curves for sexuality (in light blue) and gender (in orange).

In the line of Cindi Katz's (2001a, 2001b) conceptualisation of topographies and countertopographies, these lines can be understood as the representation of *contour lines*, as they connect distinct places to particular processes. For example, processes such as the gendered heteronormalisation of public space or the class configurations through youth work's precarisation could be found through Queralt's lines and connected to other Relief Maps of young people. Therefore, these could be the 'contour lines of reliefs', highlighting intersected processes of power dynamics through places and marking directions of everyday emancipations, as the lines go to places of relief.

Finally, there are the *arrows*. These arrows mark the relations between power structures depending on experience and help to think about the causes of specific oppressions seeing how they relate to each other. They are the form of representing the intensification thesis, namely the thesis that defends that some positions in some power structures intensify other oppressions (i.e. not having economic resources may intensify gender oppression). But the arrows allow us to illustrate the intensification in different directions than the normally exemplified (an oppressive identity intensifying the oppression of another identity). To distinguish the arrows in the Relief Maps, those that intensify the oppression are directed upwards and those that mitigate it are directed downwards, independently of whether it is a privilege or an oppression being the intensifier or the intensified category.

The arrows in Figure 1 show how an oppressive identity could be used to overcome oppression. As Queralt argues 'I always put up my hood. They tell me that I dress like a guy and so I put up my hood and I do look like a guy! And then they don't bother me at all!' Therefore, this line shows the relation between two categories in the form of a mitigation of the feeling of discomfort. However, a sky-blue arrow would also appear above, indicating how, in particular situations, being a lesbian jeopardises her status as a woman. The same thing happens with age, as she believes that because she is young 'people are bolder about making comments to you'.

Thus, the potential of the arrows appears as a tool for thinking about the causes of oppression. They are not understood here as constitutive or derivative oppressions but as causes

of certain discriminations or empowerments of other discriminations. Having the ability to show this visually and provoke reflection on the existence of these arrows can shed some light on the complexity of intersectionality, always being an aid to analysis and not an end in itself.

Possible applications and developments

An important contribution made by Relief Maps is that they allow a large variety of applications to differentiated contexts and spheres of study, as well as opening the door to possible developments both theoretical and methodological alike. Regarding their applicability, for example, only certain areas could be taken into account, or certain work places, and it can be seen in which greater control, vulnerability, authority or stress is experienced. Just as the power structures can be extended, reduced or modified. Below I mention some examples that, although I have not developed them for my specific topic of research, can be easily incorporated for other researches.

One of the issues that do not appear explicitly represented in the Relief Maps that I have shown is the *time* factor. In the analysis of other Relief Maps, it has been seen how the length of time that one is in a place, the frequency with which one visits it or its importance as a past or future place had important implications for its interrelation with the functioning and relationship with power structures and the lived experience. Time, therefore, could be represented on the Relief Maps themselves as a gradation of colours with which the background of each place is painted. For example, to highlight the length of time that one spends in a determined place, one could paint ranging from lighter (less time) to darker (more time) the background space that exists over each place. Doing it this way, the Relief Maps could be similar to the time–geography diagrams developed by Swedish geographer Törsten Hägerstrand, which represented the daily routes that were made by individuals (see Rose 1993). But in this case they would allow one to think about how identities and power relations that are constituted in each place determine or allow certain mobilities.

Another issue not displayed on the maps but that could be easily incorporated would be the *body as a place*. In the interviews I conducted and for the study sphere involved, there was not sufficient emphasis for it to appear, but situating the body as a place in the lower part would allow us to see, for example, if it is considered as a place of discomfort, as controversial, neutral or as a place of relief. Moreover, *identification* with places could be considered by the size of the dot as another element in the analysis. It would no longer only mean considering its position in the gradation of comfort–discomfort, but its size could show the gradation of identification with places (the bigger it is, the more intense the identification).

Also, relating the Relief Maps to the work done by Mei-Po Kwan on the geographic information system (GIS) as a feminist methodology (2002), Relief Maps could be represented on real maps of the city and the three dimensions included, following with different lines for each oppression. GIS techniques could allow representations of the Relief Maps on real maps of the cities and show intersectional relationships of experience in specific locations in the territory.

Relief Maps as an analytical methodology

Below I present, with specific examples of Relief Maps, their functions as a tool for analysing intersectional data: as a methodology in itself and as a method for analysing and displaying intersectionality.

Apart from their function of representation and as a tool for analysis (as it has been seen in Figure 1), Relief Maps can also be drawn by the person interviewed. Having the interviewee draw the map is not just a proposal for analysis but also a methodology in

itself and a specific method.⁹ As such, it has important implications with regard to the reflections it requires one to make and the conclusions that can be reached. Making a person (or group of people) think about how they feel in every area of their life and what part of their identity causes each of their experiences also provides knowledge and reflection on the social position that one occupies. I must say that the therapeutic function has been surprising in cases where there could have been a deep reflection on the causes of discomfort and raising awareness of oppressions, but also of privileges. Therapeutic is understood here as a way of giving meaning to experiences of oppression and of relating one's own identity with social and spatial processes (Cahill 2009).

In the next example of a Relief Map (Figure 2), Laila is a Moroccan heterosexual woman aged 26 years living in the Old Quarter of Manresa. She went to live in the city with her husband when she was 23 years old and she spent a year inside her home as her husband would not let her leave the house. She managed to win certain freedoms and was able to start courses in Catalan, where she met other women. The neighbourhood where she lives has received a large number of immigrants, especially from the North of Africa, over the last 10 years.¹⁰

This Relief Map contains a lot of information about Laila's experience in different places. In a general view, it shows that her identities on play are complex and changing in places, which contests hegemonic and homogenising discourses that may obscure the agency and diversity among Muslim women. Looking at her Relief Map more closely, significant places for Laila are her home, Morocco, the Old Quarter (classified as places of oppression); the Passeig (the main avenue at the town centre) as a place with controversial intersections; Sabadell (a nearby town) and a cafeteria (far from her neighbourhood, where she goes with a friend) as neutral places, and Spain and Barcelona as places of relief. As can be seen in her choice of places, the scale is quite variable (from home to Morocco or Spain). There are also both everyday places (her neighbourhood) and more abstract places (Barcelona).

Her criteria for marking discomfort or comfort are based, primarily, on the control she experiences in different places:

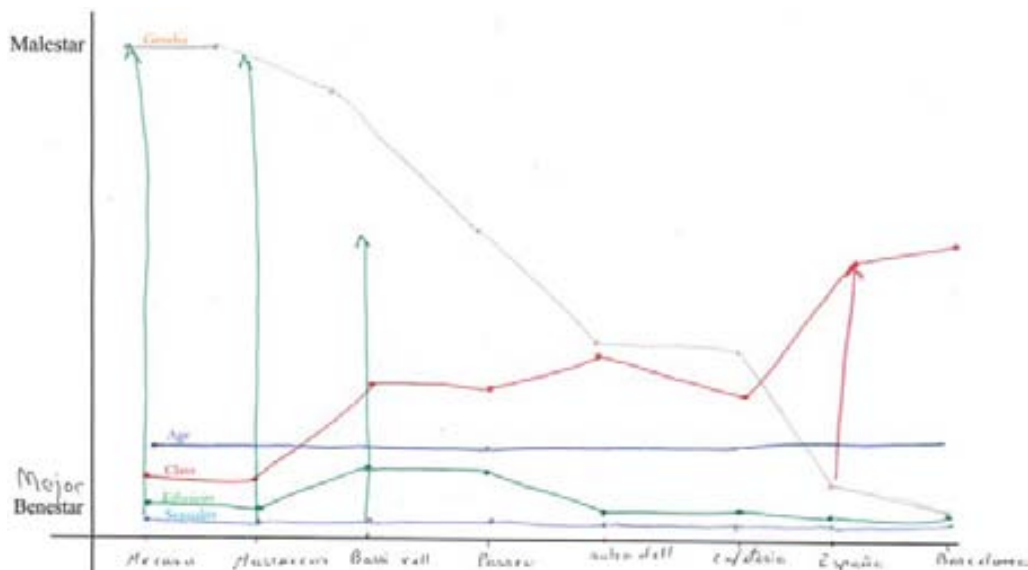

Figure 2. Relief Map produced by Laila.

I like going out, but my husband does not let me go out because we are Muslims and the Muslim religion does not let women go out on the street. If his friends see me on the street they speak badly of me, for that reason I cannot go out. But in Morocco it is much worse, there they never go out, here it is better.

She repeatedly shows her stance against this situation ‘I don’t like the fact that it is like this, but that’s the way it is’, and she seeks places where she feels better, such as the cafeteria that she visits with her friend distant from the town centre where ‘there are no Muslims’ (Laila).

With a Relief Map of this type, one can see, firstly, the uses she makes of the space: in Manresa, she is only at her home, in her neighbourhood, in the Passeig and at the cafeteria. And at first glimpse, the curve is highlighted, which determines which is the identity responsible for her classification of the experience in places, as is, in this case, gender. The question of class is also a very significant pillar: ‘there is nothing now; I am looking for cleaning work, or looking after children or elderly people But here it is very difficult, there is increasingly less work and I have never had any papers to show I worked’. In her narrative, she explains how the fact that she is in Manresa puts her in a very precarious class position and one of the great vulnerability on a financial level and that if she were in Morocco, she would not have this problem because she could live at her husband’s family’s home. However, that would be her last preferred option and she wants to explore all the possibilities of carrying on living in Manresa.

As can be seen, ethnicity does not appear highlighted in most places, but instead she shows it with arrows pointing up, towards gender. In other words, being Moroccan or Muslim (she has not distinguished it in her description) is not a direct cause of her experience of oppression ‘many people think that I am not Moroccan, because I do not wear a headscarf and am well presented, like people from here. People think that all Moroccan women wear a headscarf’. But it does show how this part of her identity is in part what causes gender oppression. She feels controlled and observed both at home, as in Morocco, and in her neighbourhood, in Manresa. Following this line, the red arrow that pushes up towards ‘Spain’ is the relationship she establishes between being a woman and her employment status, relating her financial position with her gender.

Laila’s Relief Map shows important tensions between class, ethnicity and gender. A deeper analysis of the context, her narrative and the existing literature would be necessary for the conceptualisation of these tensions. However, this is not the aim of this paper and here I only seek to highlight the importance of developing an image that visually relates these different power structures with specific places. The single representation of complex processes of negotiation of space and identities demonstrates the dynamic and intersecting relations of power in lived experience, as well as the variation fundamentally produced by the role of space.

It should also be remarked that when the interviewees themselves make the maps, they require subsequent analysis complemented with information from the interviews. For example, the fact that she does not show discomfort in the public space due to the fact that she is Moroccan should be contextualised with the fact that she does not wear a veil and that, because of her facial features, she passes for a ‘white woman’. Also, as it is her own drawing, maybe there could be some more arrows that do not appear here. Trying to find them while analysing her narrative would be our task.

Analysing in depth the relationship established between the places would allow, in this case, the study of globalisation and migratory movements in relation to the experience of places, relating the local with the global and with intersecting power structures. Following Katz’s metaphorical use of countertopographies as a geographical imagination that is scale and place crossing (Katz 2011), Laila’s lines might be the contour lines of processes such

as the gendered and classed migratory movements that connect ‘different places made artifactually discrete by virtue of history and geography but which also reproduce themselves differently amidst the common political-economic and socio-cultural processes they experience’ (Katz 2001a, 1229). These lines might connect places for a single person, but conducting a larger research with several Relief Maps might connect individual and structural analyses through their relation to particular processes.

However, the lines are not only relevant in the Relief Maps when they are highlighted but also when they are not. For example, in Queralt’s Relief Map (Figure 1), ethnicity is a flat line without any accentuation, and these kinds of lines are important for their role in showing privilege. The following map, which is of a male student aged 21 years who is white, heterosexual and living with his family,¹¹ shows how revealing identities that are not highlighted can be, as they show privilege (Figure 3).

On this map, all places except home are neutral. His neighbourhood, the gym, the apartment of his girlfriend Joana, the climbing club and university are places where no identity is highlighted because, as he explains: ‘In all these places I am with men more or less my age and at Joana’s house of course I am fine. In the neighbourhood too, nothing has ever happened to me.’ The only place where he experiences a certain discomfort caused by his age is at home: ‘I guess it’s normal, but if I was not the son and young, there are things that would be different’. However, he also perceives that gender reduces his age oppression: ‘Clearly it is easier being a guy, they don’t say so many things to you and they let you do more’. The orange arrow decreasing the relief of age at home would therefore be the representation of these data.

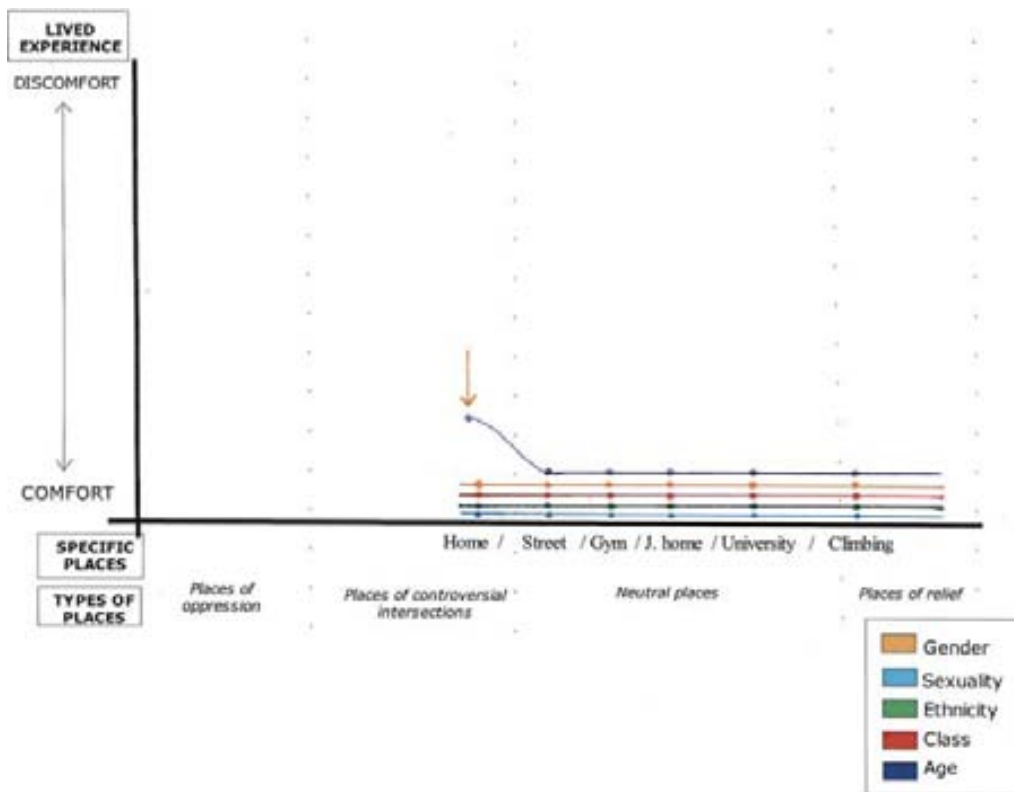

Figure 3. Relief Map for Nil.

Thus, as has been seen with these three examples, Relief Maps allow large amounts of empirical data to be made visual and guide the form of analysis. Identifying each place that appears in the interviews and trying to situate it on a scale allows analysis from a geographical viewpoint of the relationship between places and experiences. Also, extracting from the data information that allows a point to be positioned at each place for each identity requires in-depth and thorough analysis, as all identities are always taken into account, whether they are highlighted or not in the data collected.

Relief Maps as an approach to theorising intersectionality

Once the construction and the possible analyses of Relief Maps have been examined, in this section, I analyse the conceptual and methodological implications that have been attributed to intersectionality in feminist literature and show why Relief Maps make a step forward in those debates.

Conceptual implications

As regards intersectionality's conceptual implications, one of the most widely debated issues is its conceptualisation of categories. By making it clear that categories are mutually constitutive (Brah and Phoenix 2004; Collins 1990; Crenshaw 1991; Davis 2008; Lutz et al. 2011; McCall 2005; Phoenix and Pattynama 2006; Walby 2007), intersectionality appears as a great theoretical umbrella that can provide a fit for post-structuralist attempts to displace the normative subject of feminism (Brah and Phoenix 2004; Davis 2008; Lutz et al. 2011) taking into account the differences between categories and allowing new exclusions to be avoided (Crenshaw 1991; Davis 2008). Moreover, as Valentine contends, it is founded on the basis that 'although we may think of class, race and gender as different social structures, individual people experience them simultaneously' (Valentine 2007, 13), and therefore, as they are experienced in an integrated way, intersectionality also allows them to be understood as flexible, non-rigid, blurred, fluid, complex and dynamic (Garry 2011).

In this sense, Relief Maps allow an understanding of categories as mutually constitutive as they show how experience is determined, simultaneously, by a variety of positions in different social structures at place. Moreover, Relief Maps follow the attempts to enable the analysis of 'the intersection of the full range of dimensions of a full range of categories' (McCall 2005, 1781) allowing privilege and oppression to be analysed at the same time. By taking into account the different power structures and their different dimensions, Relief Maps shed light not only on marginalised positions in structures but also on the privileged ones. Therefore, they show that there are no pure victims, but that one can be at the same time at the margin and in the centre, be simultaneously oppressor and oppressed (Collins 1990; Davis 2008; Valentine 2007; Walby 2007), and that dominant subjects are also intersectional (Platero 2012).

It has also been contended that one of the most important political potentialities of intersectionality is its capacity to create a feminist project that takes on board post-structuralist criticisms regarding the use of essentialist and normativist categories without leaving aside the material questions of oppression and the lived experience (Davis 2008; Lutz et al. 2011; Valentine 2007). However, an important risk of essentialism is seen in the fact that the use of categories is not completely abolished. Some research on intersectionality, by treating categories as oppressions that join, or are added to each other, implies a separation of oppressions in such a way that essentialises them again (Brown 2011; Garry 2011; Yuval-Davis 2006). In other words, understanding that there are power

structures that cross over each other is based on a conception of the same structures as independent and does not allow the centre of attention to be focused on how the intersecting structures are modified and constitute each other, nor how the interrelation changes the nature of the categories themselves (Davis 2008; Garry 2011). And if structures are understood in a separate way, the risk is run of understanding them in a homogeneous way. Thus, categorisation is maintained, and understanding that in itself it is already an act of power, intersectionality loses its strength as a proposal that could include the post-structuralist criticism and at the same time maintains the focus on material inequalities. Moreover, this additive conception of categories (different oppressions that are added to each other) can also lead to what has been called 'the oppression Olympics' (seeing which is the most oppressed group according to the number of oppressions suffered; Brown 2011) or the search for the 'pure victims' of the oppressions (Crenshaw 1991).

With Relief Maps, I seek to overcome these problems by avoiding the direct and pre-existing categorisation and by representing power structures as not intersecting but as simultaneously experienced. Categories such as 'woman', 'man' or 'trans' are not shown directly in Relief Maps, but it is the power structure (in this case based on gender) that is shown. Power structures are represented as constituting the experience all together and not as added or crossing the subject. Therefore, the specificity of each power structure is maintained (e.g. the experience of age can be individuated through the dark blue line) but it is displayed in relation to the others playing a role in its constitution. Relief Maps allow the revealing of the identities that hide behind each curve, but they are not represented there directly. Therefore, they also allow for dissident or marginalised identifications which may have a place on the map in the same way as hegemonic identifications. In doing so, I try to use categories differently to the fragmentary, essentialising way focusing on the processes of mutual constitution of categories and ceasing to understand them in a separate and homogeneous form. Thus, the potential that was seen in intersectionality as a proposal that fit into the postmodern project of conceptualisation of categories as multiple and shifting, as a tool for the deconstruction of homogenising and standardising categories, is maintained here at the same time that the material consequences of oppression are shown through the lived experience.

Relief Maps allow an analysis that is geographically and historically situated and that breaks with monolithic and essentialist views and also tries to escape relativism. Social groups are not conceived as divided between those in possession of power and those lacking it (Talpade Mohanti 2008) but rather it is permitted that specific identities are highlighted that operate in an oppressive way, allowing the creation of political subjects and of coalitions that recognise the difference but that may identify common causes of oppression, maybe in particular places. It is not therefore a fragmentation of the intersectioned subject but rather a possibility of understanding, despite the causes of oppression being numerous and diverse, that power acts systematically causing inequalities. Moreover, Places of Relief allow places of enunciation and resistance to be highlighted, considering also the possibilities that intersectionality may offer.

Methodological implications

As regards methodological implications, it has been contended that intersectionality has universal applicability because it may be useful for understanding any social practice or cultural configuration (Davis 2008). It helps focusing the attention on those positions at the intersections between different categories that remain marginalised or undervalued by

researchers and acts against possible blindness in investigations where there are oppressed groups or oppressions that are overlapped by others (Knudsen 2006). However, one of the most important criticisms is that intersectionality has no methodological direction (Brown 2011; Davis 2008; Garry 2011; McCall 2005; McDowell 2008; Phoenix and Pattynama 2006; Valentine 2007; Verloo 2006). It is vague and incomplete; it has no structural analysis and establishes no defined parameter to be used as a basis for working. Nor is it capable of contributing methodological tools that make it more visual and its very own metaphors ('crossroad' and 'roundabout') do not serve to explain the complexity of the intersections (Garry 2011).¹²

Relief Maps make a step forward in this direction, as they present a methodological proposal that maintains the universal applicability and the potential of shedding light on the blindness in research. They are an attempt to structure the analyses of intersectionality by systematising the mutually constitutive categories through diverse lines that show the specificity of each category but that constitute the experience of oppression intersected with others. Moreover, the arrows serve as tools that help thinking on the possible direct relations between different power structures. In addition, as intersectionality is not just a way of giving a relevant status to the intersectional experience of oppression but also a tool for any analysis of particular categories, Relief Maps allow the procedure of 'asking the other question' (Davis 2008): to ask, in a study on racism, where the patriarchy is, or in a study on homophobia, where the racism is. It thus has potential as a 'framework checker' (Garry 2011), as a test to be done to expose the 'neutrals' that have managed to sneak into a specific investigation, to make more evident to us those categories we have left to one side and for which we have very probably taken a dominant-neutral basis and subject. It would also imply considering intersectionality not only when the subject of research is oppressed by multiple power structures but *always*, as every subject is positioned in many power structures simultaneously even if it is in positions of privilege.

Regarding the need for new and more useful metaphors, Relief Maps provide the image of the valleys and the hills as the specific accentuations of privilege and oppression, and the 'reliefs' may be useful as an analogy of intersectionality that avoids dichotomist or single dimension metaphors. More than a metaphor, Relief Maps provide an image that shows visually complex data on intersectionality and simplifies its understanding overcoming linear metaphors that cannot account for the mutual constitution of categories.

Continuing with the methodological implications, although there are various studies that carry out empirical research taking into account diverse axes of oppression and seeing the relationship between them¹³ and it is now a habitual practice in research to relate gender and sexuality or class and gender, it is not clear that this is an intersectional analysis. If intersectionality has to take into account different power structures and the different dimensions inside each of them, is such research already intersectional in itself?

On this issue, McCall's (2005) terminology seems to be useful as a clarification. The author identifies three types of intersectional studies based on their use of categories and the positions they adopt with respect to them: the *anticategorical* (linked to post-structuralism, they deconstruct categories and do not base their studies on them), the *intracategorical* (linked to Black Feminism, they take specific social groups situated at specific points of the intersections) and the *intercategorical* (a stance that the author herself defends, which takes the categories in a provisional way and analyses any relations of inequality that may exist between them). Following with the same distinction, there are really very few *intercategorical* research projects, since the majority study either specific groups and/or specific intersected oppressions or alternatively are theoretical reflections on intersectionality without any empirical basis.¹⁴

Continuing with this criticism, as McCall points out:

in personal narratives and single-group analyses, then, complexity derives from the analysis of a social location at the intersection of single dimensions of multiple categories, rather than at the intersection of the full range of dimensions of a full range of categories, and that is how complexity is managed. (McCall 2005, 1781)

In contrast, the author develops a large-scale quantitative analysis to see the inequality of wages in US regional economies, and she does so by taking a multi-group subject. In other words, she analyses inequality through all the analytical categories and social groups, with a systematically comparative method. She classifies individuals into the traditional analytical categories and examines salary inequality relationships between social groups.

Thus, the author intends to study the complexity of intersectionality while maintaining all the complexity, i.e. not limiting the study to a social group positioned at a particular intersection and seeing how different oppressions are related but trying to keep at all times all the dimensions of the categories in diverse structures. Relief Maps draw on McCall's work as they allow an *intercategorical* research to be done, but at the same time overcome what I see as two problems in her proposal: the use of rigid and fixed categories and the quantitative approach.¹⁵ The Relief Maps maintain the complexity of intersectionality but do not preclude qualitative researches or analyses not based on fixed categories.

And finally, it has been argued that working on intersectionality implies a methodological problem when it comes to defining research. Being able to consider various power structures leads to all sorts of theoretical impasses regarding how many and which categories must be taken into account (Davis 2008; Garry 2011; Ludwig 2006; McDowell 2008; Verloo 2006; Walby 2007; Yuval-Davis 2006). What determines how many should be worked with? Is the triad of gender, race and class sufficient? If some are chosen and not others, is this a way of prioritising between forms of oppression? Butler, talking of the 'etc.' that sometimes appears in the lists of social divisions made by feminists, criticises it as a 'sign of exhaustion as well as of the illimitable process of signification itself' (Butler 1990, 143). Relief Maps do not offer a solution to this issue, but they are capable of including as many power structures as necessary and of analysing new forms of exclusion and marginalisation that have been made invisible or that may appear in the future. I consider difference not to be a problem but a source for deepening the analysis of power relations. If the number of categories that exist may be infinite, it is the specific context of each research that may determine which power structures may appear in the Relief Maps, not a theoretical agreement of which power structures may count or not as a priority.

Final conclusions

The conceptual and methodological implications of intersectionality can be directly applied to feminist geography, as debates on how to use categories or how to pursue empirical work from an intersectional perspective have also been contended in this field. However, there are some implications specifically related to the fundamental role of space in Relief Maps. Valentine (2007, 19) places emphasis on the capacity that space has to condition the intersectional experience, showing how 'the ability to enact some identities or realities rather than others is highly contingent on the power-laden spaces in and through which our experiences are lived'. Drawing on this idea, Relief Maps show how privilege or oppression caused by specific positions in power structures is contingent on spaces and power relations in them. The complexity of intersectionality is systematised and simplified by the differentiation of lived experiences through places and the role of places is directly, and visually, represented. However, and going back to Katz's (2001a,

2001b) contour line, these places are not considered as isolated but connected through lines that follow lived experience and draw processes. Thus, Relief Maps connect places analytically and allow different processes, which might be intersected, to be analysed. The elevation of the contour line shows curves of oppression, but is connected to other processes through the arrows and through the integral image of the whole Relief Map, which accounts for lived experience.

Moreover, the understanding of place that is proposed moves away from the conception of margins and centres to refer to different positions in power relations. In the Relief Maps, there is no centre and no margin, but a dynamic and complex mixture of margins and centres dependent not only on power structures but on the mutual constitution of them and the specific places. Drawing on Rose's (1993) definition of paradoxical space as multidimensional, shifting and contingent, Relief Maps draw a space that might be understood as paradoxical but that attempts to move way from dichotomist conceptions of space and power. The gradation of the experience of oppression escapes the inside–outside or centre–margin dichotomies and offers a more complex conception of power dynamics and the production of space.

In summary, understanding intersectionality as spatially constituted and experienced, Relief Maps appear as a methodology, as a form of analysing and displaying intersectional data and as a tool for the conceptualisation of intersectionality in itself that shows the connections between the systematic production of power and the production of space. They represent in a visual and simplified way the complexity of intersectionality and show the reliefs of both oppression and privilege alike. Distancing themselves from essentialist categorisation, they allow power structures and categories to be conceived in a non-rigid and non-stable way, however, placing the focus on the material repercussions of inequality. When place is situated at the centre, the analysis is always situated in a determined context, avoiding universalisation but allowing at the same time relationships with other different contexts. And being a dynamic and open tool, Relief Maps can be applied to a large variety of research fields and areas of study, also being able to develop new technologies that enrich them. Moreover, they show how intersectionality can offer important keys for the understanding of the production of space but at the same time situate place as a fundamental dimension to be considered when working on intersectionality. Relief Maps make a step forward on the study of Geographies of Intersectionality, as an analysis of the dynamics of power and of inequality as something experienced and spatial, deeply relating space with intersectionality and proposing a methodological tool to conceptualise it and to foster empirical research that can account for lived experience.

Acknowledgements

The author thanks the interviewees who participated in this research. The author is also particularly grateful to Michelle Fine, Jen Gieseck, Caitlin Cahill and Cindi Katz for their comments and help in the drawing up and initial conceptualisation of the Relief Maps, and would also like to thank Gill Valentine for her comments on a previous version of this article and two anonymous referees for their valuable comments. The author thanks her advisor, Mireia Baylina, for her support in the research, the *Geography and Gender Research Group* of the UAB and Marta Jorba for her insightful comments on this paper, in every step of its development.

Funding

Research carried out within the project 'Plan Nacional de I + D + I 2008–2011' [2009; CSO2009-10913], thanks to the doctoral grant (FPI) from the Spanish State Department of Science and Innovation and the support from *Institut Interuniversitari d'Estudis de Dones, Gènere i Ciutadania*.

Notes

1. A l'atzar agraeixo tres dons: have nascut dona, de classe baixa i nació oprimida. I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel. Maria Mercè Marçal, *Divisa* (1977). (Translation by Abrams 1991, 103).
2. Maria Mercè Marçal, Catalan poet, wrote these verses in 1977. A militant communist, pro-independence supporter, feminist and lesbian, the author gave an account of her experience of triple oppression and of her triple defiance through her poetry and her politics.
3. See Hull, Scott, and Smith (1982).
4. See Dorling (2012) for the importance of the visualisation of geographical data.
5. Manresa is the capital of the Bages region (a local administrative division) and has historically been an important industrial city, which is now focused around the services sector. During the 1950s and 1960s, a large number of migrants from southern Spain went to Manresa and between the 1990s and the present day, the majority of immigrants are from northern Africa and South America. The percentage of young people in the city (between 16 and 29 years) is around 16% and half of them are currently unemployed (data extracted from the Anuari Estadístic de Manresa, 2011).
6. The data presented are part of my doctoral research. It focuses on the uses and experiences of young people in public space in Manresa from a feminist intersectional perspective.
7. The real names have been changed to protect the anonymity of the participants.
8. The points have been positioned one on top of the other to make them easier to comprehend, but it is understood that those that are situated at the base, some on top of the others, are at the same level.
9. The Relief Maps drawn by themselves followed the next steps: first, they were told to write a list of places that were relevant for their daily life. Next, they had to fill in their feelings for each place based on gender, sexuality, age, ethnicity and class. They had to think about how they felt (for example) at home as a woman, then as a lesbian, being 17 years old, and so on. Once all the gaps were filled with their feelings for each place and power structure they had to classify each one as a place of oppression, place of intersected experiences, neutral place or place of relief. After that, they were told to draw the lines of the Relief Map by placing the dots in a line of comfort–discomfort. The last step was to think about the possible arrows that increased or decreased their feelings, and draw them in.
10. Based on the data from 2010, some 25.35% of people living in the Old Quarter of Manresa are originally from the Maghreb (INE).
11. I have used the categories he used to identify himself.
12. Garry (2011) shows how the same metaphors that have been used to represent intersectionality, such as, for example, the crossroads (crossing of streets where each person is situated at the intersection and where each street is an oppression through which cars can pass, and when they collide with each other they provoke a certain oppression) do not really serve to explain it, as they either do not take into account privilege and oppression at the same time or do not allow for one oppression to modify another.
13. See the selection in Brown (2011) and Valentine (2007).
14. An example of theoretical research about intersectionality without an empirical basis could be: Garry (2011) or Davis (2008).
15. For a commentary about these criticisms, see Rodó-de-Zárate and Jorba (2012).

Notes on contributor

Maria Rodó de Zárate is a PhD candidate at the Department of Geography of the Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Within the Gender and Geography Research Group, she is working on her dissertation, focused on how gender and sexuality, intersected with other oppressions, determine the experience of young people in public space in Manresa (Barcelona). She received the Gender, Place and Culture Award for New and Emerging Scholars, 2012.

References

- Abrams, Sam D. 1991. *Survivors*. Bilingual edition. Barcelona: Institute of North American Studies.
- Ajuntament de Manresa. 2011. Anuari Estadístic de Manresa, 2011.
- Brah, A., and A. Phoenix. 2004. "Ain't I a Woman? Revisiting Intersectionality." *Journal of International Women's Studies* 5 (3): 75–86.
- Brown, M. 2011. "Gender and Sexuality I: Intersectional Anxieties." *Progress in Human Geography* 36 (4): 541–550.
- Butler, J. 1990. *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Cahill, C. 2009. "The Personal is Political: Developing New Subjectivities Through Participatory Action Research." *Gender, Place & Culture* 14 (3): 267–292.
- Collins, P. H. 1990. *Black Feminist Thought: Knowledge, Power and the Politics of Empowerment*. Boston, MA: Unwin Hyman.
- Crenshaw, K. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Colour." *Stanford Law Review* 43: 1241–1299.
- Davis, K. 2008. "Intersectionality as Buzzword: A Sociology of Science Perspective on What Makes a Feminist Theory Successful." *Feminist Theory* 9 (1): 67–85.
- Dorling, D. 2012. *The Visualization of Spatial Social Structure*. West Sussex: Wiley.
- Garry, A. 2011. "Intersectionality, Metaphors and the Multiplicity of Gender." *Hypatia* 26 (4): 826–850.
- Hooks, B. 1981. *Ain't I a Woman? Black Women and Feminism*. Boston, MA: South End Press.
- Hull, G. T., P. B. Scott, and B. Smith, eds. 1982. *All the Women Are White, All the Blacks Are Men, But Some of us are Brave: Black Women's Studies*. Old Westbury: Feminist Press.
- Katz, C. 2001a. "On the Grounds of Globalization: A Topography for Feminist Political Engagement." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 26 (4): 1213–1234.
- Katz, C. 2001b. "Vagabond Capitalism and the Necessity of Social Reproduction." *Antipode* 33 (4): 709–728.
- Katz, C. 2011. "Accumulation, Excess, Childhood: Toward a Countertopography of Risk and Waste." *Documents d'Anàlisi Geogràfica* 57 (1): 47–60.
- Knudsen, S. 2006. "Intersectionality – A Theoretical Inspiration in the Analysis of Minority Cultures and Identities in Textbooks." In *Caught in the Web or Lost in the Textbook?* edited by E. Bruillard, B. Aamotsbakken, S. V. Knudsen, and M. Horsley, 61–76. Caen: IARTEM, Stef, Iufin.
- Kwan, M. P. 2002. "Feminist Visualization: Re-envisioning GIS as a Method in Feminist Geographic Research." *Annals of the Association of American Geographers* 92 (4): 645–661.
- Ludwig, A. 2006. "Differences Between Women? Intersecting Voices in a Female Narrative." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 245–258.
- Lutz, H., M. T. Herrera, and L. Supik, eds. 2011. *Framing Intersectionality. Debates on a Multi-Faceted Concept in Gender studies*. Farnham: Ashgate.
- Marçal, M. M. 1977. *Cau de llunes*. Barcelona: Proa.
- McCall, L. 2005. "The Complexity of Intersectionality." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 30: 1771–1800.
- McDowell, L. 2008. "Thinking Through Work: Complex Inequalities, Constructions of Difference and Trans-national Migrants." *Progress in Human Geography* 32 (4): 491–507.
- Phoenix, A., and P. Pattynama. 2006. "Editorial." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 187–192.
- Platero, L., ed. 2012. *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Rodó-de-Zárate, M., and M. Jorba. 2012. "Commentary on Leslie McCall 'The Complexity of Intersectionality.'" *Humana. Mente. Journal of Philosophical Studies* 22: 189–197.
- Rose, G. 1993. *Feminism & Geography*. Cambridge: Polity Press.
- Stolcke, V. 2010. "¿Qué tiene que ver el género con el parentesco?" In *Procreación, crianza y género. Aproximaciones antropológicas a la parentalidad*, edited by V. Fons, A. Piella, and M. Valdés, 319–333. Barcelona: Promociones y Publicaciones Universitarias.
- Talpade Mohanti, Ch. 2008. "Bajo los ojos de occidente. Academia Feminista y discurso colonial." In *Descolonizando el Feminismo: Teorías y Prácticas desde los Márgenes*, edited by L. Suárez Navaz, and A. Hernández, 112–161. Madrid: Ed. Cátedra.

- Valentine, G. 2007. "Theorizing and Researching Intersectionality: Challenge for Feminist Geography." *Professional Geographer* 59 (1): 10–12.
- Verloo, M. 2006. "Multiple Inequalities, Intersectionality and the European Union." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 211–228.
- Walby, S. 2007. "Complexity Theory, Systems Theory, and Multiple Intersecting Social Inequalities." *Philosophy of the Social Sciences* 37 (4): 449–470.
- Yuval-Davis, N. 2006. "Intersectionality and Feminist Politics." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 193–210.

ABSTRACT TRANSLATIONS

Desarrollando las geografías de la interseccionalidad con los *Mapas de Relieves de la Experiencia (Relief Maps)*: reflexiones de una investigación sobre la juventud en Manresa, Cataluña

La conceptualización de la interseccionalidad ha sido una de las contribuciones más importantes del feminismo, ya que permite la teorización sobre opresiones múltiples que interseccionan. Esto contribuye a una comprensión más compleja y dinámica de las relaciones sociales y las estructuras de poder y reconoce diferencias entre categorías, pero no tiene una dirección metodológica. Intento llevar este debate un paso más allá, al desarrollar lo que he llamado *Mapas de Relieves de la Experiencia*: una nueva manera de recoger, analizar y presentar datos interseccionales. Considero que los *Mapas de Relieves de la Experiencia* son una herramienta muy adecuada para estudiar las Geografías de la Interseccionalidad, ya que muestran la relación entre tres dimensiones: las estructuras de poder (la social), la experiencia vivida (la psicológica) y los lugares (la geográfica). Al mostrar algunos ejemplos de ellos, demuestro cómo los *Mapas de Relieves de la Experiencia* hacen posible el trabajo empírico sobre interseccionalidad y cómo son capaces de tomar en cuenta tanto el privilegio como la opresión sin utilizar categorías en una forma fija y rígida. Tomando la dimensión espacial como una parte central del análisis, los mapas muestran cómo las relaciones entre las estructuras de poder varían dependiendo de los lugares y a la vez ilustran cómo las formaciones de sujetos se hacen y deshacen a través de los espacios cotidianos. Los *Mapas de Relieves de la Experiencia* apuntan a tomar las potencialidades de la interseccionalidad y a minimizar sus limitaciones: intentan desestabilizar las categorías homogéneas mientras apuntan hacia las consecuencias materiales de la opresión. Finalmente, los *Mapas de Relieves de la Experiencia* también brindan algunas miradas sobre la interseccionalidad en sí, ya que ayudan a pensar cómo las estructuras de poder se relacionan entre sí y el rol que la experiencia y el lugar juegan en estos procesos.

Palabras claves: interseccionalidad; Mapas de Relieves de la Experiencia; feminismo; experiencia vivida; lugar

以地形图发展多元交织的地理：来自加泰隆尼亚曼雷萨青年研究的反思

概念化多元交织性对女性主义而言，已成为最重要的贡献之一，因其使理论化多重且相互交织的压迫成为可能。此一概念化促成对社会关系及权力结构更为复杂且动态的理解，并承认各种范畴之间的差异，但却缺乏方法论的指引。我试图透过建构我所称之的‘地形图’——一个搜集、分析与展现多元交织资料的新方法，藉此将该辩论推进一步。我将地形图视为研究多元交织地理的完善工具，因为它们展现出三大面向之间的关联性：权力结构（社会）、生活经验（心理）与地方（地理）。透过展现其中的部分案例，我将证实地形图如何使多元交织性的经验研究成为可能，以及它们如何不必以僵固的方式使用范畴，却能同时将优势与压

迫纳入考量。地形图以空间面向为分析的核心，展现出权力结构之间的关系如何随着地方而改变，并描绘出主体形构如何透过每日生活的空间完成与消解。地形图旨在运用多元交织性的潜能，并同时最小化其限制：它们旨在瓦解均质的范畴，同时指出压迫的物质结果。最后，地形图协助思考权力结构如何连相互连结，以及经验和地方在上述过程中的角色，因而同时对多元交织性本身提出洞见。

关键词：多元交织性; 地形图; 女性主义; 生活经验; 地方

YOUNG LESBIANS NEGOTIATING PUBLIC SPACE
IN MANRESA: AN INTERSECTIONAL APPROACH
THROUGH PLACES

RODÓ-DE-ZÁRATE, MARIA (2013) "Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places" *Children's Geographies*. DOI: 10.1080/14733285.2013.848741

RESUM. *Joves lesbianes negociant l'espai públic a Manresa: una aproximació interseccional a través dels espais.*

En aquest treball analitzo com diferents aspectes de la identitat es combinen per donar forma a les experiències de set noies lesbianes a l'espai públic a Manresa, una ciutat mitjana no-metropolitana de Catalunya. Defenso que les seves experiències han de ser enteses de forma interseccional i espacial, com a complexos processos que constitueixen mútuament les identitats i canvien en l'espai. Em centro en les entrevistes i els Mapes de Relleus de l'Experiència per mostrar com funcionen aquestes dinàmiques i com es relacionen a processos socials més amplis com l'heteronormalització o l'adultificació de l'espai públic.

Paraules clau: joventut; lesbianes; espai públic; interseccionalitat; feminisme; Mapes de Relleus de l'Experiència.

ABSTRACT. *Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places.*

In this paper I analyze how different aspects of identity combine to shape the experiences of seven young lesbians in public space in Manresa, a non-metropolitan city in Catalonia. I argue that their experiences need to be understood intersectionally and spatially, as complex processes that involve the mutually constituted identities that shift in space. I focus on interviews and Relief Maps to show how these dynamics work and how they are related to larger social processes such as the heteronormalization and adultification of public space.

Keywords: youth; lesbians; public space; intersectionality; feminism; Relief Maps

Young lesbians negotiating public space: an intersectional approach through places

Maria Rodó-de-Zárate*

Department of Geography, Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), Bellaterra, 08193, Catalonia, Spain

In this paper I analyze how different aspects of identity combine to shape the experiences of seven young lesbians in public space in Manresa, a non-metropolitan city in Catalonia. I argue that their experiences need to be understood intersectionally and spatially, as complex processes that involve the mutually constituted identities that shift in space. I focus on interviews and *Relief Maps* to show how these dynamics work and how they are related to larger social processes such as the heteronormalization and adultification of public space.

Keywords: youth; lesbians; public space; intersectionality; feminism; Relief Maps

1. Introduction

Intersectionality has been a wide field for theoretical debate on a feminist level as it allows the theorization of the interconnection of different categories. In recent years it has been introduced into geography (see Valentine 2007; McDowell 2008; Brown 2012) although little attention has been paid to it despite the important spatial connotations that it implies (Valentine 2007). In the context of geographies of sexualities, some authors have highlighted the necessity of making visible the heteronormativity in feminist geographies and the masculinity in geographies of sexualities (Browne 2007a), and also their relation to other processes of signification (Nash and Bain 2007; Oswin 2008). Moreover, in youth geographies there is a dominant assumption that sexuality is related to adulthood (Thomas 2004), and queer youth have been largely neglected in geography (Schroeder 2012).

Here I seek to contribute to geographies of youth and to geographies of sexualities by analyzing young lesbian negotiations in public space. The research is part of my doctoral investigation on young adults¹ uses and experiences in Manresa's public space from a feminist intersectional approach. Through the analysis of the empirical data, sexuality appeared as one of the most accentuated sources of discomforts in public space. However, their experiences were intersected with their other identities and varying through their everyday spaces. In this paper I examine the lived experiences of seven young adult lesbians² from Manresa, a non-metropolitan city in Barcelona province, in the South of Europe, contributing to the understanding of youth and lesbian negotiations in public space. Although there is no attempt to claim universal applicability, the specificity of this group may offer some insights into larger social processes such as the heteronormalization and adultification of public space and the intersectional dynamics of power.

In the next section I situate the research in the existing literature. Following, I describe the methodology used and the analytical methods created to study intersectionality, the Relief

*Email: maria.rodod@gmail.com

Maps. Next, I examine the experiences of young lesbians in public space, specifically focusing on how they manage their sexuality through places. I then investigate the interdependences and connections with their other identities, analyzing their reported experiences in places on a continuum from discomfort to comfort: Places of Oppression, Places of Controversial Intersections and Places of Relief. In all of these types of places I delve into how they negotiate their multiple identities and their spatial strategies to manage the oppressions, and privileges, they face.

2. Zig zag paths to young adult lesbian geographies

The specificity of this case study makes it difficult to situate it in the academic literature, and makes it necessary to draw a zig zag path through feminist geographies, geographies of youth and geographies of sexuality to account for the lived experience of young adult lesbians and their negotiations. Moreover, as I take into account class and ethnicity to examine the determinants of their negotiations, it is also necessary to delve into the intersectional connections between those fields of study and other categories.

The literature on youth and urban public space shows that this relationship is complex and controversial. While the street is a space where young people find freedom and is especially relevant during this time of constructing identity and needing to find spaces far from the adult gaze (Gough and Franch 2005; Lieshout and Aarts 2008), public space is also an ‘adultified’ space: it is constructed by and for adults and is produced as an adult space. Given adults’ spatial hegemony (Valentine 1996) young people are excluded from a space that is understood to be civic and supervised by the presence of adults who define and control it (Collins and Kearns 2001; Driskell, Fox, and Kudva 2008; Chiu 2009). However, both childhood and youth are not homogenous groups and there is a need for intersectional analysis that reveals their diversity (Evans 2006; Hopkins and Pain 2007). Moreover, as feminist geographers have contended, ‘city space has been gendered in a way that tends to exclude women from the public space realm, or to include them only in highly scripted and delimited roles’ (Ruddick 1996, 135). Therefore, being present in public streets is not the same for young women as it is for young men. It has been argued that boys are less controlled than girls in their spatial mobility (Thomas 2005), as their gender determines roles and disciplines their bodies so that young women behave appropriately in public spaces. The fact of young women being seen in the street has specific repercussions on their experience in that space, since their bodies are sexualized by the male gaze in public spaces (Hyams 2003).

Moreover, as many feminist geographers have contended, one of the main issues that appear as relevant for determining the gendered experience of public space is the perception of fear. It is entirely marked by gender and determines one’s experience of the city and freedom of movement (Valentine 1992; Ruddick 1996; Koskela 1997; Pain 2001). It has been argued that the fear women experience is a product of systematic structural violence (Pain 2001) and that threatening situations work as reminders of women’s vulnerability (Koskela 1997). Thus, fear is not merely a direct response to actual violence but the result of the social production of women’s vulnerability. Women’s fears differ from men’s (Pain 2001) but it is also experienced differently amongst women (Pain 2001; Wattis, Green, and Radford 2011). Moreover, visibility is also a relevant factor when studying young women and public space. It has been contended that being visible in an adult, masculine and heterosexual space makes young women subject to the visual domain of the masculine gaze, which is internalized and acts as a panoptic that disciplines young women whether they are seen or not (Valentine 2000). Hence, young women search for safe places where they feel comfortable and protected such as malls and cafeterias (Thomas 2005; Koning 2009; Taylor and Addison 2009).

Acknowledging gender differences between young people seems thus crucial to understand their negotiations in public space. However, there are other positions in diverse power structures that may determine their experiences. It has been argued that public space is made heterosexual through the repetition of determinate practices (Bell et al. 1994; Bell and Valentine 1995) and that, thus, it is constructed as heteronormative (Valentine 1993; Bell et al. 1994; Bell and Valentine 1995; Binnie 1997). However, at the same time, it has been contended that the urban space acts as a space of sexual liberation due to the anonymity it offers and because it allows freer expressions of difference. Most of the investigations on lesbian experiences in urban settings focus on their commercial, political, residential and leisure spaces and practices (Valentine 1993, 1995; Johnston and Valentine 1995; Rothenberg 1995; Podmore 2006; Cattán and Leroy 2010). However, lesbians' position in public space is not only determined by their sexual identity but also by gender norms. Many researchers have examined the relation between sexuality and gender (Peake 1993; Valentine 1993; Rothenberg 1995; Podmore 2001, 2006; Pritchard, Morgan, and Sedgley 2002; Santos Solla 2002; Browne 2007a; Silva 2009; Taylor 2010; Cattán and Leroy 2010) and one of the main issues of interest has been the invisibility of lesbians in public space. Thus, the contrast between lesbian and gay practices has been widely studied, as well as the development of gay neighborhoods and commercial venues. Others point at the relations between sexuality and class and at the difficulties of combining these two categories (Skeggs 1997, 2004; Taylor 2010, 2011; Rooke 2007; McDermott 2010), mainly because of the problems that imply the apparent separation between a culture and material binary. In addition, the relations between sexuality and ethnicity also experiment some controversies. Race and sexuality are generally conceived as analogous (Oswin 2008) and usually the term 'lesbian' is racialized as referring only to white lesbians (Kawale 2004).

Despite the range of academic studies on gays and lesbians in urban spaces, the relationship between young women and sexuality has been less represented in geography. There are some studies that shed light on young gay and lesbian experiences in public spaces (Barcelos Soliva 2011; Fernandes Carvalhes 2011), in relation to the role of the scene in their coming out process (Valentine and Skelton 2003) and their identity negotiations on the internet (Downing 2013) but it is difficult to find studies where young adult lesbians are studied as simultaneously experiencing and negotiating multiple oppressions in public space. Therefore, intersectionality appears as a necessary element to account for lived experience and to avoid exclusions of groups who remain on the margins. In the edited collection *Theorizing Intersectionality and Sexuality* (Taylor, Hines, and Casey 2010), intersectionality appears as a complicated but useful paradigm for sexuality studies (Taylor 2010) both for the necessity of considering sexuality in the study of the multiple dimensions of power and for considering class, ethnicity, age or gender in sexuality studies. Also in the context of the Spanish state, authors such as Platero (2012) argue the necessity of studying non-normative sexualities from an intersectional perspective that renders visible the complexities of the experiences and identities.

However, the debates on intersectionality alert one to the risk of treating categories as oppressions that are joined or are added to each other, as it implies a separation of oppressions that can lead to understanding them in an essentialist way (Yuval-Davis 2006; Brown 2012; Garry 2011). To avoid this, as the vast majority of theorists have attempted, categories must be understood as *mutually constitutive* (Crenshaw 1991; Collins 1993; Brah and Phoenix 2004; McCall 2005; Phoenix and Pattynama 2006; Walvy 2007; Davis 2009; Lutz, Herrera, and Supik 2011). This means that the intersecting structures modify and constitute each other, and that the interrelationship changes the nature of the categories themselves (Davis 2009; Garry 2011). This understanding of categories implies that they are *relational* and, therefore, intersectionality is not just a way of giving a relevant status to the intersectional experience of oppression but also a tool for any analysis of *particular* categories. As intersectionality promises, an analysis of the oppression

and the relationship between categories must take into account the difference existing within categories and must avoid essentializing them. In addition, understanding that one can be simultaneously oppressor and oppressed (Collins 1993; Valentine 2007; Walby 2007; Davis 2009), intersectionality allows *privilege* and oppression to be analyzed at the same time (Collins 1993; Brown 2012; McCall 2005; Valentine 2007; Davis 2009).

Therefore, with the present research I seek to contribute to geographies of youth and to geographies of sexualities by exploring a group that has been widely neglected. As it has been seen, young adult lesbians are under-represented in geographies of sexualities, lesbians are not widely studied in youth geographies and smaller non-metropolitan urban settings such as Manresa are not commonly investigated in youth and lesbian geographies. Therefore, I seek to examine how Manresa's public space, as a medium city, as neither rural nor a large metropolis, conditions young lesbian experiences. Moreover, lesbian urban geographies have been described as 'invisible' and more dispersed in large cities. In the context of Manresa, I explore the ways in which young lesbians live and occupy public spaces in their everyday practices, contributing to an issue that has not received much attention (Podmore 2001). In addition, I follow the claims of Hopkins and Pain (2007) regarding the necessity of accounting for geographies of age from an intersectional approach. Acknowledging that 'the ways in which age is lived out and encountered are likely to vary according to different markers of social difference' (Hopkins and Pain 2007, 290), I take intersectionality to render visible *who else* young people are and how their positions in other power structures determine the way they experience public space. Through a new methodology, the Relief Maps (Rodó-de-Zárate, 2013), my analysis of young lesbians' experiences of public spaces is systematically intersectional, trying to take into account the mutually constituted identities for the analysis. Therefore, focusing on the intersections of gender, sexuality, age, class and ethnicity I examine how the power structures operate systematically and how they oppress and privilege in complex ways and in relation to the production of space. In doing so, I try to make a step forward in the research on intersectionality from a geographical point of view, using intersectionality not only as a *way* of adding categories but as the same *object* of analysis.

3. Methodology

The empirical research has been undertaken in Manresa, a city 50 km from Barcelona (Catalonia) with a population of 76,558 inhabitants. It is the capital of the Bages region (a local administrative division) and historically was an important industrial city but its economy now focuses on the services sector. During the 1950s and 1960s, a large number of emigrants from southern Spain went to Manresa. Between the 1990s and the present day, the majority of immigrants are from northern Africa and South America. The percentage of young people (16–29 years old) in the city is around 16%³ and half of them are currently unemployed. Due to the current economic and social crises the situation for youth is becoming extremely difficult regarding work opportunities, access to public services and possibilities of emancipation.

I will center my analyses on the interviews conducted with seven lesbians ranging from 16 to 25 years about their experiences and negotiations in public space in Manresa. I have considered gender, sexuality, age, class and ethnicity but also issues such as family status, the neighborhood where they live, their religion and their work or student activities. I have assessed different combinations of these variables and therefore different intersected experiences. Other axes such as (dis)ability or language use have not been taken into account for this specific research, even though they could have offered some interesting reflections on how young people experience public space. One of the women interviewed is from Morocco and another from Colombia; the rest were born in Manresa and are white. Two of them live with a partner and the rest with their parents. Only one of them has a job – in a cafeteria – and the rest of them are studying,

looking for a job or doing some sporadic work. Two of them have already finished a university degree and two more are working toward that goal. Even if all of them identified themselves as middle class, the analysis of the class position becomes problematic in the context of a dramatic economic crisis and related to their age and their dependencies. Some of the interviewed were in a position of extreme vulnerability, where their parents lost their jobs or they were at risk of losing their home. A dissociation of class identity and material resources is nowadays an accentuated process of changing, together with the precarization of youth. Therefore I will analyze class in relation to the restrictions they face in their everyday life and that affect their experience of public space.

For all of the interviews I tried to create a comfortable atmosphere, letting them choose the place for the interview. In our encounters, I let them express their feelings about public space with open questions regarding where they usually go, their itineraries and which places they like the most, the least and why. Then I asked them specific questions regarding their experiences in every significant place for them and depending on their different identities. Questions such as 'why don't you like this place?', 'what would make you feel better?' or 'would you feel the same if you were a boy?', 'if you were heterosexual?' or 'older?', etc., helped to get specific information. The Relief Maps were initially developed as a tool to analyze intersectional data, once the interviews had already been made. However, in order to develop them also as a methodology in itself, some of those interviewed were asked to develop their own Relief Map; this required more than one encounter and a specific method to carry it out.⁴ Many personal and intimate situations arouse, which enriched the research but at the same time placed me in a certain position of responsibility.

To analyze the narratives I use the Relief Maps as a way of analyzing data from an intersectional perspective, a way of displaying data in a visual way and a conceptualization of intersectionality in itself.⁵ The name 'Relief Maps' highlights two meanings in English; 'Relief' as 'distinctiveness due to being accentuated' – which would be the hills, the curves that rise up and show the places of oppression – and 'Relief' as 'alleviation or removal of pain, anxiety or distress' – which would refer to the valleys, to those places where oppressive experiences decline and culminate in the 'places of relief'. Thus the concept of 'relief' shows the dynamism and mobility between places and experiences according to the different structures that intersect. Even if at first sight they may seem a graphic, I call them 'maps' as they are a visual and symbolic depiction of a spatial distribution, in this case, of lived experiences in base of power structures. I do not quantify data (as a graphic does), as I represent parts of the narratives in a spatially organized picture, mapping the intersectional experiences of the interviewed. This is also the reason why, escaping from a quantified way of representing data, I draw them by hand, as the interviewees do so too. Therefore, the lines depicted are not rigid quantifications but visual geographical approaches to lived experience.

Relief Maps provide an image of the different lived experiences that people have in different places according to different power structures. By representing the narratives of the interviewed in specific places, they make possible the visualization of complex geographical and intersectional data while relating lived experiences (the psychological dimension), power structures (the social dimension) and place (the geographical dimension) (see [Figure 1](#)). Moreover, categories are not represented directly but are considered in a fluid way, not rigid and not imposed, always bearing in mind the positions of privilege and oppression that are occupied in the different power structures, and with tools that serve to analyze the constitutive relationships between categories. Place is posited as fundamental to the analysis of power relations and the lived experience, as much for how (and where) oppressions are suffered as how they are transgressed. As regards the *geographical dimension*, places are classified according to four typologies: places of oppression (where one has an important experience of discomfort even if only caused by one identity), places of controversial intersections (where one feels discomfort due to one specific identity but that is a

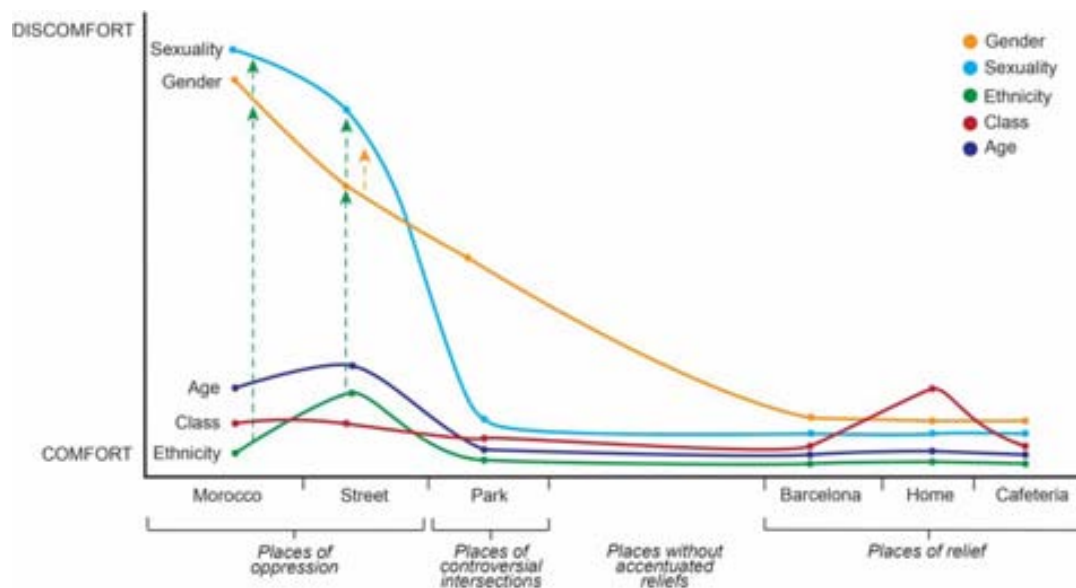

Figure 1. Relief Map of Aya (all names have been changed to preserve anonymity) (Moroccan lesbian living with her partner: 24 years old). Made by myself following Aya's narrative.

source of comfort or relief to another identity), neutral places (where no identity is accentuated) and places of relief (places that are sought or created because they provide release from some identity that is oppressed elsewhere or because they generate significant comfort). These are not closed classifications but rather they are situated in a continuous line that ultimately ranges from places where oppression is experienced more strongly to places of 'relief'. This abstract classification serves to pinpoint the actual places that are described as significant in people's everyday life and the status of each is determined by the experience that one has of each place. These 'real' places are in this case both very specific places and places imagined or thought of as an abstract form, which have a particular significance, and their scale also varies. Therefore, Relief Maps are a way of understanding power relations as experienced and spatial, attributing place with a fundamental position in the analysis of the intersectional experience of oppression and of privilege.

As depicted in Figure 1, the three dimensions are related through the dots that show the degree of the feeling of comfort or discomfort for every relevant place mentioned by an individual and for every power structure: gender, sexuality, ethnicity, class and age. Their expressed feelings in their narratives determine the position of the dots, as it is going to be shown when relating quotes with the visual representation. The lines show movement in the direction of escaping or creating new places (as places go from the most oppressing ones to the most comfortable ones). These lines create some sort of 'contour lines' (Katz, 2001, 2011) that relate distinct places to particular processes, in this case marking the experience of oppression/ privilege. The arrows show tensions between feelings caused by different power structures and help to think about the causes of specific oppressions and how categories relate to each other. Therefore, they are the form of representing the intensification thesis, namely, that some positions in some power structures intensify other oppressions (i.e. forming part of a colonized ethnicity may intensify gender oppression). To distinguish the arrows in the Relief Maps, those that intensify the oppression are directed upwards and those that mitigate it, downwards.

In addition, even if it is not the aim of this research, the Relief Maps also allow the examination of the relation of different experiences through the *lifecourse*, an approach that allows a

relational understanding of age (Hopkins and Pain 2007). Other visual methods for the study of lifecourse geographies, such as the life maps, situate time as the fundamental factor for the analyses (see Worth 2011). The Relief Maps, instead of displaying the lifecourse on a time basis, organize the image through the relevant and everyday spaces of the participants. Therefore, lifecourse is displayed here through space, as the dynamism of young people's geographies is depicted through their everyday spatial negotiations. For instance, in Figure 1, 'Morocco' appears as a relevant place for Aya. Although it belongs to her past, her experience as a young lesbian in this place gives meaning to her current situation in Manresa, as it is going to be shown later. In this way, analyzing the Relief Maps together with the oral narratives makes it possible to explore the lifecourse through spaces and to create a visual image of it. Thus, the lines that move between places also exhibit a temporal movement, challenging linear time conceptions and displaying time on the basis of the spatiality of the lived experience.

4. Young lesbians negotiating public space

Looking for shelter, lame and ephemeral, hidden from the eye that inhibits and the word that proscribes. Or from the silence that wounds, underhandedly. Melted bridges between the street, too open, and the inner chamber, too closed. Marçal (1989).⁶

In this section I discuss the ways young lesbians negotiate public space in Manresa. In particular, I examine their experience in public space from the most oppressive places to the Places of Relief, passing through the Places of Controversial Intersections. Pursuing an analysis based on the narratives and the Relief Maps, I will first examine the accentuation of the sexuality line (in light blue) to then investigate the interdependences and connections with the reliefs of other identities. As sexual orientation is a commonality between the interviewed and the light blue line was extremely accentuated in all the Relief Maps, I will first offer a deeper analysis of this variable before pursuing the intersectional analysis.

The heterosexualization of public space has been a wide field of research. Arguing that sexualities are fluid and spatially contingent (Binnie 1997; Brown 2000; Bell 2001; Knopp 2004; Browne 2006), geographies of sexualities have examined 'the spatial expressions and experiences of sexual "others"' (Oswin 2008). Following their contributions, I analyze the experience of young lesbians from an intersectional point of view. In particular, I examine how the public space is constructed not only as heteronormative but as racialized, classed, gendered and aged. The separation of these factors into separate analyses can lead to biased conclusions, as the cause of an oppressive or privileged situation is multifaceted, and therefore must be understood as relational. Therefore, I explore the experiences of these young women trying to reveal the different causes in relation to their identifications and the environments surrounding them. Even though their experience might be uncomfortable due to their situation in power structures, their agency is also relevant as they decide, up to certain point, whether to act according to the norms or not. Understanding that the distinction between public and private spaces is controversial, I am mainly focusing on public space⁷ but always bearing in mind its relation to the private space, as I understand that the two are relational. Therefore, in this section I will follow the sexuality line (in light blue) of these young lesbians as a 'contour line' that builds connections between places in relation to a particular process: the heteronormalization of public space.

4.1 Places of Oppression

I begin by examining why the sexuality line is so accentuated and determinant in the classification of places. As can be seen in the Relief Maps, the decreasing curves such as the ones in light blue

(for sexuality) and orange (for gender) indicate that some categories define the classification of specific places. Not all the lines draw a curve (see for instance the red line, for class, in Figure 1), which indicates that even if they are accentuated it is not sufficient to experience a place as oppressive. They used the same places as other young people I interviewed, but all of them had a strong feeling of discomfort that could be visualized through the sexuality line in the Relief Maps, even if only a few situations of direct aggressions were observed within their narratives. With the following quote: ‘Nothing has ever happened to us because ... we never let our guard down on the street’ (Carme, 25 years old),⁸ I realized that if Carme and her girlfriend had not suffered any aggression in public space it was because they knew how to avoid it, hiding their sexuality when they were in public space. As it has been contended in other studies, lesbians hide their sexuality in the street to avoid possible aggression (Valentine 1993; Kawale 2004) and I started noticing that in the case of these young lesbians the heterosexism in public space was covered by an avoidance of the repression that appeared in a variety of forms. Some of them could not ‘prove’ their discrimination by narrating negative experiences because they did not show their sexuality in public space, but the discomfort was still present. As Browne (2007b, 1010) contends, ‘othering processes that go unnamed may not be legitimated as a problem’ and thus do not count as a discrimination. I follow her insight and argue that their (compulsory) ability to avoid discrimination and their permanent awareness of the risk is not just a ‘problem’ but a sign of discrimination in itself and their negotiation is a direct effect of heteronormativity.

Most of the young women interviewed negotiate when and where to express their affection to another woman. Moving from the distinction *butch/femme*, a dichotomy not well fitted to the Catalan context (see Viñuales 1999), these young women perform their gender in a way that can suit different situations depending on diverse factors, some of which relate to their other identities and others depending on the specific places they are in. Following Foucault’s (1977) idea that we are constantly policing our behaviors because of the possibility of being observed, these young women know how power works and they are able to decide precisely when and where they ‘act as lesbians’ and where they do not (and therefore pass as heterosexuals). They play with their identities to gain normative heterosexual privileges that at the same time fit with their gender, class, ethnicity and age positions.

Their gender performance is read as ‘feminine’ in a broader sense, so when they walk alone their sexual orientation passes unnoticed if they do not explicitly make it visible. As they are not easily recognized as lesbians in Manresa’s public space, they can pass as heterosexuals if their clothes, haircut or bodily performances can be understood as those belonging to femininity, which would reinforce the interconnections between gender and sexuality. However, this becomes more complex when they are with a partner. For the young women interviewed, being perceived as a lesbian in public space had more to do with a relational ‘action’ involving another woman than with their individual identity. And as Valentine (1993) contends about the risks of aggressions lesbians suffer in open public spaces, it is not only the aggression suffered but also the fear about what could happen. In this case, for these young lesbians, showing affection to another woman was the action that could explode all the heteronormative gazes and repressions they feared.

In the Catalan context, it is common to hold hands, especially among young people, and it is also normal to see young pairs kissing in the parks or on the street – not only in places hidden from the gaze of others but also openly in public spaces. For lesbians, however, ‘holding hands’ or ‘kissing’, even if the two are at a different level of affect (and social connotations), are actions full of political meaning and risky because of the consequences that can be provoked. As illustrated in the following comments, these types of actions are identified as revealing a sexo-affective relationship and, therefore, sexual orientation:

- Neus: 'Once we were having breakfast in a pub and I didn't kiss her or anything. We were like this, holding hands talking about I dunno what and the barman came over and invited us to leave!' (Neus, 23 years old)
- Maria: 'So what do you do when you're walking down the street?'
- Nerea: 'We act like friends. We act normal, like friends ... we don't really need to hold hands or anything.' (Nerea, 17 years old)
- Sílvia: 'I don't care. It's all the same to me. If I'm walking down the street and I want to hold hands, I hold her hand; if I want a kiss, gimme a kiss ... Sure, sometimes I'm not all that comfortable. I know I'll do it anyway but still, I dunno ... People make a lot of comments and they look at us a lot. The other day I was in the pub and I was flirting with a girl. If I heard one I must've heard ten comments like, "shit, look at them, dykes!" ... y'know?' (Sílvia, 17 years old)

More than the sole presence of their bodies, these types of actions disrupt the tranquility of public space and are sanctioned. However, as it can be seen in these quotations, they know it and they know how to negotiate it. These actions were identified as showing their type of relationship and the ones that cause the discrimination (Neus) that they avoid (Nerea) or that they consciously perform despite knowing the risks (Sílvia). As it has been contended, public space is constructed as heteronormative and (re)produced as it was preexisting heterosexual (Valentine 1993; Bell et al. 1994; Bell and Valentine 1995; Binnie 1997). Therefore, 'acting as a lesbian' or 'to lesbian', defined as an action that makes explicit a same-sex sexual orientation between women, is what is seen as disruptive and threatening for the heteronormativity of public space. Hence, the facility of passing as a heterosexual shows the instability of such category, as their sexual orientation is done and undone in their everyday lives as a common performance. Even if the transgression and the 'passing as' is also possible for other categories, skin color or age could be more difficult to negotiate, as physical characteristics are not as easy to transform depending on the situation.

Young lesbians' negotiations in public space regarding their sexuality are mainly centered on choosing when and where to hold hands or kiss each other. Below, Neus, Clàudia and Carme describe how they negotiate when and where to show affect and explain how they see it as something 'normal', even if they have had heterosexual relationships where this was not even a conscious decision that had to be taken.

- Neus: 'But you're not gonna go to the middle of Manresa, the Old City, holding hands or kissing because, well, because you know what you could run into. So it's also a little like ... metamorphosis with your surroundings.' (Neus, 23 years old).
- Clàudia: 'Little by little, over time, I stopped having certain ... I mean, there are certain places I'd give her a kiss or something. If it were a guy you wouldn't think twice, wouldn't even consider it. Holding hands in certain places in Manresa, like in the Old City where there are lots of immigrants, and there are so many of them ... If you're walking there and you go sort of like this and there, looking at you with this disgusted face you've got this ... y'know? You just say, never mind. Don't need it. With a guy that wouldn't happen. It's also true that if you go out with a guy you're kinda like safer ... It's different. Totally different.' (Clàudia, 22 years old)
- Carme: 'But if sometimes you want to hug her or kiss her, you can do that. And a boy-girl couple, they don't even think about it. But you have to go through the whole thought process of "no problem, I'm not a wierdo, I'm still equal to the next person" – you have to go through a whole process to arrive at that conclusion, if you even get there, and a boy-girl couple doesn't have to.' (Carme, 25 years old)

This 'normality' of the negotiation expressed by their quotes is established through a process of 'heteronormalization'. There is a process of normalization that makes them assume their relationship is not welcomed. And even if they contest it, and actually transgress it, they tend to accept it as the normality and by passing as heterosexuals they reinforce the same

heteronormativity of public space (Valentine 1993). A particularly relevant example is the difficulty of imagining scenarios free of homophobia. When asked how they would like the public space to be in the future, Adriana answered ‘I wish there were a good bicycle lane’. Even after repeating the question a couple of times, encouraging them to respond with *anything* they would like to see changed, no one imagined a public space free of homophobia. After an interview mostly centered on that issue, answers to this last open-ended question reproduced the taken-for-granted heteronormativity of public space, limiting not just their behaviors but also their ability to imagine different futures.

Moreover, this heteronormalization forces them into constant decisions about their attitude in public space. The decision to avoid ‘holding hands’ and ‘kissing’ is taken after an assessment that considers the environmental condition (such as the specific place they are in and the people surrounding them) but also whether they are prepared to face a hypothetical conflict, as well as considerations of other identities that are in play. Neus and Clàudia explain how they know what can happen if they are physically affectionate in public space and they simply try to avoid those situations, to prevent possible conflicts.

- Neus: ‘But sure, it’s true there are places where you’re careful but because of ...’
 Clàudia: ‘Because you know what you could find there and you’re just not up to it ...’
 Neus: ‘To not create a bad scene, to not create ...’ (Neus, 23 years old)
 Clàudia: ‘What do we do? Avoid it. Avoid the situation. Prevent it. People take it, not always, but like a provocation. It’s like you’re insulting their vision, of the world, you’re messing with their world. Then, I dunno. Sometimes it would be good to be a little more of a provocateur ...’ (Clàudia, 22 years old)

Moreover, they also explain how confronting those situations, something they actually do or have done, is a tiring practice. In the next quotes, Neus and Sílvia show the exhaustion of dealing with heteronormativity in their everyday life.

- Neus: ‘No, well, let’s see, at first you confront it, at first if they say something, yeah, you answer back but you get to the point where ...’ (Neus, 23 years old)
 Clàudia: ‘You get tired of it.’ (Clàudia, 22 years old)
 Sílvia: ‘Well, maybe I’m not as repressed as they are, because I do it [hold hands or kiss her] on the street and when we go out at night too, but maybe I’d do more if I didn’t hear these things ... It doesn’t matter if it doesn’t matter to you but it makes you tired and if you get tired of it then you don’t feel comfortable ...’ (Sílvia, 17 years old)

Their statements reveal their capacity to deal with heterosexism. However, the same dealing makes them ‘get tired’, and therefore it is also a cause of discomfort. In addition, Carme, who has been with her girlfriend for four years, points to the need for negotiation with her partner at the time of deciding whether to show affect or not.

- Carme: ‘It’s just what people will say and that ... that they stand there and stare and point ... It’s this fear. [...] She [her girlfriend] doesn’t like to make a spectacle, that’s what she calls it. We have arguments ...’ (Carme, 25 years old)

These assessments take into account different factors. Even if they know that they ‘should be able’ to show their sexual orientation, they can choose not to show it. They especially conceal it when they do not want to deal with a possible conflict or to feel ‘out-of-place’ and deviant (Cresswell 1996). Sometimes after managing a disagreement with a partner (as Carme recognizes), they manage their performance knowing that it is disruptive, but they can prevent it, especially if they

fear oppression. As Adriana and Silvia describe, some past experiences serve to police their behavior:

- Adriana: 'I can't [show my sexuality in public space]. Because my parents don't know and I'm really repressed by that. They sort of found out about it a year and a half ago, but then I said no, no and so now they don't know. Well, I'm with her [pointing to Nerea, her girlfriend]. And if they find out I'll die because they've really intimidated me. Because they have this mentality from Colombia and it's horrible, that mentality. [...] They wouldn't let me leave the house ... I stayed home, lost about 3 kilos in a week and little by little.' (Adriana, 16 years old)
- Silvia: 'For me it's the typical comments I get, like "damned lesbian!" and I don't know what else! I even got in a fight about it and everything ...'
- Maria: 'A fight?'
- Silvia: 'Yeah, because they called a girl a damned "tortillera".' (Silvia, 17 years old)

Silvia's experience did not make her stop showing affection to women, but made her more careful about it. Her age and being a woman played a negative role in the situation she describes, as she was seen as vulnerable and an easier victim. In line with this, Adriana's experience of oppression and confinement at home by her parents makes her absolutely cautious in public space. The possibility of being seen by someone who could tell her parents that she is in a relationship with a woman could imply a new situation of violence and repression at home. However, her position in other power structures intensifies the repression and plays a constitutive role in this situation. Being young and not having any economic autonomy prevents the possibility of living outside her parents' home. Her status as immigrant (she was born in Colombia) is also an important factor in negotiating her relationships. She understands the repression as part of the 'Colombian mentality' of her parents (as she calls it). She sees it as a cultural fact due to her parents' origins, which makes her feel compassion toward them and increases her feeling of guilt. In her Relief Map (Figure 2) this is represented by the red (for class), green (for ethnicity) and blue (for age) arrows pointing towards the sexuality line (in light blue). The repression as a lesbian in public space is constituted by her other positions in power structures, and even if it is at home where she suffers the repression, the fear of being seen in public space by her parents (or someone who could inform them) makes the street an extension of the home.

To conclude this discussion, it has been seen that being lesbian is something they 'do' depending on different factors that condition them, especially regarding the risks they face. I have argued that the possibility of negotiating when and where to show affection to another woman is their way of avoiding direct discrimination and aggressions. However, as they feel uncomfortable about having to hide it and being 'on alert' all the time, as the light blue line would represent, this itself is discrimination. Hence, heteronormativity in public space acts as discrimination, preventing them from feeling comfortable in public space and making them constantly negotiate their performance depending on the risks they can take. Even when they are not moving, they feel the chains.

However, the Relief Maps also show that even in the Places of Oppression, 'where there is power, there is resistance' (Foucault 1978, 95), and these young lesbians possess lots of strategies to resist. They are not (only) 'victims' of oppressions but political agents that face them. Some of their techniques are really precise and complex, such as those of Adriana. For example, she and her peers developed a coordinated phone-call strategy to resist her parents' repression. It was based on an organized collective model of helping Adriana to hide that she was with her partner and to make possible the telephonic connection between them when there were problems with the cell phone.

- Maria: 'So what do you do to keep them from figuring out what you're up to?'
- Adriana: 'Oh, I've got a lot of tricks.' (Adriana, 16 years old)

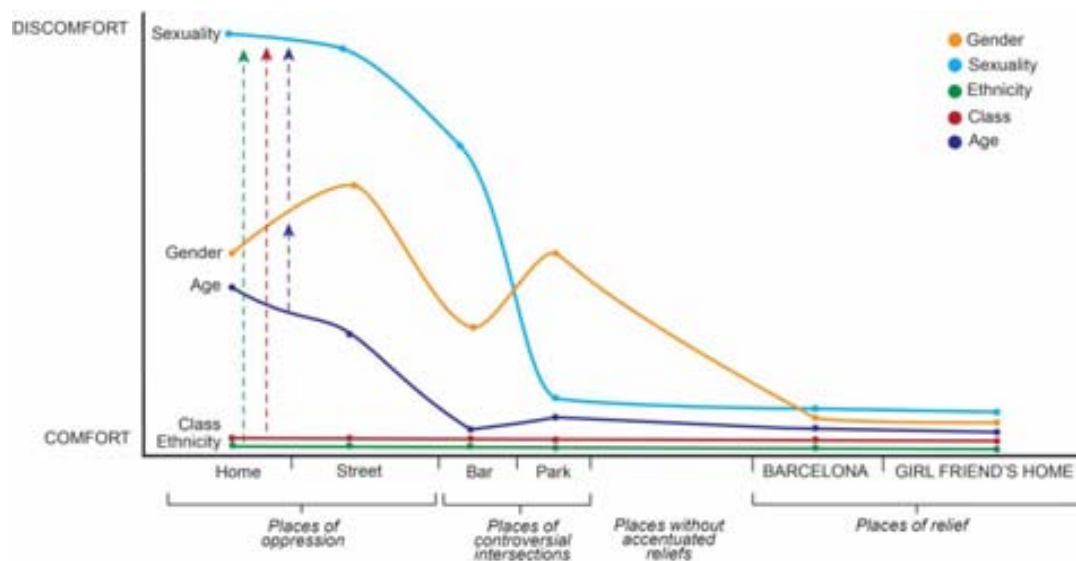

Figure 2. Relief Map of Adriana, a Colombian lesbian living with her family, 16 years old. It has been drawn by myself.

- Nerea: ‘So they don’t figure it out? “I’m at Canal’s house!” When she comes to my house, for example, we always have to plan it. Sometimes we tell her, the friend who lives next door, to say that Adriana is at her house so that if they call her for some reason she knows ... “Oh, sure, yes! She’s here at my house, we’re ... doing whatever!” We always plan things in advance’. (Nerea, 17 years old)
- Sílvia: ‘Or when we have to call ... When you [Nerea] need to talk to her [Adriana], if she doesn’t answer then I call home and say, “answer your cell!”’ (Sílvia, 17 years old)
- Nerea: ‘And if I call and she doesn’t answer and it’s about something important that I have to call her house, then I always call another friend and ask her, “hey, can you call and then hang up but she should keep the phone in her hand and then I’ll call.” So that’s how ...’ (Nerea, 17 years old)

Moreover, Adriana and her peers developed a strategy to make her parents think she had a boyfriend. As they say: ‘We did a little play-acting’ (Adriana). It consisted of simulating a relationship with a boyfriend by caressing each other in front of the school, where her parents sometimes came to pick her up. This fake relationship stopped the suspicion about her homosexuality and allowed the repression to decrease. Both the phone call strategy and the simulation of a heterosexual relationship demonstrate their ability to build solidarities that transgress heteronormativity by engaging in a fake reproduction. In Adriana’s Relief Map another type of arrow could be drawn, a *relief* arrow now meaning ‘assistance’. Solidarities offer a third meaning of relief that make the lines of discomfort decrease. However, even if she has resources (friends, technologies, places) to resist the parental repression, her life is absolutely determined by the necessity of hiding her sexuality. As she notes, ‘I have to live a lie’ (Adriana).

However, as Sílvia demonstrates, the intersectional experience of oppression can be used to resist. The intensification thesis, normally used to analyze how an oppressive position increases the oppression felt because of another identity, can be challenged. She has suffered from wearing clothes that ‘do not fit’ her gender, but at night when she returns home by herself, she uses it as a tool against the fear of sexual harassment.

- Sílvia: ‘I always put up my hood. They tell me that I dress like a guy and so I put up my hood and I look like a guy! And then they don’t bother me at all!’ (Sílvia, 17 years old)

Similar to what Devor (1987) noted about women passing as men to avoid discrimination, Sílvia performs gender in a disruptive way to her benefit. During the day she might experience negative situations because of her gender performance, but at night it becomes a tool for resisting sexism and therefore decreases gender oppression, as seen in Figures 3 and 4. Following Audre Lorde's statement, Sílvia is 'using the master's tools' and we know 'they will never dismantle the master's house', but in this situation it is an effective way of playing with gender performances to avoid a specific discrimination. Following Cahill's (2000) definition of 'street literacy' as young people's ability to read their spatial and social surroundings, it would demonstrate how this literacy is at the same time intersectional and takes into account not only their surroundings but also their intersected identities.

Hence, with Sílvia's example, intersectionality comes into play clearly. One oppressive position in a structure of power is used to minimize another oppressive experience. Passing as a boy at night makes her feel safer as a woman and, simultaneously, she is not seen as a lesbian. It demonstrates how gender and sexuality are mutually constituted, unfixed and that within their unrigidity rests the space for the transgression. Her gender is also constructed according to her age, ethnicity and class. It should be noted that she must face this situation because she is young, has no vehicle and lives far away from the city center (where she hangs out). As with other young people interviewed, the fact of having to return home at night alone is determined by class (some can pay for a taxi), ethnicity (some do not hang out in the city center or do not hang out at all) and age (young adults, when they do hang out, choose places they can go in their own vehicle).

4.2 *Places of Controversial Intersections*

The Relief Maps visually indicate that there are some places where they feel comfortable for some reason, that serve as a relief for some identity, but that are experienced as oppressive for some other identity. I call this Places of Controversial Intersections and with them I try to highlight the complexity of the experience of oppression. I point out the necessity of taking into account different categories to avoid totalizing analyses that hide the multifaceted ways in which power operates.

Young lesbians who cannot afford emancipation from their parents for economic reasons, or who are too young, deal with their intersectional experience of their need to find places where they feel comfortable. A place that has appeared several times is a park⁹ where they go with their partners. For some who do not have their own private space, this park makes encounters possible in a hidden place, but at the same time they are fearful there as women. As represented in Figures 1–3, only the gender line (in orange) is accentuated, while the others (such as the sexuality one) decrease considerably.

These kinds of places are a crucial node for understanding how intersectionality works and how they negotiate it. As they say about the park, it is a quiet place where they find tranquility away from the gaze of others. As it has been shown, public space cannot offer that to them easily, so this becomes an important venue. However, going there with a partner, even if it is less frightening than going there alone, makes them feel fear. Some of them also argue that when they used to go there with a boyfriend they felt safer. As Valentine (1993) argued, a difference between lesbians and gay men is that women are more used to receive comments about their appearance and sexual propositions, which is not only antilesbian violence from heterosexuals but also a way of repressing the independent behavior of women. There has also been a wide debate on fear in public space from a gender point of view and in relation to age, race and class (see Pain 2001). However, from an intersectional perspective, for lesbians here fear appears simultaneously with the feeling of safety, as they do not fear homophobic aggression if they remain hidden. And it demonstrates how the relief they experience regarding their sexuality or their age collapses with

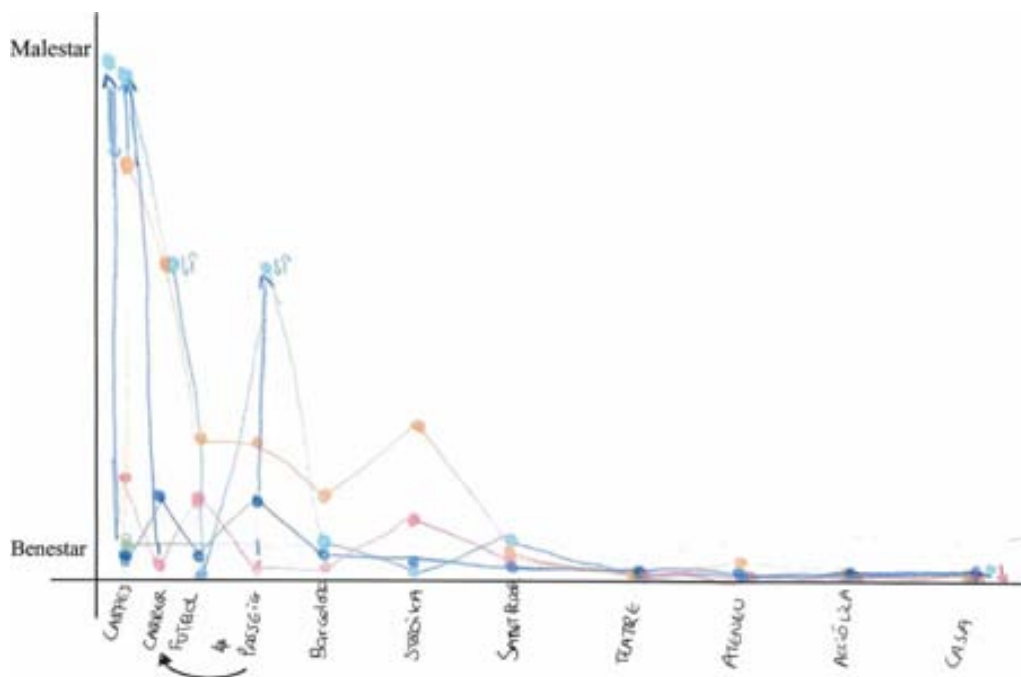

Figure 3. Relief Map of Sílvia, a white lesbian living with her parents. She is 17 years old and has drawn it by herself.¹⁰

their gender. A place that could be the ‘private’ space of refuge beyond the adult gaze (Valentine 1996) and the private place of resistance for alternative sexualities is also a place of fear. Being a woman changes the role this park could play as a shelter.

Another kind of place that appears as controversial is the ‘gay club’. As Carme notes, *Blau Cel* is not a place for her. Even if it is a queer venue, her gender and her age (mainly) make her feel out of place. Again, a place that could be a relief regarding her sexuality is a not comfortable place for her. As Oswin (2008, 100) contends, queer spaces are ‘contested sites in which racializations, genderings and classes processes take place’. And as Nash and Bain (2007) point out when discussing queer venues, sexuality is mutually constituted with gender and class. In this case, age seems to be an important factor too.

Carme: ‘I’d say, well, here there’s the Blau Cel ... I don’t really like it, myself, but there’s the Blau Cel that’s really more of a gay bar for the 40 and older crowd’. (Carme, 25 years old)

In this case, her sexual orientation is not enough as a shared identity –a place that could work as a liberating venue is not a welcoming one for Carme. Her age and her gender are accentuated and provoke discomfort, but here I would like to stress the importance of the ethnicity line (in green). For Carme as well as for Sílvia (Figures 3 and 4), their whiteness passes unnoticed as a racialization and, therefore, their ethnicity line is flat in every place, experiencing no accentuation, which demonstrates the privilege of being white in Manresa. Relating to the literature on intersectionality that shows that ‘a matrix of domination contains few pure victims or oppressors’ (Collins 1990, 229), this would be an example of occupying oppressed and privileged positions simultaneously. In *Blau Cel*, Carme’s sexuality, age and gender seem to be playing an important role in the constitution of her experience, but as her ethnicity here is not felt as an oppressive identity, it could be not considered for the analysis. These Places of Controversial Intersections are an

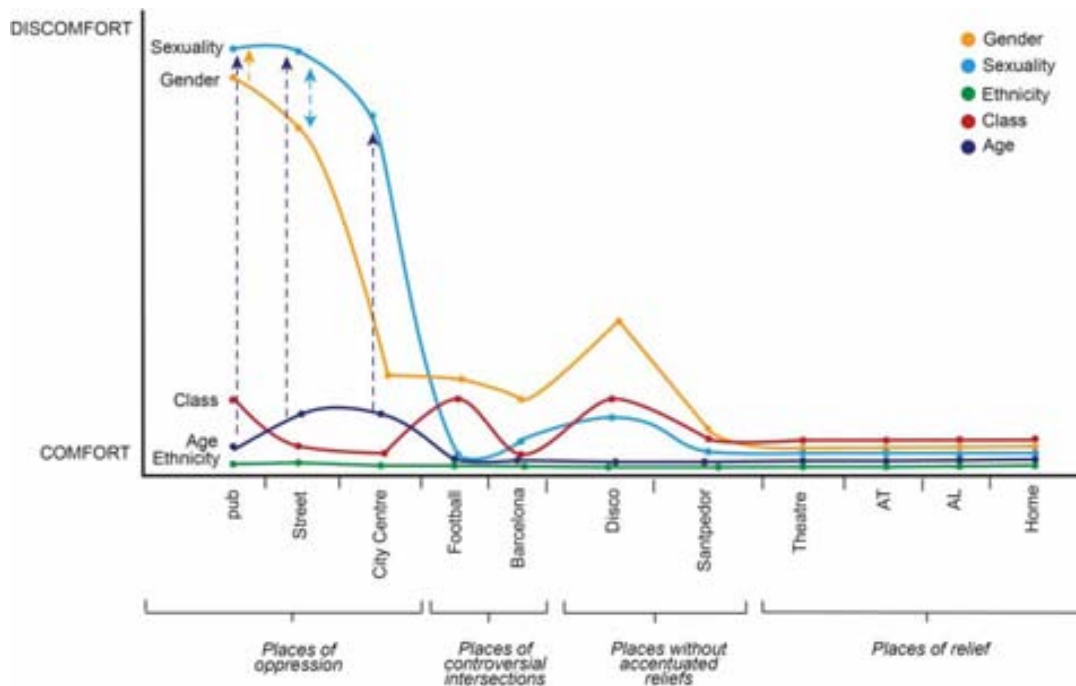

Figure 4. Relief Map of Sílvia, drawn by myself to display clearer the same information drawn by her.

example of the complex ways in which place plays a role in the production of power and how important it is to consider different power structures to account for the lived experience. The complexity of their negotiations could seem to have no end. However, their ability to manage their identities through spaces shows that they are also able to overcome some oppressions. And they do it, spatially, by creating their places of relief.

4.3 Places of Relief

One noticeable aspect that appears clearly with the Relief Maps is the creation of Places of Relief, places where they do not experience oppression and feel comfortable. The Relief Maps also reveal the Neutral Spaces, where they feel comfortable but that are not liberating spaces. In this section I would like to focus only on the Places of Relief, where the lines end, as they demonstrate the capacity of these young lesbians to create their own emancipatory spaces.

For Aya, a Moroccan lesbian, the places she chooses are strongly determined by the origin of the people there. For example, her favorite place (Figure 1) is a cafeteria in the city center:

Aya: ‘So, here in Manresa this is my favorite pub, y’know? I think it’s really pleasant, there aren’t any Moroccans [immigrants], y’know? They don’t bug me ...’ (Aya, 24 years old)

She feels policed because her gender performance and her sexuality do not fit well as a Moroccan woman and her favorite bar is this cafeteria in a high-status street. Most of the people going there are white, older than her, mostly white-collar workers, with a high economic status and performing gender and sexuality norms. Even if she is young, Moroccan, lesbian and low class, she feels really comfortable there. This place that could be seen as the opposite of a queer place is a shelter for her as a Moroccan lesbian. Ethnicity in this case could be represented in the Relief Map as a way of social control for her and not as a discrimination coming from a racist attitude. This

cafeteria plays the role of a shelter for her as it gives her the quietness she needs. As she is not only lesbian, her ethnicity appears to be prevailing over her sexuality, class or age. Again, intersectionality dynamics make places change their supposed role.

Another intersecting experience for Aya can be found in her situation as a lesbian in Morocco. Below, Aya describes how the gender norms that apply there, because of their rigidity relating heterosexual relations, opened up new possibilities for her.

Aya: Why can't I be lesbian in Morocco? Why can't I walk down the street holding hands with my girlfriend? You think Islam says I can't? I don't think Islam says that! In fact, my first girlfriend [i.e., relationship] was in Morocco. She was my cousin. There, yeah, if you sleep with a girl there's no problem ... a friend, a cousin ... but whoa, if you sleep with a boy ... No, no, no, no! (Aya, 24 years old)

As she continues, the fact that she wanted to have sex with another woman and not with men permitted her to be sexually active while heterosexuals faced more control. Obviously this is not because homosexuality was perceived as positive but because the rigidity of the heterosexual matrix rendered other possible sexual relations invisible. In intimate spaces, there is less suspicion about homosexual relationships and therefore they are less policed than the heterosexual ones.

Aya's narrative demonstrates, at the same time, that the other lesbians in Manresa are also racialized. White lesbians do not fit the gender standards of their culture, but it is not seen as a 'cultural issue'. Aya's ethnicity is explicitly questioned while white lesbians do not feel that their whiteness is questioned any time because of their sexuality. Therefore, their sexuality faces different restrictions or is not conditioned negatively by their race, so they experience a privilege. Hence, sexualization and racialization are mutually constituted and not only for the non-white, as it is sometimes misread (Oswin 2008).

The home is one of the most contested places. As shown by the Relief Maps, it can be situated as the most oppressive place (the case of Adriana) or as a relief place (Aya). Generally, the first is the parents' home, where it has been reported that young adults face negative consequences when coming out (Valentine and Skelton 2003). The latter is the own home, where they live with a partner and, as also shown in other studies (see Elwood 2000; Gorman-Murray 2007; Kentlyn 2008), this can become a relief place. However, for some, their parents' home can also be a supportive place, and then a place of relief. As Gorman-Murray (2008, 41) argues, it 'disrupts taken-for-granted assumptions of the homophobic family home', and demonstrates at the same time the different roles a certain type of place can play. Nerea, who is living with her mother, explains her positive situation at home regarding her sexuality and the relationship with her partner.

Nerea: 'My mother is very accepting, really, really good. Besides, my mother and she [Adriana] have a really good relationship. And she [my mother] tells me, your happiness is the most important thing and I don't have to intervene for any reason'. (Aya, 24 years old)

However, focusing on the example in public space, the most-cited place of relief is Barcelona. The city was seen by all of the interviewed as a place where they could show affection to another woman and act freely. Even if some of them had some negative experiences there, all of them feel comfortable about their sexuality in Barcelona. In the following quotes, they explain how Barcelona makes them feel differently than in Manresa.

Neus: 'People mind their own business more.' (Neus, 23 years old)

Clàudia: 'They don't look at you so prejudiced ...' (Clàudia, 22 years old)

Maria: 'Can you behave differently in Barcelona?'

Adriana: 'Sure, I mean anything that's away from here ...' (Adriana, 17 years old)

It has been widely argued that the city symbolically represents a place of freedom for lesbians and other sexual dissidents from rural areas (Weston 1995). In this case Manresa also 'qualifies' as a rural area where the 'sexual exile' goes off to Barcelona, which plays an important role for sexual dissidents in the Catalan context. A number of gay venues commodify sexual orientation, but also play a role as liberating spaces for people coming from villages and smaller cities, as they feel free of social pressure and can find support (Viñuales 1999). The zone in Barcelona's Eixample district called 'Gaixample'¹¹ is an example of a 'gay neighborhood' in the city. But even if it is seen as a comfortable place for lesbian, gay, bisexual, trans (LGBT) people, it has also been demonstrated that trans/homophobic attacks occur in the heart of it (Coll-Planas, Bustamante i Senabre, and Missé i Sánchez 2009). So Barcelona, despite its role as the city of LGBT exiles from other smaller cities and from the rural areas, is still a heterosexual place where trans/homophobia is present in the street (*Pla Municipal per al Col·lectiu LGTB, 12*).

However, it is not only that Manresa is less opened-minded than Barcelona, but as Adriana perceived, 'everywhere outside Manresa' is better. The interviews show how other villages and cities around Catalonia can also be liberating places. It is not that Manresa is specifically a homophobic city compared to others, but that Manresa is especially a repressive space for a lesbian *from* Manresa, where social and familial control comes into play for young people. Some of them would have no problem in showing affection to another woman in public spaces in small cities, but the need of being far away from their family circles is at least as crucial as the need for an open space like Barcelona. Barcelona seems to be better mainly because *it is not* Manresa. This intersection between sexuality and age can produce some insight for the conceptualization of rural areas as heteronormative spaces. If young lesbians feel as comfortable in Barcelona as in other villages outside Manresa, maybe the 'sexual exile' is not only related to the rural/urban dichotomy but to age, adult control and community surveillance.

Finally, one place of relief that also shows the intersection of identities is the Ateneu (Figures 3 and 4). It is a squattered house in the city center, occupied by a group of young people who carry out political and leisure activities and create alternative forms of relationships, consumption and knowledge production. The bar or pub at the Ateneu is seen as a relief for some of the youngest lesbians interviewed. They know people there and, being a politically engaged space, they feel free to show their sexuality there. They argue that the people there are open-minded and that if they experience discrimination from somebody there they could receive support from the people managing the Ateneu.¹²

This demonstrates how a queer space may not be only a place occupied by LGBT people but one constructed as queer by the will of the people there. The political engagement of the youth managing the Ateneu and the creation of an alternative space brings to these young lesbians a leisure space in Manresa where they feel comfortable as lesbians. Even if the gender and sexuality performances of others there are normative, their political engagement creates a liberating space for some lesbians in the city. However, older lesbians might not feel comfortable there, and for many others entering the Ateneu it would accentuate their other identities.

5. Concluding remarks

In this paper I have analyzed the negotiations of young lesbians in Manresa's public space. Their Relief Maps visually show the complexity of their lived experiences in relation to places and the importance of their identities in determining the comfort and discomfort they experience in their

everyday and relevant places. Drawing on the necessity of analyzing *who else* young people are (Hopkins and Pain 2007), a systematic intersectional analyses of young lesbians experiences shows how their multiple and intersecting identities are crucial for understanding their everyday negotiations in public space. As it has been shown, sexuality appears as the most accentuated line. Following the process of heteronormalization of public space as a contour line that connects places through the lived experience of oppression, the connections of places in relation to power dynamics are highlighted. Their ability to hide their sexuality shows their capacity of playing with their identities and demonstrates its unrigidity, but at the same time the need to hide their sexual orientation is evidence of the heteronormativity in public space and is a sign of inequality. They choose when and where they can be visible as lesbians, managing complex social and spatial factors that allow them to assess the risks and possibilities. Thus, the examination of the ways young lesbians live and occupy public space through the analysis of their feelings of comfort and discomfort allows an understanding of their (in)visibilities that distances from the comparison to gay men territorialization. Their experiences in Manresa's public space are determined by the necessity of permanently negotiating their multiple and intersecting identities, taking the possibility of being invisible as lesbians as a tool for managing their experiences in public space.

Moreover, conducting intersectional analyses not only helps to avoid exclusions and biases but also accounts for lived experience. For instance, The Places of Controversial Intersections show the dynamics between different positions in power structures and how they collapse in places, destabilizing the signification some places acquire when only taking into account one category (for example the sense of home as rootedness, oppression or resistance depending on the categories considered¹³). It is not sexual orientation or gender, but the intersected experience of privilege and oppression that determines how these young lesbians feel in their everyday spaces. Sexuality or age as exclusive categories of analysis cannot explore the dynamics of a specific oppression if they are not considered as co-constituted by others. Individuals experience power structures simultaneously and spatially, and the intersectional analysis contributes to explore how they oppress and privilege in complex ways and in relation to the production of space.

Following the conceptualization of the paradoxical space by Rose (1993), these young lesbians could be both in the center and at the margin, but not dichotomously. As women, young, lesbian and positioned in different ways by class and ethnicity, their identities are mutually constituted in several dynamics of margins and centers that vary according to places. The *messy* space they are in is not just a dualistic paradoxical position but is characterized by a complex network of social relations that oppress them through spaces in systematic ways. The spatial analysis demonstrates how intersectionality has an important geographical dimension and how it can be systematized by space, not only for its role in excluding but also as a tool for the creation of reliefs.

Acknowledgements

I offer many thanks to the young lesbians who participated in this research. I would also like to thank my advisor, Mireia Baylina, for her comments and support. I am also very grateful for the suggestions and comments made by Marta Jorba, Joseli Maria Silva, the GETE members in Ponta Grossa (Brazil) and the anonymous referees, as well as Alexandra Martí for her help in editing the Relief Maps. Research carried out within the project 'Plan Nacional de I+D+I 2008–2011' [2009; CSO2009-10913] and thanks to the doctoral grant (FPI) from the Spanish State Department of Science and Innovation.

Notes

1. The Law for Youth Policies of Catalonia (*Llei de Polítiques de Joventut de Catalunya*) takes the age range '16 to 29 years old' to refer to youth. I kept this definition for my research, understanding that the complexity and diversity among youth makes it difficult to define it through age.
2. I will be using the word *lesbian* to refer to self-identified women who desire/love/sleep with/have sex with other women. *Lesbian*, in the context of this investigation, is not an old-fashioned word (as it could be in other contexts; see Pellegrini 2004) but rather the common word used along with *bollo*, *bollera* or *tortillera*, which would be similar to *dyke* in terms of its origins as an insult and its reassignment. Similarly, the term *queer*, being an English word, is not commonly used in Catalonia, and it is even less used in the context of Manresa. None of the participants identified herself as queer. Even though some academics and activists have adopted it, it is not a concept commonly used to refer to lesbians.
3. Data extracted from the *Anuari Estadístic de Manresa, 2011*. Ajuntament de Manresa.
4. The Relief Maps drawn by the participants themselves followed the next steps: first they were told to write a list of places that were relevant for their daily life. Next, they had to fill in their feelings for each place based on gender, sexuality, age, ethnicity and class. They had to think about how they felt (for example) at home as a woman, then as a lesbian, being 17 years old ... Once all the gaps were filled with their feelings for each place and power structure they had to classify each one as a place of oppression, place of intersected experiences, neutral place or place of relief. After that, they were told to draw the lines of the Relief Map by placing the dots in a line of comfort–discomfort. The last step was to think about the possible arrows that increased or decreased their feelings, and draw them in.
5. See Rodó-de-Zárate (2013) for a detailed explanation of the construction of the Relief Maps and their theoretical and methodological implications.
6. Translation from catalan by Elaine Lilly. Original text: 'Cercant recers coixos i efimers, a cobert de l'ull que proscriu i del mot que coarta. O del silenci que agredeix, de sotamà. Ponts fonedissos entre el carrer, massa obert, i la cambra, massa closa'.
7. I will use the concept 'public space' as the people interviewed defined it to me, mainly referring to the open spaces such as streets and parks, and leisure places, such as bars and pubs.
8. This was the first interview and it made me change some of the questions and methods, as the experience of discomfort could be made visible by the specific discrimination but also by other more complex dynamics.
9. This is a reference to the park 'el Castell' in the city center of Manresa but hidden because of it is on a hill with difficult access.
10. As this map was drawn by Sílvia herself, the lines might be confusing and it is written in Catalan. The words 'Malestar' and 'Benestar' mean 'discomfort' and 'comfort', respectively, and were the only ones written by me. The words below refer to: 'Carpes' (a pub), 'carrer' (the street in general), 'futbol' (where she plays football/soccer), 'Passeig' (the central boulevard in Manresa), 'Barcelona' (Barcelona), 'Stroika' (a disco), 'Santpedor' (a village surrounding Manresa), 'teatre' (the place where she plays theater), 'Ateneu' (a social center), 'Acció Lila' (a feminist collective) Colour online, B/W in print and 'casa' (home).
11. Name given to the left side of Barcelona's Example, where there is a concentration of shops and bars directed at gay men.
12. Another study conducted in the Ateneu in a Participatory Action Research project reported that for feminist women engaged politically in the squattered house intersectionality played an important role. When it came to organizing some activities, gender was an accentuated identity even if it was considered a place of relief. But in the case of young lesbians frequenting the bar it was not experienced like that.
13. The significance of home in (masculinist) humanist geography as a place of rootedness was questioned by feminists such Rose (1993) pointing out that for women it could be the place of abuse and oppression. Considering gender in the analyses changed the significance of a place. However, Hooks (1990) developed the idea of 'home as a place of resistance', pushing forward an intersectional analysis that considered gender, race and class and disrupting the role and sense of 'home'.

References

- Ajuntament de Barcelona. 2009. *Pla Municipal per al Col·lectiu Lesbià, Gai, Transsexual i Bisexual de Barcelona 2010-15*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

- Barcelos Soliva, T. 2011. "A Rua e o Medo: Algumas Considerações sobre a Violência Sofrida por Jovens Homossexuais em Espaços Públicos." *Revista Latino-americana de Geografia e Gênero*, Ponta Grossa, 2 (1): 92–103.
- Bell, D. 2001. "Fragments for a Queer City." In *Pleasure Zones: Bodies, Cities, Spaces*, edited by D. Bell, J. Binnie, R. Holliday, and R. Longhurst, 84–102. Syracuse, NY: Syracuse University Press.
- Bell, D., J. Binnie, J. Cream, and G. Valentine. 1994. "All Hyped Up and No Place to Go." *Gender, Place and Culture* 1 (1): 31–47.
- Bell, D., and G. Valentine, eds. 1995. *Mapping Desire: Geographies of Sexualities*. London: Routledge.
- Binnie, J. 1997. "Coming Out of Geography: Towards a Queer Epistemology?" *Environment and Planning D: Society and Space* 15 (2): 223–237.
- Brah, A., and A. Phoenix. 2004. "Ain't I a Woman? Revisiting Intersectionality." *Journal of International Women's Studies* 5 (3): 75–86.
- Brown, M. 2000. *Closet Space: Geographies of Metaphors from the Body to the Globe*. London: Routledge.
- Brown, M. 2012. "Gender and Sexuality I: Intersectional Anxieties." *Progress in Human Geography* 36 (4): 541–550.
- Browne, K. 2006. "A Right Geezer-Bird (Man-Woman): The Sites and Sights of 'female' Embodiment." *ACME: An International E-Journal for Critical Geographies* 5 (2): 121–143.
- Browne, K. 2007a. "Lesbian Geographies." *Social & Cultural Geography* 8 (1): 1–7.
- Browne, K. 2007b. "(Re)making the Other, Heterosexualizing Everyday Space." *Environment and Planning A* 39: 996–1014.
- Cahill, C. 2000. "Street Literacy: Urban Teenagers' Strategies for Negotiating their Neighbourhood." *Journal of Youth Studies* 3 (3): 251–277.
- Cattan, N., and S. Leroy. 2010. "La ville négociée : les homosexuel(le)s dans l'espace public parisien." *Cahiers de géographie du Québec* 54 (151): 9–24.
- Chiu, Chihsin. 2009. "Contestation and Conformity: Street and Park Skateboarding in New York City Public Space." *Space and Culture* 12 (1): 25–42.
- Collins, P. H. 1990. *Black Feminist Thought: Knowledge, Power and the Politics of Empowerment*. Boston: Unwin Hyman.
- Collins, P. H. 1993. "Toward a New Vision: Race, Class, and Gender as Categories of Analysis and Connection." *Race, Sex & Class* 1 (1): 25–46.
- Collins, Damian C. A., and Robin A. Kearns. 2001. "Under Curfew and under Siege? Legal Geographies of Young People." *Geoforum* 32 (3): 389–403.
- Coll-Planas, G., G. Bustamante i Senabre, and M. Missé i Sánchez. 2009. *Transitant per les fronteres del gènere. Estratègies, trajectòries i aportacions de joves trans, lesbianes i gais*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.
- Crenshaw, K. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Colour." *Stanford Law Review* 43 (4): 1241–1299.
- Cresswell, T. 1996. *In Place/Out of Place: Geography, Ideology and Transgression*. London: University of Minnesota Press.
- Davis, K. 2009. "Intersectionality as Buzzword: A Sociology of Science Perspective on What Makes a Feminist Theory Successful." *Feminist Theory* 9 (1): 67–85.
- Devor, H. 1987. "Gender Blending Females: Women and Sometimes Men." *American Behavioral Scientist* 31 (1): 12–40.
- Downing, Garry. 2013. "Virtual Youth: Non-Heterosexual Young People's use of the Internet to Negotiate their Identities and Socio-Sexual Relations." *Children's Geographies* 11 (1): 44–58.
- Driskell, David, Carly Fox, and Neema Kudva. 2008. "Growing up in the New New York: Youth Space, Citizenship, and Community Change En Hyperglobal City." *Environment and Planning A* 40 (12): 2831–2844.
- Elwood, S. A. 2000. "Lesbian Living Spaces: Multiple Meanings of Home." *Journal of Lesbian Studies* 4 (1): 11–27.
- Evans, R. 2006. "Negotiating Social Identities: The Influence of Gender, Age and Ethnicity on Young People's 'Street Careers' in Tanzania." *Children's Geographies* 4 (1): 109–128.
- Fernandes Carvalhas, F. 2011. "Territórios, Gerações & Cultura: (Des)continuidades das Expressões de Gênero entre Lésbicas". *Revista Latino-americana de Geografia e Gênero*. Ponta Grossa 2 (1): 92–103.
- Foucault, M. 1977. *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*. London: Penguin.
- Foucault, M. 1978. *The History of Sexuality: An Introduction, Volume 1*. New York: Vintage Books.
- Garry, A. 2011. "Intersectionality, Metaphors and the Multiplicity of Gender." *Hypatia* 26 (4): 826–850.

- Gorman-Murray, A. 2007. "Contesting Domestic Ideals: Queering the Australian Home." *Australian Geographer* 38 (2): 195–213.
- Gorman-Murray, A. 2008. "Reconciling Self: Gay Men and Lesbians using Domestic Materiality for Identity Management." *Social & Cultural Geography* 9 (3): 283–301.
- Gough, Katherine V., and Monica Franch. 2005. "Spaces of the Street: Socio-spatial Mobility and Exclusion of Youth in Recife." *Children's Geographies* 3 (2): 149–166.
- Hooks, B. 1990. *Yearning: Race, Gender, and Cultural Politics*. Boston: South End Press.
- Hopkins, P., and R. Pain. 2007. "Geographies of Age: Thinking Relationally." *Area* 39 (3): 287–294.
- Hyams, Melissa. 2003. "Adolescent Latina Bodyspaces: Making Homegirls, Homebodies and Homeplaces." *Antipode* 35 (3): 535–558.
- Katz, C. 2001. "On the Grounds of Globalization: A Topography for Feminist Political Engagement." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 26 (4): 1213–1234.
- Katz, C. 2011. "Accumulation, Excess, Childhood: Toward a Countertopography of Risk and Waste." *Documents d'Anàlisi Geogràfica* 57 (1): 47–60.
- Kawale, R. 2004. "Inequalities of the Heart: The Performance of Emotion Work by Lesbian and Bisexual Women in London." *England, Social & Cultural Geography* 5 (4): 565–581.
- Kentlyn, S. 2008. "The Radically Subversive Space of the Queer Home: 'Safety House' and 'Neighbourhood Watch'." *Australian Geographer* 39 (3): 327–337.
- Knopp, L. 2004. "Ontologies of Place, Placelessness, and Movement: Queer Quests for Identity and their Impacts on Contemporary Geographic Thought." *Gender, Place and Culture* 11 (1): 121–134.
- Koning, Anouk de. 2009. "Gender, Public Space and Social Segregation in Cairo: Of Taxi Drivers, Prostitutes and Professional Women." *Antipode* 41 (3): 533–556.
- Koskela, H. 1997. "Bold Walk and Breakings': Women's Spatial Confidence Versus Fear of Violence." *Gender Place and Culture* 4 (3): 301–314.
- Lieshout, Maartje van, and Noelle Aarts. 2008. "Youth and Immigrants' Perspectives on Public Space." *Space and Culture* 11 (4): 497–513.
- Lutz, H., M. T. Herrera, and L. Supik, eds. 2011. *Framing Intersectionality. Debates on a Multi-Faceted Concept in Gender studies*. Surrey: Ashgate.
- Marçal, Maria-Mercè. 1989. *Viratges, reminiscències*, AAVV, *Barcelones*. Barcelona, Edicions de l'Eixample: 51–63.
- McCall, L. 2005. "The Complexity of Intersectionality." *Signs: Journal of Women in Culture and Society* 30 (3): 1771–1800.
- McDermott, E. 2010. "Multiplex Methodologies: Researching Young People's Well-Being at the Intersections of Class, Sexuality, Gender and Age." In *Theorizing Intersectionality and Sexualities*, edited by Y. Taylor, S. Hines, and M. Casey, 288. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- McDowell, L. 2008. "Thinking through Work: Complex Inequalities, Constructions of Difference and Trans-National Migrants." *Progress in Human Geography* 32 (4): 491–507.
- Nash, C. J., and A. Bain. 2007. "'Reclaiming Raunch': Spatializing Queer Identities at Toronto Women's Bathhouse Events." *Social and Cultural Geography* 8 (1): 47–62.
- Oswin, N. 2008. "Critical Geographies and the Uses of Sexuality: Deconstructing Queer Space." *Progress in Human Geography* 32 (1): 89–103.
- Pain, R. 2001. "Gender, Race, Age and Fear in the City." *Urban Studies* 38: 899–913.
- Peake, L. 1993. "'Race' and Sexuality: Challenging the Patriarchal Structuring of Urban Social Space." *Environment and Planning D: Society and Space* 11 (4): 415–432.
- Pellegrini, A. 2004. "Mind the Gap?" *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* 10 (4): 637–639.
- Phoenix, A., and P. Pattynama. 2006. "Editorial." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 187–92.
- Platero, L., ed. 2012. *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Podmore, J. 2001. "Lesbians in the Crowd: Gender, Sexuality and Visibility along Montréal's Boul. St-Laurent." *Gender, Place & Culture* 8 (4): 333–355.
- Podmore, J. 2006. "Gone 'Underground'? Lesbian Visibility and the Consolidation of Queer Space in Montréal." *Social & Cultural Geography* 7 (4): 595–625.
- Pritchard, A., N. Morgan, and D. Sedgley. 2002. "In Search of Lesbian Space? The Experience of Manchester's Gay Village." *Leisure Studies* 21 (2): 105–123.
- Rodó-de-Zárate, M. 2013. "Developing Geographies of Intersectionality with Relief Maps: Reflections from Youth Research in Manresa, Catalonia." *Gender, Place and Culture*. DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974.

- Rooke, A. 2007. "Navigating Embodied Lesbian Cultural Space: Toward a Lesbian Habitus." *Space and Culture* 10 (2): 231–252.
- Rose, G. 1993. *Feminism & Geography*. Cambridge: Polity Press.
- Rothenberg, T. 1995. "And she told Two Friends: Lesbians Creating Urban Social Space." In *Mapping Desire. Geographies of Sexualities*, edited by David Bell, and Gill Valentine, 165–181. London: Routledge.
- Ruddick, S. 1996. "Constructing Difference in Public Spaces: Race, Class, and Gender as Interlocking Systems." *Urban Geography* 17 (2): 132–151.
- Santos Solla, X. M. 2002. "Espacios disidentes en los procesos de ordenación territorial." *Documents d'Anàlisi Geogràfica* 40: 69–104.
- Schroeder, C. G. 2012. "Making Space for Queer Youth: Adolescent and Adult Interactions in Toledo, Ohio." *Gender, Place and Culture* 19 (5): 635–651.
- Silva, J. M., ed. 2009. *Geografias subversivas: discursos sobre espaço, gênero e sexualidades*. Ponta Grossa. Todapalavra, 314 pp.
- Skeggs, B. 1997. *Formations of Class and Gender*. London: Sage Publications.
- Skeggs, B. 2004. *Class, Self, Culture*. London: Routledge.
- Taylor, Y., and M. Addison. 2009. "(Re)constituting the Past, (Re)branding the Present and (Re)imagining the Future: Women's Spatial Negotiation of Gender and Class." *Journal of Youth Studies* 12 (5): 563–578.
- Taylor, Y. 2010. "Complexities and Complications: Intersections of Class and Sexuality." In *Theorizing Intersectionality and Sexualities*, edited by Y. Taylor, S. Hines, and M. Casey, 288. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Taylor, Y. 2011. "Sexualities and Class." *Sexualities* 14 (3): 3–11.
- Taylor, Y., S. Hines, and M. Casey. 2010. "Introduction." In *Theorizing Intersectionality and Sexualities* edited by Y. Taylor, S. Hines, and M. Casey, 288 pp. Houndmills: Palgrave Macmillan.
- Thomas, M. E. 2004. "Pleasure and Propriety: Teen Girls and the Practice of Straight Space." *Environment and Planning D: Society and Space* 22 (5): 773–789.
- Thomas, M. E. 2005. "Girls, Consumption Space and the Contradictions of Hanging out in the City." *Social & Cultural Geography* 6 (4): 587–605.
- Valentine, G. 1992. "Images of Danger: Women's Sources of Information about the Spatial Distribution of Male Violence." *Area* 24 (1): 22–29.
- Valentine, G. 1993. "(Hetero)sexing Space: Lesbian Perceptions and Experiences of Everyday Spaces." *Environment and Planning D: Society and Space* 11 (4): 395–413.
- Valentine, G. 1996. "Children Should be Seen and not Heard: The Production and Transgression of Adults' Public Space." *Urban Geography* 17 (3): 205–220.
- Valentine, G. 2000. "Exploring Children and Young People's Narratives of Identity." *Geoforum* 31 (2): 257–267.
- Valentine, G. 2007. "Theorizing and Researching Intersectionality: Challenge for Feminist Geography." *Professional Geographer* 59 (1): 10–21.
- Valentine, G., and Tracey Skelton. 2003. "Finding Oneself, Losing Oneself: The Lesbian and Gay 'Scene' as a Paradoxical Space." *International Journal of Urban and Regional Research* 27 (4): 849–866.
- Viñuales, O. 1999. *Identidades lésbicas*. Barcelona: Edicions Bellaterra.
- Walby, S. 2007. "Complexity Theory, Systems Theory, and Multiple Intersecting Social Inequalities." *Philosophy of the Social Sciences* 37 (4): 449–470.
- Wattis, L., E. Green, and J. Radford. 2011. "'Women Students' Perceptions of Crime and Safety: Negotiating Fear and Risk in an English Post-Industrial Landscape." *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography* 18 (6): 749–767.
- Weston, K. 1995. "Get Thee to a Big City: Sexual Imaginary and the Great Gay Migration." *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies* 2 (3): 253–277.
- Worth, N. 2011. "Evaluating Life Maps as a Versatile Method for Lifecourse Geographies." *Area* 43 (4): 405–412.
- Yuval-Davis, N. 2006. "Intersectionality and Feminist Politics." *European Journal of Women's Studies* 13 (3): 193–210.

MANAGING FEAR IN PUBLIC SPACE: YOUNG FEMINISTS' INTERSECTIONAL EXPERIENCES THROUGH PARTICIPATORY ACTION RESEARCH.

Rodó-de-Zárate, Maria (forthcoming) "Managing fear in public space: young feminists' intersectional experiences through Participatory Action Research" *Cahiers du CEDREF*.

RESUM. *Gestionant la por a l'espai públic: experiències interseccionals de joves feministes a través d'Investigació-Acció Participativa.*

Aquest article se centra en les geografies feministes de la por a través de l'anàlisi de les formes com noies joves feministes d'una ciutat mitjana no-metropolitana, Manresa (Catalunya), gestionen la por i el malestar que senten a l'espai públic. A través d'un procés d'Investigació-Acció Participativa i a través dels Mapes de Relleus de l'Experiència, una nova metodologia empírica i analítica, apporto una visió participativa a l'experiència interseccional i espacial de l'opressió i el privilegi. Concretament, examino els seus usos i experiències de l'espai públic centrant-me en els condicionaments personals, socials i espacials que es troben i en les estratègies individuals i col·lectives que desenvolupen per afrontar la por.

Paraules clau: por; espai públic; joves; feminisme; Investigació-Acció Participativa.

ABSTRACT. *Managing fear in public space: young feminists' intersectional experiences through Participatory Action Research*

In this paper I focus on feminist geographies of fear by analyzing the ways young feminist in a medium non-metropolitan city, Manresa (Catalonia), manage fear and discomfort in public space. Through a Participatory Action Research process and through the Relief Maps, an empirical and analytical methodology, I provide participatory insights on the intersectional and spatial experience of oppression and privilege. Specifically, I examine their use and experience of public space focusing on the personal, social and spatial conditionings and the individual and collective strategies they develop to face fear.

Keywords: fear; public space; youth; feminism; Participatory Action Research.

‘Managing fear in public space: young feminists’ intersectional experiences through Participatory Action Research’

Maria Rodó de Zárata

ABSTRACT:

In this paper I focus on feminist geographies of fear by analyzing the ways young feminist in a medium non-metropolitan city, Manresa (Catalonia), manage fear and discomfort in public space. Through a Participatory Action Research process and through the Relief Maps, an empirical and analytical methodology, I provide participatory insights on the intersectional and spatial experience of oppression and privilege. Specifically, I examine their use and experience of public space focusing on the personal, social and spatial conditionings and the individual and collective strategies they develop to face fear.

Introduction

In this paper I seek to contribute to feminist geographies of fear by analyzing the ways young feminist in a medium non-metropolitan city manage fear and discomfort in public space. Through empirical and analytical methodologies that provide participatory insights on the intersectional and spatial experience of oppression and privilege, I examine their uses and experiences of public space focusing on the personal and collective strategies they develop to face fear and discomfort.

The literature on youth experiences in urban public space shows that this relationship is complex and controversial. While the street is a space where young people find freedom and is especially relevant during this time of constructing identity and needing to find spaces far from the adult gaze (Gough and Franch, 2005; Lieshout and Aarts, 2008), public space is also an ‘adultified’ space: it is constructed by and for adults and is produced as an adult space. Given adults’ spatial hegemony (Valentine, 1996) young people are excluded from a space that is understood to be civic and supervised by the presence of adults who define and control it (Collins and Kearns, 2001; Chiu, 2009; Driskell *et al*, 2008). In addition, as feminist geographers have contended, ‘city space has been gendered in a way that tends to exclude women from the public space realm, or to include them only in highly scripted and delimited roles’ (Ruddick, 1996; 135). Therefore, being present in public streets is not the same for young women as it is for young men. It has been argued that boys are less controlled than girls in their spatial mobility (Thomas, 2005), as heteropatriarchy determines roles for each gender and disciplines their bodies so that young women behave appropriately in public spaces. For example, the fact of girls being seen in the street has specific repercussions for their experience in that space, since their bodies are sexualized by the male gaze in public spaces (Hyams, 2003). Even if it has been argued that young people actively produce space, most of the studies on youth and public space highlight their limitations more than their capacity of resistance and therefore it is difficult to find studies on young people that focus on their political activities and participation in social movements (Rodó-de-Zárata, 2013a). Specifically regarding young women, it has been argued that

feminist researchers presume young women 'to be more subject to ideological manipulation than women' (Driscoll, 2002) and have restricted girls as potential feminist subjects (Thomas, 2008).

As many feminist geographers have contended, one of the main issues that appear as relevant for determining the gendered experience of public space is the perception of fear. In feminist geographies, the geographies of fear have been mainly centered in examining the relationship between women's fear¹ and their perceptions and uses of public space. It has been contended that fear is entirely marked by gender and determines one's experience of the city and freedom of movement (Pain, 2001; Koskela, 1997; Ruddick, 1996; Valentine, 1992). Women's fears differ from men's (Pain, 2001) but it is also experienced differently amongst women (Wattis et al., 2011; Pain, 2001). Therefore, acknowledging difference between women is crucial for understanding their negotiations in public space and for rendering visible how class, ethnicity, age, sexuality, (dis)ability and other power structure may determine women's experiences. Hence, '[intersectionality] offers an important potential tool for feminist geography to understand the intimate connections between the production of space and systematic productions of power' (Valentine, 2007; 19). Moreover, it has been argued that the fear women experience is a product of systematic structural violence (Pain, 2001) and that threatening situations work as reminders of women's vulnerability (Koskela, 1997). Thus, fear is not merely a direct response to actual violence but the result of the social production of women's vulnerability. Moreover, it has also been contended that women are not merely objects that experience restriction in public space but that also produce it (Koskela, 1997). Through the descriptions of boldness and bravery, Koskela (1997) analyzes women's courage as practices of resistance in public space, pointing at their ability to take part in producing it through their manifestations of confidence.

In relation to the concept of intersectionality, the debates on this issue alert for the risk of treating categories as oppressions that are joined or are added to each other, as it implies a separation of oppressions that can lead to understanding them in an essentialist way (Brown, 2011; Yuval-Davis, 2006; Garry, 2011). To avoid this, as the vast majority of theorists have attempted, categories must be understood as *mutually constitutive* (Davis, 2009; Lutz et al. 2011; Brah and Phoenix, 2004; Collins, 1998; Crenshaw, 1991; McCall, 2005; Phoenix and Pattynama, 2006; Walby, 2007). This means that the intersecting structures modify and constitute each other, and that the interrelationship changes the nature of the categories themselves (Garry, 2011; Davis, 2009). This understanding of categories implies that they are *relational* and therefore, intersectionality is not just a way of giving a relevant status to the intersectional experience of oppression but also a tool for any analysis of *particular* categories. As intersectionality promises, an analysis of the oppression and the relationship between categories must take into account the difference existing within categories and must avoid essentializing them. In addition, understanding that one can be simultaneously oppressor and oppressed (Valentine, 2007; Collins, 1998; Davis, 2009; Walby, 2007), intersectionality allows *privilege* and *oppression* to be analyzed at the same time (Brown, 2001; Davis, 2009; Collins, 1998; McCall, 2005; Valentine, 2007).

Building on this conception of intersectionality and on studies that point at the intersection of multiple dimensions of power to understand women's experiences of fear in public space (see Pain 2001; Wattis et al., 2011) and their 'spatial expertise'

(Koskela, 1997), here I seek to contribute to feminist geographies of fear by analyzing the ways a group of young feminists manage fear in public space. Drawing on doctoral researchⁱⁱ undertaken with young people I present a new methodology for the studies of geographies of intersectionality, the Relief Maps. In doing so, I pretend to highlight the importance of the intersectional analysis to explore the causes and negotiations of fear in public space. Moreover, building on a Participatory Action Research (PAR) process, my aim is to shed light on the ability of these young women to manage fear and take possession of space. Focusing on their individual and collective strategies, I seek to make a step forward in a broader conceptualization of fear from an intersectional and geographical point of view contributing to the research engaged with social movements and the feminist political action.

In the next section I describe the Participatory Action Research process and the analytical methods created to study intersectionality, the Relief Maps. Next, I examine the experiences of young women in public space. In particular, I delve into their feelings of fear from an intersectional point of view to then examine their personal and collective reflections and resistances to face their oppressions in public space, focusing on the ways they manage fear and the personal, social and spatial conditionings. I conclude with some final remarks.

Methodology

The empirical research has been undertaken in Manresa, a medium non-metropolitan city (76,558 inhabitants) in Catalonia. The percentage of young people (16 to 29 years old) in the city is around 16%ⁱⁱⁱ and half of them are currently unemployed. Due to the current economic and social crises the situation for youth is becoming extremely difficult regarding work opportunities, access to public services, and possibilities of emancipation.

The study focuses on a group of about 10 white girls aged 16 to 21 years *Acció Lila* ('Purple Action') in the city of Manresa. This feminist group was born out of the need that a group of girls had to raise their consciousness of the gender oppression they suffered, to train themselves to understand the power mechanisms that affected them and share their experiences. From these reflections came the need to take their struggle to the streets, carrying out all types of public activities (performances, video showings, talks, spreading their ideas with posters and banners, concerts) and dealing with diverse topics such as sexuality, work, personal relationships, gender stereotypes and standards of beauty. Although there is no attempt to claim universal applicability, the specificity of this group may offer some insights into the intersectional and spatial experience and negotiation of fear.

The methodological process of research combines Participatory Action Research (PAR) with the Relief Maps. Five discussion sessions following a PAR process were held between 2011 and 2012 to bring to light the participants' experience and use of public spaces. All these sessions (of about two hours) were held in the squatted house where they meet and were all recorded and transcribed. My implication in the debates was focused on arising some general issues and let them speak in base of their experiences. As they already knew each other and were used to manage debates as such, the aim of my interventions was only to situate the debate and redirect it when they were distancing from the topic. The first session focused on their conceptions of public space and their general experiences in the city, pointing at their uses of places and their feelings. The following sessions were centered on deepening the discussion among fear,

looking for the circumstances that produced it in base on their specific experiences and their strategies. In the last session, each of them was told to draw her own Relief Maps following the specific method described below. This process was also recorded and the commentaries and debates that arose during the drawing were also taken into account.

Participatory Action Research

In keeping with the parameters of Participatory Action Research (PAR), the study took on a collective focus that involved the persons being 'studied' in the research (Cahill, 2004). Beginning with personal experience of daily life and making it a shared experience through reflective discussion, the research process itself was emphasized, with the intent of converting personal experience into a collective political consciousness through a feminist Freirian model^{iv} (Freire, 1970; hooks, 1994). This process is based on the creation of an awareness that participants use for self-empowerment but also to find solutions to the problems they confront. Following this collective approach to research allows participants to share the experiences of their everyday life and turn them political and a vehicle for social change (Cahill, 2004).

Using the PAR approach, which takes lived experience as the starting point for research, emphasis is placed on transgression (both individual and collective and both everyday and organized) to break the cycle of victimization, since the approach is not only focused on the oppression experienced but also on the type of response. It begins with the conviction that 'people are able to resist the construction of expectations about practice through place by using places and their established meanings in subversive ways' (Cresswell, 1996 p.22) and that even though the surroundings restrict and shape subjectivity, young people have the capacity to negotiate their social condition using what Cahill calls 'street literacy', the 'dynamic processes of experiential knowledge production and self-construction in a specified context, public urban space' (Cahill, 2000, p. 252). Therefore, the emphasis is placed on the capacity of young women to transgress in these spaces and to manage their oppressions, based on their lived experience.

Determining factors for the study were previous personal knowledge of the group and the environment in which it moves. Knowing some of the young women for my and their engagement in the feminist movement was a crucial element for establishing political connections and trust, based on feminist activism and ideological proximity. Moreover, similarities in age, gender and background allowed the familiarity with their experiences. If research on young people must be alert to power relationships and ethical questions about dealing with this age group (Hopkins, 2010), in this case, thanks to relationship bonds, a climate of trust and respect was created that allowed a high level of delving into the questions posed and a careful research process, attentive to the power relationships that could arise. The space of trust and respect created among all participants made it possible to address the study questions in an open manner, paying attention to the needs of each individual. Even so, the three- to seven-year age difference between participants and researcher was evident in the joint discussions, as well as educational background.

There is often a tendency to victimize young people with (or about) whom research is done, treating them as vulnerable persons who must be empowered (Hopkins, 2010) or to whom theoretical or practical knowledge of the processes of collective liberation are to be transmitted. In this case, the participants themselves were carrying out collective

processes of empowerment through training and reflection about their experience as women within *Acció Lila* before this research was undertaken. Therefore, through the participation process, I also wanted to point out how young people, and these young women in particular, already have their own forms of managing their identities, strategies, political consciousness, and reflections on overcoming the oppressions they suffer, specifically pointing at the ways they manage discomforts in public space.

Relief Maps

A specific tool, the Relief Maps, was developed to obtain intersectional data in a reflexive way that at the same time produced a visual display for analyzing intersectionality spatially.^v The name ‘Relief Maps’ highlights two meanings in English: ‘Relief’ as ‘distinctiveness due to being accentuated’ --which would be the hills, the curves that rise up and show the places of oppression-- and ‘Relief’ as ‘alleviation or removal of pain, anxiety or distress’ --which would refer to the valleys, to those places where oppressive experiences decline and culminate in the ‘places of relief’. Thus the concept of ‘relief’ shows the dynamism and mobility between places and experiences according to the different structures that intersect.

As I have noted elsewhere (Rodó-de-Zárate, 2013b), Relief Maps provide an image of the different lived experiences that people have in different places according to different power structures. By representing the narratives of the interviewed in specific places, they make possible the visualization of complex geographical and intersectional data while relating lived experiences (the psychological dimension), power structures (the social dimension) and place (the geographical dimension) (see Figure 1). Moreover, specific categories such as ‘woman’, ‘man’ or ‘trans’ are not shown directly in Relief Maps, but it is the power structure (in this case, gender) that is shown. In this way, categories are considered in a fluid way, not rigid and not imposed, always bearing in mind the positions of privilege and oppression that are occupied in the different power structures. Place is posited as fundamental to the analysis of power relations and the processes of subject formation, as much for how (and where) oppressions are suffered as how they are transgressed. Relief Maps are a way of understanding power relations as experienced and spatial, attributing place with a fundamental position in the analysis of the intersectional experience of oppression and of privilege.

For example, Mònica^{vi} argued that being a woman increased her feeling of discomfort as young at her parents' home (the first place 'casa pares'), as she had less possibilities of negotiation as a young because of her gender. It thus is represented with an orange arrow (for gender) pointing toward age. To distinguish the arrows in the Relief Maps, those that intensify the oppression are directed upwards and those that mitigate it, downwards, independently of whether it is a privilege or an oppression being the intensifier or the intensified category. It was quite difficult for the participants to find possible arrows in their Relief Maps. However, in the process of analyzing the results the arrows help the researcher to think about possible tensions that were reflected in the discussion session in order to find the causes of specific oppressions and how categories relate to each other.

As such, it has important implications with regard to the reflections it requires one to make and the conclusions that can be reached. Making a person (or group of people) think about how they feel in every place of their life and what part of their identity causes each of their experiences also provides knowledge and a reflection on the social position that one occupies. Their function as a reflexive tool has been surprising in cases where there could have been a deep introspection on the causes of discomfort and raising awareness of oppressions, but also of privileges. The process of creation of their own Relief Maps gave them meaning to their experiences and related their feelings with broader social and spatial processes.

Hence, the Relief Maps visually show the dynamics of intersectionality and can be used as a tool for understanding the multiple dimensions of power and how they vary through places. The lines show movement in the direction of escaping or creating new places (as places go from the most oppressing ones to the most comfortable ones). Following Katz's metaphorical use of countertopographies as a geographical imagination that is scale and place crossing and that connects distinct places to particular processes (Katz, 2011), these lines can be understood as the representation of the *contour lines* (Katz, 2001). They connect distinct everyday and relevant places for these young women to broad processes such as the gendering of public space through fear. Therefore, the Relief Maps are a way of obtaining complex data about intersectional experiences, a way of analyzing data from an intersectional perspective, of displaying data in a visual way and a conceptualization of intersectionality in itself.

Regarding the conceptualization of intersectionality, this kind of representation allows an understanding of categories as *mutually constitutive* as they show how experience is determined, simultaneously, by a variety of positions in different social structures at place. Moreover, they allow privilege and oppression to be analyzed at the same time by taking into account the different power structures and their different dimensions. Power structures are represented as constituting the experience all together and not as added or crossing the subject. Therefore, the specificity of each power structure is maintained (for example, the experience of age can be individuated through the dark blue line) but it is displayed in relation to the others playing a role in its constitution. Relief Maps allow the revealing of the identities that hide behind each curve, but they are not represented there directly. Therefore, they also allow for dissident or marginalised identifications which may have a place on the map in the same way as hegemonic identifications. In doing so, I try to use categories differently to the fragmentary, essentializing way focusing on processes of mutual constitution of categories and ceasing to understand them in a separate and homogenous form. Thus the conceptualization of categories as multiple and shifting is maintained here at the same

time that the material consequences of oppression are shown through the lived experience.

Fear in public space: An intersectional discomfort

When analyzing their experience of public space during the debate sessions, the main issue that arose as the cause of discomfort in public space, and the reason why the gender dot was situated upwards, was *fear*. Being this topic the most relevant for them, we started some conversations about their experiences, trying to point at the causes of the feelings and to highlight their current strategies against fear and possible future collective actions. In the next section I seek to examine the ways young feminist experience fear in public space taking into account both the debates and the Relief Maps drawn by them. Therefore, I analyze their experience of discomfort as an intersection of multiple positions in different power structures and as spatially determined process. I use the concept *discomfort* to render visible that their negative experience of public space is not only due to the feeling of fear and that, moreover, even when they feel confident in public space the necessity of having to show courage causes discomfort. I argue that it is, in itself, a sign of inequality in the use and access to public space.

As it can be seen in Figure 2 and 4, the orange line (for gender) is drawn as a curve. It shows how their gender identity is a key factor for determining their feeling of discomfort in different places. This orange line is accentuated in all of their Relief Maps. Even though it varies according to different places and its interaction with other lines, its accentuations shows how this identity is, at least, a relevant cause of discomfort in certain places. A deeper analysis of the dynamics of power in every place could be drawn from their Relief Maps, but here I want to point out at the causes of the high situation of the gender dot and its relations with other power structures.

materialized as a way of permanent awareness of violence, whether they suffer any aggression or not.

Therefore, it shows how women's use of public space is controlled through spatial practices (Ruddick, 1996; Pain, 2001; M. E Thomas, 2005, Ehrkamp, 2013), however, it is not only fear what undermines their access to public space, but a broader understanding of discomfort. Identifying discomfort and not only fear overcomes a reductionist view of the access to public space. At the same time, it challenges the presence/ absence dichotomy, as access to public space is not only the possibility of being out in the street at night, but *how*. The Relief Maps allow an understanding of access to public space that considers the possibility of feeling comfortable in places of privilege, showing how we are in space and challenging the conceptualizations of spatial justice as territorialization or presence in determinate places. Placing experience in the centre of the analysis allows the everyday consequences of power dynamics to be highlighted. Being comfortable in places and being able to move comfortably through places is a sign of privilege, and clearly they do not experience it in public spaces.

However, they are not only women, and their intersected identities play an important role in their experiences in public space. As it has been seen in Figure 2 (see 'Manresa'^{vii}), Figure 4 (see 'Pl Milcentenari' and 'Barri Vell/ Escodines'), and is also represented in Figure 5 (see 'Manresa'), the gender dot (in orange) is accentuated in public space, but there are other lines that operate in a different dynamic, like the age one. The case of Gemma (Figure 4) is paradigmatic. She situated her parents' home ('casa pares') as the most oppressing place. She drew the age dot (in dark blue) extremely high and the gender dot (in orange) downwards. Contrary, in 'Plaça Milcentenari', a hidden square in Manresa, she drew the dots in an inverted way. The whole map seems a battle between contradictory feelings of age (in dark blue) and gender (orange), as it can be seen through the intersection between these two lines, that draw an X in the left side. Where she feels comfort as a woman, she feels oppressed as young, and where she feels fear or discrimination as a woman, feels free as young. Separately, it has been reported that youth (in general) experience certain freedom in public space (Lieshout and Aarts, 2008). And next to it, there are many studies about women's fear in public space. However, in this case, the tension between the two comes from the simultaneous experience of gender and age. Adding age to gender cannot account for their lived experience, as it is contradictory and varies through places. Her quotes highlighting the importance of public space when home is an oppressing place for dependant youth also exemplify it.

Gemma: *It also depends on you, if in your private space, where you should feel safe, you feel comfortable or not. It happened to me. There was a period... I felt so bad at home. I never wanted to be there. If I was going back home, I took the long way. I preferred to arrive later at home, even if it was so late, I felt better in the street than at home. I know there was going to be an argument at home and instead, the street was a shelter for me, out of that mess.*

Therefore, even if fear in public space is a key factor in determining their experience of public space, other necessities may challenge this situation. When home is not a safe place, public space becomes less fearful. The Relief Map for Abril (Figure 5) also shows this tension. 'Manresa' is seen as uncomfortable for gender but as liberating as young. There is a contradiction between places that provide her freedom (mainly leisure spaces such as the street, 'Barcelona' or the pub 'Stroika') at the same time that increase her feeling of fear or discrimination as a woman.

compared her situation with her mother's, as both of them are dependant of her father/husband (respectively) and therefore his class position can't be directly applied to them. She related feminist statements regarding women's dependency due to the sexual division of work with her economic dependency as young. Even if it was difficult for them to separate their age and class position, they argued that their economic status did not allow their emancipation, which some of them really desired. Moreover, those that live far away from the city centre also argued that if they could pay for a taxi their feeling of fear would decrease considerably. Therefore, economic limitations increase the feeling of fear when living the city at night. Even if class is not that present in their Relief Maps, a red arrow pointing toward gender would be necessary to be drawn in some places. Thus, the fact that they consider 'normal' being precarious when being young shows the naturalization of certain oppressions or discriminations, such as the precarization of youth in times of crises. Furthermore, it also demonstrates how power structures are mutually constituted, as class processes also occur through age discriminations^{viii} and as gendered experiences of fear in public space are also accentuated by class positions.

In relation to sexuality lines, Mònica's Relief Map (Figure 2) shows an accentuation. She does not define herself as lesbian. As she commented, she has been in relationships both with women and men. It is important to highlight that this line importantly interacts with gender, as it follows a similar direction. As I have noted elsewhere (Rodó-de-Zárate, 2013c), sexuality is one of the most accentuated lines in general in youth in Manresa, and the case of lesbians is especially relevant. Sexuality is seen as an important factor for determining comfort in public space, as the necessity of having to take constant decisions regarding when and where they can hold hands or kiss each other causes huge discomfort. In this case it can be noticed that heteronormativity in public space plays an important role that determines their experiences and that interacts with other power structures. The importance of heteronormativity in public spaces is therefore a relevant factor for determining discomfort that may also contribute to accentuating feelings of fear when a homophobic aggression is feared.

Ethnicity is also relevant in their Relief Maps, as they all draw flat lines. One interesting situation during the realization of them was the 'discovering' of having a specific skin color. The process of differentiation was highlighted when they were told to think about their ethnicity, as some had never thought about this. Therefore, the presence of this green line is also useful to think about their position of privilege. However, it is worth noticing that both Mònica (Figure 2) and Gemma (Figure 4) accentuated the ethnicity line in 'Lleida'. This is the city where they study and they explained some difficulties when dealing with immigrant people in public spaces. They faced the racial difference and felt that being white was a disadvantage when willing to pass unseen, arguing that they felt fearful when crossing those streets. Therefore they represented it as a discomfort due to ethnicity. However, is it an experience of oppression? Is this fear due to their position in a power structure? I argue that this is an example of how, even if not being part of structural oppression, some places and some social relations may make one feel uncomfortable due to specific power relations. Women may be oppressed structurally but, in only-women sites, a man can feel discomfort because of his gender. The Relief Maps also represent these kinds of situations and that is why the identities that hide behind the line next to the narrative are necessary to shed light on the specific power dynamics that operate in every place and the structural positions in power relations. This may allow us to differentiate *oppressions* suffered because of being in

oppressed position in power structures from *discomforts* suffered due to specific dynamics of powers in determined places.

Managing fear in public space

In the next section I seek to examine their specific tools for resisting discomforts in public space and their collective strategies. Therefore, I will delve into how these young women negotiate public space, focusing on their reflections on the causes of fear, the conditionings of their experiences and their possibilities to transgress them.

During the debate sessions, discomfort in public space was mainly attributed to their gender identity and mostly manifested as sexual intimidation or abuse. We spent a whole session speaking about the causes of their discomfort and specifically their feelings of fear. Their feminist consciousness and their political engagement embedded the debate with relevant factors for the analysis. In doing so, many shared experiences of fear at night arose and enabled a political analysis of its causes. The identification of common experiences such as commentaries about their bodies made by men, sexual propositions, intimidating gazes, tracings, men masturbating in front of them and touchings were widely reported. I do not pretend to address here the characteristics of these aggressions or their specificities. On the contrary, I seek to examine how the feminist perspective of these young women and the process of debate undertaken within this research allowed a strengthening of their positions individually and collectively. Once the commonalities of the experiences were identified, the debate was centered on the causes and responses.

Women do not only experience space but also produce it (Pain, 2001), and the everyday uses of space are central for the analysis of the acts of resistance (Ehrkamp, 2013). Therefore, the everyday spatial practices of these young feminists show how their ability to manage their identities in space is an act of resistance, highlighting at the same time the workings of power. The Relief Maps clearly show the existence of Places of Relief as places that operate as strategies to resist oppressions. In the three figures presented, they situate their current home (in all of the cases, a shared flat with other students) as a place of relief. This shows their ability to create their own spaces where they feel safe, comfortable and free. However, it is not only the creation of places that work as shelters but also everyday actions that go against the discomfort they might feel and that might be a sign of reclaiming space.

During the debate sessions, the focus was pointed to the social causes of their feeling of fear. The education that they had received and the constant discourses regarding their vulnerability coming from their family, the school and media were seen as fundamental causes. As Valentine (1992) contended, the social construction of fear is reproduced through ideologies about women in parental and other warnings. As it can be seen in the next quote, they identified the cause of the fear in the discourses directed to them that pointed at their supposed vulnerability. Fear was not due to objective and concrete fearful situations but was felt as a permanent state of feeling vulnerable, a constant awareness of being potential victims of sexual attacks.

Ayla: I was really afraid to go down the street also because all the things they have been telling you. Mostly my parents saying “beware what they might say to you, beware boys, beware parties, beware the night”. And then when I was in the street... They are going to take me in a car and they’ll do everything to me! My grandma, my uncle, everybody saying beware the street. And then you go out

with lots of fears, everything can happen to you. And this fear makes you run when you see a danger instead of learning how to defend yourself...

It must be noted that they often spoke in the past tense when narrating their experiences of fear. Even if they are young, their experiences when being teenagers were even more intense. In Ayla's quote, the presence of her family discourses are extremely important, not only regarding her parents but also her grandmother and uncle. This shows how age is a relevant factor for the feeling of fear in public space, as being young implies an important permeability to familiar discourses that may increase the sense of vulnerability. However, it is not only age that makes her speak in past tense, but also her participation in a feminist group. During the debate, the discourses about women's vulnerability sound too stereotypical and a conversation about it started. As Ayla says, 'I think that the fact of having this [feminist] consciousness makes that this fear makes you angry. It is like, I don't want to be fearful!'. They discussed about the angry they felt for feeling fear, as they noticed that it prevented them to live freely the night because they were women. Moreover, their feminist consciousness makes them also feel angry when they would like to respond to the sexual commentaries but they are at the same time afraid for the possible consequences. However, they find several tools in the tension between the angry that pushes them to respond to the commentaries and the caution that pushes them to be silent and to bow.

The experiences they shared revealed complex strategies to face fear in public space. The point of departure was, for all of them, caution, a permanent state of alert that determines the gender dot position in the Relief Maps (in orange). And their complex strategies show the intersections between different power structures and the role of space. Their age is seen as a problem when they are seen as sexual objects and because of their uses of space (going out at night every weekend). The visibility of their bodies is read from a masculinist, heterosexist and adultist gaze. If public space at night could be seen as a place of freedom, the adult male gaze sexually objectifies their bodies and conditions their experience of public space. And her responses to the gazes, commentaries and attacks shed light on the dynamics of these relations. *Silvia*, a member of *Acció Lila* self-identified as lesbian, explained how the response 'shut up, I'm lesbian!' to a sexual commentary in the street changed the position of aggressor-victim and made her feel stronger. The disruption of heteronormativity rendered the commentary inappropriate for the situation and lost its potential as coercion. Hence, with *Silvia's* example, the intersected dynamics of experience come into play clearly. One oppressive position in a structure of power is used to minimize another oppressive experience. Challenging the heterosexual norm, the gender relation is also disrupted and it demonstrates how gender and sexuality are mutually constituted, unfixed and that within their unrigidity appears the space for the transgression.

The transgression of responding to sexual commentaries was reported as common action. Even if they say that it makes them feel nervous and that it increases their fear, it is also a form of empowering. During the debates, we spent many hours sharing the criteria used to decide whether to respond to a sexual commentary or not. Mainly, they identified three factors: the characteristics of the aggressor, their own capacities of reaction, and the spatial conditions.

Regarding the characteristics of the aggressor many stereotypes apply for determining the grade of confidence. Racist commentaries arose during the debate and, even they recognize that those were stereotypes, they remarked that they conditioned their

feelings. This relates to other studies showing that white women tend to experience fear in racialized terms (Day, 1999; Valentine, 1989; Pain, 2001). The threat was intensified when related to men of color, and it was seen as something they 'would not have to feel', pointing at the necessity of deconstructing their racist stereotypes. However, many other aspects worked to impact on their feeling of fear in relation to the characteristics of the 'potential aggressor'. The number of men gathering, the objects they carry or the physical state (in relation to age, ability or being under drugs effects) was also important. I do not pretend here to analyze the relation between the stereotypes and the connection with the direct aggressions. The point is rather to highlight that many personal and social factors play a role in determining their experience of public space and that many issues are taken into account when they decide to react in one way or another. This relates to what Koskela (1997) connects to women's ability to interpret who might be dangerous and how it produces a sense of spatial confidence, as they feel able to interpret the environment.

The spatial conditions appeared as extraordinary relevant for determining fear. Knowing the street or the neighborhood was considered an important but not a determinant factor. When they know the place where they are walking through, they feel more confident, as it has also been found in other researches (see Koskela, 1997). But is it not enough, as some of them considered the same street where they live as a fearful place. All of them agreed that the moment of the day was one of the most important factors, confirming the widely reported statement that 'night is fearful'. However, some of the members of *Acció Lila* also highlighted that the climate was also relevant. In Manresa, during the warm seasons, there is a lot of people in the streets in leisure activities and until late at night. All of them agreed that it makes them feel more confident, but the amount of people in the street is not the only reason. The hot weather during summer time in Manresa makes people open the windows when sleeping and it reduces the separation between public and private spaces. These 'gap' between the public and the private increased their experience of confidence as they felt that in a case of danger someone could hear them easily than when windows were closed. Next to it, their feeling of fear was also reduced when they walked towards a pub than towards home. They argued that the fact that the door was locked increased their insecurity, as they needed time to find the keys and open it. The importance of windows and doors here demonstrates that the flexibility of the separation of public and private space is not only conceptual but also physical. And the less rigid is the separation, the more increases the confidence, at least when they are 'outside'. It thus shows how the boundaries between public and public space are porous (Bondi and Domosh, 1998), not only in an abstract way but also in relation to the physical materiality of spaces.

However, it is not the specific built environment but the physical environment in relation to certain social relations. Therefore, as it has been argued, the improvements to built environments may not imply significant effects on fear of crime (Koskela and Pain, 2001). The analyses of fear that arose from the debates demonstrate how their feelings of fear are complex and how they are deeply related to spatial conditionings. Moreover it also challenges the assumption that the urban planning may end up with women's fear and contributes to the understanding of space as something not finished. The urban planning may condition the experiences of public space, but the power structures that operate in them condition the feeling of certain people. In this case, instead of focusing on specific characteristics of streets, consciousness-raising through feminism was seen as a valuable tool to struggle against fear, as the central point was

situated in the gender oppression and their possibilities to resist it through feminist empowerment.

Therefore, as it has been seen, the factors that determine their response are diverse and complex. Regarding the personal conditionings, the fact of being alone or not was determinant. They try to go back home with some friend, and it makes them feel safer to respond. Also, the alcohol they had taken was an important factor. The complementary elements they use are also relevant. For instance, if they carry a motorbike helmet in their arm, if they had a bunch of keys they could use as self-defense tool were also relevant factors. However, sharing individual responses to sexual comments that lead to positive situations was the most valuable tool, as it demonstrated how they weren't that vulnerable and that they already had tools to face aggressions.

Ayla: Outside the library there are always these boys from Morocco and every time you pass over there they say "Guaaaapaaa". Once I said "Guapo you!" I... 'guapa', my mother says it to me, don't say 'guapa' to me! And they never said it to me again. I said it to them, but the other day I was walking down the street and four boys around 25 years old where walking behind me at one am and I said nothing. They were saying things to me, but I 'hadn't the eggs' to turn around and... have problems, you know. It depends on the situation... and they feel they have the authority...

Àfrica: Sometimes, when I saw a group of boys I passed them by crouched and uah, uah, what are they going to do to me... And now I see a group of men and I feel confident. They should beware! But it is true that all the things people say... beware this and that, what you do, what they might say...

Ayla's quotes show how the decision is determined by different factors, for example by the spatial situation. Having four men behind her makes her not feel confident to respond to commentaries. However, she explains how her response to a group of men gathering in the street was a success. She was able to respond, she felt empowered when doing it and it had positive consequences, as they stopped doing it the following times. Àfrica also argues in this direction, as she explains how she used to bow when passing next to a group of men but how now she feels confident. Even if she recognized she is always aware, she feels confident and prepared to respond to their commentaries. Also her attitude seems to imply a change of the men's behaviour.

Therefore these responses show how their empowerment reduces their feeling of fear, and they attribute it to their feminist consciousness and their empowerment. Even if they know that they are subject to potential aggressions, they try to control their fear. Their resistances, understood as transforming the conditions under which one lives (Cresswell 2000) are inevitably related to power. Therefore, and as Foucault states "resistance is never in a position of exteriority in relation to power" (Foucault, 1978, 95) and thus their resistances demonstrate that even that this situation reduces their feeling of vulnerability, they continue to feel uncomfortable. Their empowerment helps them to change their position in public space but it does not end up with the permanent awareness of an aggression (the cause of the discomfort), which is in itself an oppression due to their position in different power structures, such as gender or age.

Regarding the collective actions that were developed as part of the research in relation to fear in public space, their first concern was about organizing sessions of feminist self-defense. They organized some sessions opened to other young women in order to develop specific psychological and physical tools to respond to aggressions. These were followed by some activities in public space such as posters with the slogan "Streets free

of fear". They argued that these actions made them feel confident, secure and break with discourses of vulnerability among young women. Against the common view of young women as victim of sexual aggressions and lacking authority, their empowerment through collective consciousness-raising and feminist self-defense was their own resistance. Moreover, in a brainstorming session about possible collective actions, many ideas were developed, even if they never became a reality: organizing collective activities in public space at night only for women, occupying public space for their meetings, and being altogether at night in fearful spots of the city. This brainstorming about the possibilities of reacting against fear in a collective way lead to the development of an important factor: when they, as young feminists, are all together in public space, they are not afraid. And this was an especially relevant conclusion for the process of research. Social control materialized as limiting the access of women to public space can be challenged with the creation of feminist solidarities between women.

Conclusions

The experience of public space by a group of young feminist women is determined by their position in different power structures and by the spatial conditionings. Their feelings of fear are related to broader social processes such as the control of women's access to public space and their freedom of movement. As it has been shown, through a Participatory Action Research process, their voices and reflections about comforts and discomforts take space in the research. Their feminist consciousness has played an important role in the process of going from lived experiences to political and social processes. The debates carried out allowed a collective production of knowledge meanwhile the members of *Acció Lila* were analyzing their experiences spatially and developing tools to confront the oppression they face. Relief Maps served as an important tool of reflection and to point out at the intersectional experience and at the importance of the role of space. Therefore, Relief Maps appear as a methodology, as a form of analyzing and displaying intersectional data and as a tool for the conceptualization of intersectionality in itself. Through this visual representation, the connections between the systematic production of power and the production of space are shown and the complexity of the reliefs of both oppression and privilege is presented in a simplified way.

Fear appeared as the most intense discomfort in public space, and therefore its causes and ways of managing it were broadly discussed. The discomfort was due to the intersectional experience, importantly determined by their gender and age, which arose as the most controversial factor due to the contradictory experiences they caused. Focusing on their strategies to face fear and aggressions, their individual agency as feminists was highlighted. And in their transgressions, the norms and power relations in play were also manifested. Their political consciousness was a key factor when analyzing the causes of their fears, especially for the conceptions of vulnerability that are commonly applied to young women. Their ability to manage their identities and their spatial knowledge show the importance of shedding light to young feminists strategies and political awareness. Their conceptions of private and public space, their concerns about class or ethnicity and the way they face oppressions through collective reflection and action can contribute to feminist geography and the understandings of spatial experience and power relations. However, I have argued that even if these young women are able to face fear, the permanent state of awareness produces a discomfort

that is in itself discrimination mediated by spatial conditionings and the intersected identities.

In short, participatory research processes led with young people contribute to the hearing of new voices in the academia. Furthermore, doing research with feminist organized youth allows a profound understanding of their experiences and their point of view, often neglected. Thanks to their everyday practices of addressing social issues from a feminist perspective, the approach to geographies of fear was conducted from a collective and non-victimizing way.

Acknowledgments

Thank you most especially to the always insightful and wonderful feminist activists who I had the privilege to work with in this research. Moltes gràcies per deixar-me compartir amb vosaltres aquests moments i la vostra força. I would also like to thank my advisor, Mireia Baylina, for her comments and support and the anonymous referee.

Bibliography

- Brown, M (2011) 'Gender and Sexuality I: Intersectional anxieties'. *Progress in Human Geography*. Online.
- Brown, A (2005) A geography of men's fear. *Geoforum*. vol. 36, no. 5, pp. 581-592
- Cahill, C (2004) 'Defying gravity? Raising consciousness through collective research' *Children's Geographies*. Vol. 2, No. 2, 273–286
- Cahill, Caitlin (2000) 'Street Literacy: Urban Teenagers' Strategies for Negotiating their Neighbourhood', *Journal of Youth Studies*, 3: 3, 251 — 277
- Chiu, Chihsin (2009) 'Contestation and Conformity: street and Park Skateboarding in New York City Public Space', *Space and Culture*, 12; 25-42
- Collins, Damian C.A and Kearns, Robin A. (2001) 'Under curfew and under siege? Legal geographies of young people'. *Geoforum*; 32; 389-403
- Cresswell T (2000) Falling down: Resistance as diagnostic. In J Sharp, P Routledge, C Philo and R Paddison (eds) *Entanglements of Power: Geographies of Domination/ Resistance* (pp 256–268). London: Routledge
- Day, K. (1999) Embassies and sanctuaries: women's experiences of race and fear in public space, *Environment and Planning D*, 17, pp. 307–328.
- Day, K (2001) 'Constructing Masculinity and Women's Fear in Public Space in Irvine, California', *Gender, Place & Culture*, 8: 2, 109 — 127
- Driscoll, C (2002). *Girls: Feminine adolescence in popular culture and cultural theory*. New York: Columbia University Press.
- Driskell, David and Fox, Carly and Kudva, Neema (2008) 'Growing up in the new New York: youth space, citizenship, and community change en hyperglobal city' *Environment and*

Planning A, 40, 2831-2844

Foucault, M (1978) *The history of sexuality vol I: an introduction*. New York, Random House.

Freire (1970) *Pedagogia do oprimido*. Rio de Janeiro: Paz e terra

Gough, Katherine V. and Franch, Monica(2005) 'Spaces of the street: Socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife', *Children's Geographies*, 3: 2, 149 — 166

Hooks, B. (1994) *Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom*, New York: Routledge

Hopkins, P. (2010) *Young people, place and identity*. Nova York: Routledge.

Hyams, Melissa (2003) 'Adolescent Latina Bodyspaces: Making Homegirls, Homebodies and Homeplaces' *Antipode*; 35; 535- 558

Katz, C. (2001) "On the Grounds of Globalization: A Topography for Feminist Political Engagement". *Signs: Journal of Women in Culture and Society*. Vol. 26, no. 4

Katz, C. (2011) "Accumulation, excess, childhood: Toward a Countertopography of risk and waste" *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, vol 57/1 47-60'

Koskela, H. (1997) 'Bold walk and breakings': Women's spatial confidence versus fear of violence', *Gender Place and Culture*, 4(3), 301-314.

Koskela, H. and PAIN, R. (2000) 'Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment', *Geoforum*, 31, 269-280.

Lieshout, Maartje van and Aarts, Noelle (2008) "Youth and Immigrants' Perspectives on Public Space", *Space and Culture*, 11, 497-513.

McDowell, L. (2008) 'Thinking through work: complex inequalities, constructions of difference and trans-national migrants'. *Progress in Human Geography*, 32(4): 491-507.

Pain, R. (2001) 'Gender, Race, Age and Fear in the City', *Urban Studies*, 38(5-6), 899-913.

Rodó-de-Zárate, Maria (2013a) 'Gènere, cos i sexualitat: La joventut i l'experiència i ús de l'espai públic urbà' *Papers: Revista de Sociologia*. Vol. 98. Num. 1, 127-142

Rodó-de-Zárate, Maria (2013b) "Developing geographies of intersectionality with Relief Maps: reflections from youth research in Manresa, Catalonia", *Gender, Place and Culture. A Journal of Feminist Geography*. DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974

Rodó-de-Zárate, Maria (2013) "Young lesbians negotiating public space in Manresa: an intersectional approach through places" *Children's Geographies*. DOI: 10.1080/14733285.2013.848741

Ruddick, S. (1996) 'Constructing difference in public spaces: Race, class, and gender as interlocking systems', *Urban Geography* 17:132-51.

Thomas, Mary E.(2005) 'Girls, consumption space and the contradictions of hanging out in the city', *Social & Cultural Geography*, 6: 4, 587 — 605

Thomas, Mary E.(2008) 'Resisting mothers, making gender: teenage girls in the United States and the articulation of femininity', *Gender, Place & Culture*, 15: 1, 61 — 74

Valentine, G. (1989) 'The geography of women's fear', *Area*, 21(4), 385-390.

Valentine, G (1992) 'Images of danger: women's sources of information about the spatial distribution of male violence', *Area*, 24, pp. 22± 29.

Valentine, G (1996). 'Children should be seen and not heard: The production and transgression of adults' public space'. *Urban Geography*, 17, 205-220.

Valentine, G (2000) 'Exploring children and young people's narratives of identity'. *Geoforum*, 31, 257-267.

Valentine, G. (2007) 'Theorizing and Researching Intersectionality: Challenge for Feminist Geography', *Professional Geographer*, 59:1, 10

Wattis, L; Green, E & Radford, J (2011): 'Women students' perceptions of crime and safety: negotiating fear and risk in an English post-industrial landscape', *Gender, Place & Culture: A Journal of Feminist Geography*, 18:6, 749-767

ⁱ Geographies of fear have also explored men's perceptions of fear. See, for instance, Brownlow, 2005 for a study on men's apparent fearlessness in public space.

ⁱⁱ Research carried out within the project 'Plan Nacional de I+D+I 2008-2011' [2009; CSO2009-10913] and thanks to the doctoral grant (FPI) from the Spanish State Department of Science and Innovation.

ⁱⁱⁱ Data extracted from the *Anuari Estadístic de Manresa, 2011*. Ajuntament de Manresa.

^{iv} As Cahill (2004) states, this process departs from a critique of the sexism involved in Freire's language and ideas of liberation.

^v See Rodó-de-Zárate (2013b) for a detailed explanation of the construction of the Relief Maps and their theoretical and methodological implications.

^{vi} All names have been changed to preserve anonymity. They chose them in the first session.

^{vii} Some of the members of Acció Lila named public space in general as 'Manresa', referring to the streets of the city.

^{viii} Youth unemployment (under 25 years old) was at the end of 2012 of 55,13% (EPA). It continues increasing in the spanish context of 'crisis', where the Labor Reform RDL 3/2012 of 10 February 2012 permits lower wage salaries for youth and even more precarious labor conditions.

EL ACCESO DE LA JUVENTUD AL ESPACIO PÚBLICO EN MANRESA. UNA APROXIMACIÓN DESDE LAS GEOGRAFÍAS FEMINISTAS DE LA INTERSECCIONALIDAD.

Rodó-de-Zárate, Maria "El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad". (en revisió)

RESUM. *L'accés de la joventut a l'espai públic urbà a Manresa. Una aproximació des de les geografies feministes de la interseccionalitat.*

La joventut es en si mateixa un col·lectiu heterogeni i està atravesada per diferents identitats de gènere, ètnia, orientació sexual, classe i edat. Aquestes identitats condicionen la seva forma de viure la ciutat, restringint o permetent el seu accés a ella. En aquest article analitzo els usos i les experiències de la gent jove a Manresa des d'una perspectiva feminista interseccional, és a dir, tenint en compte les seves múltiples identitats com a mútuament constituïdes i viscudes de forma simultània. A través de diverses metodologies qualitatives, analitzo l'experiència de trenta-una joves amb l'objectiu de veure com estan al carrer, posant especial èmfasi en la seva capacitat de negociació espacial. La por, el control socials per part de la comunitat i l'heteronormativitat apareixen com a factors determinants de l'accés a l'espai públic. Al mateix temps, es mostra la necessitat d'analitzar les formes de subordinació a l'espai privat per a comprendre les dinàmiques espacials a l'esfera pública.

Paraules clau: interseccionalitat; joventut; espai públic; gènere.

ABSTRACT. *Youth access to public space in Manresa. A feminist intersectional approach.*

Youth is an heterogeneous group, crossed by different identities such as gender, ethnicity, sexual orientation class and age. These identities condition the way they live the city, limiting or allowing their access to it. In this paper I analyze the uses and experiences of young people in Manresa from a feminist intersectional perspective, it is, taking into account their multiple identities as mutually constituted and simultaneously experienced. Through diverse qualitative methodologies I examine the experiences of thirty one young people

with the aim to explore how they are in the street, focusing on their abilities to negotiate spatial conditioning. Fear, social control by their own community and heteronormativity appeared as the most determinant factors for their access to public space, showing at the same time the necessity of analyzing the forms of subordination in private space to understand the spatial dynamics in the public sphere.

Keywords: intersectionality; youth; public space; gender.

EL ACCESO DE LA JUVENTUD AL ESPACIO PÚBLICO EN MANRESA. UNA APROXIMACIÓN DESDE LAS GEOGRAFÍAS FEMINISTAS DE LA INTERSECCIONALIDAD.

Maria Rodó de Zárte

Departament de Geografia
Universitat Autònoma de Barcelona
maria.rodó@gmail.com
08193, Bellaterra (Barcelona)

El acceso de la juventud al espacio público en Manresa. Una aproximación desde las geografías feministas de la interseccionalidad (Resumen).

La juventud es en sí misma un colectivo heterogéneo y está atravesada por diferentes identidades de género, etnicidad, orientación sexual, clase y edad. Estas identidades condicionan su forma de vivir la ciudad, restringiendo o permitiendo su acceso a ella. En este artículo analizo los usos y las experiencias de la gente joven en Manresa desde una perspectiva feminista interseccional, es decir, teniendo en cuenta sus múltiples identidades como mutuamente constituidas y vividas de forma simultánea. A través de diversas metodologías cualitativas analizo las experiencias de treinta y un jóvenes con el objetivo de ver cómo están en la calle, poniendo especial énfasis en su capacidad de negociación espacial. El miedo, el control por parte de la comunidad y la heteronormatividad aparecen como los factores más determinantes del acceso al espacio público, a la vez que se muestra la necesidad de analizar las formas de subordinación en el espacio privado para comprender las dinámicas espaciales en la esfera pública.

Palabras clave: interseccionalidad, juventud, espacio público, género, feminismo.

Youth access to Manresa's public space: An intersectional feminist geographies approach (Abstract).

Youth is an heterogeneous group, crossed by different identities such as gender, ethnicity, sexual orientation class and age. These identities condition the way they live the city, limiting or allowing their access to it. In this paper I analyze the uses and experiences of young people in Manresa from a feminist intersectional perspective, it is, taking into account their multiple identities as mutually constituted and simultaneously experienced. Through diverse qualitative methodologies I examine the experiences of thirty one young people with the aim to explore how they are in the street, focusing on their abilities to negotiate spatial conditioning. Fear, social control by their own community and heteronormativity appeared as the most determinant factors for their access to public space, showing at the same time the necessity of analyzing the forms of subordination in private space to understand the spatial dynamics in the public sphere.

Key words: intersectionality, youth, public space, gender, feminism.

La juventud ha sido muy poco estudiada en las espacialidades urbanas y el análisis de las ciudades, a pesar de ser uno de los mayores grupos demográficos a nivel global. Skelton y Gough¹, en la introducción del monográfico sobre jóvenes de la revista *Urban Studies* muestran la ausencia de la gente joven en los estudios académicos y argumentan que “la consideración de la juventud en la ciudad posibilita nuevos acercamientos a las herramientas conceptuales que se están mostrando como realmente útiles para capturar las complejidades y los desarreglos de las ciudades contemporáneas”². Pero la necesidad de tener en cuenta a la juventud en los estudios urbanos no es solo una cuestión de ausencias y presencias. La gente joven no solo está en las ciudades sino que son agentes en la producción de las ciudades y a la vez sus vidas son moldeadas por la dinámicas urbanas³. En el contexto del estado español, la juventud¹ está siendo uno de los grupos que está sufriendo la crisis económica de forma más dura. Según la Encuesta de Población Activa, la tasa de paro entre personas de 16 a 25 años ronda el 55% en 2013. La falta de empleo en estas edades repercute no solo en la autonomía económica sino también en las posibilidades de emancipación y de creación de proyectos propios. En medio de esta situación, ¿cómo vive la juventud la ciudad? ¿Qué puede aportar el análisis de las espacialidades de la juventud desde una perspectiva feminista al estudio de las ciudades?

En el siguiente artículo, pretendo analizar el acceso que tiene la juventud al espacio público en Manresa, una ciudad mediana catalana de cerca de 80.000 habitantes. En esta investigación, desarrollada en el marco de la tesis doctoral⁴, parto de la heterogeneidad de la juventud para examinar cuáles son sus prácticas desde una perspectiva feminista interseccional. A través de las entrevistas, los mapas de itinerarios y de los Mapas de Relieves de la Experiencia de treinta jóvenes de entre 16 y 29 años⁵ situados en diversas posiciones de género, sexualidad, etnia y clase social pretendo poner de relieve la diversidad de experiencias y usos del espacio público en una ciudad mediana, demostrando como su acceso al espacio público está restringido según sus diversas identidades. Así, defiendo que el acceso de la gente joven al espacio público no es solo una cuestión de presencias y ausencias sino que la forma *cómo se está* en la calle es crucial para determinarlo. Alejándome de la comprensión de la justicia espacial como territorialización, sitúo la experiencia en el centro del análisis para ver el malestar o el bienestar que la juventud siente en el espacio público. Con el trabajo empírico realizado, se muestra cómo sus experiencias son consecuencia no solo de su edad sino de la constitución de esta en relación a otras estructuras de poder, poniendo de manifiesto que la interseccionalidad es una herramienta útil y necesaria para el estudio de las relaciones entre los espacios y las relaciones sociales. A la vez, se pone énfasis en cómo la juventud es capaz de crear estrategias y lugares que les permiten *estar bien*, centrando la atención en sus estrategias cotidianas de gestión de sus identidades y de los espacios. Por otra parte, los datos empíricos muestran como el acceso al espacio público depende de la forma en la que se está en el espacio privado, problematizando la separación entre público y privado y mostrando como el derecho a la ciudad pasa irremediabilmente por la no discriminación en el espacio privado.

Geografías Feministas de la Interseccionalidad

El concepto de interseccionalidad fue introducido a finales de los años 80 por Kimberlé Crenshaw⁶ como una forma de describir las interconexiones existentes entre ‘raza’⁷ y género. La autora mostraba como ni los estudios sobre género ni los referentes a la ‘raza’ podían dar cuenta de la opresión de las mujeres negras en Estados Unidos, ya que su experiencia no era la suma de esas opresiones sino una intersección concreta que conllevaba discriminaciones y violencias específicas. Sus contribuciones, enmarcadas en el Feminismo Negro norte-americano, seguían el intento de cuestionar el sujeto del feminismo, que se había construido sobre la idea de una mujer blanca, heterosexual y de clase media. La idea de que la experiencia de opresión de las mujeres no podía ser explicada por un sólo marco explicativo como el género ya había sido desarrollada por los movimientos sociales en el estado español antes de la introducción del término⁸, pero el desarrollo teórico del concepto de interseccionalidad a nivel internacional permitió la profundización teórica en relación a las interconexiones de las estructuras de poder como el género, la etnicidad, la sexualidad, la clase social, la edad o la discapacidad.

El hecho de entender que todas las personas estamos atravesadas por estas estructuras de forma simultánea, ya sea en posiciones de privilegio o opresión, ha sido crucial para el feminismo y el estudio de las relaciones de poder. En la geografía feminista este concepto sólo se ha introducido muy recientemente⁹, a pesar de las importantes implicaciones que la interseccionalidad tiene para el análisis de la producción del espacio y el poder. El mismo nombre de interseccionalidad se remite a una metáfora espacial y las autoras se han referido a rotondas, cruces y otros elementos con una gran connotación geográfica para describir el hecho de que diferentes estructuras de poder nos atraviesan al mismo tiempo y en direcciones diferentes, causando opresiones específicas.

En los estudios sobre juventud, a nivel internacional en geografía, se ha mostrado la heterogeneidad existente entre la juventud y la necesidad de estudiar sus múltiples identidades¹⁰ y algunas autoras han relacionado las cuestiones referentes a la edad con el género, la clase social o la etnia¹¹. Pero el estudio sistemáticamente interseccional no se da en la mayoría de estudios, haciendo que algunas identidades hegemónicas prevalezcan en la investigación sobre estas temáticas.

En general, la literatura sobre jóvenes y espacio público muestra como esta relación es compleja y contradictoria. La calle se ve como un lugar dónde la gente joven puede encontrar libertad y dónde construye en gran medida su identidad, lejos de la mirada adulta¹². Pero este espacio es un lugar construido por personas adultas según sus necesidades e intereses. Este proceso de producción del espacio como espacio adulto es lo que se llama ‘adultificación’. Y dada esta hegemonía, la juventud queda excluida de un espacio supervisado por la presencia de personas adultas que los definen, gobiernan y controlan¹³. Por otro lado, el comportamiento antisocial generalmente se asocia con la juventud, relacionándola con drogas, grafitis o el ruido¹⁴. Y dado que es vista como una amenaza a la hegemonía adulta¹⁵, sus actividades son reguladas tanto por la familia como por las autoridades o la policía en forma de regulaciones, normas o prohibiciones que controlan y determinan su acceso al espacio público.

Existen varios artículos en geografía sobre este tipo de regulaciones en cuestiones como el *skateboarding*¹⁶, los toques de queda¹⁷ o los locales de ocio¹⁸. En el contexto estudiado, a raíz de la llamada ‘Ordenança del Civisme de Barcelona’, muchas ordenanzas municipales fueron aprobadas, también en Manresa. En ellas se prohíben actividades como comer o beber en la calle, potenciando que estas actividades solo se realicen en bares y terrazas. Se prohíbe jugar, se penaliza la organización de eventos y se sanciona el sentarse en el suelo, por citar algunos ejemplos. Actividades de ocio que la juventud realiza (como los casos de Botellón) son considerados ‘fuera de lugar’ y son sancionadas.

En el contexto catalán, existen trabajos sobre juventud desde la sociología¹⁹, la antropología²⁰ y estudios interdisciplinarios sobre juventud²¹. En geografía, existen muy pocos trabajos juventud y espacio público²², aunque se encuentran trabajos en el ámbito metropolitano de Barcelona²³ y algunas publicaciones de la revista *Documents d’Anàlisi Geogràfica*²⁴. Es relevante destacar el monográfico “Geografies de la infància, la joventut i les famílies”, como también los artículos sobre espacios público urbanos y género²⁵ y algunos artículos sobre la interacción de estas dos variables con la infancia o la adolescencia²⁶. Es también destacable la reciente publicación del libro *Jóvenes y espacio público. Del estigma a la indignación*²⁷ sobre jóvenes y espacio público. Este texto, si bien aborda cuestiones fundamentales sobre este grupo social y su relación con el espacio público, no incorpora la perspectiva de género de forma específica (sólo en un capítulo sobre prostitución) ni tampoco transversal.

A pesar de la dificultad de encontrar trabajos sobre juventud y espacio público desde una perspectiva de género, a nivel parcial sí existen otros estudios que ponen de relieve cómo el género concretamente determina la vida cotidiana y las actividades de hombres y mujeres en cuestiones como la movilidad, los tiempos o la seguridad. Como se verá más adelante, las geógrafas feministas han mostrado como la ciudad está generizada y excluye a las mujeres del espacio público. El miedo, por ejemplo, es un factor determinante en el uso y la experiencia del espacio público, ya que repercute directamente en el acceso a la ciudad de las chicas jóvenes y su movilidad espacial²⁸. En el contexto del estado español y desde otros ámbitos y disciplinas se ha analizado cómo el diseño del espacio público influye en la inseguridad y la violencia contra las mujeres²⁹.

En el siguiente apartado voy a detallar la metodología empleada y desarrollada para esta investigación. Con el objetivo de poner de relieve las dinámicas interseccionales de la experiencia de la juventud que condicionan su acceso al espacio público, analizaré los datos obtenidos en el trabajo empírico. Un estudio interseccional de este tipo dificulta la búsqueda de conclusiones aplicables a todo el grupo objeto de estudio. Tomando esta dificultad como una oportunidad, mostraré los resultados de forma que evidencien la misma interseccionalidad y complejidad de la experiencia.

Metodologías

Se realizaron treinta y una entrevistas a jóvenes de entre 16 y 29 años de Manresa. Para obtener experiencias diversas, se escogieron jóvenes con diferentes identidades de género, sexualidad, etnia y clase social, como también se tuvieron en cuenta cuestiones

como el barrio de residencia, el tipo de vivienda, la religión o las situación civil. Se relacionaron estas variables de forma que aparecieran diferentes combinaciones y, por tanto, diferentes experiencias interseccionales. Por ejemplo, de las chicas entrevistadas, siete eran lesbianas, una de ellas era originaria de Marruecos y otra de Colombia. De ellas, dos tenían más de veinticinco años y dos menos de diecisiete. Dos de ellas vivían en un barrio periférico, dos en el centro de la ciudad y el resto en barrios distintos. No se procuró tanto que la muestra fuera representativa de la ciudad como que las combinaciones identitarias pudieran iluminar la complejidad de las experiencias de la juventud en el espacio público, ya que las identidades minoritarias o marginadas no solo pueden dar información sobre sus propias experiencias sino que suponen una interesante perspectiva desde la que analizar el ‘centro’³⁰.

Las entrevistas se basaron en el uso y las experiencia del espacio público a través de, primero, preguntas generales sobre su concepto de ‘espacio público’, sus lugares cotidianos y sus experiencias en ellos. A continuación, las preguntas que se realizaron fueron sobre aspectos concretos de las experiencias en cada espacio mencionado, poniendo especial énfasis en los espacios considerados como públicos. Preguntas como ¿por qué te gusta este lugar?, ¿cómo te gustaría que fuera? o ¿qué crees que hace que te sientas así?, ayudaron a guiar las entrevistas. Por otro lado, y para focalizar la atención en sus identidades, se preguntaron cuestiones como ¿te sentirías igual si fueras un chico? o ¿crees que te pasaría lo mismo si no fueras gay? De esta forma se puso énfasis en la relación entre sus identidades y sus experiencias. Todas las entrevistas fueron gravadas y transcritas. De las treinta y una personas entrevistadas, con un grupo de diez chicas de entre 16 y 21 años pertenecientes a un grupo feminista de la ciudad no se realizaron entrevistas individuales sino que se llevó a cabo una aproximación de Investigación Acción Participativa en la que se dieron diversos encuentros y debates³¹.

Con todas las personas, junto con las entrevistas, se trabajó también con los Itinerarios. Sobre un mapa de tamaño DIN-A 3 de la ciudad de Manresa, se hizo marcar, con diferentes colores: un itinerario cotidiano en la ciudad, los lugares que les gustaban (diferenciando entre el día y la noche) y los lugares que no les gustaban (con la misma diferenciación). Los comentarios que surgieron de la realización de los treinta y un itinerarios también se tuvieron en cuenta como datos. Cabe destacar en este punto que lugares que en la entrevista no habían salido como relevantes ni frecuentados se resaltaron en este punto por el hecho de verlos representados en el mapa.

Con doce de las treinta personas entrevistadas se realizó también otro tipo de metodología, los Mapas de Relieves de la Experiencia³². Esta metodología fue desarrollada a mitad del trabajo de campo por la necesidad de usar técnicas que permitiesen el análisis de datos sobre la interseccionalidad de forma sistemática. Esta metodología muestra de una forma visual datos que relacionan los lugares (la dimensión geográfica), las estructuras de poder (la dimensión social) y las experiencias (la dimensión psicológica). En un primer momento se diseñó esta metodología solamente para analizar y comprender con más detalle los datos ya obtenidos de las entrevistas. Con su elaboración se consigue sistematizar la información sobre qué tipo de experiencias (de malestar y de bienestar) se tienen en cada lugar y qué identidades son las causantes. Pero esta metodología no solo se dejó para el análisis de los datos sino que se volvió a algunas personas entrevistadas para que los realizaran ellas mismas, especialmente a aquellas que habían mostrado más interés o facilidad para colaborar, como también se hicieron elaborar en las entrevistas restantes. De esta forma, siguiendo

un proceso determinado creado para ayudar a pensar sobre la propia experiencia desde una perspectiva espacial y interseccional³³, se obtuvieron doce Mapas de los Relieves de la Experiencia, que también sirvieron como una rica fuente de datos para ser analizados complementariamente con las entrevistas y los itinerarios. Del resto de entrevistas yo misma realicé sus Mapas de Relieves de la Experiencia basándome en la información de las entrevistas.

Como se puede observar, las metodologías usadas han sido muy diversas. Durante el proceso de recogida de datos, el método fue adaptándose según las necesidades y en relación al objetivo concreto. La diversidad de aproximaciones y de técnicas ha permitido pues el acercamiento al tema de estudio desde ángulos diferenciados, lo que ha conllevado también un análisis más completo de las experiencias de la juventud en el espacio público. El hecho de preguntar sobre unos mismos datos en forma de entrevista oral, sobre un mapa de la ciudad y en forma de representación gráfica ha permitido tener una gran cantidad de datos que han podido ser contrastados y analizados en su complejidad.

Uso y experiencia interseccional en el espacio

En la siguiente sección analizaré los malestares y bienestar que condicionan el acceso al espacio público de la juventud en Manresa. Con los datos obtenidos a través de estas metodologías, las experiencias que se relataron presentan una gran variedad. El primer resultado de la investigación es, pues, la constatación de la gran diferencia de experiencias que la juventud tiene en el espacio público debido, en gran medida, a las posiciones que ocupan en otras estructuras de poder más allá de la edad, aunque siempre en relación a ella. Con la intención de profundizar en las dinámicas interseccionales que provocan determinadas experiencias, el análisis se centrará tanto en ver los puntos en común como en resaltar las diferencias. Como fruto del análisis de los datos empíricos, esta sección se ha separado en tres partes referentes a tres factores determinantes de la experiencia en el espacio público: el miedo, el control social y la heteronormatividad.

El miedo como limitación de acceso a la ciudad:

Uno de los principales factores determinantes de la experiencia en el espacio público es la cuestión del miedo. En general, la mayoría de las chicas identificaron este factor como un gran condicionante de sus usos y experiencias, mostrando como tenían miedo en determinados lugares, a determinadas horas y en según qué circunstancias, hecho que las hacía modificar sus comportamientos. Por el contrario, la mayoría de los chicos no mostró este tipo de sentimientos. Al contrario, muchos afirmaron sentir un alto nivel de bienestar en los mismos lugares y en las mismas horas en que las chicas sentían miedo. Las geografías feministas han estudiado ampliamente esta cuestión, argumentando que el género determina la libertad de movimiento en las ciudades por la percepción de miedo³⁴. Se ha mostrado también que las experiencias de miedo de la mujeres son producto de la violencia estructural³⁵ y que este tipo de sensaciones no solo son respuestas a situaciones determinadas de violencia sino que funcionan como un recordatorio de la vulnerabilidad de las mujeres como socialmente producida³⁶.

Laia³⁷: A mi el Barri Vell m'encanta, però... Hi moments que et sents súper cohibida! Per la nit, jo per exemple, passar per allà sola, no hi passaria mai! No,

no, no. I per exemple, per la Baixada dels Drets, tot lo que és les piscines el carrer aquell que s'endinsa, que surt a darrera de... No, no.

Cristina: A mi em fa molta ràbia, però és que jo em sento fatal!! Sola a la nit... És que no em sento gens còmoda... No em pararia al carrer i em fumaria un cigarro... Perquè no vaig tranquil·la, tinc ganes d'arribar a casa... saps? I sentir-me bé... O tinc ganes de trobar-me algú... I anar acompanyada... Perquè generalment no vaig gens còmoda... No passejo. Vaig en plan, vaig a casa... No. No és por, no em sento tranquil·la, saps? Hi vaig ràpid. No hi vaig tranquil·la i em pararé allà i... Hi aniré, però no súper tranquil·la com si hi anés ara, saps?

Teresa: Per exemple, a mi a vegades m'agafa la paranoia de a veure si em violaran algun dia... No vaig cada dia amb aquesta por, però sí que si un dia llegeixes algu, aquella nit quan surts del bar, penses... A viam si...

En estas citas se puede ver claramente una experiencia de malestar en el espacio público. La sensación de represión e incomodidad, el miedo a posibles agresiones sexuales i la intranquilidad son factores que claramente determinan por qué lugares pasar y de qué forma. Si bien algunas no lo definieron como 'miedo', el hecho de concebir la calle como un lugar de paso, un lugar dónde no se quiere estar, como afirma Cristina, muestra la importancia del 'cómo' se está en los lugares. El uso del espacio público está controlado a través de prácticas espaciales³⁸, pero el acceso a este no es solo una cuestión de presencias y ausencias sino que la experiencia concreta que se tiene, en este caso de malestar, es también una forma de exclusión. El hecho que las chicas jóvenes estén sujetas a un dominio visual masculino y heterosexual las sitúa en una posición de objetualización, y la internalización de esta mirada actúa como un panóptico que disciplina sus cuerpos, ya sean vistos o no³⁹.

Pero mientras para las chicas la calle de noche representa un lugar incómodo, un lugar dónde, aunque no sientan un miedo intenso, quieren pasar deprisa, para muchos chicos supone una experiencia bien diferente.

David: És un lloc on desconnectar de tota l'activitat rutinària... Bueno, vull dir, de tots els llocs tancats que una miqueta respresenten la rutina diària, les obligacions com poden ser la universitat, la feina, el què sigui... el moment que surts al carer, l'espai públic, són moments de desconneció, que pots llegir tranquil. Pots anar a passejar, a passar l'estona... I clar, hi trobes una llibertat més personal. Vull dir, un contcte més amb tu mateix, com qui diu.

Pere: De nit és molt millor. Sol, caminant per on sigui, tornant de festa o anant-hi, a mi és algu que m'agrada molt. Amb la música, tranquil·lament, vas fent, i és una sensació molt bona.

Maurici: Bueno, a mi m'ho passo pipa passejar pel carrer. A vegades camino sense tenir cap mena de direcció. Però bueno. No sé, per exemple el Barri Antic sempre és canviant absolutament. Tant d'olors com de...

Como se puede ver es estos casos, la calle de noche en Manresa puede representar un lugar de bienestar, de tranquilidad y de placidez. No es solamente la ausencia de miedo sino la posibilidad de tener experiencias enriquecedoras. La calle se vuelve para estos

chicos un lugar íntimo y de introspección. Además, con el ejemplo de estas experiencias, la tradicional distinción entre el espacio público y privado se ve transformada, confirmando la idea de que el refugio que podría suponer el hogar como espacio privado, para la juventud (o una parte de ella) se encontraría en la calle (el espacio público) de noche y lejos de la mirada de las autoridades adultas⁴⁰.

Delante de este tipo de situaciones, algunos estudios han mostrado como las chicas buscan lugares protegidos como centros comerciales o cafeterías donde estar seguras⁴¹. En las entrevistas, las chicas también usan lugares considerados más seguros, como bares, a pesar de que los acosos en discotecas y bares nocturnos por parte de chicos son una experiencia bastante común en las entrevistas realizadas. Pero, ¿ningún chico siente miedo por la noche? Algunos sí. Es el caso de un par de chicos gays que afirmó tener miedo en el barrio antiguo de la ciudad. Tanto en sus Mapas de Relieve de la Experiencia como en sus itinerarios marcaron esta zona como una zona de malestar, un lugar que no les gustaba sobretodo de noche. Sus estrategias para no pasar miedo en estos espacios pasan por la representación de una masculinidad hegemónica y por el evitar mostrar afecto a otro hombre. Se profundizará sobre esta cuestión concreta más adelante, pero en referencia a las actuaciones contra el miedo, aparecieron una gran cantidad de estrategias para minimizar posibles agresiones, hecho que muestra su capacidad de ‘aprendizaje de la calle’⁴². Como argumenta Caitlin Cahill⁴³, la juventud demuestra tener grandes habilidades para leer el entorno social espacial, y la forma como estas chicas gestionan el espacio y el entorno en relación al miedo muestra esta pericia.

Nadia: Si vius allà no et diuen res, si passes et diuen guapa no sé què no sé quantos. A mi em passava al principi, que feien una mica els tontos i després un dia, al entrar estava nerviosa no sé per què i em vaig trobar un dient eh, guapa, no sé què, oyé!! I em vaig posar a cridar i des d’aquell dia no em parlava, des d’aquell dia no em van dir res! Li vaig ‘oye que tu no me conoces yo soy muy peor que tu! Que tu no me conoces! Estava dient això però les cames m’estaven temblant però bueno eh! Que sóc la forta, eh, no et fiquis amb mi! I em va dir, ya está tranquila que me voy, que me voy.

Cristina: Jo no em sento segura, sola pel carrer, a la nit. Sempre vaig amb les claus aquí, eh, me les fico així a la mà... I amb el mòbil a l'altra butxaca! Clar però és que no esperes... Jo el dia que anava pel passeig i tenia aquest quatre darrera, mirava a banda i banda un lloc on poder entrar, on hi hagués gent. Hauria desitjat un bar o un Ateneu o...

Como se puede ver en las citas, la percepción del miedo va acompañada del desarrollo de determinadas capacidades que pueden evitar agresiones. Llevar las llaves en la mano, responder con contundencia o conocer el espacio en el que se mueven son herramientas que les dan seguridad. Otras estrategias de gestión espacial del miedo tienen que ver, por ejemplo, con la percepción que caminar hacia un lugar con facilidad para abrir la puerta reduce el miedo, en relación con lugares que precisan de llaves que pueden ser difíciles de encontrar o de usar en un momento de tensión. Como relató Cristina, ir en dirección al bar le da menos sensación de miedo que ir hacia casa. En este caso, la rigidez de la separación entre lo público y lo privado es un factor determinante para su bienestar en la calle. Es decir, la separación física rígida entre espacios aumenta su

sensación de miedo, mientras que los lugares dónde la separación es menor (porque la puerta está abierta o es fácil de abrir) disminuyen esta sensación. Junto con este ejemplo, otra chica afirmó que el hecho de que en verano haya las ventanas abiertas le produce más seguridad, ya que en caso de tener que pedir ayuda, alguien podría oírla. La porosidad/rigidez de la separación entre público y privado se materializa así físicamente en los espacios con las experiencias de estas chicas. Y su conocimiento sobre estas dinámicas espaciales demuestra su capacidad para gestionar los espacios en favor de su seguridad. Su posición respecto a posibles agresores, las posibilidades de salir corriendo, las características concretas de las calles y el mobiliario urbano también condicionan su bienestar, pero a la vez pueden servir como elementos estratégicos para defenderse.

Otros ejemplos que demuestran este conocimiento de las calles es la gran ‘pericia espacial’ y los complejos criterios que usan para escoger sus lugares de seguridad o evitar lugares potencialmente peligrosos:

Marina: O també per anar a la plaça Sant Jordi, que hi ha com... L'hospital aquest on hi havia l'Èxit... que hi ha unes escales... Que hi ha un carrer que travessa... Jo quan era més petita, en comptes d'anar pels drets anava per allà perquè em sentia més segura perquè no hi havia ningú.

Aina: [al carrer de les Saleses] Jo no hi vaig mai. Em fa tope por. És que clar, és un carrer que hi ha murs, és un carrer vertical, que hi ha murs de que tu entres al carrer fins que surts, tot són murs, vull dir, que no te'n pots anar... I hi ha bastants angles morts. Vull dir, que tu potser vas així i està amagat a la cantonada i tu no el veus fins que no trenques. A mi el què em fa por és que si et passa algu només te'n pots anar cap amunt o cap avall, no te'n pots anar cap als costats... Si et passa al carrer Santa Maria, saps que al mig hi ha la plaça de la música, que per allà et pots escapar... Allà et quedes atrapada.

Alba: Em sento com més oberta a la ciutat. Perquè com que Manresa no té cap espai que tinguis una perspectiva més aèria de la ciutat i que sigui verd i que sigui segur... Perquè el què m'agrada d'aquell espai és que estàs molt a prop de la Carretera de Vic... També és com que en un moment donat baixes les escales i estàs a la plaça Europa. En canvi, un lloc on tindries la mateixa vista és el Parc del Castell. Però al Parc del Castell, a les nou del vespre o a les deu del vespre a l'estiu... Bueno, anar-hi sola no hi he anat mai. Però no hi he anat mai perquè em fa por. Perquè és un lloc que està massa aïllat com perquè tu puguis marxar corrents a demanar socors. En canvi, aquell espai m'agrada perquè et dona una perspectiva aèria, hi ha gespa, cutre, però hi ha gespa, quatre arbres... I m'agrada assentar-me allà a mirar els cotxes i mirar la gent i...

En estos casos se muestra como la elección de sus itinerarios cotidianos y los lugares de bienestar responde a criterios tan diversos como el número de gente potencial en cada lugar, la existencia de escaleras, la anchura de la calle, la existencia de ángulos muertos o esquinas, las posibilidades de escapar hacia varias direcciones, la visibilidad ‘aérea’, la proximidad con calles concurridas (como la carretera de Vic), el tipo de gente que usa cada lugar, etc. Son abundantes las citas en que las chicas muestran una gran variedad de criterios espaciales complejos para gestionar su miedo y, en definitiva, su seguridad. Su

manejo casi automático de estas variables las guía por las calles de Manresa, reduciendo su sensación de miedo y contribuyendo a su uso de la ciudad.

El miedo, pues, es un factor determinante para el acceso de las chicas a los espacios públicos, especialmente de noche. No pararse, cambiar el ritmo, modificar los horarios, condicionar los planes, redefinir las rutas y los itinerarios, suponen restricciones al acceso al espacio público en este caso determinadas por el género. La intensidad del malestar que generan determinados lugares y la necesidad de encontrar alternativas no debe leerse solamente como una restricción individual sino que es una discriminación de género que limita el acceso al espacio público. Pero, analizando los datos de forma interseccional, el género no actúa independientemente de otras categorías.

Aunque en los estudios de juventud y con la actual situación de crisis es difícil definir exactamente cual es la posición objetiva de clase de la gente joven, la clase social es un factor relevante para condicionar el miedo. Por ejemplo, el caso de Mercè, una chica blanca de 28 años trabajadora de la empresa familiar y residente en un barrio de estatus socioeconómico medio-alto, muestra la relación entre el género, la clase social y el miedo.

Mercè: Jo, per exemple, per La Seu o la Cova o tota aquella zona d'allà, sola a la nit em fa basarda. O el barri Vell... Ja sé que no em passaria res, però sóc una persona poruca, no, no. Mira, ahir mateix, estava molt cansada, tenia fred, no, no, no estava bé. I em deia ella, 'va, pugem caminant', i jo, no, i vaig trobar un taxi a mig camí i vaig pujar al taxi i li vaig dir, 'si vols pujar vine i si no, no. El taxi ja el pago jo'. Perquè vaig pensar, si ara t'atraquen, portava peles a la cartera, si ara t'atraquen... no, no. I penso, passaràs fred, passaràs por, aniràs llufada i a sobre encara acabaràs contracturada dels nervis que hauràs agafat per pujar a casa! Pues t'agafes un taxi, cinc euros i goita.

Como ella señala, el barrio antiguo es un lugar que le da miedo pero es dónde están algunos bares y restaurantes que le gusta frecuentar. Normalmente procura ir a bares en otras zonas de la ciudad, pero cuando se dirige al centro siempre usa taxi para volver a casa. Su posibilidad de tomar un taxi es pues un elemento que disminuye considerablemente su miedo al volver a casa de noche. Como contraste, se encuentra el caso de Ainhoa, una estudiante blanca que reside con su familia en el barrio del Xup, un barrio dónde actualmente viven mayoritariamente inmigrantes procedentes de Marruecos y América Latina. Este barrio se encuentra a unos tres kilómetros del centro de ciudad, encima de una colina a la que se llega por una carretera. La falta de transporte público nocturno impide a Ainhoa salir de noche por Manresa si quiere tomar bebidas alcohólicas, ya que no puede permitirse pagar un taxi cada fin de semana. Sus estrategias son diversas, pero sus formas de ocio quedan condicionadas por el barrio dónde vive, su clase social y su género. Como ella afirma:

Ainhoa: I jo al Xup, hi ha bus cada mitja hora, però l'últim surt de Manresa a les deu i vint. Clar, si vols quedar-te ara a l'estiu a fer una birra... Has d'agafar un taxi? Sis euros des del Puerto Rico al Xup. La gent no acostuma a pujar a pota. És una carretera hiperllarga, camp, camp, els barris una mica apartats... Clar, és com molt solitari. Jo de dia sí, però de nit mai hi he pujat. En canvi el meu cosí sí. Se'n va de festa i puja caminant.

Así, la clase es un factor que constituye la forma como se experimenta el género, en este caso en relación a la sensación de miedo y, mayoritariamente, en fines de semana por motivos de ocio. Pero no todas las chicas entrevistadas perciben el miedo en la ciudad de la misma forma. Por ejemplo, Paula, una chica de 21 años, blanca y heterosexual, afirma que durante un tiempo sintió menos miedo en la calle que en su casa familiar debido a los conflictos y a la autoridad que sus padres ejercían hacia ella.

Alba: Si és que també depèn molt, però si tu en teoria el teu espai privat on tu t'has de sentir segura, no hi estàs a gust... A mi m'ha passat. Estava una època a casa meva... M'hi sentia súper malament. No tenia gens de ganes d'arribar a casa i realment, si havia d'anar a una lloc que potser tardava deu minuts per arribar a casa meva, me n'anava a fer una volta que potser tardava mitja hora per arribar més tard a casa i em sentia més a gust, encara que fossin les onze, al carrer, que no pas a casa. I no em sentia gens, gens segura. En canvi, em sentia... No és que em sentís insegura, però em sentia molt més tranquil·la i a gust que a casa que sabia que tindria merders i bronques. I en canvi el carrer era un lloc per refugiar-me de tots aquests mal rollos. I m'estava molta estona, la màxima que podia, al carrer, abans d'evitar-me una bronca, m'estava al carrer caminant.

Esta situación muestra como el uso y el significado que se da al espacio público está determinado por el espacio privado. Uno no se entiende sin el otro. Muchas feministas han demostrado como el hogar puede ser un lugar de violencia y malestar, a pesar de las connotaciones positivas que ha tenido en la geografía el hecho de considerar el hogar como un espacio de identificación⁴⁴. A pesar de considerar este hecho, desde el feminismo negro también se ha cuestionado el hecho de que solo se entienda la casa como un lugar de opresión para las mujeres ya que para muchas mujeres negras el hogar significó un espacio de resistencia y reafirmación⁴⁵. En este caso, la situación que vive Alba en el espacio privado modifica tanto el uso como la experiencia que ella tiene de la calle, mostrando la estrecha relación entre los dos lugares para determinar la experiencia.

Esta diferente percepción del miedo también se encontró en algunas de las entrevistas a chicas marroquíes. Para algunas de ellas, el miedo a una agresión sexista en el espacio público no se percibía como una experiencia cotidiana, o ni siquiera conocida:

Fátima: Nunca he probado si tengo miedo. Mi marido no me deja salir de noche, solo por la Festa Major, que salgo con él hasta la una.

Aya: Por la noche no se. Marido casa, hacer comida...

Fátima vive en el barrio antiguo de la ciudad con su marido y afirma no haber sentido nunca miedo en el espacio público. A pesar de su edad y su género, su religión y su origen hacen variar la experiencia que tiene del espacio público. Al no poder salir de noche, no siente miedo. Esta cita pone de manifiesto que no solo el género es el que determina el miedo en la calle sino que hay otras identidades en juego. Este ejemplo de dinámica interseccional no solo muestra que no todas las mujeres sienten miedo en la calle sino que también pone de relieve que, en los casos anteriores, el tipo de uso del espacio público (salir de noche los fines de semana) determina estas experiencias, y las prácticas culturales específicas de las chicas blancas son esenciales para comprenderlas.

A pesar de que Fátima afirma no tener miedo en el espacio público, Nadia, una chica marroquí de 16 años tiene otro tipo de experiencias. Ella vive con su familia en la Baixada dels Drets, una calle identificada por la mayoría de las chicas en los mapas de los itinerarios como la que provoca más miedo de la ciudad. Es una calle dónde el tráfico de drogas y los conflictos entre grupos son habituales, como cuenta la misma Nadia:

Nadia: On visc jo. Saps on està la Baixada dels Drets? Doncs allà. No m'agrada gens ni mica! No, no sé, està molt malament allà, perquè venen drogues no sé què i hi ha molts marroquins molt mal educats i cada dos per tres hi ha la policia allà buscant i agafant... Cada dos per tres quan passo per allà em demanen el DNI, a l'estiu sempre estan allà, i tanquen per aquí, al camí, a dalt i a baix. I després entren els mossos per les escales i busquen les drogues i no sé què i agafen als nois... I clar, si vols passar per aquí, clar jo visc allà, al centre de les escales, i per passar tinc que ensenyar el DNI com si fos queestic en un altre país. I m'ha passat moltes vegades, o tinc que esperar allà fins que acabin. Un dia em va passar que vaig arribar a casa a les sis i no vaig entrar fins a les vuit!

Ella tiene miedo en su propia calle debido al comportamiento de determinados hombres en esa zona y debido también a las actuaciones policiales. En este caso, ella sí usa el espacio público de noche, pero el lugar dónde vive y su origen condicionan su experiencia de una forma concreta. Amina, una chica lesbiana de origen marroquí de 25 años, también afirma percibir miedo en el espacio público aunque, por su orientación sexual, tenga una experiencia diferente. Para ella, el hecho de dar muestras de afecto a sí pareja, una mujer blanca, es el que desata el control sobre su cuerpo y sus acciones en el espacio público. Aunque, como se puede ver en la cita, ella responde a las miradas con una actitud desafiante:

Amina: Sí, han passat uns marroquins al costat, s'han parat, bueno estàvem per aquí pel Passeig, bueno, pues tenia ganas de fer-li un petonet. Li faig un petonet i just passen uns marroquins i s'han parat. Vaig girar, vaig dir 'buuuuu'.

Estos casos muestran como las identidades que juegan un papel en la determinación de las experiencias de estas mujeres de origen marroquí son diversas, y que sus las dinámicas interseccionales son complejas y cambiantes, hecho que contrasta con discursos hegemónicos y homogeizantes sobre las mujeres musulmanas. No es solo su origen, sino que su género en relación con la edad, la sexualidad o la clase social constituyen su experiencia concreta del espacio público y limitan o facilitan el acceso a él.

Así, en el caso del miedo, el género destaca como factor determinante que restringe o permite el acceso al espacio público. El miedo, como se ha visto, no es solamente una respuesta directa a la violencia sino el resultado de la producción social de la vulnerabilidad de las mujeres. Las mujeres lo experimentan de forma diferente entre ellas y también en relación a los hombres, lo que comporta formas diferentes de percibir y estar en la ciudad. En el caso de los chicos, el hecho de poder estar en la calle a diferentes horas y sentir bienestar es un privilegio de género que en la investigación llevada a cabo se muestra como elemento fundamental. El acceso al espacio público, entendido no solo como la posibilidad de estar en determinados lugares sino como el

poder *estar bien* en los espacios públicos, debe ser entendido como un privilegio. Así, el hecho de que determinadas personas por su posición en determinadas estructuras de poder no puedan *estar bien* en el espacio público debe entenderse como una discriminación.

El cuerpo visible y el control de la comunidad

Como ya se ha comentado, la ausencia de experiencia de miedo en el espacio público por parte de mujeres jóvenes marroquíes es un hecho relevante a tener en cuenta para el análisis sobre la experiencia que tienen en él. Esta ausencia de malestar es debida a la falta de uso del espacio público en determinados momentos, pero su malestar en la calle tiene unas causas diferentes: el control social que ejerce su propia comunidad. El caso de Aya, mujer marroquí de 27 años, madre de una niña de seis meses y residente en el barrio antiguo muestra esta situación, como también el caso que relata Fátima.

Fátima: Me gusta salir. Pero mi marido no me deja salir porque nosotros somos musulmanes y la religión musulmana no deja que las mujeres salgan a la calle. Yo tengo miedo de mis paisanos, porque si me ven mi marido se enfada. Los marroquines, cuando ven una mujer casada y con marido que sale a la calle con pelo, hablan mal "mira, está casada, está así...". Por eso...

Aya: Cuando he llegado a España, yo no he dejado el Marroc! Mismo que mi país! El mismo. Mucha gente, muchos marroquins... España es Marroc! Muchos marroquíes! ¿Dónde es español? ¿Dónde? Muchos marroquins! jajajaja.

Sus restricciones de acceso al espacio público limitan su presencia en él, como se puede ver en las citas, pero no solo impiden que salgan a la calle sino que cuando están en ella tampoco están como les gustaría. El hecho de sentirse observadas y juzgadas y temer una represalia por parte de sus maridos si son vistas es una restricción a su acceso pleno al espacio público. Sentir las miradas de su propia comunidad como control a su posibilidad de movimiento es su experiencia cotidiana, pero, como ellas cuentan, tienen sus propias estrategias de transgresión de estas limitaciones:

Fatima: Con mis amigas voy a panaderías escondidas. Busco sitios dónde no hay hombres musulmanes. Sitios escondidos y sin alcohol.

Fátima camina hacia otro extremo de la ciudad para ir a una cafetería donde puede charlar con su amiga lejos del control de su comunidad. Este refugio muestra su capacidad de gestión del control a través de los espacios, como en el caso de Amina que también escoge una cafetería de la calle más comercial de Manresa como su refugio personal:

Amina: Pos, mira, per aquí Manresa el meu bar preferit és aquest, saps? El trobo molt tranquil, no hi ha marroquins, saps? No m'agobien... M'agrada el Parc de l'Agulla... I ja està.

Amina encuentra en un lugar donde no hay personas de su origen como un lugar de tranquilidad. A pesar de no ser un lugar especialmente frecuentado por lesbianas y que la clientela sea de edades muy superiores a ella y con precios elevados, la diferencia supone para ella bienestar.

En los casos de chicas marroquíes, la negociación espacial parece ser pues un elemento fundamental de gestión de sus identidades culturales y de género. En el caso de Fatima y Aya, las restricciones que sufren y la forma como ellas las gestionan tienen un componente espacial esencial. Como ya se ha visto, el hecho de poder salir a la calle es el primer determinante, pero la forma como salen también es un tema de negociación.

Fátima: Sin maquillaje, vestir... En la casa puede hacer todo lo que quiera la mujer, pero cuando sale de la puerta tiene que vestir bueno, que hacer la ropa de así...

Aya: Sí, solo pequeña ropa para marido, si.. la calle va esto [el vestido] hasta aquí [los pies]... Va muy largo, no hacer maquillaje... Pero hay muchas mujer no quieren... libertad. Hay muchas mujer quieren libertad. Muchas mujeres no quieren, libertad, vestir ropa por aquí o por aquí [corta], no quieren pañuelo... [...] Solo hombres miras tu mujer. Marido puede mirarme sin ropa, pero otro hombre no! Cuando todos hombres miras todos mujeres, todas mujeres sin ropa... Qué!? Todos hombres mira este cuerpo, marido qué mira? Por que casado con este mujer? Yo mirar todo! Cuando no mirar, yo casado, por mirar. Yo casado este mujer para mirar! Si! Mirar, tocar... jajaja. Y cuando con ropa, oh, casado por mirar y para mi mirar cuerpo, mirar, yo solo tocar no todos tocar, todos mirar como camina. Cuando hay una cosa como oro, como diamante, también la mujer como diamante. Una cosa muy... Cuando puedes todos tocar no puedes, no es diamante, es como... Cuando así una cosa muy buena. Como diamante, si? Entiende?

En estas citas se puede ver como su cuerpo es en sí mismo un lugar atravesado por las relaciones de poder. El tamaño y forma de su ropa, el maquillaje, la (in)visibilidad de su cabello, son elementos con diferentes significados y con los que negocian sus diferentes identidades. Como se puede ver en la cita, la mirada masculina juega en estos casos un papel fundamental en la identidad de estas mujeres, en palabras de Gillian Rose:

The threatening masculine look materially inscribes its power onto women's bodies by constituting feminine subjects through an intense self-awareness about being seen and about taking up space . . . [I]t is a space which constitutes women as embodied objects to be looked at⁴⁶.

La actitud de Aya en relación a la mirada masculina pasa por limitarla a la de su marido. El sexismo del que habla Rose se mezcla con la heteronormatividad y la monogamia, haciendo de su cuerpo un campo de batalla en el que se inscriben las normas de género a través de la mirada masculina. En el siguiente caso se muestra la otra cara de la moneda, las consecuencias del cuerpo visible.

Marina: Jo visc, bueno, per la “perifèria” i per anar al centre he de passar pel barri vell, que està ple de moros, i tots em deien coses sempre i a l'estiu sí que vas en tirants i d'allò... I jo no sóc una persona que vaigui molt fresca, tampoc. Ni a l'estiu, ni... no. I et diuen coses, i sempre... I és allò... És que fa fàstic, tio! Perquè no. Una cosa és que et diguin: “Eh, guaapa!”. I passes, i... Mira, i fa ràbia... I... Però bueno. I hi ha coses que fan... No sé, a mi m'han arribat a agafar i... saps? Vull dir, situacions que fas un “a veure!”

En este caso, Marina muestra como su cuerpo visible es un lugar de contestación. Ella identifica ‘los moros’ como los responsables de este tipo de agresiones físicas y verbales sobre su cuerpo, hecho bastante recurrente en las entrevistas. Si bien en las entrevistas las agresiones no han sido solamente de hombres de procedencia marroquí, en el imaginario de la mayoría de las chicas si se identifica este colectivo como uno de los principales miedos.

Pero, ¿cómo viven los chicos jóvenes de origen marroquí esta situación? La entrevista con Ahmed y sus Mapas de Relieves de la Experiencia muestran que no siente malestar en ninguno de sus lugares cotidianos. Este chico de 16 años va a la escuela y ayuda a su familia en su negocio de comestibles. No identificó ningún lugar de malestar pero sí algunos de bienestar, entre ellos su casa y “El Riu” (el parque a la orilla del río Cardener, cerca del Barrio Antiguo de Manresa). En su casa muestra como su edad y la autoridad de su madre y su padre le impiden realizar algunas actividades. En cambio, “El Riu” aparece como refugio dónde va a reflexionar, lejos de distracciones (tiene dos hermanas y un hermano menores). El hecho de no identificar el barrio ni el hogar como lugares de malestar y el hecho de que su género o su religión no fueran cuestiones problematizadas muestra como la perspectiva interseccional es imprescindible para entender el funcionamiento tanto del origen, la etnia o la religión en relación al género. Y por su edad, Ahmed no es visto como ‘potencial agresor’, lo que también muestra como la edad es un factor relevante en la construcción de determinados estereotipos racistas, como lo es, evidentemente, el género.

Podría parecer que el hecho de ser mujer y procedente de otro país supone un problema de control social por parte de su comunidad de origen, pero no siempre sucede así. En el caso de Elena, una chica Colombiana, trabajadora doméstica, de 23 años, poder reunirse con otras personas originarias de Colombia supone una fuente de seguridad y de diversión. Como ella misma comenta sobre los encuentros futbolísticos de los sábados:

Elena: El lugar que más me gusta es lo del Congost. Mi marido juega allí a fútbol, juega todos los fines de semana. Juega en los equipos de latinos, hacen campeonatos y eso. Hacen varios equipos, yo voy a verlo. Y van muchas mujeres, mucha gente. Nos lo pasamos bien. La gente acaba el partido y se queda más tiempo a conversar, a tomar algo o así.

Este lugar muestra como el encuentro con personas que comparten su mismo origen crea un espacio de bienestar. La separación de roles y de actividades por sexo es clara en estos encuentros, pero para ella éste es un espacio de alivio. La creación de lugares en los que se comparte una identidad como lugares de bienestar también se encontró con la creación de espacios solo para jóvenes. Las chicas entrevistadas pertenecientes al colectivo feminista Acció Lila afirmaban que el Ateneu Popular la Sèquia, una casa okupada en el centro de Manresa, suponía un lugar de libertad como jóvenes. La autogestión del lugar y la posibilidad de decidir qué actividades se realizan con autonomía supone un lugar de emancipación para la juventud. Por ejemplo, una pareja de lesbianas que frecuentan este espacio relató que ese era el único espacio en la ciudad dónde podían mostrarse afecto abiertamente, ya que al ser solo para jóvenes no temían que sus padres (o algún amigo de ellos) frecuentara el lugar.

Eduarne: Per exemple ella i jo aquí tampoc no és que ens haguem d'amagar molt, no? Tampoc ens estem aquí tot el rato que passem juntes... Algun cop estem juntes però vull dir... Si li he de donar un petó o el què sigui, pues li faig.

Maria: I en un bar d'un altre tipus no ho feu?

Eduarne i Tina: No!

A parte de la ausencia de personas mayores, la creación de un espacio político dónde no se toleran determinadas actitudes sexistas, racistas o homófobas les ayuda a sentirse más seguras. Algunas chicas reconocieron haber sufrido agresiones sexistas en este lugar, pero también percibían que el hecho de estar en un espacio en que la mayoría de la gente las apoyaría suponía un bienestar cuanto a sus posibilidades de reaccionar a actitudes machistas y ser apoyadas por el resto.

El hecho de que este espacio de jóvenes signifique un lugar de seguridad y de libertad para la chicas lesbianas muestra como otros lugares de la ciudad no les proporcionan este bienestar. Con todas las entrevistas realizadas a lesbianas y gais, su orientación sexual aparecía como el factor determinante de malestar, significando grandes diferencias con las personas heterosexuales entrevistadas. En el siguiente apartado analizaré esta cuestión en más profundidad.

La heteronormatividad como causa de malestar

Teresa: No ens ha passat mai res perquè mai... Mai hem anat tranquil·les pel carrer.

Esta frase de una chica blanca lesbiana de 26 años, camarera y que vive con su novia, pone de relieve la intensidad con que vive la represión de la heteronormatividad en el espacio público. Nunca han podido ir 'tranquilas' por la calle por el hecho de ser una pareja de mujeres. Teresa cuenta que ya sea por ella o por su pareja (esto a veces es fruto de conflictos) nunca se muestran afecto en la calle, hecho que les permite pasar como amigas, como heterosexuales, y evitar ser reconocidas como lesbianas. Ella atribuye este tipo de actuación a la prevención de una posible agresión o el estar sometida a las miradas de la gente, sentirse observada e incomodada. Este tipo de actuaciones se encontró en todas las entrevistas hechas a lesbianas y gais. A continuación se pueden ver algunos ejemplos.

Eduarne: Pel carrer anem com amigues. Actuem normal, com si fóssim amigues, tampoc tenim la necessitat d'anar agafades de la mà o el què sigui.

Ainhoa: Tampoc aniràs allà al Barri Vell de Manresa donades de la mà o fent-te un petó, perquè bueno, perquè saps lo que t'hi pots trobar. Llavors també és una mica... Metamorfosar amb l'entorn.

Teresa: És pel simple fet del què dirà la gent i què... Que es quedaran mirant i et senyalaran... És aquesta por. [...] I ella [la nòvia] això de mostrar-se no, creu que és un espectacle. Tenim discussions...

Andrés: Jo no he tingut mai cap problema [...] Pero yo si tuviera que ir cogido de la mano o así nunca me metería por las Escodines ni un sitio de esos... Jo agafat de les mans, abans, a ningú lloc. Ara ja una mica més... Una vez me cogió de la mano y casi le parto la mano! Me sentía súper incómodo. Es que en Manresa ni de coña.

Estos casos muestran la heteronormatividad en el espacio público y la normalización de la discriminación. Se asume que 'lo normal' es ir como amigas, que en determinados lugares no se pueden dar muestras de afecto, que la presencia de una pareja de lesbianas es 'un espectáculo' o, como relata Andrés, el no haber tenido nunca 'ningún problema' por ser gay pasa por aceptar no darse de la mano con su pareja. La estrategia más recurrente para hacer frente a esta situación es el 'passing', pasar como heterosexuales. La discriminación que podrían sufrir por mostrar afecto en espacios públicos es evitada a través de una representación 'adecuada' a las normas de género. Sin mostrar afecto a una persona del mismo sexo y representando el género acorde con la feminidad o masculinidad hegemónicas, se evitan las agresiones o posibles comentarios. Cuando se compara con los comentarios de personas heterosexuales se ve como este proceso implica una modificación sustancial de la experiencia en los espacios.

Mercè: A no! Jo em sento bé a tot arreu amb això! És que no... Si, clar, a tot arreu molt bé.

La sexualidad no normativa es algo a esconder en el espacio público para evitar agresiones⁴⁷ mientras la heterosexualidad goza del privilegio de la norma en las calles manresanas. En las entrevistas a heterosexuales, la cuestión de la sexualidad no era un tema recurrente para hablar sobre sus experiencias de malestar en el espacio público. Aunque con la elaboración de los Mapas de Relieves de la Experiencia se preguntó sobre esta temática, las respuestas acostumbraban a ser rotundas y claras: su heterosexualidad nunca ha sido un problema en el espacio público. De hecho, en algún caso, la normatividad de la heterosexualidad se reflejó en el hecho de que no consideraban tener que rellenar la columna de la sexualidad (en una parte del proceso de creación de los Mapas de Relieves de la Experiencia) por 'no tener' o por 'ser normales', hecho que demuestra como algunas identidades se construyen como 'las otras' mientras la heterosexualidad permanece como la norma, invisibilizando su especificidad.

Pero, aunque la represión en estas citas es previa a la limitación expresa de estar en determinados lugares, también se narraron algunas situaciones en las que la negativa a permanecer en un establecimiento había sido expresa y directa:

Ainhoa: I un cop estàvem esmorzant en un bar i no vam fer-nos un petó ni res. Estàvem així agafades de la mà parlant de no sé què i el senyor de bar va venir i ens va invitar a marxar del bar!

Estos casos reafirman la idea de que el espacio público está construido como heteronormativo y que se (re)produce como si preexistiera como heterosexual⁴⁸, causando malestar a aquellas personas que no encajan en la norma heterosexual. El hecho de tener que decidir en cada momento si pueden mostrar o no su orientación sexual es en sí misma una discriminación, ya que limita su derecho a la ciudad, su derecho a poder expresarse en el espacio público sin constreñimientos.

A pesar de que esta situación puede darse con lesbianas y gays de diversas edades, la relación de dependencia con las familias de las jóvenes entrevistadas condiciona su experiencia del espacio público. En los estudios sobre la situación de lesbianas y gays en relación con sus familias, el hogar familiar acostumbra a ser un lugar donde se experimentan las consecuencias negativas de su orientación sexual⁴⁹ mientras que la casa propia se asocia a un lugar de bienestar y de identificación⁵⁰. A pesar de que en las

entrevistas realizadas se han encontrado casos que demuestran que la casa familiar también puede ser un lugar de apoyo, demostrando que el hogar familiar no tiene porque ser siempre un lugar homofóbico⁵¹, en la mayoría de casos sí que se concibe el hogar como un espacio de conflicto para jóvenes no heterosexuales:

Tina: Jo no puc [mostrar la meva sexualitat a l'espai públic]. Perquè els meus pares no ho saben i estic molt reprimida per això. Se'n van enterar fa un any i mig però jo els hi he dit que no, que no, i ara no ho saben. Bueno, jo estic amb ella [senyalant la Edurne, la seva nòvia]. I com ho sàpiguen em moro, perquè m'han reprimir molt. Perquè tenen la mentalitat de Colòmbia i és horrible, la mentalitat. [...] Si no em deixaven sortir de casa... Em vaig quedar a casa, em vaig aprimar com tres quilos en una setmana i poc a poc...

Ainhoa: Jo ho veig diferent. El barri és un rollo diferent que Manresa. No sé, jo el meu barri, hi ha certes coses que... Mostrar-me amb ella en públic així i tal no, però... La gent, jo sé que provocaria comentaris... I no per mi, però per la meva família. Per respecte. Per no crear mal ambient per no crear...

Andrés: es que sobretodo mi familia... en sur-américa la mentalidad es mucho más cerrada en este aspecto y el hecho de cogernos de la mano me hacía sentir incómodo...

Estos ejemplos muestran como el hogar familiar es un espacio de malestar, y las restricciones que sufren en él se extienden al espacio público. La cita de Tina muestra como la separación entre lo público y lo privado es ambigua, ya que si ella fuera vista con su pareja en la calle por sus familiares (o alguna persona que pudiera informarles) sufriría igualmente la represión en el espacio doméstico. La homofobia que sufre en su casa se extiende al espacio público impidiendo que pueda mostrarse como lesbiana en él y deba ocultar siempre la relación con su pareja. En este caso, la dependencia hacia su familia la obliga a mantener esta situación, como ella afirma:

Tina: Si tens la seva vida pròpia ja és diferent, perquè quan ja estàs tu independitzada i tens tu el teu allò és molt més diferent, perquè no has de viure cada dia amb la mentida a sobre, saps? I ha de ser diferent, sí o sí.

Como muestra en su cita, su clase social y la opinión de su familia condiciona su situación, ya que las limitaciones para su emancipación son fundamentalmente económicas. A este factor también le añade su origen colombiano, ya que atribuye la mentalidad homofóbica a cuestiones culturales, sintiendo compasión hacia ellos, aumentando su sentimiento de culpa y limitando sus posibilidades de negociación. El hecho de tener que estar permanentemente en situación de alerta por si es vista por alguien condiciona no solo el uso que hace del espacio público sino que marca cómo se siente en los lugares donde va. Y la relevancia del espacio privado también puede verse en el caso contrario. Por ejemplo, la familia de Laia la apoya en todo momento y su hogar supone un lugar de bienestar y reconocimiento. Esto no significa que no sufra discriminaciones en el espacio público pero su actitud frente a las posibles agresiones difiere al saber que puede contar con el apoyo familiar. Otra situación que muestra la importancia del espacio privado es cuando éste no aporta la privacidad que se le supone:

Ainhoa: Jo espai privat... Jo ni a casa meva tinc espai privat, saps? Perquè és un pis petit, som el meu pare, me mare i el meu germà petit i jo i ella i és un pis

de... setanta metres quadrats. I privacitat, poca i si el nen no entra cada dos per tres... “Ohh, no sé què...”.

Esta cita demuestra como el derecho a la ciudad no puede ir separado del derecho al bienestar en el espacio privado. Según argumenta Fenster, esta división se ha usado históricamente para justificar la subordinación y la exclusión de las mujeres⁵². El caso de Tina, como el de Fátima también evidenciaba, muestran como los derechos y discriminaciones que se sufren en el espacio privado son permeables al espacio público. La homofobia que sufre Tina en su casa familiar, la restricción de los movimientos y las imposiciones espaciales que sufre Fátima por parte de su marido en su casa o los conflictos familiares en casa de Paula muestran como el acceso al espacio público debe ser entendido en relación a la situación que se vive en el espacio privado. La separación entre espacio público y privado entendida como una separación física y rígida pierde sentido, pero a la vez refuerza la idea de que la concepción de espacio público se ha fundamentado sobre una concepción de lo privado como lo no político.

Conclusiones

Como se ha mostrado, el acceso de la juventud al espacio público está determinado por la posición que ocupa en diversas estructuras de poder como el género, la sexualidad, la etnia o la clase social. Entendiendo el acceso no solo como la presencia en la calle sino también como un bienestar en ella, gran parte de las personas entrevistadas mostró sentirse incómoda por alguna dimensión de su identidad. Paralelamente, también se demuestra la relevancia que el espacio público tiene en sus vida cotidianas y su capacidad de gestionar sus identidades y los espacios que usan para sentirse bien.

El miedo, el control por parte de la comunidad y la heteronormatividad en la calle aparecen como los tres grandes factores que determinan la experiencia. Si bien el miedo tiene como componente más relevante el género, se ha mostrado como éste está siempre constituido por otras identidades. Las posibilidades que permite una determinada clase social o la etnicidad son factores que alivian o intensifican la percepción del miedo, y las negociaciones entre ellas son factores que muestran su dinamismo y su variación según los espacios. Por otro lado, el control social que ejerce la propia comunidad aparece como un factor determinante de los usos el espacio público. No es solamente el hecho de no poder estar en la calle sino la forma como el control sobre los cuerpos se ejerce a través de la mirada. La forma de vestir, de comportarse o las relaciones que se establecen son controladas en un espacio público que funciona como un panóptico. Y la propia comunidad no debe ser solamente entendida como la comunidad de las personas migradas. La cultura heterosexista es también propia de la ‘comunidad de origen’ de las chicas blancas manresanas. La heteronormatividad es un claro ejemplo de ello, ya que ciertos comportamientos están sujetos a la represión y deben ser evitados. Como se ha visto, el acceso al espacio público, entendido también como la posibilidad de expresarse, está restringido para gais y lesbianas que sienten su propia ciudad como un lugar de control, riesgo y no aceptación de su condición sexual.

De esta forma, el análisis espacial de la experiencia muestra como el acceso al espacio público, el derecho a la ciudad, está limitado para gran parte de la población joven, entendida en su complejidad de identidades y prácticas espaciales. Sin ninguna pretensión de hacer extrapolables las evidencias específicas, el análisis interseccional

pone de relieve que el estudio de los grupos sociales debe tener en cuenta que la experiencia de la opresión y del privilegio es siempre simultánea y que el estudio de la dinámicas espaciales debe tener en cuenta este factor si quiere evitar exclusiones, la homogenización y el uso de falsos neutros que lleven a conclusiones parciales. Seguramente otras entrevistas a otras personas jóvenes habrían mostrado intersecciones diferentes, pero lo que se pretende mostrar es que la gente joven no es solo joven, y en el *qué más es*, se encuentran vectores que, junto con la edad, restringen de formas muy diversas y en diferentes grados el derecho a la ciudad de la juventud.

Si el derecho a la ciudad, tal y como lo concibió Lefebvre⁵³, se basaba en el derecho a la apropiación y a la participación⁵⁴ y si este derecho es un derecho de ciudadanía fundamental, las relaciones que se establecen en el espacio privado deben ser tenidas en cuenta, como también las relaciones patriarcales, racistas, edatistas, capitalistas y heteronormativas que sitúan a los sujetos en posiciones desiguales. Fenster⁵⁵ afirma que las relaciones de género, en relación con otras formas de opresión, limitan el acceso a la ciudad de las mujeres y argumenta que el hecho de aislar la discusión sobre el derecho a la ciudad del derecho al hogar crea una esfera pública neutral esterilizada de las relaciones de poder. La perspectiva interseccional no solo ayuda a tener en cuenta las relaciones de poder sino que también ayuda a comprender el acceso al espacio público como algo experimentado e intrínsecamente parte de la relación entre las dos esferas y entre diferentes formas de subordinación. Y si el derecho a la ciudad es un derecho básico de ciudadanía, la exclusión de una parte importante de la población muestra como el mismo concepto de ciudadanía se fundamenta sobre exclusiones.

Notas

¹ Skelton y Gough, 2013

² Skelton y Gough, 2013, p. 456

³ Skelton y Gough, 2013

⁴ Investigación llevada a cabo dentro del proyecto 'Plan Nacional de I+D+I 2008-2011' [2009; CSO2009-10913], y gracias a la beca FPI del Ministerio español de Ciencia e Innovación.

⁵ Partiendo de la dificultad de definir en términos de edad quién es joven, he tomado la definición que normalmente se usa en los estudios llevados a cabo en Cataluña y la que las administraciones usan para realizar políticas públicas sobre juventud. Ver *Pla Nacional de Joventut 2010-20*.

⁶ Crenshaw, 1991

⁷ Utilizo el término 'raza' ya que ella usa 'race' en inglés.

⁸ véase Platero, 2012

⁹ ver Valentine, 2007; McDowell, 2008; Brown, 2011

¹⁰ Evans, 2006; Hopkins y Pain, 2007

¹¹ Gough y Franch, 2005; Evans, 2006; Hyams, 2003; Koning, 2009; Ehrkamp, 2008

¹² Gough y Franch, 2005; Lieshout y Aarts, 2008

¹³ Driskell *et al*, 2008

¹⁴ Wooley, 2006

¹⁵ Gough y Franch, 2005; Thomas, 2005

¹⁶ Chiu, 2009; Nolan, 2003; Wooley, 2006

¹⁷ O'Neil, 2002; Collins y Kearns, 2001

¹⁸ Travlou *et al*, 2008; Thomas, 2005; Chatterton y Hollands, 2002

¹⁹ Ver *Papers: Revista de Sociologia*, con números monográficos dedicados a temas de juventud, como el volumen 96, número 1 «Jóvenes e identidad» (2011), el número 90: «Famílies i adolescents» (2008), el número 79: «Materials de Sociologia de la Joventut» (2006) o el número 74: «Evolució social i joventut» (2004).

²⁰ Ver los estudios etnográficos sobre juventud de Carles Feixa.

- ²¹ Ver *Primer Congrés Internacional Joventut i Societat*, organizado a través del ‘Màster Interuniversitari en Joventut i Societat’, 2009.
- ²² Rodó-de-Zárate, 2011
- ²³ Nofre, 2008
- ²⁴ Departamento de Geografía de la Universitat Autònoma de Barcelona i Departamento de Geografía de la Universitat de Girona.
- ²⁵ Cucurella, 2007; Fernández, 2007; Ortiz, 2004; Serra, 2007
- ²⁶ Katz, 2006; Ortiz, 2007; Baylina *et al.*, 2007; Prats *et al.*, 2012; Ortiz *et al.*, 2012
- ²⁷ Trilla, 2011
- ²⁸ Thomas, 2005
- ²⁹ Freixanet, 2011
- ³⁰ hooks, 1984
- ³¹ ver Rodó-de-Zárate y Baylina, 2014
- ³² Para ver ejemplos sobre los Mapas de Relieves de la Experiencia (o Relief Maps en inglés) y un análisis más detallado sobre sus implicaciones metodológicas y teóricas ver Rodó-de-Zárate, 2013.
- ³³ ver Rodó-de-Zárate, 2013
- ³⁴ Pain, 2001; Koskela, 1997; Ruddick, 1996; Valentine, 1992
- ³⁵ Pain, 2001
- ³⁶ Koskela, 1997
- ³⁷ Todos los nombres han sido modificados para mantener el anonimato de las personas entrevistadas.
- ³⁸ Ruddick, 1996; Pain, 2001; M. E Thomas, 2005, Ehrkamp, 2013
- ³⁹ Valentine, 2000
- ⁴⁰ Valentine 2000
- ⁴¹ Taylor y Addison, 2009; Thomas, 2005, Koning, 2009
- ⁴² Traducción propia del inglés ‘street literacy’.
- ⁴³ Cahill, 2000
- ⁴⁴ ver Rose, 1993
- ⁴⁵ hooks, 1990
- ⁴⁶ Rose, 1993, p. 145–146
- ⁴⁷ Kawale, 2004; Valentine, 1993
- ⁴⁸ Bell y Valentine, 1995; Bell *et al.*, 1994; Binnie, 1997, Valentine, 1993
- ⁴⁹ Valentine *et al.*, 2003
- ⁵⁰ ver Elwood, 2000; Kentlyn, 2008; Gorman-Murray, 2007
- ⁵¹ Gorman-Murray, 2008
- ⁵² Fenster, 2005
- ⁵³ Lefebvre, 1968
- ⁵⁴ Purcell, 2002
- ⁵⁵ Fenster, 2005

Bibliografía

- BAYLINA, Mireia; ORTIZ, Anna; PRATS, Maria, “Children and playgrounds in Mediterranean cities”, *Children’s Geographies*, 2006, 4(2): 173-183
- BELL, D. and VALENTINE, G., editores. *Mapping desire: geographies of sexualities*. London: Routledge, 1995.
- BELL, D., BINNIE, J., CREAM, J. y VALENTINE, G. ‘All hyped up and no place to go’. *Gender, Place and Culture*, 1994, 1, 31–47.
- BINNIE, J. ‘Coming out of geography: towards a queer epistemology?’ *Environment and Planning D: Society and Space*, 1997, 15, 223–37.
- BROWN, M ‘Gender and Sexuality I: Intersectional anxieties’. *Progress in Human Geography*, 2011, Online.
- CAHILL, C ‘Street Literacy: Urban Teenagers’ Strategies for Negotiating their

-
- Neighbourhood', *Journal of Youth Studies*, 2000, 3: 3, 251 — 277
- CHATTERTON, Paul y HOLLANDS, Robert. 'Theorising Urban Playscapes: Producing, Regulating and Consuming Youthful Nightlife City Spaces'. *Urban Studies*, 2002, 39; 95-116
- CHIU, Chihsin 'Contestation and Conformity: street and Park Skateboarding in New York City Public Space', *Space and Culture*, 2009, 12; 25-42
- COLLINS, Damian C.A y KEARNS, Robin A. 'Under curfew and under siege? Legal geographies of young people'. *Geoforum*, 2001, 32; 389-403
- CRENSHAW, K. 'Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Colour', *Stanford Law Review*, 1991, 43, 1241.
- CUCURELLA, Ariadna 'La perspectiva de gènere en el disseny i l'ús d'espais públics urbans : el cas del Parc dels Colors de Mollet del Vallès (Barcelona)', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2007, 49
- Documents d'Anàlisi Geogràfica (DAG) , *Geografies de la infància, la joventut i les famílies*, 2011, 57(1), Universitat Autònoma de Barcelona i Universitat de Girona, 191pp.
- DRISKELL, David y FOX, Carly and KUDVA, Neema 'Growing up in the new New York: youth space, citizenship, and community change en hyperglobal city' *Environment and Planning A*, 2008, 40, 2831-2844
- ELWOOD, S.A 'Lesbian Living spaces: Multiple Meanings of home' *Journal of Lesbian Studies*, 2000, vol. 4, Num 1. 11-27
- EHRKAMP, Patricia 'Risking publicity: masculinities and the racialization of public neighborhood space', *Social & Cultural Geography*, 2008, 9 (2), 117 — 133
- EHRKAMP, Patricia. 'I've had it with them!' Younger migrant women's spatial practices of conformity and resistance', *Gender, Place and Culture*, 2013, 20(1): 19-36
- EVANS, R 'Negotiating social identities: The influence of gender, age and ethnicity on young people's 'street careers' in Tanzania', *Children's Geographies*, 2006, 4: 1, 109 — 128
- FENSTER, Tovi 'The right to the gendered city: different formations of belonging in everyday life' *Journal of Gender Studies*, 2005, Vol. 14, No. 3: 217–231
- FERNÁNDEZ-SALINAS, Víctor 'Visibilidad y escena gay masculina en la ciudad española', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2007, 49.
- FREIXANET-MATEO, M (coord.) *No surtis sola. Espais públics segurs amb perspectiva de gènere*. Barcelona: Institut de Ciències Polítiques i Socials, 2011.
- GORMAN-MURRAY, A. 'Contesting domestic ideals: queering the Australian home', *Australian Geographer*, 2007a, 38, pp. 195_213.
- GORMAN-MURRAY, A 'Reconciling self: gay men and lesbians using domestic materiality for identity management', *Social & Cultural Geography*, 2008, 9:3, 283-301
- GOUGH, Katherine V. and FRANCH, Monica 'Spaces of the street: Socio-spatial mobility and exclusion of youth in Recife', *Children's Geographies*, 2005, 3: 2, 149 — 166.

-
- HOPKINS, P. *Young people, place and identity*. Nova York: Routledge, 2010.
- HOPKINS, P and Pain, R 'Geographies of age: thinking relationally', *Area*, 2007, 39.3, 287–294
- HOOKS, b. *Feminist theory: From margin to center*. Boston: South End, 1984.
- HOOKS, b. *Yearning: Race, Gender, and Cultural Politics*. South End Press, Boston, 1990.
- HYAMS, Melissa 'Adolescent Latina Bodyspaces: Making Homegirls, Homebodies and Homeplaces' *Antipode*, 2003, 35; 535- 558.
- KAWALE, R 'Inequalities of the heart: the performance of emotion work by lesbian and bisexual women in London', England, *Social & Cultural Geography*, 2004, 5:4, 565-581
- KATZ, Cindi 'Los terrores de la hipervigilancia : seguridad y nuevas espacialidades de la niñez', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2006, 47.
- KENTLYN, S 'The Radically Subversive Space of the Queer Home: 'Safety House'and 'Neighbourhood Watch"', *Australian Geographer*, 2008, 39: 3, 327 — 337
- KONING, Anouk de 'Gender, Public Space and Social Segregation in Cairo: Of Taxi Drivers, Prostitutes and Professional Women', *Antipode*, 2009, 41 (3), 533- 556
- KOSKELA, H. 'Bold walk and breakings': Women's spatial confidence versus fear of violence', *Gender Place and Culture*, 1997, 4(3), 301-314.
- LEFEBVRE, H *Le droit à la ville*. Paris: Anthropos, 1968.
- LIESHOUT, Maartje van and Aarts, Noelle "Youth and Immigrants' Perspectives on Public Space", *Space and Culture*, 2008, 11, 497-513.
- MCDOWELL, L. 'Thinking through work: complex inequalities, constructions of difference and trans-national migrants'. *Progress in Human Geography*, 2008, 32(4): 491-507.
- NOFRE, Jordi *L'agenda cultural oculta. Una deconstrucció de l'oci nocturn de Barcelona i els seus suburbis*. Tesis Doctoral. Barcelona: Universitat de Barcelona, 2008.
- NOLAN, Nicholas 'The ins and outs of skateboarding and transgression in public space in Newcastle, Australia', *Australian Geographer*, 2003, 34 (3), 311 — 327
- O'NEIL, Mary Lou 'Youth Curfews in the United States: The Creation of Public Spheres for Some Young People', *Journal of Youth Studies*, 2002, 5 (1), 49 — 67
- ORTIZ, Anna 'Ús i apropiació de la Via Júlia i la rambla del Raval de Barcelona des d'una perspectiva de gènere', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2004, 44: 89-108
- ORTIZ, Anna 'Geografías de la infancia: descubriendo «nuevas formas» de ver y de entender el mundo', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2007, 49; 197-216
- ORTIZ Guitart, Anna; PRATS Ferret, Maria; BAYLINA, Mireia "Métodos visuales y geografías de la infancia: dibujando el entorno cotidiano". *Scripta Nova. Revista electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, 2012, XVI.
- PAIN, R 'Gender, Race, Age and Fear in the City'. *Urban Studies*, 2001, 38, 899-913.

-
- PLATERO, L (ed). *Intersecciones: cuerpos y sexualidades en la encrucijada*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2012.
- PRATS, Maria; BAYLINA, Mireia; ORTIZ, Anna “Los lugares de la Amistad y la vida cotidiana de chicas y chicos adolescentes en un barrio de Barcelona”, *Revista Latino-Americana de Geografía e Género*, 2012, Ponta Grossa, 3(2): 116-124
- PURCELL, M “Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant” *GeoJournal*, 2002, 58: 99-108
- RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria “El jovent i els espais públics urbans des de la perspectiva de gènere: Un estat de la qüestió des de la geografia”. *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2011, vol. 57/1, pp. 147-162.
- RODÓ-DE-ZÁRATE, M ‘Developing Geographies of Intersectionality with *Relief Maps*: reflections from youth research in Manresa, Catalonia.’ *Gender, Place and Culture*, 2013, DOI: 10.1080/0966369X.2013.817974
- RODÓ-DE-ZÁRATE, Maria and BAYLINA, Mireia “Learning in/through public space: young girls and feminist consciousness-raising” in Mills, S. and Kraftl, P. (exp. 2014) (eds) *Informal Education, Childhood and Youth: Geographies, Histories, Practices* Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- ROSE, G. *Feminism & geography*. Cambridge: Polity Press, 1993.
- RUDDICK, S. ‘Constructing difference in public spaces: Race, class, and gender as interlocking systems’, *Urban Geography*, 1996, 17:132–51.
- SERRA, Anna 'Vida quotidiana en un espai urbà transformat: El Mercadal de Girona des d'una perspectiva de gènere', *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, 2007, 49.
- SKELTON, Tracey y GOUGH, Katherine V. ‘Introduction: Young People’s Im/Mobile Urban Geographies’ *Urban Studies*, 2013, 50: 455-466,
- TAYLOR, Yvette and ADDISON, Michelle '(Re)constituting the past, (re)branding the present and (re)imagining the future: women's spatial negotiation of gender and class', *Journal of Youth Studies*, 2009, 12: 5, 563 — 578
- THOMAS, ME 'Girls, consumption space and the contradictions of hanging out in the city', *Social & Cultural Geography*, 2005, 6: 4, 587 — 605
- TRAVLOU, Penny, OWENS, Patsy Eubanks, THOMPSON, Catharine Ward y MAXWELL, Lorraine 'Place mapping with teenagers: locating their territories and documenting their experience of the public realm', *Children's Geographies*, 2008, 6 (3), 309 — 326
- TRILLA, J. (coord.) *Jóvenes y espacio público. Del estigma a la indignación*. Barcelona: Ed. Bellaterra, 2011.
- VALENTINE, G ‘Images of danger: women’s sources of information about the spatial distribution of male violence’, *Area*, 1992, 24, pp. 22± 29.
- VALENTINE, G “(Hetero)sexing space: lesbian perceptions and experiences of everyday spaces”, *Environment and Planning D: Society and Space*, 1993, 11 (4), 395-413, 1993.
- VALENTINE, G ‘Exploring children and young people’s narratives of identity’. *Geoforum*, 2000, 31, 257-267.

VALENTINE, G. 'Theorizing and Researching Intersectionality: Challenge for Feminist Geography', *Professional Geographer*, 2007, 59:1, 10

VALENTINE, G y SKELTON, Tracey 'Finding oneself, Losing oneself: The Lesbian and Gay 'Scene' as a Paradoxical Space' *International Journal of Urban and Regional Research*, 2003, Vol 27.4 pp. 849-66.

WOOLLEY, Helen 'Freedom of the city: Contemporary issues and policy influences on children and young people's use of public open space in England', *Children's Geographies*, 2006, 4 (1), 45 — 59

Part III

RESULTATS I CONCLUSIONS / RESULTS AND
CONCLUSIONS

RESUM GLOBAL I DISCUSSIÓ DELS RESULTATS

Aquesta tesi per compendi de publicacions analitza l'accés de la joventut a l'espai públic urbà des de la perspectiva de les Geografies de la Interseccionalitat. Al llarg dels sis treballs que la conformen, a grans trets, s'han mostrat els resultats següents.

En primer lloc, s'ha fet evident la manca d'estudis en geografia sobre joventut des d'una perspectiva de gènere. Els estudis existents sobre aquesta temàtica són pocs i en la majoria la perspectiva de gènere no hi apareix ni de forma transversal. Tot i les evidències de la necessitat de tractar la joventut com un col·lectiu heterogeni i la demostració de les desigualtats de gènere en aquest grup, es troben pocs treballs que ho tinguin en compte. En la mateixa línia, hi ha una escassa presència de treballs que tinguin en compte les diverses identitats de la joventut com a condicionants de la seva experiència en l'espai públic, com també hi ha una gran manca d'estudis sobre les seves sexualitats des d'una perspectiva espacial. Al llarg dels diferents articles, en els respectius estats de la qüestió sobre la temàtica i la revisió bibliogràfica, s'ha fet un recorregut per la literatura sobre aquest tema, evidenciant la manca de treballs sobre aquestes qüestions. En aquest sentit, s'ha defensat que l'estudi de grups determinats pot posar de relleu informacions rellevants sobre les dinàmiques de poder en la construcció de les ciutats. Una de les conclusions que es fa palesa, en la relació a la perspectiva interseccional, és que l'estudi fragmentat de diversos col·lectius i la presa de certes identitats com a neutres invisibilitza grups situats en interseccions determinades. Per exemple, hi ha força estudis sobre gènere i espai públic, o sobre sexualitat i espai públic. N'hi ha que barregen les dues categories. I n'hi ha sobre joves i espais públics. Uns prenen l'edat adulta com a neutre sense veure com condiciona l'experiència del gènere o la sexualitat. I altres prenen als nois heterosexuales com a joves sense tenir en compte com hi influeix la seva sexualitat o el seu gènere. En aquest sentit, *un dels resultats principals de la tesi és la constatació de la manca d'estudis amb perspectiva de gènere sobre joventut i espais públics i la necessitat de la perspectiva interseccional per abordar-los.*

En segon lloc, i com a resultat evident en els tres treballs que analitzen els resultats (capítols 7 a 9), es constata que *les identitats i les posicions que s'ocupen en diferents estructures de poder condicionen l'experiència que es té dels llocs i són font de desigualtats.* Aquest resultat, si bé no és nou i hi ha molts estudis que mostren com, per exemple, les dones viuen la ciutat d'una forma diferent als homes i això en restringeix el seu accés, sí que és un resultat bàsic per entendre les

dinàmiques interseccionals. Amb els Mapes de Relleus de l'Experiència, sense entrar en les informacions concretes que s'hi representen, aquelles persones que ocupen posicions de privilegi en vàries estructures de poder tenen uns Mapes simples, amb ratlles planes. En canvi, aquelles persones que ocupen posicions d'opressió tenen Mapes molt complexos, amb corbes ben marcades que mostren que determinades identitats són les responsables que la classificació dels llocs en una línia que va des del malestar a l'alleujament. Aquesta constatació bàsica, sense entrar en les especificitats de cada grup o cada lloc, té implicacions rellevants per a la concepció mateixa dels llocs i la forma com s'estudien. *Els llocs no tenen significats fixos, ni les desigualtats s'experimenten de la mateixa forma en tot moment ni a tot arreu.* Calen estudis interseccionals que tinguin en compte l'experiència viscuda per a permetre un acostament no esbiaixat al paper que juguen els llocs i la seva formació.

En tercer lloc, apareixen dos resultats generals analitzats en dos articles concrets (capítol 7 i 8) i un de més general (capítol 9): l'heteronormativitat, la por al carrer i el control de la comunitat com a factors determinants de l'accés a l'espai públic de la joventut a Manresa. Tot i que cadascun dels factors està relacionat amb diverses identitats i aquestes fan que es pateixi o es transgredeixi de forma diferent, tenen a veure especialment amb tres eixos: l'orientació sexual, el gènere i l'ètnia. Les dinàmiques pròpies de cadascun estan analitzades en els treballs, però és rellevant per a un resum global dels resultats destacar que aquests tres factors no tenen com a primera causa l'edat. Són restriccions en l'accés a l'espai públic que troben la seva causa en altres identitats, encara que estiguin mútuament constituïdes per l'edat. Pel que fa a l'heteronormativitat (capítol 7), el principal resultat és la constatació de la repressió per raó d'orientació sexual a Manresa. Les corbes més pronunciades i més generalitzades es van trobar en noies lesbianes. I els seus malestans mostren com el control de l'heteronormativitat és present en els seus espais quotidians. Les seves altres identitats constitueixen la forma com ho viuen, però també com ho negocien i transgredeixen. En relació a la por, com es pot veure en el capítol 8 i 9, és un factor generalitzat en la majoria de noies de Manresa, tot i les diferències entre les seves identitats. La por com a control dels cossos de les dones, com a repressió i restricció del seu accés a la ciutat. La cultura de la por es mostra com a extesa en diferents àmbits, sent el cos de les dones un camp de batalla sobre el que es materialitzen diferents conflictes. Però el treball amb les noies d'Acció Lila (capítol 8) ha mostrat també la capacitat de gestió de la por i el coneixement espacial i social de l'entorn, que utilitzen per a accedir a la ciutat amb menys restriccions. Per últim, el control social per part de la pròpia comunitat ha estat un altre factor determinant. Els casos de noies marroquines pot semblar el més extrem, però per 'pròpia comunitat' també s'entén el control sobre la sexualitat de les

noies, blanques i nascudes a Manresa. No és també part de la 'cultura' catalana l'heteronormativitat?

En quart lloc, i sobre les metodologies. Com s'ha mostrat, calen metodologies que permetin abordar la interseccionalitat i eines que ajudin a analitzar-la. Els Mapes de Relleu de l'Experiència són en si mateixos un resultat de la tesi. Fruit de la necessitat d'analitzar dades complexes interseccionals, *els Mapes han resultat una eina útil que aporta nous conceptes i formes d'entendre i representar la interseccionalitat*. Pensar en les dinàmiques interseccionals a través de línies, corbes, fletxes, malestars i opressions, benestars i privilegis, ajuda a analitzar la complexitat de la interseccionalitat. I en relació a al lloc, aporta maneres d'entendre les relacions de poder en relació als espais que s'allunyen de concepcions dicotòmiques de marges i centres. *En els Mapes es representa la desigualtat en base a un espai paradoxal que supera escales, categories fixes i concepcions lineals del temps. Es representa en base a l'experiència viscuda dels espais, permetent noves formes de pensar sobre les opressions i els privilegis: centrant l'anàlisi en les conseqüències materials de l'opressió però entenent-les de forma dinàmica, flexible i espacial*.

I en cinquè lloc, un dels resultats transversals en els articles fa referència a l'experiència. Tot i que el concepte no s'ha treballat com a tema principal en cap dels articles, sí que és un aspecte essencial en tots ells. Tant en el disseny de les metodologies com en l'anàlisi dels resultats ha tingut un paper fonamental. Pel què fa a l'aproximació participativa emprada amb Acció Lila, el debat en base a l'experiència viscuda no només va permetre aprofundir en qüestions cabdals per l'anàlisi de l'accés a l'espai públic sinó que també va permetre una reflexió col·lectiva que va potenciar la consciència política sobre qüestions com la por, estimulant-ne la transgressió i la resposta tant individual com col·lectiva. En els Mapes de Relleu de l'Experiència, l'experiència també n'és un factor fonamental, és allò que es pretén representar visualment i l'objecte d'anàlisi. En aquest sentit, l'experiència s'ha pres no com a un mirall de la realitat sinó com la forma a través de la qual les dinàmiques interseccionals surten a la llum i poden ser analitzades. *L'experiència és interseccional i la interseccionalitat és experienciada*. Per aquest motiu, en els diferents articles que formen aquesta tesi s'ha demostrat com *les narratives de l'experiència viscuda són una forma vàlida i útil d'aproximar-se al funcionament de la interseccionalitat, no per a la cerca d'experiències comunes sinó precisament pel contrari: per a la cerca d'aquelles experiències que mostren com les categories socials es constitueixen mútuament i com segons les seves interconnexions, els entorns socials i els llocs produeixen diferents formes d'opressió i de privilegi*.

CONCLUSIONS

Un cop ja resumits els resultats generals de la tesi en base als diferents treballs i, havent-hi unes conclusions pròpies de cada article, aquestes conclusions intentaran fer un pas més enllà. Es reprendran les preguntes inicials de la presentació i s'esbossaran noves preguntes que els resultats d'aquesta tesi susciten. Si la pregunta general era quin és l'accés de la joventut a l'espai públic de Manresa, les conclusions globals, un cop analitzats els resultats, podrien ser les següents:

1. La gent jove a Manresa no experimenta restriccions d'accés a l'espai públic com a conseqüència de la seva edat.
2. La joventut és un col·lectiu heterogeni i difícilment es pot arribar a una conclusió que afecti a tot el col·lectiu. La divisió de gènere no és tampoc suficient per a poder generalitzar.
3. No es pot analitzar l'accés a l'espai públic si no és en relació al privat.

Aquestes tres conclusions podrien donar la sensació de que les preguntes formulades inicialment (la joventut té restriccions d'accés a l'espai públic de Manresa? Hi ha diferències de gènere en aquest accés? Com hi afecten altres categories socials com la sexualitat, la classe social o l'ètnia?) tindrien una resposta negativa. Però l'anàlisi des d'una perspectiva feminista interseccional i geogràfica fa que s'hagi d'aprofundir en aquestes 'conclusions' per a veure'n la importància i implicacions que poden tenir.

Una de les qüestions que apareix en les entrevistes i els Mapes de Relleus de l'Experiència és la dificultat d'analitzar els malestars que causa l'edat. La normalització de determinades formes de discriminació es dona en molts col·lectius oprimits, on la quotidianitat de la discriminació la fa invisible i acceptada com a 'normal'. En el treball empíric es va intentar trencar amb aquesta situació, fent preguntes a la inversa que evidenciessin la posició des de la que es parlava (per exemple: si tinguessis 40 anys creus que el teu pare et diria això?). Tot i això, ha estat difícil identificar situacions en l'espai públic on ser jove fos la causa d'una restricció en l'accés. El poder adult, entès com a aquell que organitza la societat en base al poder que ostenten les persones adultes, i en la discriminació per raons d'edat vers altres grups socials com la infància, la joventut o la vellesa (Marín *et altri*, 2014), sembla que en l'experiència de l'espai públic no n'és el condicionant més rellevant. Tot i que la manca d'espais per a l'oci, la necessitat de llocs on l'accés no impliqués el consum, els obstacles

per a l'emancipació (cada cop més grans en situació de crisi) o la restricció de certs usos de l'espai públic han estat qüestions que han aparegut en les entrevistes, no semblava que aquestes fossin les que més afectaven la vida de les joves. És evident que l'espai públic a Manresa no està pensat ni dissenyat per a les necessitats de la joventut. Però no semblava que aquest factor impedís a la joventut cercar formes de lleure, de mobilitat o de satisfacció de les seves necessitats. Una de les preguntes que em suggeria això era la següent: seria igual a Barcelona? Tot i que Manresa i Barcelona tenen Ordenances de Civisme molt semblants (veure capítol 9), s'apliquen de la mateixa forma? Per la meua experiència personal i política intueixo que si la recerca s'hagués realitzat a Barcelona, les conclusions serien ben diferents. Què ens diu doncs això sobre la ciutat de Manresa? És una ciutat mitjana millor per a la joventut? És menor la repressió policial i el control sobre l'espai públic adultificat en una ciutat com Manresa?

Caldrien dades semblants de Barcelona per a poder fer una comparació. Però hi ha alguns aspectes sobre la recerca feta a Manresa que donen algunes respostes. Les joves manresanes que no encaixen en les normes socials establertes pateixen una forta repressió i control social per part del seu entorn més proper. I aquestes mateixes veuen Barcelona com un espai d'alliberament, com s'ha mostrat en els capítols 7 i 8. El cas de les sexualitats dissidents n'és un clar exemple. L'exili sexual cap a Barcelona és un fet poc estudiat però que aparegué en diverses entrevistes. Lesbianes i gais que marxen de Manresa perquè el control de la família i la relació amb l'entorn més proper es torna insuportable. S'ha escrit molt sobre l'anonimat en les grans ciutats i el significat que això té per a les persones dissidents sexuals. Una de les conclusions que s'esmenta en el capítol 7 és que en les entrevistes no semblava tant que el tipus de ciutat fos el determinant sinó que fos la seva ciutat. La ciutat on la seva família i els vincles d'aquesta exercien un control sobre elles.

Sigui com sigui, sembla que el fet de tenir en compte les diverses identitats és crucial per a veure quines són les causes de l'opressió. Si podia semblar que Manresa era una ciutat menys repressiva per la joventut que una ciutat com Barcelona, la perspectiva interseccional ha mostrat que això, si és així, només ho és per un cert tipus de joves que encaixen en les normes socials establertes.

Per tant, una de les conclusions més rellevants d'aquesta tesi és que cal estudiar la joventut en la seva multiplicitat d'identitats. Una noia té por al carrer pel seu gènere, però també perquè per la seva edat i ètnia fa un ús determinat de l'espai públic. És a dir, no pot haver-hi cap experiència de discriminació per edat aïllada de la seva relació amb altres identitats. Qualsevol jove té un gènere assignat i un color de pell determinat que constitueixen la forma mateixa com és jove. Per tant, seguint amb l'exemple, cal concebre la por al carrer també com

un problema de la joventut, no només com una qüestió de gènere. Reformulant la primera conclusió, doncs:

Les múltiples identitats de la gent jove constitueixen la forma mateixa com són joves. Per tant, les discriminacions que pateixen per altres causes també estan constituïdes per la seva edat.

Aquesta conclusió porta a entendre les desigualtats com a complexos entramats de relacions de poder, difícilment separables. Sembla que la interseccionalitat porta a no poder concebre desigualtats de forma parcial, però, no són individuables? Si totes les identitats es constitueixen les unes a les altres i no existeixen amb anterioritat a la seva interrelació, com es poden estudiar per separat les qüestions, per exemple, de gènere? Si no existeix cap dona sense una edat determinada, com es pot fer una anàlisi sense que estigui esbiaixada per una determinada edat? S'ha escrit molt des del feminisme sobre com les dones són percebudes i tractades com a objectes sexuals. Però, una nena de dos anys també és vista com a objecte sexual? I una dona de vuitanta o una dona en una cadira de rodes? Les relacions de gènere funcionen en relació a altres sistemes d'opressió i s'adapten entre ells. No existeixen per sí sols. Es constitueixen en relació a altres sistemes d'opressió. Però això no implica que no es pugui individuar. I els Mapes de Relleus de l'Experiència permeten tractar-los de forma conjunta i individualment alhora. En ells, l'experiència de l'opressió es té en compte sempre de forma integral però l'anàlisi de les causes es pot individuar. I en els treballs es mostra com en general la gent jove és capaç d'identificar quines identitats li provoquen malestar, quines estan de relleu en cada moment, i en cada lloc. Per tant, en referència a la segona conclusió:

La joventut és un col·lectiu heterogeni, un grup atravesat per múltiples identitats. Tenir en compte les seves diferències no porta a deixar de considerar-lo un grup oprimit, sinó que cal cercar conclusions més específiques i més complexes. Cal evitar generalitzacions i tenir en compte la diferència, però no anul·lar-lo ni com a grup ni com a subjecte polític.

Aquest ha estat (i és) un debat molt profund dins els feminismes. Les teories de deconstrucció del gènere o la mateixa interseccionalitat van posar en qüestió el subjecte del feminisme. Si parlar de dones reproduceix el binomi, si quan es parla de dones es parla de les blanques, heterosexuales, etc. Ja no podem parlar de les dones? La meua proposta en aquest sentit és incorporar la crítica sense renunciar als subjectes polítics ni invisibilitzar les opressions. Les dones pateixen desigualtats de gènere, de diferent manera i en diferents contextos, i hi ha altres subjectes que pateixen l'opressió per no encaixar en el binomi sexual. Si es porta la mútua constitució de les categories socials fins a les darreres conseqüències, què és el gènere? Si no hi ha gènere sense edat o classe social, què és el gènere?

Aquesta tesi doctoral intenta donar algunes eines per a no caure en un pou de desconcerts. En el capítol 9, la redacció de l'anàlisi dels

resultats intenta ser una mostra d'una recerca sistemàticament interseccional sense deixar de parlar de les opressions concretes i intentar identificar-ne les causes. Cita rera cita s'intenta contradir cada conclusió a la que sembla que s'arriba. Ni totes les noies tenen por, ni tots els nois no en tenen. Però s'evidencia com el gènere és una causa del tot rellevant en la restricció de l'accés a l'espai públic. En comptes de veure la complexitat de la realitat social com a un problema per a la recerca, es pren la complexitat com a guia per a l'anàlisi. No cal arribar a conclusions comunes sobre la joventut, però si que cal veure quines són les seves experiències i quines de les seves identitats són font de discriminació. He intentat sistematitzar el tractament de la interseccionalitat, no només en la recerca empírica o l'anàlisi dels resultats a través dels Mapes de Relleus de l'Experiència, sinó també presentar les conclusions com a complexes, i obertes. Que la redacció evidenciés la diferència, la complexitat i, en definitiva, la interseccionalitat en comptes d'amagar-la. No crec que faci més forta una lluita per a tenir un subjecte polític homogeni (siguin les dones o la joventut). Crec que la força ha de recaure en el reconeixement de la diferència, per evitar exclusions i perquè només així és possible veure les causes de les opressions. I cercar-hi alternatives.

Canviant de registre, l'altra qüestió que apareix és la de l'espai públic. Què és l'espai públic? Després d'elaborar aquesta tesi crec que encara m'és més difícil aconseguir una definició. No és la casa part de la ciutat? A qui beneficia la separació conceptual entre espai públic i privat? Com ja s'ha esmentat a l'inici, la concepció de públic i privat està en els fonaments de la construcció de la ciutadania, uns fonaments marcats per l'exclusió per raó de sexe. Què en diuen els resultats específics de la tesi sobre aquesta qüestió?

Un dels casos més rellevants i exemplificadors és el de les lesbianes. Com s'ha vist, elles tenen accés limitat a l'espai públic essencialment per la seva orientació sexual. Senten malestar a l'espai públic per aquest factor però, només per aquest? No entendre les relacions de poder que es donen dins l'espai privat no permet veure com el poder adult juga un paper fonamental en aquest procés. La dependència econòmica en relació a la seva família impossibilita una negociació quan no hi ha un bon acolliment. És aquesta una qüestió d'edat o de classe? Segurament té part de les dues: la dependència econòmica ve determinada per l'edat i situa en una posició de classe concreta. Però aquesta dependència en la llar implica una restricció d'accés a l'espai públic. Per la por a perdre el sosteniment, cal amagar la sexualitat, i això implica un malestar constant. Quines implicacions té això per al a conceptualització del Dret a la Ciutat?

Segons Henri Lefebvre (1968), el Dret a la Ciutat és el dret d'aquells que habiten (inhabit) la ciutat, fet que implica un canvi en la concepció tradicional de ciutadania. Aquest es basa en dos drets bàsics: el dret a apropiarse de l'espai urbà, en el sentit del dret a usar-lo de

forma 'plena i completa', i el dret a la participació, a prendre un rol central en el procés de presa de decisions en relació a la producció de l'espai urbà (Purcell, 2002). Aquesta concepció ha estat criticada des de postures feministes pel fet de no tenir suficientment en compte les diferències individuals i col·lectives i per no tenir en compte les relacions patriarcals de poder (veure Fenster, 2005).

Pel que fa a la joventut, la participació en la presa de decisions és més que deficient, tant a nivell del govern local com supramunicipal. Però, i en la producció de l'espai urbà? El cas de l'Ateneu Popular la Sèquia de Manresa, espai okupat per joves i present en força entrevistes de la recerca, és un clar exemple de la capacitat de producció de l'espai urbà, fora de les institucions, i de la justícia. Mentre escric aquestes línies, a la plaça Major de Manresa hi ha trenta tendes plantades. Una acampada davant l'Ajuntament i un seguit d'actes polítics i actuacions culturals per fer pressió en el judici que tindrà lloc el dia 22 de novembre. Més de deu col·lectius han donat vida a aquest espai durant quatre anys. Un espai abandonat okupat per joves per a dur-hi a terme tot tipus de projectes. Acció Lila és un d'aquests grups, però n'hi ha molts d'altres. No és això la producció de l'espai urbà? La creació d'un espai al vell mig del Barri Antic on desenes de persones hi desenvolupen els seus projectes? Posar l'èmfasi en aquestes formes de transgressió col·lectiva a les restriccions d'accés a l'espai públic ha estat un dels objectius de la tesi. No victimitzar les joves i posar de relleu el seu paper com a creadores dels espais, com a agents polítics. Però no només col·lectives sinó també individuals i quotidianes. Cada petita transgressió, cada resistència, ha mostrat la capacitat de les joves a gestionar les seves identitats i els obstacles i a fer-ho amb un gran coneixement de les dinàmiques espacials. La producció de l'espai urbà ha aparegut doncs com a estratègia per al seu benestar. La creació de llocs d'alleujament a la ciutat, de llocs de refugi, de llocs on estar bé, mostra com l'espai és també una eina política contra les desigualtats. La joventut crea espais de seguretat negociant implícitament les seves identitats interseccionals i les relacions de poder. La creació de l'espai urbà és vista alhora com una finalitat en si mateixa i com un mitjà a través del qual gestionar els malestars, les desigualtats.

En referència a l'apropiació de l'espai públic. És suficient l'ús com a criteri per a avaluar-ne el dret? Com s'ha vist, moltes de les joves entrevistades tenen restriccions a l'hora de fer servir l'espai públic. I moltes no són restriccions pròpies de l'espai públic sinó que són limitacions sorgides de l'espai privat. Que el marit no et deixi sortir de casa és una restricció que parteix de l'espai privat però implica una restricció d'accés a l'espai públic. La relació entre les dues esferes, la constatació de que allò aparentment públic es forja en l'espai privat i que allò aparentment privat constitueix allò públic queda palès. Però, i quan sí que s'usa l'espai públic però no s'hi està bé? El Dret a la

Ciutat hauria d'incloure el dret a estat bé a la ciutat. El dret a viure sense por. En les entrevistes realitzades, la joventut majoritàriament usa l'espai públic de forma similar. Hi ha llocs molt freqüentats i no massa diferències d'usos, segurament per la constitució de la mateixa ciutat i les formes de vida de la joventut. Ara bé, la forma com s'està en els llocs és radicalment desigual i ve determinada per la posició que cadascuna ocupa en les estructures de poder. El permanent estat d'alerta es contraposa al privilegi d'uns pocs d'estar bé als llocs quotidians i en la mobilitat entre ells. Per tant, l'ús no és un criteri suficient. Cal veure quina n'és l'experiència, i l'experiència és interseccional. Només tenint en compte les múltiples opressions i la seva rellevància en l'espai privat es pot donar compte de la diferència. Per tant, la conceptualització del Dret a la Ciutat ha de tenir en compte tant la relació entre el l'espai públic i el privat com l'experiència interseccional. Reprenent la tercera conclusió:

La mateixa distinció entre l'espai públic i l'espai privat fonamenta la concepció d'allò polític. Cal entendre les relacions de poder en l'àmbit privat per comprendre les formes d'exclusió en l'àmbit públic. Cal posar allò privat en l'esfera d'allò polític i donar-li la centralitat que requereix.

Però, és la narració d'una experiència de malestar suficient per a posar de relleu una desigualtat? Tots els malestars es poden posar al mateix nivell? Tots tenen les mateixes implicacions polítiques? Per exemple, el fet que un noi heterosexual se senti fora de lloc en un bar d'ambient, és un malestar que evidencia una posició d'opressió en una estructura de poder? Limita aquest malestar el seu Dret a la Ciutat? En el capítol 8 s'apunta a possibles respostes. *És diferent un malestar que una experiència d'opressió. I aquesta diferència la determina la posició que s'ocupa en les estructures de poder i en els contextos determinats on es produeix.* Hi ha doncs malestars estructurals i malestars no estructurals? En aquesta tesi s'han intentat analitzar els estructurals perquè s'entén que donen evidència d'una experiència d'opressió, i aquesta revela desigualtats. Crec que no tota manca de privilegi és una opressió, però sí que pot ser un malestar. Cal, doncs, que persones que sistemàticament estan en posicions de privilegi sentin malestars per tal que persones que sistemàticament estan en posicions d'opressió puguin sentir benestar? La creació de llocs de seguretat, espais només per a dones, ha estat una constant dins els feminismes. Aquests espais fan que el gènere no sigui una identitat 'de relleu', fan que no estigui accentuat el fet de ser dona, tot i que altres identitats poden posar-se (i històricament s'han posat) de relleu. Cal, doncs, eliminar la diferència per eliminar la desigualtat? Quines aliances es poden establir per a que aquesta no sigui l'única via? I quin paper hi pot jugar l'espai com a motor de les dinàmiques interseccionals de poder? Algunes d'aquestes preguntes s'han intentat respondre en els treballs, però la majoria són qüestions que sorgeixen precisament dels resultats. Preguntes per a continuar la recerca.

Per a concloure, quina és la relació entre les tres conclusions? En els articles, pel fet d'haver-hi conclusions parcials, hi manca una definició de les Geografies de la Interseccionalitat que relacioni la interseccionalitat, els espais i l'experiència. S'ha vist en els diversos treballs que les identitats es posen de relleu segons els llocs, que són causes d'opressió o benestar segons el context. S'ha vist també que la perspectiva geogràfica és una eina útil per veure quines són les dinàmiques de les relacions de poder, ja que els espais són un motor en les dinàmiques interseccionals, no només el lloc 'on passen'. I s'ha vist com l'experiència és interseccional, indistriciblement interseccional, i que en la quotidianitat d'aquesta experiència es poden trobar algunes claus que obrin noves portes cap a l'anàlisi de processos més amplis d'exclusió i inclusió.

Per tant, les Geografies de la Interseccionalitat es podrien definir com a aquells processos d'accentuació i atenuació de les experiències quotidianes d'opressió o de privilegi en funció dels llocs (i les relacions socials que s'hi donen) i en relació a les posicions que s'ocupen en diferents estructures de poder, entenent-les com a mútuament constituïdes i experienciades de forma simultània.

Amb aquesta tesi, espero haver posat un granet més de sorra a la conceptualització de les relacions de poder, donant eines per al seu anàlisi que evitin exclusions i que permetin el desenvolupament de lluites contra les desigualtats. Tot i no deixar de sentir-me encara una intrusa en la disciplina geogràfica, crec que en la negociació dels espais i en tot allò que l'espacialitat posa de relleu, hi ha grans potencialitats per a la lluita per la justícia social. En la creació d'espais d'alleujament que permetin el benestar en la quotidianitat i en la construcció d'aliances específiques entre persones sistemàticament oprimides per alguna identitat en algun lloc crec que hi ha formes de fer política des de les geografies de la interseccionalitat. Potser, com deia Audre Lorde, el lloc és la casa de la diferència. Potser *el lloc*, es la diferència en sí mateixa.

“Ser dones juntes no era suficient. Érem diferents. Ser noies gais juntes no era suficient. Érem diferents. Ser negres juntes no era suficient. Érem diferents. Ser bolleres negres juntes no era suficient. Érem diferents. [...] Vam trigar una mica fins a adonar-nos que el nostre lloc era precisament la casa de la diferència, més que no pas la seguretat d'una diferència concreta.” (Lorde, 1982: 226).

12.1 *Global summary and discussion of the results*

This thesis by articles analyzes young people's access to public space from the perspective of Geographies of Intersectionality. Throughout the six papers that form this dissertation, the main results presented are the following.

First, the lack of geographical studies on youth from a gender perspective has been made visible. The existing research on this topic is scarce and the majority of them do not include gender perspective as a transversal issue. Even though the necessity of treating youth as a heterogeneous group has been proof and that there are obvious gender inequalities, there are only few works that take it into account. In the same way, there are only some works that take diverse identities for the analysis of youth as conditioning their experience in public space. There is also a lack of studies on sexualities from a spatial perspective. In every article there is a literature review that shows the lack of studies on these issues. In this sense, I have argued that the study of certain groups can shed light on relevant aspects of the power dynamics in the construction of the cities. Then, one of the results regards the intersectional perspective: partial studies of diverse groups and the fact of taking certain identities as neutrals turn invisible some groups situated in determinate intersections. For example, there are many studies on gender and public space, or on sexuality and public space. There are some that mix gender and sexuality. And there are some others that work on youth and public space. Some take adults as a neutral basis without analyzing the way age conditions the experience of gender and sexuality. Others take heterosexual boys as 'youth' without giving attention to the way their sexuality or gender influence them as young. In this sense, *one of the main results of the dissertation in the confirmation that there is a lack of studies on youth and public space from a gender perspective and that there is a need of an intersectional perspective to approach them.*

Second, and as a main result that appears in the three articles that analyze the empirical work (chapters 7 to 9), *the identities and position one occupies in different power structures condition the experience of places and they are a source of inequality.* This result, even if it is not new and there are lots of studies that show how, for instance, women live cities differently from men and it restricts their access to it, it is a basis to understand intersectional dynamics. With the Relief Maps, without focusing on specific informations, those that occupy posi-

ons of privilege in various power structures have simple Relief Maps, their lines are flat. In contrast, those that occupy oppressive positions have very complex Relief Maps, with lines that draw curves and that show how certain identities are responsible for their classification of their everyday spaces in a line that goes from discomfort to relief. Leaving the specificities of every group or place aside, this evidence has important implications for the very conception of places and the way they are studied. *Places do not have fixed meanings, and inequalities are not experienced in the same way everywhere or at anytime.* There is a need for intersectional studies that are able to take into account the lived experience to allow a not biased approach to the role of places and their formation.

Third, there are two general results that appear in two specific articles (chapter 7 and 8) and one that appears in a more general one (chapter 9): heteronormativity, fear in the street and control by the community are determinant aspects for young people's access to public space in Manresa. Even though each of them is related to diverse identities, they are specially connected to three axes: sexual orientation, gender and ethnicity. The dynamics of each one of them are analyzed in the papers, but it is relevant for a global summary to highlight that these three aspects do not have age as the main cause. They are restrictions of the access to public space that are mainly caused by other identities, even that they are mutually constituted by age. In the case of heteronormativity (chapter 7), the main result regards the repression suffered due to sexual orientation in Manresa. The most accentuated and generalized curves were found in lesbian young women. And their discomforts showed how the heteronormative control was present in their everyday spaces. Their other identities constitute the way they live it, but also the way they negotiate and transgress it. In relation to fear, as it can be seen in chapter 8 and 9, it is a general issue in the majority of the young women interviewed, despite their different identities. Fear as a way of controlling women's bodies, as a repression and a restriction of their access to the city. The culture of fear is seen as extended to different field, being the body of women a battleground where different conflicts are materialized. However, the work with Acció Lila (chapter 8) also showed their ability to negotiate fear and their expertise when dealing with their social and spatial environment, that they use to access the city and reduce restrictions. Regarding social control by the own community, the case of Moroccan young women can be seen as the most extreme one, but as 'own community' we should also understand the control on white women's sexuality. Is not heteronormativity also part of the Catalan 'culture'?

Forth, and regarding the methodologies. As it has been shown, there is a need for methodologies that allow intersectionality to be studied and tools that help the analysis. The Relief Maps are them-

selves a result of the dissertation. Coming from the need of analyzing complex data on intersectionality, *the Relief Maps are a useful tool that provides new concepts and ways of understanding and representing intersectionality*. Thinking on intersectionality through lines, curves, arrows, discomforts and oppressions, comforts and privileges, helps the analysis of the complexity of intersectionality. Moreover, in relation to place, it provides ways of understanding power relations and space in a way that distances from dichotomist conceptions of margins and centers. *In the Relief Maps inequality is represented based on a paradoxical space that challenges scales, fixed categories and linear conceptions of time. It is represented through lived experience of places, allowing new understandings of oppressions and privileges: focusing the analysis on the material consequences of oppression while understanding them as dynamic, flexible and spatial.*

Fifth, one of the transversal results in the articles is related to experience. Even though the concept is not the main issue in any article, it is an essential aspect in all of them. Both in relation to the methodologies and the analysis, experience plays a fundamental role. Regarding the participatory approach used with *Acció Lila*, the debate based on the lived experience not only allowed a profound analysis of the access to public space, it also permitted a collective reflection that strengthened political consciousness in issues like fear, stimulating its transgression and individual and collective response. In the *Relief Maps*, experience was also a fundamental aspect, it was what I intended to visually represent and the object of analysis. In this sense, experience has been taken not as a mirror to reality but as the way through which intersectional dynamics are highlighted and can be analyzed. *Experience is intersectional and intersectionality is experienced*. For this reason, in the different articles that form this dissertation it has been demonstrated that *the narratives of the lived experience are a valid and useful way to approach the functioning of intersectionality*, but not to look for common experiences. On the contrary, it is a way to look for those experiences that show that social categories are mutually constituted and that depending on their interconnections, social contexts and places they produce different forms of oppression and privilege.

12.2 conclusions

Once the general results of the dissertation have been summarized and as there are partial conclusions in every article, these conclusions will try to provide a step forward. The initial questions that appeared in the introduction will be taken again to draw the conclusions and to point at some new questions that arise from the results. If the general question was regarding the youth access to public space in Manresa, the global conclusions, once analyzed the results, might be the following:

1. Young people in Manresa do not experience restriction of access in public space due to their age.
2. Youth is a heterogeneous collective and it is difficult to get conclusions that affect all the group. Gender division is not enough to generalize either.
3. It is not possible to analyze access to public space without its relation to private space.

These three conclusions seem to show that the three initial questions (does youth have restrictions to public space in Manresa? Are there gender differences for the access?, How do social categories such as sexuality, class or ethnicity affect it?) have negative responses. However, the analysis from a feminist intersectional and geographical perspective makes it necessary to go into the conclusions in depth to shed light on the importance and the implications they might have.

One of the questions that appear in the interviews and the Relief Maps is the difficulty of analyzing the discomforts that age causes. The normalization of certain forms of discrimination happens in many oppressed groups, where the everydayness of discrimination makes it invisible and accepted as 'normal'. During the empirical work I tried to break this situation by posing inverse questions that would make evident the position. For instance, if you were 40 years old, do you think your father would tell you this? Nevertheless, it was difficult to identify situations in public space where being young was the cause of a restriction in the access. The 'adult power' here is understood as the one that organizes society through the power held by adult people, and based on age discriminations in relation to other groups such as children, youth or the elderly (Marín *et altri*, 2014). It thus seems it is not the most relevant conditioning in the experience of public space. Despite that the lack of spaces for leisure, the necessity of spaces that do not require to consume, the obstacles for emancipation (that keep growing in the situation of crisis) or the restriction of certain uses of public space have been issues that appeared in the interviews, it does not seem that these were the ones that affected the lives of youth the most. It is clear that public space in Manresa has not been thought or designed for youth necessities. But it wasn't a factor that prevented young people to look for other forms of leisure, mobility or satisfying their necessities. And this suggested me the following question: would it be the same in Barcelona? Despite that both Manresa and Barcelona have very similar 'Ordenances del Civisme' (local ordinances that regulate 'civility'. See chapter 9), are they applied in the same way? From my personal and political experience I think that if this research would have been done in Barcelona the conclusions would be very different. Then, what does it say in relation to Manresa? Is a medium city better for youth? Is the

police repression and the control of the adultified public space less intense in a city like Manresa?

Similar data from Barcelona would be necessary for a comparison. However, there are some aspects in this research that might give some responses. Young people from Manresa that do not fit social norms suffer an intense repression and social control from their immediate surroundings. And they see Barcelona as a liberating space, as it has been shown in chapters 7 and 8. The case of sexual dissidents is a clear example of it. Sexual exile to Barcelona is not a well studied issue but it appeared in diverse interviews. Lesbians and gays leave Manresa because of the familiar control, and because the relation with the environment becomes unbearable. There is a lot of literature regarding the anonymity in big metropolis and the repercussion for sexual dissidents. One of the conclusions that appear in chapter 7 is that in the interviews it did not seem that the type of the city was determinant, but the fact that it was *their* city. The city where their families and their acquaintances control them.

It seems, then, that taking into account diverse identities is necessary to see the causes of oppression. If it could seem that Manresa was a less repressive city for youth than Barcelona, the intersectional perspective shows that, if it is like this, it is only for certain type of youth that fit social norms.

Therefore, one of the most important conclusions of this dissertation is that it is necessary to study young people in their multiple identities. A young woman feels fear at night in the street because of her gender, but also because of the specific use of the city, that is determined by her age or ethnicity. This is to say that there are not experiences of discrimination by age isolated from their relation with other identities. All young people have an assigned gender and a determinate skin color that constitute the way they are young. Then, following the example, it is necessary to conceive fear in the streets also a youth problem, not only a gender issue. Therefore, reformulating the initial conclusion:

Young people's multiple identities constitute the very way they are young. So, the discriminations they suffer because of other causes are also constituted by their age.

This conclusion brings us to understand inequalities as complex webs of power relations that are difficult to separate. It seems that intersectionality implies the impossibility of conceiving inequalities partially but, is it possible to individuate them? If all identities are constituted one by another and they do not exist prior to their interrelation, how can we study, separately, gender issues? If there is no woman without an age, how can we make an analysis that is not age biased? In feminist studies the way that women are perceived and treated as sexual objects has been widely studied. However, a two years old girl is also seen as a sexual object? And what about an eighty years old woman or a woman in a wheelchair? Gender

relations function in relation to other systems of oppression and are adapted between them. They do not exist by themselves. They are constituted in relation to other systems of oppression. But it does not mean they can not be individuated. And the Relief Maps allow an analysis of these systems all together and separately. In them, the experience of oppression is taken into account as something integral but the causes can be individuated. And in the articles it is shown how young people is generally able to identify which identities cause them discomfort, which ones are in relief each time and in every place. Therefore, in relation to the second conclusion:

Young people are an heterogeneous group, crossed by multiple identities. Taking into account their differences does not lead to stop considering them an oppressed group but to look for more specific and complex conclusions. It is necessary to avoid generalizations and to take into account difference, but not by erasing social groups as political subjects.

This has been (and still it is) a profound debate within feminisms. Gender deconstruction theories or intersectionality theory itself questioned the subject of feminism. If we reproduce the binary when speaking about women, if we are referring to the white, heterosexual when speaking about women, can't we speak about women? My proposal in this sense is to incorporate the critique without renouncing to political subjects or contributing to the invisibilization of oppressions. Women suffer gender inequalities, in different ways and in different contexts, and there are other subjects that are oppressed because they do not fit the sexual binary. If we take the mutual constitution of categories to its last consequences, what is gender? If there is no gender without age or social class, what do we mean by gender?

This doctoral dissertation tries to give some tools in the line of elucidating some of these debates. In Chapter 9, the way the analysis of the results is written tries to be an example of a research that is systematically intersectional and at the same time speaks about the specific oppression and tries to identify their causes. Quote by quote, I tried to show the contradictions of every conclusion that I seemed to get at. Neither all young women are fearful nor all young boys are fearless. However, there is evidence that gender is a relevant cause of the restrictions to the access to public space. Instead of taking the complexity of social reality as a problem for the research, complexity is taken as a guide for the analysis. It is not necessary to get to common conclusions about youth, but it is necessary to see which are their experiences and which of their identities are a source of discrimination. I have tried to systematize the treatment of intersectionality, not only in the empirical research or the analysis through the Relief Maps, but also in the way I presented the conclusions as complex, and open. I tried that the writing itself was an evidence of the difference, of the complexity and of intersectionality, instead of trying to hide them. I don't think a struggle is stronger if there is an homogeneous political

subject (being it women or youth). I think that the strength should come from recognizing difference, to avoid exclusions and because it is only through this that it is possible to see the causes of oppressions. And look for alternatives.

On a different note, another issue that appears in the conclusions is public space. What do we mean by public space? After this dissertation I think it is even more difficult to get a definition. Isn't the home part of the city? Who benefits from the conceptual separation of private and public space? As it has been already said in the introduction, the conception of the public and the private as two separate spheres is in the foundation of the construction of citizenship, a foundation marked by the gender exclusion. What does the specific result of this dissertation say regarding this question?

One of the most relevant cases is the one of lesbians. As it has been seen, they have a limited access to public space primarily because of their sexual orientation. They feel discomfort in public space because of that but, only because of that one? Not considering the power relations that take place in private space prevents accounting for how adult power plays a fundamental role in this process. Economic dependence in relation to their family makes a negotiation impossible when there is no support at home. Is this an age or a class question? Probably is has a part of both: economic dependence is determined by age and positions in a specific class position. But this dependence at home implies a restriction to the access to public space. Fear of losing economic support makes them hide their sexuality, and it implies a permanent discomfort. What are the implications of this statement for the conceptualization of the Right to Space?

According to Henri Lefebvre (1968), the Right of the City is the right of those who inhabit the city, what implies a change in the traditional conceptualization of citizenship. This is based on two basic rights: the right to appropriate urban space, in the sense of the right of inhabitants to 'full and complete usage' of urban space, and the right to participate centrally in the production of urban space (Purcell, 2002). Feminists have criticized this conceptualization as it does not sufficiently take into account individual and collective differences and because it does not consider patriarchal power relations (see Fenster, 2005).

In relation to youth, participation in decision-making surrounding urban space is more than deficient if we look at the policy makers processes. However, what is their role in the production of urban space? The case of the *Ateneu Popular la Sèquia* in Manresa, a squatted house by youth and a relevant place that appeared in some interviews is a clear example of the capacity of the production of urban space, outside the institutions, and current legality. While I am writing these words, in the *Plaça Major* there are thirty tents. A camp in front of the City Hall and many political events and cultural activities are

prepared for the trial that will take place on the 22nd of November. More than ten groups gave live to this space during four years. An abandoned space squatted by young people to host several projects. Acció Lila is one of these groups, but there are many of them. Isn't that the production of urban space? What are the implications of the creation of such space in the centre of the Old Quarter where dozens of people develop their projects? Shedding light into these forms of collective transgression to the restrictions of the access to public space was one of the objectives of this dissertation. Not to victimize young people and show their active role in the creation of spaces, as political agents. And not only the collective, but also the individual and the everyday ones. Every small transgression, every resistance, has shown the capacity of young people to manage their identities and the obstacles, and to do it with a great knowledge of spatial dynamics. The production of urban space appeared as a strategy for their comfort. The creation of places of relief in the city, of shelters, shows how space is also a political tool against inequalities. Young people create safe places by negotiating their intersectional identities and power relations. The creation of urban space is seen at the same time as an end in itself and a mean through which they can manage their discomforts, and inequalities.

In reference to the appropriation of public space, is the use of it enough as a criterion to evaluate the right to it? As it has been seen, many of the young people interviewed had restrictions when using public space. And many restrictions do not arise from public space. The fact that your husband does not let you go out home is a restriction that comes from private space but that implies a restriction to public space. The relation between the two spheres, the verification of the fact that what seems to be public is forged in private space and that what seems private constitutes the public becomes visible. However, what happens when there is an actual use of public space but without comfort? The Right to the City should include the right to be comfortable in the city, the right to live without fear. In the interviews carried out, youth in its majority showed a similar use of public space. There are some specific places that are really frequented and there are not big differences in uses, maybe because of the constitution of the city and the ways of living of the youth. However, the way they are in different places is radically unequal and is determined by the position that everyone occupies in power structures. The permanent state of alert counters the privilege of some that can be comfortable in their everyday spaces and in the mobility between them. So, the use is not enough as a criterion. It is necessary to focus on experience, and experience is intersectional. Only by taking into account the multiple oppressions and their relevance in private space we can account for difference. Therefore, the conceptualization of the Right to Space must take into account both the relation between the

public and the private space and the intersectional experience. Taking the third conclusion:

The same distinction between the public space and the private space is in the basis of the conception of what is political. It is necessary to understand power relations in the private sphere to comprehend the forms of exclusion in the public domain. And it is necessary to situate the private in the domain of the politic and give it the centrality it requires.

However, is the narrative of an experience of discomfort sufficient to shed light to an inequality? Are all discomforts at the same level? Do all have the same political implications? For example, the fact that a heterosexual boy feels out-of-place in a gay venue. Is this discomfort an evidence of a position of oppression in a power structure? Does it limit his Right to Space? In chapter 8 I drew some possible responses. *A discomfort is different than an experience of oppression. And that difference is determined by the position one occupies in power structures and the specific contexts where it is produced.* Then, are there structural discomforts and non-structural discomforts? In this dissertation I tried to analyze the structural ones because they may be an evidence of an experience of oppression, and it reveals inequalities. I believe that not every lack of privilege is oppression, but it can be a discomfort. Therefore, is it necessary that people that are systematically in positions of privilege feel discomfort to allow people that are systematically in positions of oppression feel comfortable? The creation of safe places, places only for women, has been a constant strategy in feminisms. These places make gender an identity not in relief, they produce places where the fact of being a women is not accentuated, even if other categories can be in 'relief' (and it has historically been like this). Is it necessary to erase difference to erase inequalities? Which alliances can be established to avoid this? And, what is the role space can play as a driving force for the intersectional dynamics of power? In the articles, I have tried to answer some of these questions, but most of them are precisely questions that arose from the results. Questions for future research.

To conclude, what is the relation between the three conclusions? In the articles, given that they contain partial conclusions, there is a definition of Geographies of Intersectionality that is missing. A definition that may relate intersectionality, space and experience. In the different papers it has been seen that identities are in relief, that they are accentuated depending on space. Depending on the contexts, they can be sources of oppression or can produce reliefs. It has also been seen that the geographical perspective is a helpful tool to analyze the dynamics of power relations, as spaces are a driving force for intersectional dynamics and not only the place where they 'occur'. And it has been seen that experience is intersectional, inevitably intersectional, and that in the everydayness of this experience some keys can be

found that may open new doors for the analysis of broader processes of exclusion and inclusion.

Then, Geographies of Intersectionality could be defined as those processes of accentuation and attenuation of the everyday experiences of oppression and privilege based on places (and social relations) and related to the positions one occupies in different power structures, understood as mutually constituted and simultaneously experienced.

With this dissertation, I hope to have contributed to the conceptualization of power relations, by giving some tools for the analysis that could avoid exclusions and allow the development of struggles against inequalities. Despite the fact of still feeling an intruder in the geographical discipline, I believe that in the spatial negotiation and in all the issues space reveals, there are great potentialities for the struggle for social justice. In the creation of spaces of relief that may offer comfort in the everyday experiences and in the construction of specific alliances between people that is systematically oppressed by any identity, anywhere, I think there are forms of doing politics from the Geographies of Intersectionality. Maybe, as Audre Lorde said, the place is the house of difference. Maybe *the place* is the difference in itself.

“Being women together was not enough. We were different. Being gay-girls together was not enough. We were different. Being Black together was not enough. We were different. Being Black women together was not enough. We were different. Being Black dykes together was not enough. We were different. [...] It was a while before we came to realize that our place was the very house of difference rather than the security of any one particular difference.” (Lorde, 1982: 226)

BIBLIOGRAFIA (PARTS I / III)

Crenshaw, K. 1991. "Mapping the Margins: Intersectionality, Identity Politics, and Violence against Women of Colour." *Stanford Law Review* 43: 1241–1299.

Davis, K. 2008. "Intersectionality as Buzzword: A Sociology of Science Perspective on What Makes a Feminist Theory Successful." *Feminist Theory* 9 (1): 67–85.

Fenster, Tovi 'The right to the gendered city: different formations of belonging in everyday life' *Journal of Gender Studies*, 2005, Vol. 14, No. 3: 217–231

Hooks, b. (1984) *Feminist theory: From margin to center*. Boston: South End.

Hopkins, P. (2010) *Young people, place and identity*. Nova York: Routledge.

Garcia-Ramon, MD (2012) "Las diferencias que crea el lugar. Una mirada crítica a la hegemonía angloamericana en geografía" *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, vol. 58/2 307-319

Lefebvre, Henri (1968) *Le droit à la ville*. Paris: Anthropos, 1968.

Orde, Audre (1982) *Zami, a New Spelling of My Name*, Trumansberg: Crossing.

Martín i Gómez, Albert; Foradada Villar, Mireia; Rodó de Zárata, Maria; Castany, Jordi. E (2014) *Rebels amb causa. Manifest juvenil contra el poder adult*. Barcelona: Tigre de Paper.

Pateman, Carole. (1983). "Feminist Critiques of the Public/Private Dichotomy" a Benn and Gaus (eds.) *Public and Private in Social Life*. New York, NY: St. Martin's Press.

Purcell, M (2002) "Excavating Lefebvre: The right to the city and its urban politics of the inhabitant" *GeoJournal*, 58: 99-108

Silva, J (2011): Os desafios para expansão da geografia das sexualidades no Brasil e os limites do diálogo científico internacional. In: Joseli Silva/Augusto C. Pinheiro da Silva (eds.): *Espaço, gênero e poder: conectando fronteiras*. Ponta Grossa: Todapalavra Editora 2011, pp. 187–199.

Valentine, G. 2007. "Theorizing and Researching Intersectionality: Challenge for Feminist Geography." *Professional Geographer* 59 (1): 10–12.

COLOPHON

This thesis was typeset in L^AT_EX using the typographical classicthesis developed by André Miede. It is available for both L^AT_EX and L^AX at:

<http://code.google.com/p/classicthesis/>

Final Version as of January 21, 2014 (classicthesis version 4.1).

